

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Prof. Dr. ANIL ÇEÇEN

kıbrıs çıkmaZI

Prof. Dr. ANIL ÇEÇEN KIBRIS ÇIKMAZI

TOPLUMSAL
DÖNÜŞÜM
YAYINLARI

TOPLUMSAL
DÖNÜŞÜM
YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Prof. Dr. Anıl Çeçen

KIBRIS ÇIKMAZI

Toplumsal Dönüşüm Yayınları: 312

Araştırma ve İnceleme: 119

© Prof. Dr. Anıl Çeçen

Toplumsal Dönüşüm Yayınları

Kıbrıs Çıkmazı.

1. Baskı: Eylül 2005

ISBN 975-6448-71-7

Genel Yayın Yönetmeni: Hatice Bahtiyar

Yayın Editörü: Ali Özoglu

Yayınevi Kurucusu: Hayri Bildik

Kapak Tasarım: Faruk Otaner

Baskı-Cilt: Can Matbaası

İstanbul

Genel Dağıtım:

KARDAK

kardakegitim@ttnet.net.tr.

Narlıbahçe Sok. No: 6

Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0 212) 528 66 89

Fax: (0 212) 519 84 85

Prof. Dr. Anıl Çeçen

KIBRIS ÇIKMAZI

Prof. Dr. ANIL ÇEÇEN

1948 yılında Ankara'da doğdu.

1966 yılında Ankara Koleji'ni bitirdi.

1970 yılında Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldu.

1971 yılında avukatlık stajını yaptı.

1971 yılında Türkiye ve Ota Doğu Amme İdaresi Enstitüsüne asistan oldu.

1972 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ne asistan olarak geçti.

12 Mart döneminde İdare Reform Komisyonunda merkezi idare sekreteri olarak görev yaptı. Üniversite öğrenciliği yıllarında başlayarak daha sonraki yıllarda da devam eden köşe yazarlığı ve araştırmacı yazarlık uğraşısını: Ulus, Barış, Halkçı, Güneş ve Ayyıldız gazetelerinde aralıklı olarak sürdürdü.

1978 yılında Ankara Hukuk Fakültesinde Kamu Hukuku alanında doktora derecesi aldı. Asistanlık yıllarında üniversite içinde ve dışında çeşitli araştırma ve eğitim çalışmalarına katıldı. 1970'li yılların başlarında Kemalist ideolojinin aylık düşünce dergisi olarak 'Adım Dergisi'ni arkadaşları ile beraber yayınladı.

1974-1975 yılları arasında Halkevleri genel sekreteri olarak görev yaptı. 1975-1977 yılları arasında ise, Halkevleri Genel Yönetim Kurul başkanlığı görevini sürdürdü.

1976-1978 yılları arasında Unesco Eğitim Komitesi sekreterliğini yaptı. 1972-1978 yılları arasında Halkevleri Atatürk Enstitüsü genel sekreterliği görevini yaptı. 1976-1986 yılları arasında Ankara'da Sanat Kurumu başkanlığı görevini yaptı ve bu kurumun başkanı olarak Ankara'da önemli kültürel etkinlikler yürüttü. 1980'li yılların başlarında Üniversitelerde YÖK düzenlemeleri yapılırken görevden ayrılmak zorunda kaldı ve on yıl süre ile serbest avukat olarak çalıştı.

1990 yılında arkadaşları ile beraber Atatürkçü Düşünce Derneği'ni kurdu ve ilk genel sekreterliğini yaptı. Daha sonraki yıllarda iki dönem genel başkan yapımcısı olarak derneğin gelişim sürecinde görev yaptı.

1990 yılında Danıştay kararı ile yeniden üniversiteye dönerek Genel Kamu Hukuku alanında Profesör oldu.

1992-1996 yılları arasında Kültür Bakanlığı danışmanlığı yaptı. Aynı süre içerisinde Birleşmiş Milletlere bağlı olan WIPO adlı uluslararası düşünce hakları örgütünde Türkiye'yi temsil etti.

1997-1999 yılları arasında Başbakanlık çatısı altında İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanlığı danışmanı olarak görev yaptı ve Türkiye'nin insan hakları sorunlarının çözüme kavuşabilmesi için çeşitli tasarılar hazırladı.

1990'lı yılların başlarında arkadaşları ile beraber Türk-Macar Dostluk Derneği'ni kurdu ve on yıla yakın bir süre genel başkanlığını yaptı.

Üniversite araştırmaları ve diğer bilimsel çalışmaları çeşitli üniversite ve düşünce dergilerinde otuzu aşkın bir sayıda yayınlanmıştır. -

Yayınlanan eserleri şunlardır:

1. SENDİKALİZM-Ankara 1970, 238 s.
2. TÜRKİYE'DE SENDİKACILIK-Özgür İnsan Yayını, Ankara 1973, 242 s.
3. ADALET KAVRAMI-May Yayınları, İstanbul 1981, 272 s.
4. SOSYAL DEMOKRASİ-Devrim Yayınları, Ankara 1984, 248 s.
5. TÜRK DEVLETLERİ-İnkılap Yayınları, İstanbul 1986, 370 s.
6. DÜŞÜNCE HUKUKU-Doruk Yayınları, Ankara 1995, 584 s.
7. KÜLTÜR VE POLİTİKA-Gündoğan Yayınları, Ankara 1986, 368 s.
8. ATATÜRK VE CUMHURİYET-İmge Yayınları, Ankara 1995, 384 s.
9. ULUSAL SOL-Çağdaş Yayınları, İstanbul 1997, 222 s.
10. KEMALİZM-Cumhuriyet Yayınları, İstanbul 1998, 232 s.
11. ATATÜRK VE AVRASYA-Cumhuriyet Yayınları, İstanbul 1998, 350 s.
12. İNSAN HAKLARI REHBERİ-Bilim Yayınları, Ankara 1999, 844 s.
13. HALKEVLERİ-Cumhuriyet Yayınları, İstanbul 2000, 418 s.
14. İNSAN HAKLARI-Savaş Yayınları, Ankara 2000, 371 s.
15. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ULUS DEVLETİ-Asam Yayınları, Ankara 2001, 80 s.

Halen Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevini sürdürmektedir. 2000 yılı başlarında Ankara'da kurulmuş olan Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi yönetim kurulu üyeliğini sürdürmektedir. Ayrıca aynı merkez tarafından yayınlanan Avrasya Dosyası adlı derginin de yazı kurulu üyeliğini yapmaktadır.

Stratejik Analiz, Yeniden Müdafai Hukuk, 2003, Yankı ve Jeopolitik adlı dergilerde düzenli olarak yazıları yayınlanmaktadır.

*Kıbrıs Barış harekatı
şehitlerinin aziz
anlarına,*

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ		11
1. bölüm	KIBRIS KRONOLOJİSİ	13
2. bölüm	UÇAK GEMİSİ KIBRIS	21
3. bölüm	TARİH İÇİNDE KIBRIS	31
4. bölüm	TÜRKİYE VE KIBRIS	53
5. bölüm	YUNANİSTAN VE KIBRIS	71
6. bölüm	İSRAİL VE KIBRIS	85
7. bölüm	A.B.D. VE KIBRIS	101
8. bölüm	AVRUPA VE KIBRIS	115
9. bölüm	LOİZİDOU DAVASI	145
10. bölüm	ANNAN PLANI	161
11. bölüm	KIBRIS'IN GELECEĞİ	181
12. bölüm	SONUÇ	197

EKLER	203
OSMANLI-İNGİLİZ SAVUNMA ANTLAŞMASI	205
OSMANLI-İNGİLİZ EK PROTOKOLÜ	206
İNGİLTERE HÜKÜMETİNİN ALDIĞI KARAR	207
AKRİTAS ÖRGÜTÜ VE PLANLARI	208
GENEL HAREKAT PLANI	215
ZÜRİCH-LONDRA-LEFKOŞE ANDLAŞMALARI	225
KIBRIS CUMHURİYETİ ESAS TEŞKİLATI	227
GARANTİ ANDLAŞMASI	234
KIBRIS, YUNANİSTAN VE TÜRKİYE ANDLAŞMASI	236
BİRLEŞİK KRALLIK HÜKÜMETİNİN BEYANI	237
İTTİFAK ANDLAŞMASI	244
JOHNSON'UN MEKTUBU	247
İNÖNÜ'NÜN JOHNSON'A MEKTUBU	251
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞININ AÇIKLAMASI	261
CENEVRE ANDLAŞMASI	264
1975 NÜFUS MÜBADELESİ ANDLAŞMASI	267
DENKTAŞ-MAKARİOS DORUK ANDLAŞMASI	268
DENKTAŞ-KİPRİYANU DORUK ANDLAŞMASI	269
KIBRIS-TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ BASIN AÇIKLAMASI	270

SUNUŞ

Kıbrıs sorunu tırmadıkça, konu ile ilgili yeni yeni kitaplar çıkmaktadır. Böylece Türk kamuoyu, Türkiye’yi çok yakından ilgilendiren bu ulusal sorun üzerinde daha fazla bilgilenecek ve düşünmek olanağını elde etmektedir. Kıbrıs ile ilgili daha önce yayınlamış olduğum makalelerimin bir kitap olarak yayınlanması önerisi gelince, önceki çalışmalarımı gözden geçirerek bir kitap biçimine dönüştürdüm. “KIBRIS ÇIKMAZI” adını taşıyan bu kitap, yazarın çeyrek yüzyıldır Kıbrıs ile ilgili gözlemlerini ve çalışmalarını bir bütün olarak Türk ve dünya kamuoyunun dikkatlerine sunmaktadır.

Bir kamu hukukçusu ve devlet bilimcisi olarak, daha çok konunun jeopolitik ve stratejik yönleri üzerinde durdum. Özellikle, diğer kitaplarda görmediğim, devlet merkezli bir değerlendirme yapma metodunu izledim. Böylece Türk kamuoyu ilk kez Kıbrıs sorununun devlet merkezli değerlendirilmesini bu kitap aracılığı ile görme şansını elde edecektir. Kıbrıs sorununda taraf olan bütün devletler açısından Kıbrıs adasının ne ifade ettiğini, kitap içinde ayrı ayrı bölümler halinde inceledim. Sorunun görünen yanları kadar, görünmeyen özelliklerini de kamuoyunun bilgisine sunarak Türkiye açısından gerçekçi bir değerlendirme yapılabilmesinin ön koşullarını hazırlamak istedim.

Tarihin her döneminde sorun olan Kıbrıs adası, bugün de ve gelecekte de sorun olmaya devam edecektir. Dünyada yeni bir düzen kurulana kadar Kıbrıs sorununun gerçekçi ve kalıcı bir çözüme kavuşmasını beklemek düştün öte gitmeyecektir. Konu ile ilgili her devletin kendine göre bir çözümü vardır ve bu çözümler diğer tarafları ilgilendirmektedir. Türkiye’de Kıbrıslı Türkler aracılığı ile ve Osmanlı İmparatorluğunun mirasçısı olarak, Kıbrıs sorununda taraftır ve kendine göre bir çözüm modeli olacaktır. Ben bir Türk bilim adamı olarak, konuyu daha çok Türkiye açısından ele alarak irdelemeye çaba gösterdim. Kıbrıs adası Türkiye’den hele Ankara’dan bakılınca çok farklı görülüyor. Avrupalı, Amerikalı ve İsrail’li dostlarımızın bu farklı görü-

nümü anlayarak Türkiye'ye karşı daha anlayışlı davranmaları amacıyla kitabın çeşitli bölümlerini kaleme aldım. Umarım, gizlenen gerçekler ortaya çıkar ve kimin Kıbrıs adası üzerinde ne gibi emelleri olduğu anlaşılır ve ondan sonra da gerçekçi bir çözüm gündeme gelebilir. Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, kendi ulusal çıkarlarının bilincinde hareket ederek Kıbrıs sorununun adil ve eşit bir çözüme kavuşabilmesi için ellerinden gelen çabayı göstereceklerine inanıyorum.

Soğuk savaş sonrası küreselleşme döneminde Kıbrıs'ın jeopolitik konumu değişmiştir. Soğuk savaş döneminin koşulları ile Kıbrıs sorununu batılı devletlerin çıkarları doğrultusunda çözüme kavuşturmak artık mümkün değildir. Avrasya sürecinin başladığı ve Asya kıtasının ağırlığını dünya sahnesine çıkardığı bu aşamada Kıbrıs'ın geleceği yeni güçler dengesine göre belirlenecektir. Türkiye Cumhuriyetini yönetenler ve Türk ulusu Kıbrıs sorununu gelecekte böylesine bir bilinçle ele alacaklardır.

Durum dünya kamuoyunun bilgilerine bu kitapla sunulmaktadır.

Saygılarımla

Prof. Dr. ANIL ÇEÇEN

ANKARA-MAYIS 2005

I. Bölüm

KIBRIS KRONOLOJİSİ

1571 – Kıbrıs Osmanlı devleti tarafından fethedildi ve ilk Türk cemaati adaya yerleştirildi.

1878 – Ruslar karşısındaki yenilgide fazla ödün vermemek için, ada Britanya İmparatorluğu'na kiralandı. (Osmanlı mülkiyeti devam ediyor sayılmakla birlikte, yönetim tamamen İngilizlere geçti)

1914 – İngiltere adaya tamamen el koydu.

1923 – Lozan Barış Antlaşması'nın 20. Maddesi gereğince, Türkiye adanın İngiltere'ye ilhakını kabul etti.

1925 – Kıbrıs İngiliz Kolonisi olarak ilan edildi ve adaya ilk Türkiye Cumhuriyeti konsolosu atandı.

1931 – Rumların Enosis isyanı başladı, Rumlar İngiliz valisinin konağını yakınca İngiliz politikası sertleşti. Türk cemaati Enosis'e karşı olduğunu açıkladı.

1939 – İkinci Dünya Savaşı başlayınca İngiltere, Ortadoğu'nun kontrolü için stratejik önemi olan adayı elinden kaçırmamak için, özerklik vaadinde bulunacağını yaydı. Rumlar ise Enosis'te kararlıydı.

1943 – İngiltere güdümlü 'Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu' (KATAK) kuruldu, ancak yanlış yapısı nedeniyle gelişemedi.

1944 – Doktor Fazıl Küçük, 'Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi'ni kurdu.

1950 – İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bütün dünyada kolonilerin tasfiyesi eğilimi yaygınlaşınca, Kıbrıs Rum Ortodoks Liderliği (18 Ekim'de başına Makarios seçilmiştir), yoğun bir kampanyaya girişti. Yunanistan hükümeti de Birleşmiş Milletler'e ulusların kendi kaderlerini tayin haklarının Kıbrıs için de uygulanması yolunda başvuruda bulundu.

1954 – Yunanistan, Birleşmiş Milletler'e self-determinasyon için başvurdu. Türkiye karşı çıktı. Birleşmiş Milletler, Yunan talebini

reddetti.

1955 – Yunan terör örgütü EOKA 1 Nisan’da adada faaliyete geçti. Rumlar arasında Enosisçi-Anti Enosisçi çatışması başladı. Türkiye ilk kez sorunda taraf olmayı kabul etti ve 29 Ağustos’ta Londra’da İngiltere ve Yunanistan’ın katıldığı toplantıda, Türkiye de temsil edildi. Konferans devam ederken, EOKA terörünün Türklerle de hedef almaya başlaması karşısında, İstanbul’da Türk hükümetinin de göz yumduğu mitingler kontrolden çıktı. Daha sonraları ‘6-7 Eylül Olayları’ diye anılacak olan yağma ve tahribat, Türkiye’deki Rumlar kadar, diğer azınlıkları da hedef aldı. Aynı zamanda ‘Ya Taksim Ya Ölüm’ sloganı yoğun bir biçimde kullanılmaya başlandı.

1956 – İngiliz hükümeti, karışıklıkların baş kışkırtıcısı sıfatıyla Başpiskopos Makarios’u Seyshelles Adaları’na sürdü. Birleşmiş Milletler’de Türkiye ilk kez, ‘taksim’ tezini açıkladı. İngiltere, askeri üssünün kalması koşuluyla ‘self-determinasyon’u kabul etmeye yanaştı.

1957 – NATO arabuluculuk görevini üstlenince, EOKA geçici olarak ateşkes ilan etti; Makarios serbest bırakıldı. 15 Kasım’da Türk Mukavemet Teşkilatı kuruldu.

1958 – Kıbrıs’ın İngiliz Milletler Topluluğu içinde kalmasına ama Türkiye ve Yunanistan’la da bağlara sahip olmasına dayalı ‘MacMillian Planı’ gündeme geldi.

1959 – İngiltere Başbakanı ve üç devletin dışişleri bakanlarının katılımıyla Zürih Antlaşmaları onaylandı. Cemaat temsilcileri olarak Makarios ve Dr. Küçük de toplantıya katıldılar. 19 Şubat’ta Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Kıbrıs anayasasını garanti altına aldı. İngiliz üslerinin devamı kabul edildi. Mayıs ayında Yunanistan Başbakanı ve dışişleri bakanı Türkiye’yi resmen ziyaret etti ve barış rüzgarları esmeye başladı.

1960 – Kıbrıs Anayasası imzalandı. Adaya simgesel Türk ve Yunan birlikleri yerleştirildi. Makarios cumhurbaşkanı, Fazıl Küçük cumhurbaşkanı yardımcısı oldu. Bu arada 27 Mayıs 1960’da Türkiye’de ordu yönetime el koydu; 1961 seçimleriyle ülkede tekrar demokrasiye dönüldü.

1963 – Başbakan Karamanlis’in istifası ve ülkeyi terk etmesinin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ardından Yunanistan'ın sürekli kabine bunalımları geçirmeye başladı, bu yüzden Kıbrıs üzerinde etkisi azaldı. Makarios kendi girişi- miyle yıl boyunca anayasayı değiştirme ve Türk Cumhurbaşkanı yardımcısının yetkilerini kısıma faaliyetlerini arttırdı. Kasım sonun- da ABD Başkanı Kennedy, Makarios'a bundan vazgeçmesini öner- di. Aralık başında da Türkiye tek taraflı değişiklikleri kabul etme- yeceğini bildirdi. 21 Aralık'ta Noel katliamı ile EOKA, Türk cema- atine karşı 'etnik temizleme ve adadan kaçırma' politikasını doru- ğa çıkardı. Eylemleri 1964 Ağustos'unun ortalarına kadar sürdü. 30 Aralık'ta ise Makarios 13 maddelik anayasa değişikliği önerisini açıkladı ama Türkiye buna karşı olduğunu yineledi.

1967 – Yunanistan'da ordu yönetime el koydu ve 1974'e kadar iktidarda kaldı. Subaylar halkın desteğini elde etmek için Kıbrıs'ta EOKA'ya desteği arttırdılar. Türkler iyiden iyiye gettolara sıkıştırıl- maya başlandı. Yunan ordusunun 15 bin askeri, gayri resmi olarak adaya yerleştirildi. Türklere karşı sürdürülen soykırımın kesilmesi için Türk ve Yunan başbakanları arasında düzenlenen toplantı bir sonuç vermeyince, Türkiye askeri müdahalede bulunacağını açıkla- dı. Yunanlılar üç Türk köyünden geri çekilirken arkalarında 24 ölü bıraktılar. TBMM hükümete müdahale yetkisi verdi. Türk uçakları Kıbrıs üzerinde uçmaya başladı. Donanma ve çıkarma birlikleri ha- rekete geçti. ABD'nin arabuluculuğuyla Yunan birliklerinin geri çe- kilmesi sağlanınca, Türk harekatı durduruldu. 1964'ten beri Türki- ye'de bulunan Rauf Denктаş gizlice adaya gitti. Denктаş, Yunanlı- larca tutuklandı ama Türkiye ve ABD'nin baskısıyla iade edildi.

5 TEMMUZ 1974 – Yunanlı subayların yönettiği Ulusal Muhafız Örgütü Cumhurbaşkanı Makarios'u devirdi ve EOKA-B önderi Ni- kos Sampson'u 'cumhurbaşkanı' ilan etti. Adadaki İngiliz üssüne sı- ğınan Makarios, Kıbrıs'ı terk etmek zorunda kaldı. Bu suretle Eno- sis'in gerçekleştirilmek istendiğini anlayan Başbakan Ecevit, garan- ti anlaşması uyarınca, İngiltere'yi ortak eyleme davet etti. İngilte- re'nin katılmaması üzerine, 19 Temmuz'da Türk çıkarma gemileri denize açıldı ve 20 Temmuz'da denizden çıkarma ve havadan in- dirmelerle Girne bölgesi kontrole alındı. Ancak Yunan birliklerinin adada garantör olarak bulunan Türk birliğine saldırması çarpışma- ları bütün ada yüzeyine yaydı. 22 Temmuz'da Birleşmiş Milletler'in

çağrısına uyularak ateş kesildi. Bu girişim sonucu, Kıbrıs'ta Nikos Sampson, Yunanistan'da ise askeri cunta devrildi ve Yunanistan demokrasiye döndü. Ancak Kıbrıs'ta dağınık durumdaki Türklerin güvenliği sağlanamadığı gibi, Girne'deki Köprübaşı da Türk ordusu için yeterli güvenceye sahip değildi.

16 AĞUSTOS 1974 – Cenevre'de sürdürülen barış görüşmelerine rağmen Yunanistan hiçbir uzlaşmaya yanaşmak niyetinde olmadığını gösterdi. Aksine köylerdeki Türkleri öldürmeye devam ettiler. Bunun üzerine Türk ordusu adanın yüzde 37'sini kontrol altına alacak kadar ilerledikten sonra ikinci harekatı sona erdirdi.

1975 – 13 Şubat'ta, Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu. Aynı yıl içerisinde bir de nüfus mübadelesi gerçekleşti. Bu mübadele ile Kıbrıs'ın Güney kesimindeki Türkler kuzey kesimine; kuzey kesimindeki Rumlar da güney kesimine geçti. Nüfus mübadelesi BM gözetiminde gerçekleşti. Çeşitli kaynaklara göre bu tarihten günümüze kadar, Türkiye'den adaya 50 bin civarında Türk yerleşimci gönderilmiştir.

1977-79 – Denктаş-Makarios (1977) ve Denктаş-Klerides (1979) ile Doruk Anlaşmaları imzalandı. Bu anlaşmalarla, Kıbrıslı Rumlar ilk kez iki kesimli, iki toplumlu federal bir çözümü benimsiyordu.

1982 – Papandreu, 1981 Ekim'inde Yunanistan'daki seçimleri kazandıktan hemen sonra, Şubat 1982'de Kıbrıs'a gitti ve buradaki konuşmasında "Kıbrıs'ın Helenizmin bir parçası" olduğunu söyleyerek, Kıbrıs sorunu ile ilgili bütün tarafların katılacağı bir "uluslararası konferans" toplanması gerektiğini ekledi. BM Genel Kurulu, Rum tarafının başvurusu üzerine Ada'daki "işgal ordusu"nun derhal çekilmesini ve mültecilerin "isteğe bağlı olarak" geri dönmelerini tavsiye eden kararını aldı. Bunun üzerine KTFD Meclisi, 17 Haziran'da radikal bir adım atarak "Kıbrıs toplumunun self-determinasyon hakkı"na ilişkin bir karar aldı.

1983 – 15 Kasım 1983'te, KTFD Meclisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) adında bağımsız bir devlet kurulduğunu dünyaya ilan etti. KKTC'nin kurulması, Rum tarafının, Yunanistan'ın ve Batılı devletlerin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi'nin de tepkisini çekti. Güvenlik Konseyi, 18 Kasım'da aldığı bir kararla bağımsızlık kararını kınadı. Türkiye'ye yakın bazı devletler KKTC'yi tanımanın eşi-

çine gelmişlerdi ki, ABD ve İngiltere'nin baskıları ile bu kararların-
dan vazgeçtiler. 13 Mayıs 1984'te de BM Güvenlik Konseyi 500 sa-
yıylı kararı ile KKTC'nin ilanını ayrılıkçı bir hareket olarak tanımla-
dı.

1984-1990 – KKTC'nin kurulmasından sonra toplumlararası gö-
rüşmeler yeniden başladı. KKTC kurulurken, 1977-79 Doruk Anlaş-
maları'na atıfta bulunularak, iki toplumlu, iki kesimli federal bir
çözümüne kapılar açık bırakılmıştı. Görüşmeler sürecinde; New
York'ta 17 Ocak 1985'te ve 29 Mart 1986'da BM Genel Sekreteri'nin
hazırlamış olduğu 'Kıbrıs Üzerine Anlaşma Taslağı', Kıbrıs
Türkleri tarafından kabul edilip, Rumlar tarafından reddedildi. 22
Mayıs 1987'de AB ve 'Kıbrıs', 18 aylık görüşmeler sonucunda Güm-
rük Birliği protokolü başlattı. Ocak 1988'de Anlaşmanın tüm
Ada'yı kapsamasına izin verildi. 1990'daki iki taraf arasındaki New
York Zirvesi de başarısızlıkla sonuçlandı.

1990 – BM Güvenlik Konseyi, bu tarihte 649 sayılı kararını aldı.
Bu kararla BM, Ada'daki her iki tarafı da, kabul edilebilir bir çö-
züm bulma yolunda çaba göstermeye çağırdı. Aynı karar böyle bir
çözümün iki toplumlu, iki kesimli bir anlayışa sahip olması ve çö-
zümün siyasi olarak iki eşit toplum liderinin direkt görüşmeleri yo-
luyla sağlanması gerektiğini vurguladı. Kararın, Kıbrıs Sorunu'nu
1974'te değil de, 1960'lara hatta öncelerine dayandırması bir baş-
ka önemli nokta idi. 1990 Temmuz'unun ilk haftası içinde Kıbrıs
Rum Yönetimi "Kıbrıs" adına AB'ye üyelik için başvurdu. BM'nin
ve Türk tarafının uyarılarına rağmen topluluk 11 Eylül 1990'da bu
başvurunun normal süreç içinde değerlendirilmesini kararlaştırdı.

1991 – Turgut Özal, 1991'de Kıbrıs konusunda bir 'dörtlü kon-
ferans' toplanmasını önererek, o güne kadar sorunun iki toplum
arasında görüşülmesi gerektiğini savunagelmış olan Türkiye'nin
bu anlayışına da değişiklik getirdi. Özal'ın önerisine göre Kıbrıs so-
runu; KKTC, Kıbrıs Rum Yönetimi, Türkiye ve Yunanistan arasında
ele alınmalıydı. 28 Haziran 1991'de BM Genel Sekreteri Perez de
Cuellar, BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporda Türkiye'nin
önerdi Dörtlü Doruk Toplantısı'nı kabul ettiğini belirtti.

1992 – 100 paragraftan oluşan BM Fikirler Dizisi, tarafların ona-
yına sunuldu. New York'ta sürdürülen görüşmelerin ardından, BM

Genel Sekreteri Butros Gali, toprak düzenlemeleri ve anayasal konuların tümünü kapsayacak bir paket anlaşma hazırladı. Türk tarafı 100 paragraftan 91'ini onayladığını açıkladı. Rum tarafında ise Kıbrıs Rum lideri Yorgo Vasiliu paketi onaylarken, daha sonra iktidara gelen Glafkos Klerides ile bu pakete karşı çıktı.

1993 – AB, Haziran 1993'te Kıbrıs'ın tam üyelik için gerekli şartları taşıdığını belirten görüşünü yayınladı. Aynı yıl Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimi arasında Ortak Savunma Doktrini imzalandı.

1994 – BM Genel Sekreteri Butros Gali'nin girişimleriyle ortak anlaşma zemininin oluşturulması amacıyla 'Güven Arttırıcı Önlemler Paketi' düzenlendi. ABD'nin destek verdiği pakette Rum tarafı karşı çıkınca 1994'te rafa kaldırıldı.

1996 – 3 Haziran'da bir Kıbrıslı Rum asker, BM denetimindeki bölgede bir Kıbrıslı Türk asker tarafından vurularak öldü. 11 Ağustos 1996'da Kıbrıslı Rum motosikletçiler, Yeşil Hat'tı geçmeye kalkışınca Kıbrıslı Türk göstericiler ve Türk askerleri ile çatıştı.

70'ten fazla kişi yaralandı. Bir Kıbrıslı Rum öldü. 14 Ağustos 1996'da Kıbrıs'ta Derinya bölgesinde Türk güvenlik güçleri, Türk bayrağını indirmeye kalkışan bir Rum gencine ateş açtı. Rum genç hayatını kaybetti. 8 Eylül 1996'da Güney Kıbrıs tarafından açılan ateş sonucu bir Türk askeri öldü, biri yaralandı. 13 Ekim 1996'da Kıbrıs Türk kesimine geçen bir Rum, Kıbrıslı Türk askerlerince öldürüldü. 6 Şubat 1997'de Kıbrıslı Türk ve Rumlar birbirine ateş açtı. Ölen ya da yaralanan olmadı.

1997 – 4 Ocak'ta Kıbrıslı Rumların, Rusya'dan S-300 yerden havaya 150 km. menzilli füze alımına ilişkin anlaşmaya imza koymasını uluslararası arenayı ve dolayısıyla hassas Türk-Yunan ilişkilerini karıştırdı. Türkiye, Kıbrıslı Türklerin güvenliğini tehdit edecek herhangi bir gelişmeye göz yummayacağını açıkladı. İngiltere ve BM de anlaşmaya sert tepki gösterdi. 24 Şubat 1997'de AB, Kıbrıs'ın AB'ye tam üyeliğine ilişkin geleneksel tavrını değiştirerek, Kıbrıs'ın AB'ye tam üyeliğinin gerçekleşebilmesi için Ada'da önce siyasi bir çözümün şart olduğunu açıkladı ve Yunanistan da bu açıklamaya tepkilerini bildirdi. AB, ilk defa topluluğa tam üyelik konusunda Kıbrıs Türklerinin de dikkate alınması gerektiğini, tam üyelik görüşmelerine Ada Türklerinin de katılması gerektiğini belirtmek su-

retile net bir şekilde ifade ediyordu. Yunanistan Dışışleri Bakanı Theodoros Pangalos, bu açıklamaların hemen ardından, AB'nin Doğu'ya doğru genişlemesini veto edeceğini açıkladı.

. 1999 – AB'nin 10-11 Aralık 1999'da yaptığı Helsinki zirvesinde Türkiye'nin AB'ye tam üyelik için adaylığı resmi olarak kabul edildi. Türkiye için tarihi bir öneme sahip olan bu zirvenin sonuç belgesinde genişleme sürecindeki Türkiye'nin konumu ve Kıbrıs sorunuyla ilgili özel maddeler de yer aldı. Buna göre "Avrupa Birliği Konseyi, 3 Aralık tarihinde New York'ta Kıbrıs meselesinin kapsamlı bir çözümüne yönelik olarak başlatılan görüşmeleri memnuniyetle karşılar ve BM Genel Sekreteri'nin bu süreci başarıyla sonuçlandırma yönündeki gayretlerine güçlü desteğini ifade eder. Avrupa Birliği Konseyi, politik bir çözümün Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımını kolaylaştıracağını altını çizer. Üyelik müzakerelerinin tamamlanmasına kadar kapsamlı bir çözüme ulaşamamış olursa, Konsey'in üyelik konusundaki kararı, yukarıdaki husus bir ön şart olmaksızın verilecektir. Bu konuda, Konsey tüm ilgili faktörleri dikkate alacaktır." denildi.

2000 – AB Komisyonu'nun 7 Kasım 2000'de açıkladığı ve Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecindeki "yol haritasını" çizen Katılım Ortaklığı Belgesi'nde (KOB) yer alan Kıbrıs'la ilgili ifadeler Türkiye-AB arasında büyük bir krize neden oldu. Komisyon'un, Yunanistan'ın baskısıyla KOB'un kısa vadeli öncelikler bölümüne Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin baskıcı ifadeler eklemesi, Türkiye tarafından "önkoşul" olarak algılandı. KOB'un içeriğinin Helsinki zirvesinin çizgisinde yer almasını isteyen Türkiye, AB'nin bu tutumuna Başbakan dahil tüm üst düzey yetkilileriyle sert tepki gösterdi. KOB'un açıklanması ardından Çankaya'da düzenlenen "Kıbrıs" zirvesinden ise AB'ye sert ve net bir mesaj çıktı. Zirvede KKTC lideri Rauf Denktaş'ın BM nezdinde yapılan dolaylı görüşmelerden çekilmesi kararlaştırıldı.

2001 – Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Romano Prodi Kıbrıs sorunu çözülmeden de Güney Kıbrıs'ın üyelik başvurusunun değerlendirilebileceğini söyledi. Türk Dışışleri Bakanı İsmail Cem Kıbrıs konusunda işlerin olumlu gitmediğini açıkladı. Ecevit ve Bahçeli Kıbrıs'ta bedel ödemeye hazır olduklarını söylediler. Yıl sonunda

Rauf Denktaş'ın, Glafkos Klerides'e mektupla yaptığı görüşme tek-
lifi sonucunda iki lider 4 Aralık'ta Lefkoşa'daki 'Yeşil Hat'ta BM gö-
zetiminde biraraya geldiler. Görüşme sonunda BM Genel Sekrete-
rinin Kıbrıs özel temsilcisi Alvaro De Soto, liderlerin 2002 Ocak
ayında yine Yeşil Hat'ta biraraya geleceklerini ve müzakereleri sür-
dürececeklerini açıkladı.

11 KASIM 2002 – 1. Annan Planı süreci başladı.

10 ARALIK 2002 – 2. Annan Planı açıklandı.

2-13 ARALIK 2002 – Kopenhag Zirvesi toplandı.

26 ŞUBAT 2003 – 3. Annan Planı açıklandı.

28 ŞUBAT 2003 – Müzakere süreci başladı.

11 ARALIK 2004 – 4. Annan Planının taraflara sunulması ile yeni
süreç başladı.

24 NİSAN 2004 – Annan Planının referanduma sunulması ile
Rum tarafından hayır (% 76) Türk tarafından ise evet (% 65) oyu
çıktı.

II. Bölüm

UÇAK GEMİSİ KIBRIS

“Kıbrıs” yalnızca Doğu Akdeniz’de bir ada değildir. Bu küçük kara parçası aynı zamanda bir satranç tahtasıdır. Burada olan bite-ni anlamadan, bu küçücük adanın siyasi tarihini bilmeden “Soğuk Savaş” döneminin analizini yapmak belki mümkündür ama çok eksik bir değerlendirme ortaya çıkar.

Orta Doğu’da potansiyel olarak tek bir jeostratejik kuşağın parçası olan Kıbrıs, Arap-Müslüman bölgesinin de hemen yanı başında stratejik anlamda bir ileri karakol olarak dünyanın anakarasının merkezinde bir uçak gemisi niteliğindedir. Buna göre, adayı elde eden güç, Türkiye’den Mısır’a, Lübnan’dan İran’a uzanan çizgi-de yer alan bölgeyi kontrolü altında tutabilecektir

Dünya haritasını önünüze aldığınız zaman, haritanın ortasında yer alan bölgede Ortadoğu ve Doğu Akdeniz’i beraberce görürsünüz. Dünyanın ortası olarak tarihte her zaman öne çıkan bu bölgenin karşısında büyük bir ada bulunmaktadır. Doğu Akdeniz’de bir uçak gemisi konumunda yer alan bu ada, Kıbrıs adı ile anılmaktadır. Roma İmparatorluğu döneminde dünyanın bakır gereksinmesinin karşılandığı bu adanın adı, Latince bakır anlamına gelen Cyprus sözcüğünden gelmektedir. Bu kavramın Türkçe okunuşunu Türkler adaya isim olarak kullanıyor. Yüzyıllar sonra bir tek gram bakırın kalmadığı bu ada, eskiden kalma bakır ülkesi ismi ile günümüzde bir önemli bölge olarak gündemdedir.

Anadolu’ya kırk, Suriye’ye altmış, Mısır’a iki yüz kırk kilometre uzaklıkta olan Kıbrıs’ın Yunanistan’a olan uzaklığı ise tam bin yüz kilometredir. Kıbrıs’a en uzak mesafede olmasına karşın bu ada üzerinde en fazla hak ileri süren Yunanistan’ın Kıbrıs’ı sahiplenmesi, adanın jeopolitik konumuna ters bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Adaya en yakın ülke olan Türkiye’nin ada ile karşılıklı bağlantıları ve ortak jeopolitik konumu dikkate alınmadan, adaya

en uzak bir ülkenin Kıbrıs üzerinde egemenlik iddia etmesi son derece çelişkili ve gerçek koşullara ters bir durumdur. Türkiye gibi büyük bir ülkenin dünyanın merkezindeki anakara konumu açısından Kıbrıs ele alındığında, Anadolu yarımadasının güvenliğinin Kıbrıs ile çok yakından bağlantılı olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye Dünyanın kara merkezinde yer alan yakın çevresini dikkate alarak güvenliğini korumak zorundadır. Bu durumda kırk kilometre mesafede yer alan bir büyük ada güvenlik açısından Türkiye'yi son derece yakından ilgilendirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti dünyanın jeopolitik merkezinde kurulmuş bir bağımsız devlet olarak güney bölgesinin güvenliği ile ilgilendiğinde, Kıbrıs adası kendiliğinden öne çıkmakta ve Türkiye açısından önem kazanmaktadır. Türkiye ve Kıbrıs'ın ortak konumu nedeniyle yirminci yüzyılın ikinci yarısında Türkler, Kıbrıs ile yakından ilgilenmeye başlamışlardır.

Dünya haritasından Kıbrıs'a bakıldığı zaman, Doğu Akdeniz'de bir uçak gemisi olarak bu adanın stratejik bir konumda olduğu görülmektedir. Dünya egemenliğine soyunan bütün emperyalist güçler, dünyanın jeopolitik merkezi olan Ortadoğu'ya girmek istedikleri zaman, Kıbrıs'ı öncelikle ele geçirmeye çaba göstermişler ve bu adayı kullanarak Ortadoğu'da kendi çıkarları doğrultusunda yapılanmaya yönelmişlerdir. Romalılar Doğu Akdeniz'e yayılırken Kıbrıs'tan bir üs olarak faydalanmışlar, Osmanlılar Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'e yöneldiklerine Kıbrıs'ı ele geçirmişler, İngilizler dünyanın merkezi olan Ortadoğu'ya Osmanlılar sonrasında yöneldiklerinde, önce Kıbrıs'ı işgal etmişlerdir. İngilizler Kıbrıs'ı bir uçak gemisi olarak kullanmışlar ve bu ada üzerinden karşı kıyı olan Filistin'e girmişler daha sonra da Mezapotamya ile Arap Yarımadası'nı işgal etmişlerdir. Kıbrıs, Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da emperyalist işgalin merkezi olmuş ve tam bir uçak gemisi olarak kullanılmıştır. Adada var olan İngiliz üsleri günümüzde de bu işlevi yerine getirmektedir. İngilizlerin geri çekildiği İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, adadaki iki büyük askeri üssü bu kez Amerika Birleşik Devletleri kullanmaya başlamış ve adanın uçak gemisi olma konumu günümüze kadar sürüp gelmiştir.

İngilizlerden Amerikalılara geçen adanın uçak gemisi olarak kullanılma fonksiyonunu bu kez Avrupa Birliği gündeme getirmiş-

tir. Yeni Dünya Düzeni süreci içerisinde Ortadoğu'da gündeme getirilen yeniden yapılanma sürecinde bu kez Avrupa Birliği Kıbrıs'ı kendi içine almak istemiştir. Uzun süren Anglo-Amerikan emperyalizminin uçak gemisi olan Kıbrıs, ikibinli yıllarda bir kıta devleti olarak ortaya çıkan ve Avrupa kıtasından sonra büyük Avrupa'yı kurmak isteyen Avrupa Birliği'nin emperyalist bir tavırla Ortadoğu'yu ele geçirmeye hazırlandığı aşamada, dünyanın gündemine yeniden bir ana sorun olarak oturmuştur. Batı kaynaklı bütün emperyalist girişimler, dünyaya egemen olmak istediklerinde doğuya gitmeye öncelik vermişler ve dünyanın merkezi olan Ortadoğu'yu fethetmeye kalkışarak, Kıbrıs'ı öncelikle elde etmenin yollarını aramışlardır. Kıbrıs, konumu nedeniyle bir uçak gemisi olarak kullanılmaya son derece elverişli olduğu içindir ki, Doğu Akdeniz'e ya da Ortadoğu'ya egemen olmak isteyen emperyalist güçler bu bölgelere Kıbrıs üzerinden girebilmeye öncelik vermişlerdir.

Kıbrıs, bir anlamda tarihte doğu Akdeniz ya da Ortadoğu egemenliğinin anahtarı olmuştur. Bu anahtarı ele geçiren; yani Kıbrıs'a egemen olan emperyalist güç, anahtar konumundaki Kıbrıs'ı kullanarak dünyanın merkezinde yayılma ve egemen olma yollarını araştırmıştır. Kıbrıs'ta kendi istediği düzeni kurabilen güçler, bölgede yayılabilme şansını elde etmişlerdir. Kıbrıs'ın elden çıktığı aşamada ise bölgedeki egemenlik başka emperyalist güçlere geçmiştir. Dünya tarihi ve Kıbrıs tarihi bunun çeşitli örnekleri ile doludur. Günümüzde yaşanmakta olan yeni süreç içerisinde gene benzeri bir durum söz konusudur. Oluşmakta olan Avrupa kıta devletinin, dünyanın merkezine el koymak istediği bu aşamada, Türkiye'yi geride bırakarak Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üyeliğine öncelik tanımıştır. Tıpkı Roma, İngiliz, Amerikan emperyalizmleri gibi, Almanya'nın egemenliğinde bir Avrupa emperyalizmi, tarihteki benzer örneklerinde olduğu gibi Kıbrıs adasına yönelmiştir. Emperyalist hedefler uğruna adanın yeniden işgali bu kez Avrupa kaynaklı olarak gündeme gelmiştir.

Ortadoğu'da Mezopotamya sonrası dönemdeki bütün egemenlikler her zaman Kıbrıs'a öncelik vermişlerdir. Hitit egemenliğinden Mısır yayılmacılığına, Roma İmparatorluğu'nun fethinden Bizans egemenliğine, Arap yayılmacılığından Venedik egemenliği-

ne, Osmanlı'nın fethinden İngiliz işgaline kadar sürekli bir paylaşım kavgası altındaki Kıbrıs adasının yirminci yüzyıla girişi İngiliz işgali altında olmuş ve iki dünya savaşı süresince İngiltere Kıbrıs üzerindeki yönetimini sürdürmüştür. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ise sömürgelerin bağımsızlığı gündeme gelmiş, bütün sömürgeler bağımsızlıklarını kazanıp Birleşmiş Milletler'e üye olmaya hak kazandıkları bir dönemde İngiltere adadan çekilmiş ve Kıbrıs adası da bağımsız bir devlet statüsü kazanmıştır. Ne var ki, Megaloidea ve Enosis gibi ırkçı saplantıları olan Yunan emperyalizminin adada çok geçmeden terör başlatması ve adanın yerlisi olan Türklere karşı bir etnik temizlik operasyonuna kalkışması gibi olumsuz bir durum ortaya çıkınca Türkiye, adaya müdahale etmek zorunda kalmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran Londra ve Zürih antlaşmalarına göre Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üç garantör devletinden biri olan Türkiye Cumhuriyeti, Türk soydaşlarının Rum çeteciler tarafından yok edilmesi üzerine harekete geçerek adaya müdahale etmiştir.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde gündeme gelen Kıbrıs'a Türk müdahalesi, soğuk savaş yıllarının en çekişmeli aşamasında gerçekleştirilmiştir. Adada sürüp giden katliamlar karşısında Türkiye harekete geçmek zorunda kalmış ve Kıbrıs'ta bir Rum darbesi gerçekleşince bunu gerekçe göstererek Barış Harekatı adı altında adaya askeri bir çıkarma yapmıştır. Rum darbesi, o dönemde muhtemel bir Sovyet darbesini önlemek üzere yapılmıştır. Sovyetler Birliği kuzeyden güneye inmek isterken, Doğu Akdeniz'in bir uçak gemisi olan Kıbrıs'ı bir komünist darbe ile ele geçirmek istemiştir. Akdeniz'in en güçlü komünist partisi olan Akel'in öncülüğünde bir Sovyet darbesi hazırlanırken, bunu haber alan batılı gizli servisler, adanın batı bloğunun denetiminde kalabilmesi için Nikos Sampson adlı maceracının Rum darbesine destek vermişlerdir. Soğuk savaş döneminin son yıllarında Kıbrıs, bloklar arası ciddi bir gerginliğe sahne olmuştur. O dönemin Türk hükümeti uyanık davranarak bloklar arası rekabet koşullarında Kıbrıs'ın elden çıkmasını önlemek ve Kıbrıslı Türklerin kazanılmış haklarını güvence altına alabilmek üzere bir askeri hareket düzenlemiş ve Barış Harekatı adı altında Kıbrıs'a Türk askeri çıkartılmıştır. Türkiye'nin bu aktif tutumu sayesinde Kıbrıs Türkleri'nin kazanılmış hakları korunmuş,

uluslararası konjonktürün adada tırmandırdığı karışıklıklar önlenmiş ve dünyanın ortasında yer alan bu stratejik adaya bir anlamda barış gelmiştir. Türkiye, Kıbrıs'ta önce uluslararası hukuku denemiş ama bu yoldan sonuç alamayınca, bu kez de güç politikası uygulayarak garantör devlet konumunun getirdiği hakları kullanmış ve böylece adadaki çatışmayı önlemiştir.

Doğu Akdeniz'in uçak gemisinde şimdilerde bir Avrupa problemi yaşanmaktadır. Yavaş yavaş Avrupa ülkelerini içine alarak yutan Avrupa Birliği, Almanya'nın yönlendirmesinde yeni bir Ostpolitik uygulamaya başlamıştır. Kendi olanaklarıyla doğuya açılma politikasını başaramayan Almanya, sosyalist sistemin çöküşünden sonra Doğu Avrupa'ya doğru yayılmaya başlamış ve kendi yönlendirmeindeki Avrupa Birliği'ni genişleme doğrultusunda zorlamıştır. Doğu Avrupa ve Balkan ülkeleri Avrupa Birliği'nin önünde üyelik için sıraya girerken, Yunanistan üzerinden Kıbrıs sorunu Türkiye'nin önüne dikilmiştir. Avrupa Birliği'ne giriş için bütün ülkelerden yalnızca Kopenhag kriterlerini talep eden Avrupa Birliği, Türkiye'den özel olarak Kıbrıs'ı istemiştir. Avrupa ile hiç ilgisi olmayan Kıbrıs sorunu bir anlamda Avrupa Birliği'ne üye olabilmenin koşulu durumuna getirilmiştir. Türkiye'den Avrupa Birliği'ne giriş için Kıbrıs'taki haklarından vazgeçmesi talep edilmiştir. Bütün aday ülkeler ve Türkiye için aranan üyelik koşulları olan Kopenhag kriterleri, çifte standartlı bir tutum ile Kıbrıs için aranmamıştır. Türkiye'nin Londra ve Zürih gibi uluslararası antlaşmalardan gelen garantörlük haklarından vazgeçmesi ve Türklerin son çeyrek yüzyılda kazanmış oldukları tüm hakları hukuka aykırı bir biçimde resmen talep edilmiştir. Çağdaş hukukun beşiği olan Avrupa uygarlığının temsilcisi Avrupa Birliği'nin resmen uluslararası hukuka aykırı talepleri ile Türkiye karşı karşıya kalmıştır. Kıbrıs jeopolitik konumu ile yeniden gündeme gelmiştir.

ABD emperyalizmi ve İsrail Siyonizmi'nin giderek Ortadoğu'da etkili olmaya başladığı bir dönemde, Avrupa emperyalizmi de bu bölgeye girmek istemektedir. Avrupa, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'ya giriş için Kıbrıs'ı bir üs olarak seçmiştir. Tıpkı Roma ve İngiliz emperyalizmlerinin Kıbrıs üzerinden bölgeye girdiği gibi, Avrupa da Kıbrıs'ı bir Avrupa eyaleti yaparak ABD ve İsrail'e karşı dünya-

nın merkezinde yer almak istemektedir. Son aşamada Yunanistan bir Avrupa ve Almanya piyonu durumuna sürüklenmiştir. Yunanistan'a karşı Türkiye'nin bir Amerikan, İngiliz ya da İsrail piyonu konumuna gelmeden ulusal bir Kıbrıs politikasını gündeme getirmesinde yarar vardır. Dünya konjonktüründe uluslararası sürecin keşişme noktası olarak ortaya çıkan Kıbrıs'ta, Türkiye emperyalist bloklar arasında bir sürtüşme ya da savaş senaryolarına alet olmalıdır. Türkiye adada savaşa giden süreci kesmeli, Türkiye'nin kazanılmış haklarını korumalı ve iki devletli konfederasyonun kesinlik kazanması için ısrarlı bir politika izlemelidir.

Kıbrıs üzerinde bölge dışı emperyalist güçler dünya hegemonyası için mücadele ederken, bölge ülkelerinin geleceği açısından da adanın konumu önem kazanmaktadır. Doğu Akdeniz'e kıyısı olan bütün ülkeler açısından Kıbrıs'ın alacağı yeni statü yaşamsal önem kazanmaktadır. Türkiye kadar İsrail, Suriye ve Mısır için de Kıbrıs önem taşımaktadır. Doğu Akdeniz'e kıyısı olan bütün ülkeler gelecekteki güvenlikleri için Kıbrıs'ta kendi aleyhlerine olabilecek herhangi bir oluşum istememektedirler. Türkiye, kendi güvenliği açısından Kuzey Kıbrıs'ta bir Türk siyasal yapılanması üzerinde ısrar ederken, Suriye ve Mısır, adanın Hristiyan bir Avrupa emperyalizminin eline bütünüyle geçmesine karşı çıkmaktadırlar. Bölgenin en küçük ülkesi olan İsrail açısından Kıbrıs son derece yaşamsal bir öneme sahip durumdadır. Jeopolitik kitaplarında ortaya konduğu gibi İsrail ile Kıbrıs arasında ada devletleri ile karalar arasındaki doğal ilişki bulunmaktadır. Ada devletleri karşı kıyılarında düşman istemezken; kara devletleri de karşı kıyıda bulunan adaları denetimleri altına almak isterler. Japonya ile Asya, İngiltere ile Avrupa arasında var olan jeopolitik ilişkinin tamamen tersi İsrail ile Kıbrıs ilişkilerinde geçerli bulunmaktadır. Üç tarafı Müslüman ülkelerle çevrilmiş olan İsrail için dış dünyaya açılan tek kapı Kıbrıs adasıdır. Bu durumda, İsrail'in Ortadoğu'da güvenliği açısından Kıbrıs'ın geleceği önem kazanmaktadır. Bu nedenle, Kıbrıs'ın bütünüyle, bir ülkenin ya da tek bir dinin eline geçmesini İsrail doğal olarak istememekte ve gelecekte bu ada üzerinde tam anlamıyla egemen olana kadar, Kıbrıs üzerindeki ihtilafın devamını istemektedir. Doğu Akdeniz'in üzerindeki uçak gemisi olan Kıbrıs adası,

bütününü Müslümanların ya da Hristiyanların eline geçerse karşı kıyıda bir din devleti olan İsrail'in bölgedeki geleceği tehlike altına girer; çünkü dinler arası rekabet ve yarış nedeniyle Kıbrıs üzerinde etkin olan din, bir din devleti olan İsrail'in bölgedeki etkinliğini kırmaya çalışır ya da bir din savaşı gündeme getirerek İsrail'in geleceğini tümüyle tehlikeye sürükleyebilir. Güçlü lobisi ile Türkiye'yi denetim altına alan, Amerikan para yardımları ile Mısır'ı pasifize eden İsrail, Kıbrıs üzerindeki Türk-Yunan anlaşmazlığını körükleyerek ada üzerinde kendisine tehlike yaratacak tek bir siyasal inisiyatifin gündeme gelmesini önlemektedir. Böylece, kendini çevreleyen Müslüman ülkelere karşı İsrail; Türkiye-Kıbrıs ve Mısır üçgeni ile denge kurmaktadır. İsrail'in Kudüs merkezli bir büyük Ortadoğu yaratma planı bu doğrultuda Kıbrıs'tan olabildiğince yararlanmakta, Kıbrıs'ın bir uçak gemisi olarak Doğu Akdeniz'de kendisine karşı kullanılmasına bu küçük devlet izin vermektedir. İsrail, Yunanistan'a, Hristiyan dünyasına ve Avrupa Birliği'ne karşı Türkiye'yi adada desteklemekte, gelecekte ise Türkiye'yi kullanarak adaya egemen olmanın planlarını yapmaktadır. Artık, Kıbrıs'ta yalnızca Türkiye ve Yunanistan değil ama aynı zamanda İsrail de dolaylı bir taraf olarak vardır. Kıbrıs'ın geleceğinde İsrail daha da etkin olacağı için Avrupa Birliği bunu önlemek istemektedir.

Büyük kıta ya da bölge devletlerinin adaları içine alacağı konusunda kesin kural yoktur. Amerika Birleşik Devletleri yanında yer alan ama Birleşik devletler Federasyonuna girmemiş birçok ada devleti vardır. Antil adalarının hemen hemen hepsi aynı birer ada devletidir. Hatta Dominik adası'nda Haiti ve Dominik Cumhuriyeti olmak üzere iki ayrı devlet bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin adada tek bir devlet olması konusundaki ısrarı da gerçekçi değildir; çünkü Haiti örneğini Timor adası izlemektedir. Geçen yıl Timor Adası'nın doğusunda Doğu Timor adı altında ayrı bir Hristiyan cumhuriyeti kuruldu ve böylece bu bölge Müslüman Endonezya'nın egemenliğinden kurtuldu. Dünyanın çeşitli adalarında iki devletli yapı olduğuna göre Kıbrıs'ta da iki devletli bir siyasal yapı devam edebilir. Avrupa Birliği'nin bunu mesele yapması, adada Yunanistan'ın egemenliğini tam olarak sağlamak içindir. Rum ta-

rafı Türklere kabul ettiremedikleri isteklerini, Avrupa Birliği'nin talepleri imiş gibi gündeme getirmekteler ve Türkiye'ye dayatmaktadır. Elli senedir devam eden Türk-Rum taraflarının görüşmelerinde ele alınıp çözüme kavuşturulan bazı eski konular bile, yeniden Türkiye'nin aleyhine olarak Avrupa Birliği'nin istekleri biçiminde gündeme getirilmektedir. Türkiye'nin böylesine haksız ve çifte standartlı politikalara karşı çıkması ulusal çıkarların korunması açısından sorumluluktur.

Avrupa Birliği, küreselleşme çağında ABD'nin karşısına yeni bir küresel oyuncu olarak çıkarken, Doğu Akdeniz'in uçak gemisi olan Kıbrıs'ı Türklerin ve Anglo-Amerikanların elinden almak istemektedir. Bu nedenle Kıbrıs sorunu artık bir Türk-Yunan meselesi olmaktan çıkmıştır. Artık Kıbrıs sorunu, Avrupa-Amerika, Almanya-İsrail, Hristiyan-Musevi, Müslüman-Hristiyan, Avrupa-Asya, Batı Akdeniz-Doğu Akdeniz sorunu durumuna gelmiştir. Dünyanın merkezi alanındaki ikili çekişmeler arasında kalan Kıbrıs adasının alacağı biçim, bir anlamda dünya dengelerinin yeniden kurulmasına yol açacaktır. Bu çerçevede dengeyi kendi lehlerine çevirmek isteyen emperyal güçler, Kıbrıs konusunda kendi çıkarları adına baskı yapmaktadırlar. Türkiye ciddi biçimde emperyal güçlerin baskısı altındadır. Türk devleti Avrupa Birliği'nin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri, İsrail, Arap dünyası ve İslam ülkelerinin baskısı altındadır. Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'de etkin olmaya çalışan emperyal güçler, bu aşamada Kıbrıs konusuna öncelik tanımışlardır. Her kesim ya da merkez, kendine uygun bir yaklaşımı, Kıbrıs sorununun çözümünde bir yol olarak önermekte ve bu doğrultuda tarafları baskı altına almaktadır. Türkiye bütün bu yaklaşımları dikkatle izledikten sonra, kendi güvenliğini doğrudan doğruya ilgilendiren Kıbrıs sorununda ulusal çıkarlarına en uygun düşen çözüm tarzını ortaya koymak zorundadır. Türkiye Cumhuriyeti güney sınırlarının güvenliği açısından son derece yaşamsal öneme sahip olan Kıbrıs'ın, emperyalist güçler tarafından kendi aleyhine olarak bir uçak gemisi biçiminde kullanılmasına da kesin olarak izin vermemelidir. Şimdiye kadar sürdürülmüş olan tutarlı politikadan gelecekte de kesinlikle hiçbir ödün verilmemelidir.

Doğu Akdeniz'in uçak gemisi olan Kıbrıs'ta bulunan İngiliz üs-

leri gibi önümüzdeki dönemde Amerika ve Avrupa üsleri de oluşturulmak istenmekte ve böylece Türkiye'nin güvenliği tehdit edilmektedir. Bu nedenle Türkiye, güneyindeki uçak gemisi olan Kıbrıs'taki varlığını güçlendirmek ve bu konumunu geleceğe dönük korumak zorundadır. Bu uçak gemisi Türkiye'nin aleyhine kullanılamaz.

Nato ittifak çerçevesinde Türkiye'nin müttefiği olan Amerika Birleşik Devletleri yavaş yavaş Kıbrıs'a girmekte ve bu uçak gemisini Orta Doğu'da kurmak istediği egemenliği güçlendirmek için kullanmak istemektedir. Şimdiye kadar Türkiye üzerinden adaya müdahale eden ABD'nin yeni dönemde Kıbrıs'ı üs olarak kullanma politikası hem bölge devletlerinin hem de Türkiye'nin güvenliği açısından, Kıbrıs'ın yeniden uçak gemisi olarak kullanılmasına izin vermemelidir.

III. Bölüm

TARİH İÇİNDE KIBRIS

Kıbrıs adası tarih boyunca Orta Doğu'ya açılmak isteyen büyük devletler ve imparatorluklar için vazgeçilmez stratejik bir üs olarak görülmüştür. Adayı ele geçirmek isteyen ve işgal eden güçler her zaman Türkiye'den Mısır'a, Lübnan'dan İran'a kadar olan bölgeyi kontrol etme şansını elde etmiştir. Türkiye üzerinden Orta Doğu'ya açılmayan güçler, Kıbrıs adasını hegemonya amaçları doğrultusunda kullanmışlardır. Kıbrıs'ın on bin yıllık tarihinin yedi bin yılı, tarih öncesi çağlara ait olup tamamen Akdeniz kültürü ile yakından ilgilidir. Neolitik çağ ile ilgili bilgiler Kıbrıs adasının Akdeniz kültür tarihinin bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır. Neolitik çağlarda Kıbrıs'ın Anadolu ile ilgili olduğu görülmektedir. Kıbrıs adasında o dönemde yaşayanların belirli ihtiyaçlarını Anadolu yarımadasından sağladıkları anlaşılmaktadır. Kalkolitik çağda ise adanın bakır madenleri işletilmeye başlanmış ve böylece Kıbrıs dış dünyaya açılmıştır. Uzun yıllar boyunca diğer kültürlerden kopuk kalan Kıbrıs kültürü bakır ticareti sayesinde çevre ülkelerle yakınlaşma içine girmiştir.

Jeolojik devirler döneminde Hatay bölgesinden büyük bir çöküntü ile koparak bir ada olarak ortaya çıkan Kıbrıs'ın ilk sakinleri Anadolu üzerinden gelenler olmuştur. Adanın kuzey kısmında ve Karpas yarımadasında Neolitik dönemden kalma eserler çeşitli kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Anadolunun Çatalhöyük ve Hacılar yerleşim bölgesinde çıkartılan Neolitik dönem kalıntıları ile benzer bazı tarihsel eserlere Kıbrıs adasında rastlanmıştır. Milattan önce 4000'li yıllarda yerleşmenin başladığı adada 3000'li yıllardan sonra yoğun bir nüfusun yaşamaya başladığı görülmektedir. Bu nüfus büyük oranda Anadolu halkının uzantısı olarak Kıbrıs'a gelip yerleşmiştir. İlk zamanlarda Kıbrıs halkı bağımsız yaşamış ama daha sonra da Mısır'daki devletleşme olgusunun etkisi altında kal-

miştir. Ada bir dönem Mısır Firavunlarının etkisi altına girmiş ama daha sonra da Hititler ile Mısır Firavunları arasında bir çekişme alanı haline gelmiştir. Zaman içerisinde Mısır devlet yapısı zayıflayınca Anadolu'daki Hitit devletinin, Kıbrıs adası üzerindeki etkileri daha artmıştır. Hitit devletinin yıkılmasından sonra MÖ. binli yıllarda ada yeniden Mısır egemenliği altına girmiştir.

Dor istilası döneminde Ege'den gelen bazı kavimler Kıbrıs'ta yaşam alanı bulmuşlardır. Daha sonra da Fenikeliler devleti kurulunca, bu devlet Kıbrıs üzerinden Akdeniz'e açılmış ve ada bir süre Fenikelilerin elinde kalmıştır. Fenikeliler Kıbrıs kıyılarında kurdukları ticaret kolonileri ile doğu Akdeniz bölgesinde ticaretin gelişmesini sağlamışlardır. MÖ. sekizinci yüzyılda Anadolu'yu ele geçiren Asurlular, Kıbrıs adasını da Fenikelilerin elinden almışlar ve kendi düzenlerini kurmuşlardır.

Makedonyalı Büyük İskender Anadolu'yu topraklarına kattıktan sonra Kıbrıs kralları da İskender İmparatorluğu'nun içinde yerlerini almışlardır. İskender'in erken ölümü üzerine, Kıbrıs Mısır'daki Ptoleme sülalesinin denetimine geçti. Kıbrıs ikibuçuk yüzyıl Ptoleme hanedanının yönetimi altında kaldı. Mısır'a bağlı ve yarı bağımsız bir statüde kalan Kıbrıs, daha sonraları MÖ. 58 yılında Roma İmparatorluğunun egemenliği altına girmiştir. Anadolu ve Suriye'yi Pön savaşları sonrasında ele geçiren Romalılar, Doğu Akdeniz'de egemen olabilmek için önce Kıbrıs adasını işgal ettiler. Mıllattan sonra 394 yılında Roma İmparatorluğu ikiye bölününce, Kıbrıs Doğu Roma İmparatorluğunun sınırları içinde kaldı. Bizans İmparatorluğu zamanında Kıbrıs'ın Anadolu ile bütünleşen bir yaşam düzenine yöneldiği görülmekte ve İstanbul'daki Bizans yönetiminin Anadolu üzerinden, Kıbrıs adasını denetim altında tuttuğu anlaşılmaktadır. Bizans döneminde Kıbrıs daha sonra Suriye'ye bağlı bir il haline getirilmiş, hristiyanlık bütün ada halkı arasında hızla yayılmıştır. Kıbrıs Bizans döneminde Ortodoksluğun Doğu Akdeniz'de yayılma merkezlerinden birisi haline gelmiş ve bu dönemde çok sayıda kilise açılmıştır.

Yedinci yüzyılda Bizans sınırlarına dayanan İslam orduları Emevi İmparatorluğunun sınırları içine Kıbrıs adasını da dahil etmek için birçok askeri kuşatmayı Kıbrıs'a yönlendirmiştir. Hz. Osman

döneminde Şam valisi Muaviye tarafından ele geçirilen Kıbrıs adası, 649 yılından sonra İslam egemenliğine girmiştir. Emeviler döneminde müslümanların eline geçen Kıbrıs, Abbasiler döneminde de üç asır boyunca İslam egemenliği altında kalmış ve bu dönemde adada, Ortodoksluğun yanısıra İslam dini de yayılarak yerleşmiş ve böylece ada halkı çok dinli bir yapıya yönelmiştir. 964 yılında Kıbrıs yeniden Bizans devleti tarafından ele geçirilse de, adadaki müslüman varlığı ortadan kaldırılamamış ve günümüze kadar devam etmiştir.

Haçlı seferlerinin en çok tehdit ettiği yerlerden birisi olan Kıbrıs adası, 1191 yılında üçüncü haçlı seferi sırasında Avrupalı hristiyanların eline geçmiştir. Bu dönemde gizli bir örgüt olan Tapınak Şövalyeleri Kıbrıs adasında bir krallık kurmuşlardır. Kıbrıs halkının bir yıl sonra ayaklanması üzerine, Tapınak Şövalyeleri adayı terketmek zorunda kalmışlardır. Tapınakçılar adadan kaçınca, onların bıraktığı yere Kudüs kralı Lusignan gelmiştir. Kudüslüler adada yeni bir krallık kurarken, Anadolu'da da Selçuklu devleti kurulmuştu. Lusignanlar Kıbrıs adasında ilk kez bir katolik yapılanmasına gittiler ve bu doğrultuda Kıbrıs Latin Başpiskoposluğunu oluşturdular. Ondördüncü yüzyıla kadar devam eden Latin egemenliği, onbeşinci yüzyıla doğru Venedik ve Ceneviz krallıkları tarafından tehdit edilmeye başlandı. 1372 yılında Cenevizliler Magosa'yı ele geçirdiler. 1425 yılında ise Memluk sultanı Baybars adaya ordusunu çıkardı. Ada üzerinde Memluk devleti ile İtalyan şehir devletlerinin çekişmesinden Venedikliler galip çıktılar. Yönetim Venediklilerin eline geçtikten sonra ada Venedik soylularından bir vali aracılığı ile yönetilmeye başlandı. Venedikliler Bizans imparatorluğunun zayıflamasından yararlanarak Doğu Akdeniz'de Kıbrıs üzerinden egemenlik kurmaya yöneldiler. Venedik devleti, kendisi için yaşamsal önemde saydığı doğu ticaret yollarını ne pahasına olursa olsun elinde tutmaya kararlı olduğu için, Kıbrıs adasında kurmuş olduğu yönetimi daha da güçlendirmenin yollarını aradı. Kıbrıs'ta Venedik hükümrانlığı sürerken, Bizans İmparatorluğu yıkıldı ve yerine Osmanlı İmparatorluğu kuruldu. Anadolu'yu ele geçirdikten sonra, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'de egemenlik kurmak isteyen Osmanlılar, zaman zaman Kıbrıs adasına askeri seferler düzen-

lediler. İlk kez 1489 yılında Karpas bölgesine bir filo çıkartan Osmanlı devleti, daha sonra Kıbrıs ile yakından ilgilenmeye başlamıştır. Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında Mısır'ı zaptetmesinden sonra Osmanlı İmparatorluğu Kıbrıs ile daha yakından ilgilenmeye başlamıştır. Mısır'ı ele geçiren Osmanlılar Kıbrıs yönetiminden Osmanlı devletine her yıl belirli bir miktarda vergi vermeleri gerektiğini öne sürerek Kıbrıs adası üzerindeki baskısını artırmıştır. Kanuni Sultan Süleyman zamanında İstanbul'da bulunan Venedikliler ile bir anlaşma yapılarak Kıbrıs'tan her yıl on bin duka altın alınması karar altına alınmıştır.

1521 yılında Osmanlılar Rodos adasını fethedince, Venedikliler telaşa düşerek savunmalarını güçlendirdiler. Yerli halka büyük zulüm yapan Venedik yönetimi savunmasını güçlendirirken, baskıdan usanan Kıbrıs halkı da adada Osmanlı yönetiminin kurulabilmesi için arayışa girmişti. Osmanlıların Mısır'ı ele geçirmesinden sonra Kıbrıs üzerinde etkinliği daha artmıştı. 1517 yılından sonra ada üzerinde fiilen Türk egemenliğinin artmış olması, daha sonraki dönemde adanın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesini de kolaylaştırmıştır. II. Beyazıt döneminde 1492 yılında İspanya'daki Endülüs uygarlığına son verilmesi ile, üçyüzbin yahudinin Osmanlı topraklarına Akdeniz'den gemilerle gelmesi, Osmanlı devletinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. İspanya'dan gelen yahudiler Osmanlı devletine göç edince, Doğu Akdeniz ve Ege'nin sahil kentlerine yerleşmişler ve bu bölgenin ticaretini ele geçirmişlerdir. İspanya'dan göç eden yahudilerin içinde en zenginlerinden birisi olan kuyumcu Joseph Nassi'nin Osmanlı hanedanına Kıbrıs'ın alınması için baskı yapması ile Kıbrıs adasının Osmanlılar tarafından fethi gündeme gelmiştir. Vaadedilmiş kutsal toprakların karşı kıyısı olan Kıbrıs adasında bir Yahudi krallığı kurmak ve kendisi de bu adanın kralı olmak isteyen Joseph Nassi'nin, maddi yardımları ile Osmanlı devleti Kıbrıs'ın fethi için sefer düzenlemiştir. II. Selim zamanında Osmanlılar Kıbrıs seferine çıkmışlardır. Osmanlı kuvvetleri 1 Ağustos 1571 tarihinde ilk olarak Limasol'dan saldırıya geçmiş ve burasını aldıktan sonra da Girne ile Lefkoşa ele geçirilmiştir. Mağosa aylarca direnmiş ama Osmanlı ordusu burayı da alarak Kıbrıs beylerbeyliğini oluşturmıştır. Yani kurulan düzen çerçevesinde

Lefkoşa adanın merkez kenti haline getirilmiştir. Adaya ilk aşamada sekiz bin Türk aile yerleştirilmiş, ayrıca adanın alınması sırasında çarpışan birkaç bin Osmanlı askeri de Kıbrıs'a yerleştirilmiştir. Bunların çoğuna Anadolu'dan eşler getirilerek, askerlerin Kıbrıs'ta yerleşik bir düzene sahip olmaları sağlanmıştır.

Kıbrıs tarihi boyunca en uzun ve istikrarlı biçimde Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Toplam 307 yıl Osmanlı adası olarak varlığını sürdüren Kıbrıs, bu dönemde Osmanlı devletinin katkıları ile gelişmiş ve yaşanabilir bir ülke haline gelmiştir. Üç asır boyunca istikrarı yakalayan ada halkı, işgal ve savaşlardan uzak kalarak Osmanlı yönetiminde sakin bir yaşamı sürdürebilme şansını elde etmişlerdir. Tarih boyunca birçok medeniyetin bir arada yaşama ortamını elde ettiği Kıbrıs, Osmanlı İmparatorluğu sayesinde Doğu Akdeniz'in merkez üssü haline gelmiştir. Osmanlılar Doğu Akdeniz ile ilgili olarak güvenlik ve ticaret hizmetlerini yürütürken, Kıbrıs adasını sürekli olarak merkez kabul etmişlerdir. Osmanlılar kendi dönemlerinde eskiden kalan Kıbrıs halkını ve kültürünü korumuşlar ve bir asimilasyona gitmeden Kıbrıs'ın çok kültürlü yapısını muhafaza etmişlerdir.

Rus İmparatorluğu güçlendikten sonra güneye doğru genişlemek istemiş ve bu doğrultuda Osmanlı toprakları olan Balkanlar ve Kafkaslar üzerine yeni seferler düzenlemiştir. Bu süreçte 1877 yılında Ruslar Osmanlı ülkesine saldırmışlar ve Osmanlı-Rus savaşı başlamıştır. İki yıl süren bu savaşı Osmanlı devleti yitirmiş, Ruslar Osmanlı toprakları üzerinde genişleme imkanı elde etmişlerdir. 1878 Ayastafanos Antlaşması ile Ruslar Osmanlı ülkesi üzerinde önemli avantajlar elde etmişlerdir. Rusların bu başarılarından çok rahatsız olan İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu üzerinde baskı yapmaya başlamış ve Ruslara tanınan avantajlar düzeyinde yeni haklar talep etmiştir. Bu çerçevede Kıbrıs görüşme alanına gelmiş ve adanın geçici olarak İngiliz yönetimine devrini İngiltere krallığı talep etmiştir. Rusların güneye doğru sıcak denizlere inmek üzere Osmanlı devleti üzerinden elde ettiği hakları dengelemek ve Rusların güneye inmesini önlemek üzere İngiliz İmparatorluğu Kıbrıs adasını ele geçirerek karşı ağırlık koymak istemiştir. Böylece Osmanlı devleti kuzeyden Rus tehlikesi ile uğraşırken bir de güney-

den İngiliz tehdidi ile karşılaşmış ve İngiltere zayıflayan Osmanlı'nın aczinden yararlanarak, Kıbrıs adasını zorla ve baskı ile ele geçirme şansını elde etmiştir. Kıbrıs adası İngiltere'ye şartlı olarak ve geçici bir statüde devredilmiştir. Senede yüz bin altın kira karşılığında adaya yerleşen İngilizler daha sonra hızla Doğu Akdeniz'de yayılma yoluna gittiler.

Kıbrıs'a sürekli olarak yerleşerek, bütün Doğu Akdeniz'i bu ada üzerinden denetlemek isteyen, bu bölgeden geçen ticaret yollarını Kıbrıs merkezli bir yönetim ile kendi egemenliği altında tutmak isteyen İngiliz İmparatorluğu, Osmanlı devletinin zayıflamasından yararlanarak adaya giriyordu. Kıbrıs'ı bir askeri üs konumuna getiren İngilizler, bu adadan yararlanarak Filistin'e asker çıkarmışlar ve tıpkı Roma İmparatorluğu gibi Kıbrıs'ı bütün Orta Doğu'yu ele geçirme planının atlama tahtası konumuna getirmişlerdir. Kıbrıs'ta kurulan İngiliz yönetimi, Osmanlıların gerileme döneminde Orta Doğu ülkeleri üzerinde otoritesi zayıflayınca, İngiliz emperyalizmi Kıbrıs üzerinden Arap yarımadasının ve Orta Doğunun bütün bölgelerine sızma fırsatını elde ediyordu. İngiltere Akdeniz'deki egemenliğini artırmak amacıyla Kıbrıs'ı ele geçirince, Osmanlı sonrası dönem için bu bölgede kendi egemenliğinde bir yeni yapılanmayı zorlamaya başlamıştır. Birinci dünya savaşına giden yolda, Osmanlı'nın geri çekildiği topraklara yönelen İngiliz emperyalizmi bir oldu bitti ile ele geçirmiş olduğu Kıbrıs adasını merkez üssü olarak kullanmıştır. Abdülhamit başa geçince İngiltere ile ek bir protokol imzalayarak, Rusya'nın Doğu Anadolu'yu boşaltması durumunda İngiltere'nin de Kıbrıs'tan geri çekileceğini karşı tarafa kabul ettirmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine İngiliz İmparatorluğu geçici olarak ele geçirmiş olduğu Kıbrıs adasını kendi topraklarına kattığını resmen ilan etti. Savaş koşulları içinde 1914 yılında Kıbrıs İngiltere tarafından ilhak edilince, Osmanlı Devleti'nin güney topraklarının güvenliği tehdit altına sürüklenmiş oldu. İngilizler hem birinci hem de ikinci dünya savaşı sırasında Kıbrıs adasını askeri üs olarak kullandı. Adanın iki ucunda kurmuş olduğu askeri üsleri İngilizler bugün bile korumaktadırlar. İngiliz üsleri adanın tamamının stratejik açıdan bir üs olarak kullanılması olanağını emperya-

listlere vermektedir. İngilizler, tarih boyunca Orta Doğu egemenliği için kullanılmış Kıbrıs adasını akıllıca kullanmasını bilmişler ve adadaki konumlarından yararlanarak, bütün Orta Doğu'nun zaman içerisinde İngiliz egemenliğine geçmesini sağlamışlardır. Adadaki üslerin yanı sıra, Kıbrıs'ı Britanya İmparatorluğu'nun bir dominyonu statüsüne getiren İngilizler, Birinci Dünya Savaşı'nı kazanırken, Orta Doğu'da Kıbrıs aracılığı ile sağlamış oldukları üstünlüklerinden yararlanmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu yıkılırken, Britanya İmparatorluğu'nun onun terkettiği toprakların büyük bölümünü kendi egemenliği altına alarak, doğu batı arasındaki bütün ticaret yollarının İngiliz denetimi altına girmesini sağlıyordu. Artık dünyanın merkezinde Kıbrıs merkezli bir İngiliz dönemi Birinci Dünya Savaşı ile beraber ortaya çıkıyordu. İngilizler böylece öne geçerek, diğer batılı devletlerin ya da Rusya'nın Kıbrıs'a girmelerine izin vermiyordu.

Türkiye Cumhuriyeti kurulurken, bir İngiliz dominyonu konumundaki Kıbrıs, Misakı Milli sınırlarının dışında kalıyordu. Birinci Dünya Savaşı sonrasında galip gelen tarafta yer alan İngiltere, sömürge imparatorluğunu korurken, Kıbrıs da bunun içinde yer alıyordu. İngilizler savaş sonrası dönemde de, Orta Doğu'ya yönelik girişimlerinde adayı bu bölgeye giriş kapısı olarak kullanmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İkinci Dünya Savaşı'nı gündeme getiren siyasal süreç içinde, İngiltere gene Kıbrıs'ı etkin bir biçimde kullanmış ve ada üzerindeki konumundan yararlanarak Doğu Akdeniz ile Orta Doğu politikalarını yönlendirmiştir. Yirminci yüzyılın başlarında Rus çarlığının yıkılması üzerine kurulan Sovyetler Birliği Devleti, Orta Doğu bölgesinde kendisine egemenlik alanı ararken, İngiltere Sovyetler Birliği'ne karşı politikalarını da batılı devletlerin desteğini yanına alarak Kıbrıs adası üzerinden yürütmüştür. Sovyetlerin Orta Doğu'ya inmesini engelleyen batı bloku, bu büyük imparatorluğun önünü Kıbrıs adası üzerinden kesmiş ve Rusların tarih boyu amacı olan sıcak denizlere inme hedefinin gerçekleştirilmesine izin vermemiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Hitler korkusu ile Balkanlar'dan kaçan Yahudilerin kutsal toprakları olan Filistin'e giderken ilk durakları Kıbrıs adası olmuştur. Nazizm ve Faşizm zulmünden kaçan

Yahudiler İsrail devletini kurmak üzere Filistin'e giderlerken, önce Kıbrıs'a uğramışlar ve bu adadaki İngiliz yönetiminin desteği ile, karşı kıyıya geçerek kutsal topraklarına ayak basma fırsatını elde etmişlerdir. Kıbrıs'ın İngilizlerin elinde olması, Siyonizmin büyük rüyası olan Yahudi devletinin kurulması planına hizmet etmiş ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Hitler baskısından kaçan Yahudilere İngilizler Kıbrıs üzerinden yardım etmişlerdir. Eskiden beri Kıbrıs'ta yaşamakta olan Yahudilerde bu trafiğin düzenlenmesinde devrede olmuşlar, soydaşlarına İngiliz yönetiminden yararlanarak katkıda bulunmuşlardır. Yüzyıllarca İngiliz sömürge imparatorluğu çatısı altında gelişmiş olan Yahudi-İngiliz işbirliği, Yahudilerin Filistin'e göçüne katkı sağlamıştır. İngilizler, bütünüyle Arap egemenliği altındaki Orta Doğu'ya egemen olmak için Yahudilerin Filistin'e göçüne sempatik bakmış ve onların gelmesiyle Arap gücünün kırılacağını düşünmüştür ama, hiçbir zaman bağımsız olacak bir İsrail devletini de İngilizler Orta Doğu'da istememişlerdir. İngilizler Yahudi nüfustan yararlanarak Orta Doğu'ya egemen olmak isterken, Yahudilerde İngilizlerin bu politikasından yararlanarak bağımsız bir İsrail devletini kurma yoluna gitmişlerdir. Kıbrıs İsrail'in karşı kıyısı olarak Yahudi devletinin kuruluşunda bir köprü olarak siyonistler tarafından kullanılmıştır. Bu nedenle Kıbrıs üzerinde en az İngilizler kadar kutsal topraklara sahip olmak isteyen siyonistlerin de hesapları olmuştur.

Aslında 1947-1952 yılları arasında Türkiye ile Yunanistan'ın kaderlerinde bir ortaklık var olmuştur. Her iki ülkede İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren aynı ağırlıktaki bir Sovyet tehdidi ile karşı karşıya kalmışlardır. Türkiye üzerinde Sovyet baskısının yanında Yunanistan'da geniş kıskırtmalarla bir içsavaş patlamıştı. Bu ortak tehdit karşısında her iki ülke de aynı devletin yani Birleşik Amerika'nın dostluğunda bir güvenlik aramışlardır. Böylece iki ülke arasında 1934 Balkan Antantı'nın doğurduğu dostluk ve yakınlaşma bu sefer başka faktörlerin etkisiyle yeniden ortaya çıkmıştır.

4 Nisan 1949'da Nato'nun kurulması ve Birleşik Amerika'nın bu ittifakın temelini oluşturması, her iki ülkeyi de Nato'ya üye olabilmek üzere harekete geçirdi. Nihayet 1951 Ekim ayında ikisi de Na-

to üyeliğine kabul olundular. Türkiye 1945'den itibaren Rus tehdidine karşılık aradığı güvenliği Nato üyeliğinde bulmuş oluyordu. 1952-1954 yılları arasında da Türkiye faaliyetini daha çok bu güvenliğin daha da genişletilmesi ve güçlendirilmesine yöneltmişti. İşte bu yöndeki gelişmeler Türk hükümetlerinin Kıbrıs sorunundaki durgunluğunun başlıca nedenini oluşturmuştur.

Nato Üyesi olana kadar Yunan hükümetleri kesin tutum almaktan kaçınmışlardır. Yunan hükümeti ancak 1951 yılında Kıbrıs sorununu resmen benimsemiş, fakat bunu Birleşmiş Milletler kanalı ile uluslararası alana ancak 1954 yazında aksettirebilmiştir. Sorun Birleşmiş Milletlere gelene kadar da, Türk hükümetleri gerekli faaliyeti göstermekten aciz kalmışlardır. Türkiye'nin hareketsizliğinde rol oynayan önemli bir faktörde İngiltere'nin tutumu olmuştur. İngiliz hükümetleri Kıbrıs adasını terkedebileceklerine dair herhangi bir niyet göstermemişlerdir. İngiliz hükümetlerinin bu şekilde hareketi Türk hükümetlerine bir rahatlık vermiştir. Bu nedenle Kıbrıs Politikası bir süre gevşek yürütülmüştür. Buna karşılık Türk kamuoyu ise Türk hükümetlerinden farklı olarak gözlerini İngiltere'nin davranışına değil, Kıbrıs'taki kaynaşmalara ve bu kaynaşmalara karşı Yunanlıların gösterdiği ilgiye çevirmiş ve ilk andan itibaren Kıbrıs konusunda kuşkuya düşmüştür.

Kıbrıs'taki kaynaşmaların başlıca nedenlerinden birisi ekonomik idi. İngiliz yönetimi adanın kalkınması için çaba göstermemişti. Kıbrıs İngiltere için yalnızca ekonomik bakımdan değil, stratejik ve askeri bakımlardan önemli idi. İngilizler adayı gerçek bir sömürge gibi demir elle yönetmeye başlamış ve bölgesel bağımsızlık konusunda en küçük bir hak tanımaktan kaçınmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonraki yıllarda, Ruslar emperyalist yayılmaya hız verince Orta Doğu bölgesine öncelik tanıdılar. Doğu Akdeniz'de Kıbrıs'da İngiltere gibi bir büyük devletin olması işlerine gelmiyordu. İngiltere'nin Kıbrıs'tan atılması Sovyetler'in güneye doğru yayılmalarını daha da kolaylaştıracaktı. İşte bu nedenle Ruslar Moskova'da yetiştirdikleri Rum Komünistleri Kıbrıs'a göndermişler ve Rum halkın Enosis arzularını sürekli olarak kışkırtmışlardır. Kıbrıs olaylarında Enosis yolunda önemli bir rol oynayan ve Rusların kurdurduğu bir komünist kuruluş olan AKEL

(İşçilerin İlerici Partisi) adlı örgütün 1942 yılında kurulması Rusların Kıbrıs ile ilgilenmeye başladıkları tarihe rastlar.

1945 yılında İngiltere’de iktidara gelen İşçi Partisi daha yumuşak bir Kıbrıs politikası ile adanın bağımsızlaştırılması yolunda önemli adımlar attı. Tam bu sıralarda Kıbrıs’ta Rumlar tedhiş hareketlerini başlattılar 1946 yılında ikinci belediye seçimleri yapıldı ve AKEL önemli gelişmeler sağladı. 1947 yılında Rum parti temsilcileri İngiltere’ye giderek Kıbrıs’ın ilhakını talep ettiler. Türkler’de bunun üzerine harekete geçtiler ve Rum isteğini protesto ettiler. 1947 yılında Amerikan gazeteleri Amerika’nın, Kıbrıs’ın Yunanistan’a verilmesine karşı çıkmayacağını açıklamaları üzerine, Rumların tedhiş hareketleri daha da şiddetlendi. Rum komünistlerinin valinin yetkilerini sınırlamak istemeleri üzerine, İngiltere ile Yunanistan’ın arası açıldı. Rumların ve komünistlerin tedhiş hareketlerini artırmaları üzerine Türkler Aralık 1947’de Lefkoşe’de büyük bir miting düzenleyerek bu hareketleri protesto ettiler. Bu karışıklıklara rağmen Türk hükümeti pek aktif davranmadı.

Türk hükümetinin durgunluğuna rağmen Türk basını ve kamuoyu soruna giderek önemle eğildi. Yüksek öğrenim gençliği de boş durmayarak protesto gösterileri ve Kıbrıs mitingleri düzenledi. Rusların başlangıçta Enosis arzularını kışkırtmaları ve AKEL aracılığı ile ada yönetimini ele geçirmeye çalışmaları karşısında Türk gençliği konuya daha bilinçle eğildi. Gençlik önerileri ile Türk hükümetinin dikkatini Kıbrıs sorununa çekmeye çalışıyordu. Kamuoyunda artan baskılar sonucunda, Türk hükümeti İngiltere’nin adadan çıkmayacağı inancından kurtularak soruna daha önemle eğilmeye başladı. Türk gençliğinin çalışmaları Yunan gençliğini de etkiledi ve bir süre sonra karşılıklı bildiriler yayınlanmaya başladı.

1949 yılında Türk kamuoyunun ilgisi Kıbrıs konusuna daha fazla kaydı. Anadolu’nun çeşitli şehirlerinde halk mitingler ve protesto gösterileri düzenlediler. Bu davanın yalnız Kıbrıslıların değil tüm Türklerin olduğu iddiası ileri sürüldü. Nato’nun kurulması Türkiye’de artan heyecan dalgasını bir süre kesti. Bir yıla yakın bir süre ses çıkarmayan Türk hükümeti 1950 yılından itibaren sessizliği bozarak düşüncelerini açıklamaya başladı. Dışişleri Bakanı İngiltere’nin çekilme niyeti olmadığını ve Yunan girişimlerinin yersiz

olduğunu açıkladı, ayrıca Mecliste kendisine yöneltilen bir soruya karşılık olarak Türkiye'nin Kıbrıs diye bir sorunu olmadığını bildirdi.

Yunanistan'ın Kıbrıs'taki plebisit hareketi Türkiye'de geniş yankılar uyandırdı. Türk gençliği galeyana geldi ve yeni mitingler düzenledi. Ankara, İstanbul ve İzmir mitingleri Türkiye'de Kıbrıs konusundaki heyecanı artırdı. Seçimlerden sonra yeni gelen iktidarın Dışişleri bakanına Mecliste sorulan bir soruya, bakan verdiği cevapta Türkiye'nin Kıbrıs sorunu diye bir sorunu olmadığını açıklamıştır. DP hükümeti işbaşına geçtikten sonra dış politikasını Nato'ya girme konusunda yoğunlaştırdı ve bu amaçla Amerika'ya ödün olarak Kore'ye Türk askerlerini göndermiştir. Kore savaşında Türk askerlerinin gösterdikleri kahramanlık Türk ulusunun kendine olan güvenini son derece artırmıştır. Daha sonraları Kıbrıs sorunu alevlendikçe Türk kamuoyu bu güvende aradığı desteği bulmuştur.

Kore savaşı bir süre Kıbrıs konusunu geri plana atmışsa da, Yunanistan yetkililerinin Kıbrıs'ın ilhakını açıkça talep etmeleri üzerine Türk kamuoyu yeniden Kıbrıs sorununa eğilmiştir. Yunan Başbakanının Şubat 1951'de açıkça ilhak istemesine Türkiye'den geniş tepkiler geldi. Bazı milletvekilleri Yunanistan'ın takındığı tutumun aynısının Türkiye tarafından da uygulanması gerektiğini belirttiler. Kıbrıs Türkleri ise çeşitli gazetelerde açık mektup yayınlarak Türk hükümetinin Kıbrıs sorununa sahip çıkmasını, Kıbrıslı Türklerle ilgi göstermesini ve yardım yapmasını talep ettiler.

Bu girişimler üzerine Türk hükümeti tutumunu değiştirdi ve dışişleri bakanı ilk kez Kıbrıs'ın durumunun bizi çok yakından ilgilendirdiğini ve adanın hukuki statüsü değişecekse bizim düşüncemizin alınmadan bunun gerçekleştirilemeyeceğini açıkladı. Hükümeti Kıbrıs sorununa iten Yunanlıların davranışından çok, Türk kamuoyunun ve baskının etkileri oldu. Türk hükümeti almış olduğu yeni tutumunu İngiltere ve Yunanistan hükümetlerine resmen bildirdi. Hükümet her şeye rağmen Yunanistan ile ilişkileri kesmek istemiyordu.

Nato'ya iki ülkenin beraber girmesi arada bir yakınlaşma yarattı. 1952'nin Ocak ayında Yunan dışişleri Bakanının Türkiye'yi ziyaret etmesi, Türkiye'nin NATO'ya girmesi için Yunanistan ile ilişkileri kesmek istemiyordu.

reti ülkeler arasındaki resmi temasların başlangıcı oldu. Aynı yıl içinde Yunan Kralı ve Türk Cumhurbaşkanı ile başbakanı karşılıklı ziyaretlerde bulundular. Türkler bu ilişkilerle politikalarını gevşetirken, Yunan Kralı aynı zamanda Kıbrıs'ı İlhak Cemiyeti'nin onursal başkanlığını kabul ediyordu. Türk gençliği bu çelişkili politikayı yakından izliyor ve protesto ediyordu. Türk-Yunan ilişkilerinin Nato çerçevesinde gelişmesi üzerine, Türk hükümeti Kıbrıs konusunda sessizliğe girdi. Gençlik ve kamuoyu ise gelişen olaylar karşısında sürekli olarak hükümeti uyarıyorlardı.

Türk hükümetinin Yunanistan'la yakınlaşma çabaları ilk ürününü verdi ve 1953 Şubat'ında Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında bir Dostluk Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmada ortak savunma için işbirliği taraflarca kabul ediliyordu. Türk hükümeti bu durumda İstanbul'un fethini sessizce geçirirken, Yunan hükümeti Kıbrıs davasından asla vazgeçilmeyeceğini açıklıyordu. Bu sırada Türk basını ise Türk-Yunan dostluğunun sağlam temellerle gerçekleştirilebilmesi için öncelikle Batı Trakya, Oniki ada ve Kıbrıs sorunlarını çözüme davet ediyordu.

Aynı yıl içinde Yunanistan Birleşmiş Milletler toplantısında Kıbrıs sorununu söz konusu etmiştir. Yunan delegesi Yunanistan'ın uluslararası durumunu belirtirken dolaylı bir şekilde Kıbrıs sorunundan sözaçmıştır. Ada çoğunluğunun Yunanistan'la birleşmek istediğini belirtmesi karşılığında Türk delegesi herhangi bir söz söylememiştir. Yunanistan'ın bu tutumu sorunun uluslararası plana çıkmasında ilk adım olmuştur.

1954 yılından itibaren Kıbrıs uyuşmazlığı Türkiye'nin dış politikasının ana konularından birisi haline gelmiştir. Kıbrıs'ın önceleri Türkiye'nin olması, Anadolu'nun güney kıyılarına yakın bulunması dolayısıyla stratejik yer işgal etmesi ve nihayet adada büyük bir Türk cemaatinin yaşaması Türkiye'yi Kıbrıs sorununda taraf yapmıştır. Yunanistan'ın oldu-bitti politikası nedeniyle Türkiye Kıbrıs sorununu müzakere ve konferans yollarından çözümleyememiştir. Bu yıldan itibaren Kıbrıs sorunu Türk dış politikasında hükümetleri uyarıcı bir etken olmuştur.

Kıbrıs uyuşmazlığının esas başlangıcını adadaki milliyetçilik hareketini uyandıran yerli Ortodoks kilisesinin kuruluş ve faaliyetle-

rine bağlamak mümkündür. Kıbrıs sorunu ilk kez bir sorun olarak Yunanlılar tarafından Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna 1954 yılında getirildi. Şikayetin konusu, Kıbrıs adası halkına kendi geleceklerini kendilerinin tayin etmesi prensibinin uygulanmaması idi. Yunanistan İkinci Dünya Savaşı sonrasında beliren sömürgecilik aleyhtarlığı havasından bu tutum ile yararlanmak çabası içindeydi. Türkiye delegesi ise konuyu Doğu Akdeniz'in barış ve istikrarı açısından ele alarak bu bölgede tahriklerin çok zararlı olacağını belirtmiş ve İngiltere hükümetinin ada halkına tedrici yoldan bir bağımsızlık tanıyacağına dair inancını açıklamıştır. Yunanistan bu şikayetlerini Yeni Zelanda'nın önerisi ile genel kurul görüşmeme kararı alınca Türk Başbakanı sorunu kapanmış şeklinde yorumladı ve artık Türk-Yunan dostluğunun sarsılmaması için daha çok çaba gösterilmesi gerektiğini söyledi.

Birleşmiş Milletler kararına rağmen, Rumlar Ada'daki tedhiş hareketlerini gün geçtikçe geliştirdiler. Türkiye'nin İngiltere'yi desteklemesini Yunanlılar sömürgecilik taraftarlığı olarak suçladılar. Olayların gelişmesi üzerine İngiltere sorun ile ilgili üç devletin 1955 yılında Londra'ta toplanmasını önerdi. Yunanistan daveti kabul ile beraber, Türkiye'nin taraflılığının tanınması ve Kıbrıslı Rumların çağırılması konularında kuşkuya düştü. Türkiye ise taraflılığını kabul ettirebilmek için konferansı fırsat olarak gördü.

29 Ağustos-7 Eylül 1955 tarihleri arasında devam eden Londra konferansı bir sonuca varamadan dağılmıştır. Türkiye'de Rumların aleyhine gelişen 6-7 Eylül olaylarının konferansın sonuçsuz dağılmasında büyük rolü vardır. Konferansta İngiltere egemenlik kendisinde kalmak şartıyla Kıbrıs'a bölgesel bağımsızlık vermeye razı olmakla beraber adanın savunmasına Yunanistan ve Türkiye'nin beraber katılması görüşünü savunmuş, Yunanistan Kıbrıs halkına self-determination prensibinin uygulanmasını istemiş, Türkiye ise hem bölgesel bağımsızlık verilmesine hem de Self-determination prensibinin uygulanmasına karşı çıkararak statükonun korunmasını, korunmayacaksa adanın kendisine iadesini istemiştir. Temeldeki bu görüş ayrılıkları varken zaten konferanstan bir sonuç beklenemezdi. Türk dışişleri bakanı konferansta sert bir dille Yunan tezine karşı çıkmıştır.

Konferanstan sonra demeç veren Türk Dışışleri Bakanı, üç ÷lke-nin de düşünceelerini açıkça belirtmek olanağını bulması nedeniyle konferansın bir ölçüde başarılı olduğunu ileri sürerek, İngiltere ve Türkiye'nin hak sahibi ÷lkeler olduğunu, Yunanistan'ın hiçbir hu-kuki hakkı bulunmadığını Yunanistan'a Türkiye'nin ödün vereme-yeceğini, sorunu yalnızca self-determination'a çekmenin yersizliğini, Kıbrıs toplumunun iç çatışmalara son vererek barış oluşturmuş bir duruma gelmedikçe self-determination'un düşünölmeyeceğini, Yunanistan'ın feci sonuçları düşünmeyerek Türk-Yunan dostluğunu kundakladığını, İngiltere'nin tereddütten kurtularak sorumlu-luğunu anladığını sert bir dil ile söylemiştir.

Kıbrıs'ta Türklere karşı girişilen hareketlerden sonra Selanik Türk konsolosluğuna bomba atıldığı haberinin yayılması üzerine 6 Eylül 1955'de Ankara, İstanbul ve İzmir'de bir anda Rum aleyhtarı geniş protesto gösterileri düzenlendi. Olaylar taşkınlıklar ve Rum mallarının tahribine dönüşünce Türk hükümeti hemen sıkıyönetim ilan etti. Başbakan olayları komünistlerin kışkırttığını söylerken Türkiye Yunanistan'dan özür dileyerek, tahrip edilen Rum malları-nın geri verileceği sözünü vermiştir. Bu sırada Amerikan Dışışleri Bakanı her iki ÷lkeye birer mesaj göndererek bölgede komüniz-min yayılmasını önlemek için iki ÷lkenin işbirliği yapması gerektiğini bildirmiştir.

1956 yılından itibaren, Kıbrıs Rumları Yunanistan'dan aldıkları yardımlarla İngiliz yönetimi ve Türk toplumuna karşı yeni tedhiş hareketlerine giriştiler. Hareketler giderek artmış ve şiddetlenmiştir. Bu yıldan itibaren Türk hükümetleri Rum şiddet hareketlerini protesto etmeye başlamışlardır. Tedhiş hareketleri Türkiye ve İngil-tere tarafından Kıbrıs'a self-goverment hakkı verilmesine engel bir ön koşul olarak belirtildi ve Radcliffe Anayasa tasarısının bu ha-reketlerinin son bulmasına bağlı olduğu ilan edildi. Tedhiş hare-ketleri 1959 yılı başında Zürih ve Londra andlaşmalardan sonra da fiilen önlenemedi. Örgütün üyeleri Kıbrıs Cumhuriyeti kuvvetleri arasına alınarak 1963 yılından sonra yeniden başka şekillerde fa-aliyete geçmiştir.

Makarios'un reddine ve Türkiye'nin itirazlarına rağmen İngilte-re Kıbrıs'a bölgesel bağımsızlık verilmesi yolundaki hazırlık ve ça-

lişmalarını sürdürdü. Bu amaçla Lord Radcliffe bir Anayasa taslağı hazırlamakla görevlendirildi. Radcliffe Kıbrıs'a giderek bölgesel koşulları inceledikten ve toplumların temsilcileri ile görüştükten sonra bir rapor ve Anayasa tasarısı hazırlamıştır. Kıbrıs'a bağımsızlık verilmesi için hazırlanan bu tasarı self-determination konusunu kapsamına almamıştır. Ada için düşünölen bağımsız yönetimin uygulanmasında şiddet hareketlerinin ve iç güvenlik'dişında, bağımsız bir otoyönetim olanağı tanınıyordu. Tasarı Rumların muhalefeti nedeniyle kesin biçim alıp uygulanamadı.

Türkiye'nin itirazları ve sert tutumu karşısında Yunanistan sorunu Birleşmiş Milletlere getirmiş fakat bir sonuç alamamıştır. 1957 yılında Kıbrıs uyuşmazlığı iki kez Birleşmiş Milletlerde görüşölmüş-tür. İlk görüşme şubat'ta oldu ve İngiltere Yunanistan'ın kendi içişlerine karışmasına karşı çıktı. Hindistan'ın önerisi ile sorunun müzakere yolu ile çözümlenmesi kararı alınmış ve Türkiye bu kararı olumlu karşılamıştır. Yunanlıların Enosis tezine bütün ölkeler karşı çıkmışlardır.

Aynı yılın Aralık ayı başında gene Yunanistan'ın baş vurması üzerine Birleşmiş Milletler konuyu inceledi, Self-determination isteyen Yunanistan'ı Türkiye genel kurul kararına aykırı olarak görüşmeye yanaşmakla suçlamıştır. Ayrıca Türk delegesi adada iki ayrı toplum bulunduğunu ve her toplumun geleceğini ayrı ayrı tayin etmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ne var ki, bu toplantıda 20'ye karşı 33 oyla Yunanistan'ın tezi kabul edilmiştir. Siyasi komisyonun bu kararı ise genel kurulda kabul edilmemiştir. Genel kurulda yeni bir karar alınmaması şubat ayında verilen tavsiye kararını geçerli bırakmıştır.

Mart 1957'de ise Nato genel sekreteri her iki devlete birer mektup göndererek Kıbrıs sorunu için arabuluculuk önermiştir. İngiltere ve Türkiye öneriyi olumlu karşıladı, Yunanistan ise cevap vermekten kaçındı. Aralık ayında ise Paris'te Nato toplantısı sırasında İngiltere aracılığı ile Türk-Yunan başbakanları, Kıbrıs konusunu görüştüler fakat bir sonuç alınamadı, Türk başbakanı dönüşte Kıbrıs konusunda yapabilecek azami fedakarlığın taksim olduğunu ve bunu Yunanistan'ın anlaması gerektiğini açıkladı. Bu toplantıdan sonra Türkiye'nin Kıbrıs politikası taksim tezine doğıru bazı değı-

şiklikler gösterdi.

Türkiye seçimlere giderken Kıbrıs konusu seçim konuşmaları arasında yer almıştır. İktidar taksim tezini savunmuş muhalefette Kıbrıs hakkında izlenen tutumun değiştirilmesini eleştirmiştir. Türkiye'nin taksim üzerinde ısrar etmesi üzerine, İngiltere 1958 yılında yeni çalışmalara girmiştir. Kıbrıs için hazırlanan tasarı İngiliz başbakanı tarafından Avam Kamarasında Haziran 1958'de açıklanmıştır. Plan yedi yıllık geçici bir İngiliz yönetiminden sonra taksimi getiriyordu. Kıbrıs'ın dışişleri savunması ve iç güvenliği İngiliz valisine bırakılıyordu. Valinin başkanlığında tarafların temsilcilerinden oluşacak ortak kurullar işlerini yürüteceklerdi. Anahatları bunlar olan Macmillan planını Yunanistan ve Kıbrıs Rumları reddettiler.

Türk hükümeti ise taksimin en iyi çözüm yolu olduğunu ileri sürerek, çözüm esaslarının saptanması için İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında yüksek düzeyde bir konferansın toplanmasını istemiştir. Dışişleri bakanımızın sonradan yaptığı açıklama ile Türkiye Macmillan planını kesin olarak red görüşünü kısmen değiştirmişti. Türkiye ve Yunanistan'ın tepkilerine rağmen İngiltere başbakanı her iki ülkeyi ziyaret ederek planı kendisi taraflara izah etmiştir. Yunanistan taksimi ve Türkiye'nin taraflığını reddetmiştir. Türkiye ise kesin çözüm taksim olursa görüşmelere katılabileceğini bildirmiştir. Macmillan ziyaretlerden sonra bazı değişikliklerle yeni bir plan hazırlamış fakat Yunanistan bunu da reddetmiştir. Türkiye ise yeni planın uygulanmasında İngiltere'yi destekleyeceğini bildirdi ve Planın uygulanması için Kıbrıs'taki başkonsolosunu görevlendirdi.

Kıbrıs uyuşmazlığı Avrupa Konseyi ve Nato içinde görüşülürken Birleşmiş Milletlere yeniden gelmiştir. Yunanistan Self-determination görüşünü adaya bağımsızlık verilmesi şeklinde değiştirdi. Üç devlet ayrı ayrı siyasi komisyona bir taslak sundular Genel Kurulda İran'ın önerisi üzerine Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak üç devlet arasında bir konferansın toplanması kararı alındı.

Nato toplantısı nedeniyle bir araya gelen Türk ve Yunan dışişleri bakanları Kıbrıs konusunda bir görüşme yaptılar. Kıbrıs konferansının toplanmasını hazırlamak üzere iki dışişleri bakanı çeşitli

uluslararası toplantılar vesilesiyle birkaç defa biraraya gelmişlerdi ve başbakanların Zürih’de toplanmaları kararlaştırılmıştır. 5-11 şubat 1959 tarihleri arasında Zürih’te Türk ve Yunan Başbakanları görüşmeler yapmışlardır. 11 şubat 1959 tarihinde Zürih’te yayınlanan ortak bildiride varılan anlaşmaların esasları açıklanmadı,   n k  bu anlaşmaların ilgili     nc  devlet olan İngiltere tarafından kabul edilmesi gerekiyordu. Yayınlanan ortak bildiride iki devlet arasındaki Kıbrıs uyuşmazlığının Atatürk ve Venizelos’un   zdikleri sıkı işbirliği ve yapıcı dostluk yoluna sokma arzuları karşılıklı belirtilmiş ve ortak anlayış havası içinde Kıbrıs konusunda uzlaşıcı anlaşmaya varıldığı açıklanmıştır. Zürih anlaşmasından sonra başbakanlar  lkelerine döndüler, dışışleri bakanları ise anlaşmayı İngiltere’ye anlatıp rızasını almak için Londra’ya gittiler.

Türk ve Yunan dışışleri bakanları İngiltere’ye Zürih anlaşması hakkında bilgi verdikten sonra Londra’da üç devlet ve iki toplum liderlerinin katılacağı bir konferansın toplanmasını kararlaştırmışlardır. Yapılan görüşmelerden sonra Zürih anlaşmaları İngiltere hakkındaki bazı hükümlerin etkilenmesiyle 19 şubat 1959 tarihinde konferans  yeleri tarafından kabul edilmiştir.

Konferansın aldığı kararlar 23 şubat 1959’da tarihinde üç devlet merkezinde açıklandı. Türk dışışleri bakanı artık Kıbrıs’ta yeni bir işbirliği  ervesinde beraberce yaşayacaklarını açıkladı.

İkinci Londra konferansında imzalanan kararlar başlıca dört konudaki anlaşmaları kapsıyordu.

1 – Kıbrıs  zerindeki İngiltere egemenliğinin Kıbrıs Cumhuriyeti’ne devrine dair bir kuruluş anlaşması.

2 – Kıbrıs’ın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve anayasa düzenini teminat altına alan garanti antlaşması.

3 – Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs arasında yapılacak askeri ittifak antlaşması.

4 – Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’nın temel maddeleri.

Kıbrıs Uyuşmazlığına bu antlaşmalarla bulunan çözüm şekli esnasında ilgili üç devletin ve iki toplumun çıkarlarını bağdaştırmaya çalışmıştı. Ne Yunanistan ve Rumların Enosis istedikleri ne de

Türklerin taksim tezi kabul edilmemiştir. Ada üzerinde iki toplumun ortaklığına dayanan ve Türkiye ve Yunanistan ile işbirliğini sürdürecektir bir bağımsız cumhuriyetin kurulması öngörülmüştür. Bağımsız Cumhuriyette her toplum kendi işlerini Cemaat Meclislerinde yürüteceklerdi. Bu esas iki ayrı toplumun varlığını garanti altına alacak bazı prensiplerde de anlaşmaya varılmıştı. Yunanistan kabul edilen anlaşmalarla dostluğunu geliştirerek kendi güvenliğini güçlendirmiş bulunuyordu.

Muhalefet hükümeti taksim tezini değiştirmek ve Enosis girişimleri için yeterli garantiler getirilmemesi açısından eleştirdi. Dışişleri bakanı ise her iki ülkenin esas isteklerinden karşılıklı olarak vazgeçtiklerini ve böylece üçüncü bir yolda anlaşabildiklerini ve yapılan anlaşma ile hiçbir tarafın çıkarının zedelenmemesinin sağlandığını söyledi. Meclis'te görüşmelerden sonra Londra antlaşmaları 138 oya karşılık 347 oy ile kabul edilmiştir.

Antlaşmalar gereğince yeni devleti kurmak için geçici hükümet ve çeşitli karma komisyonlar kuruldu. İngiliz üsleri belediyelerin kurulması gibi konularda bazı güçlükler çıkardı. En son olarak bu konularda anlaşma esaslarınca çözüme bağlanınca, 16 Ağustos 1960'da Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ilan edildi. Kıbrıs Rum toplumu hemen Anayasa ve kuruluş antlaşmalarındaki esasları ihlal etmeye başladılar. Özellikle Türklere tanınan hakları uygulamaya ve engellemeye başladılar, ama ortaya çıkan güçlükleri Rumlar kasten artırınca daha Cumhuriyetin kuruluşunun birinci yılı dolmadan anlaşmazlıklar ortaya çıktı. Anayasa ve antlaşma ihlallerini Türk hükümetleri 1961'den itibaren protesto etmiş ve gerekli uyarmaları yapmıştır.

Mart 1962'de Kıbrıs'ın başkentinde iki Türk camisinde patlayan saatli bombalar bir gerginlik ortamı yaratmıştır. Türk hükümeti hemen bir bildiri yayınlarak olay faillerinin en kısa zamanda bulunarak cezalandırılmalarını istemiştir. Aynı yılın Kasım ayı içinde Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Ziyaret halk arasında aleyhe bazı gösterilere yol açmıştır. Yayımlanan ortak bildiri genel olarak Kıbrıs'taki gelişmelere pek uymayan bir iyimserlik havası yansıtmıştır. Bildiri yakın dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesi için karşılıklı çabaların gösterilmesi dileği ile sona ermiştir.

Türkler'in ayrı belediyeleri konusu büyük anlaşmazlıklar yarattı. Rum yöneticiler Türkleri Anayasaya aykırı olarak kendi kontrolleri altındaki genel belediye yönetimi altına aldılar. Türkler buna karşı Anayasa Mahkemesi tarafsız başkanı Alman profesörü istifa-yaya zorladılar ve Anayasa mahkemesini çalışmaz bir duruma düşürdüler.

Makarios Kasım 1963'te Kıbrıs Anayasasının değiştirilmesini ilgili devletlere ve Türk toplumuna önerdi. Önerileri Türklerin haklarının ve bunları kabulü Türkleri, Rum çoğunluğu takdirine bağlı bir azınlık durumuna düşürecekti. Türk dışişleri bakanı Türkiye'nin bu önerileri asla kabul edemeyeceğini söyledi.

Makarios'un önerilerin reddedilmesinin adada gerginlik yarattığı sırada Girne'den Lefkoşe'ye giden bir arabanın Rumlarca gereksiz bir yere aranması ve bir Türk kadının öldürülmesi Türk toplumunda büyük heyecan yarattı. Bu olay iki toplum arasında birden geniş çatışmaların doğmasına yol açmıştır. Türk hükümeti bunun üzerine olayın bir tertip olduğunu, hukuk yolundan istediklerini elde edemeyeceklerini anlayan Kıbrıs Rumlarının işi bu kez fiili tecavüze dökerek bir oldu bitti yaratmak istediklerini açıklamıştır. Birkaç gün içinde, çıkan olaylarda 24 Türk öldürülmüş, 40'ı da yaralanmıştır. Türkiye'nin çabası ile üç devlet karışıklıklara son vermek üzere antlaşmayı Lefkoşe'de imzaladılar. Makarios ise cevaplar verdi. Olayların durmaması üzerine Türk jetleri adanın bazı bölgelerini bombaladılar. Bir hafta içinde bir İngiliz generalin başkanlığında adada üçlü kuvvet kuruldu. Türk başbakanı halka tahrike kapılmamayı ve soğukkanlı olmayı önerdi.

Kıbrıs'ta düzeni sağlam esaslara bağlamak üzere 15 Ocak 1964'te üçüncü Londra konferansı toplandı. Tarafların karşılıklı suçlamaları ilk gün ortaya çıktı. Konferansa üç devlet ile beraber adanın iki toplumunun temsilcileri de katıldılar. Türk görüşü Türk toplumunun can ve mal emniyetinin sağlanması olarak açıklandı. Adada bir Nato kuvvetinin kurulması hakkındaki öneriyi Rumlar kabul etmediler ve Birleşmiş Milletler'in kuvvet bulundurmasını istedikler. Konferans içinde ve dışında yapılan çalışmalar bir sonuç vermediğinden bir karara varılmadan 31 Ocak 1964 tarihinde dağıldı. Türk başbakanı, sorunu Birleşmiş Milletler'e götürmeden ga-

rantör devletler arasında çözülmeye çalıştıklarını fakat diğer devletlerin ısrarı ile konuyu Birleşmiş Milletler'e götördüklerini açıkladı. Güvenlik konseyi uzun görüşmelerden sonra beş geçici üyenin Türkiye ve Kıbrıs temsilcileri ile işbirliği yaparak hazırladıkları tasarıyı 4 Mart 1964 tarihinde kabul etti. Karara göre Kıbrıs için bir Birleşmiş Milletlerin sorun ile ilgili olarak bir arabulucu tayini öngörülüyordu. Ne var ki, barış gücü adada barışı sağlayamadığı gibi arabulucu da soruna bir çözüm şekli getiremedi.

Kıbrıs uyuşmazlığına çözüm getirmek üzere Türk başbakanı Amerika'ya giderek ABD Başkanı ile görüştü. ABD Başkanı iki ülke başbakanları ile ayrı ayrı görüşerek soruna bir çözüm getirmek istedi. Başkan mevcut antlaşmalar çerçevesinde bir çözüm sağlanabileceğini ileri sürdü. Türk Başbakanı ise görüşmeleri Zürih ve Londra antlaşmalarının devamı olarak nitelendirdi.

1964 yılı içinde ABD ve Türk temsilcileri ile Birleşmiş Milletler yetkilisinin Cenevre'de yaptıkları görüşmeler sonucunda ortaya Acheson Planı çıkmıştır. Acheson Planı Kıbrıs'ın kuzeydoğusunda Karpas yarımadasında bir küçük bölgenin Türk egemenliğine verilmesini ve Türklerin yoğun olduğu bölgelerde üç muhtar Türk yönetiminin kurulmasını öneriyordu. Çalışmalar devam edince Acheson Planı'nı değiştirerek 50 km. karelik bir bölgenin 50 yıl süre ile Türklere kiralanmasını önerdi. Türkiye bu değişikliği de kabul etmedi. Türkiye Türklere ayrılan bölgelerde egemenlik ileri sürerken Yunanistan buraların kiralık olarak verilmesini istiyordu. Meclis görüşmelerinde Türkiye'nin havadan yaptığı müdahalenin daha da genişletilmesi istendi.

Bu yıldan sonra Yunanistan'ın adaya Yunan askeri göndermesi, on iki adalarda yığınak yapması, ABD'nin müzakere önerilerine yanaşmaması, Türkiye-Yunanistan arasındaki Kıbrıs sorununu bölgesel bir uyuşmazlığa doğru genişletmiştir. Türkiye Yunanistan'ın bu hırçın tutumu üzerine aradaki ticaret anlaşmalarını feshederek İstanbul'daki Yunan vatandaşlarını sınırışı etmeye başlamıştır. Türkiye Kıbrıs'a Ağustos 1964'te havadan müdahale ettikten sonra soruna daha dikkatle eğilmiş Kıbrıs Türklerine yardım malzemeleri göndererek, Rum ablukalarını kırmıştır. Türkiye'nin dinamik tutumu Kıbrıs'ta bir süre için istikrarı gerçekleştirmiştir.

Türkiye'nin Kıbrıs'a asker çıkarmak girişimi ABD Başkanının mektubu ile önlenince Türkiye'de Amerikan aleyhtarı gösteriler birden yayıldı. ABD Başkanının Amerikanın izni olmadan verilen silahları kullanamayacağımızı tehdit biçiminde bildirmesi, Türkiye'de Amerikan ve Nato düşmanı bir hava yarattı. Türkiye'nin Kıbrıs sorununda kendini yalnız bulması dış politikada değişiklikler doğurmuş ve Türkiye Sovyetler Birliği ile beraber Üçüncü Dünya ülkeleri, demir perde ülkeleri ve Arap ülkeleri ile ilişkilerini normalleştirmek zorunluluğunu duymuştur. 1964 yılı sonunda Kıbrıs sorununun gelişimi Türkiye'nin genel dış politikasını bütünüyle değiştirmiştir.

Kıbrıs sorunu daha sonraları 1967'de yeni bir döneme daha girmiştir. 1967 yılında Keşan ve Dededağaç'ta Türk-Yunan Zirve Konferansının toplanması ve başarısızlıkla sonuçlanması adadaki gerginliği daha da artırmıştır. Bu toplantının sonunda Makarios ergeç bir çözüm noktası bulunacağını söylerken, bunu Türkiye'nin Kıbrıs hükümetiyle yaşamayı öğrenmesi, koşullar iyi de olsa kötü de olsa ona uyması şeklinde açıklıyordu. Yunanistan ile zirve toplantısından sonra bir basın toplantısı yapan Türkiye Başbakanı, Yunanistan'ın Kıbrıs'ı ilhak etmekten başka bir şey düşünmediğini açıkladı. Yunan Başbakanı ise Türkleri gerçekçi olmaya davet ediyordu. Ne var ki, Türkiye artık hiçbir görüşme yapmamaya karar vermişti. Çünkü artık silahların konuşacağı güne kadar görüşmelerin yalnızca oyalama olmaktan öte gitmeyeceği anlaşılmıştı. Nitekim, Rumlar 1967 yılında da geniş bir katliama giriştiler. Daha sonraki yıllarda EOKA çetecileri hiç boş durmadan tedhiş hareketlerini sürdürdüler, Türkleri rahat bırakmadılar, adadan kaçırttılar. Toplumlar arası kavga hiç bitmedi ve 1974 yılındaki darbeye kadar Kıbrıs'ta Türk ve Rum kavgası devam etti. Artık Kıbrıs'ta barış için savaş zamanı gelmişti.

Türkiye Cumhuriyeti sürekli olarak Yunanistan'ı ve Kıbrıs Rumlarını uyarmayı sürdürdü ama diplomasi ile sonuç alınamayacağı ortaya çıkınca, Kıbrıs Cumhuriyetinin garantör devleti olarak Türkiye, adaya barışı getirmek üzere 1974 yılında bir askeri müdahalede bulunmak zorunda kaldı. Barış hareketi ile Kıbrıs ikiye bölündü. İkili yapı oluştuktan sonra Kıbrıs sorunu artık bölünmüşlük

çerçevesinde ele alınmaya başlandı. Türkiye bu aşamadan sonra Türklerin adanın kuzeyinde ayrı bir siyasal yapı içerisinde ele alınmasını savundu. Bir daha Türklerin Rumlar arasında azınlığa düşmemesi için çaba gösterildi. Türkiye'den göç eden elli binin üzerindeki Türk nüfus ile adanın kuzeyinde bağımsız bir siyasal yapılanmanın meydana gelmesi desteklendi.

Barış hareketi sonrasında artık bölünmüş bir Kıbrıs'ın tarihi söz konusu olmuştur. Bundan sonraki aşamada yeniden tek bir Kıbrıs'tan, bütünleşmiş siyasal bir yapıdan söz edebilmek geride kalmıştır.

IV. Bölüm

TÜRKİYE VE KIBRIS

Türkiye anavatan, Kıbrıs yavru vatan olarak, dünya haritasında aynı bölgede yer almaktadırlar. Önyasya'da kurulmuş olan Türk egemenliği çerçevesinde hem Anadolu hem de Kıbrıs yüzyıllardır Türklere vatan olmuş ve aynı coğrafyanın bölgeleri olarak uzun bir süre benzer bir kaderi paylaşmışlardır. Kıbrıs dikkate alınmadan Anadolunun geleceği, Türkiye dikkate alınmadan da Kıbrıs'ın kaderi belirlenemez. Türkiye ve Kıbrıs bulundukları konumun gereği birbirlerinden ayrılamayacak bir beraberliğin içindedirler. Aralarında kırk mil mesafe olan bu iki kara parçasının birbirinden ayrılması ve farklı yönere çekilmesi, tarihin verdiği dersler doğrultusunda mümkün değildir. Kıbrıs'a egemen olmak isteyen benzeri bir gücü Anadolu üzerinde de göstermek zorundadır, Anadolu'ya egemen olmak isteyen ise güney bölgesinin güvenliği açısından Kıbrıs'ı da beraber düşünmek zorundadır. Türkiye ve Kıbrıs bu çerçevede, sahip oldukları jeopolitik konum gereği ortak bir geleceğe doğru yol almaktadırlar. Bu nedenle, Türkiye Kıbrıs'ı dikkate almayan bir gelecek düşünemez. Eğer tersini yaparsa o zaman meydana gelecek olaylar gene Türkiye'yi uğraşmaya sürükleyecektir.

Türkiye, Kıbrıs adası ile ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilgilenmiştir. Osmanlıların genişleme döneminde, Orta Doğu bölgesinde egemenlik kurulurken, bunun uzantısı olarak Kıbrıs adası da ele geçirilmiştir. Osmanlıların gerileme döneminde ise, ondokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Rusya'nın güneye yönelmesine bahane eden İngiltere baskı ile adanın denetimini ele geçirmiştir. Birinci dünya savaşında ise adayı kendi toprağı ilan eden İngiltere, yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar Kıbrıs üzerindeki mutlak egemenliğini sürdürmüştür. Birinci dünya savaşı yıllarında adayı ilhak eden İngiltere yaklaşık yarım yüzyıl boyunca bu statüyü sürdürmüş ve ikinci dünya savaşı sırasında Kıbrıs'ı bir askeri üs

olarak kullanmış, sömürgelerin uluslaşması sürecinde ise adanın bağımsız bir devlet olmasını belirli protokol koşulları ile kabul etmiştir. İkinci dünya savaşı sonrasında Asya ve Afrika'da bulunan birçok eski sömürge ülkesi, bağımsızlık antlaşmaları ile özgürleştirilmişler ve Birleşmiş Milletler'e üye yapılarak böylesine bir evrensel örgütün çatısı altında yönlendirilmeye çalışılmışlardır. Dünyanın ortasında yer alan Kıbrıs adası da, bu süreç içerisinde bağımsız bir devlet olarak gündeme gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Orta Doğu toprakları üzerinde yeni bağımsız devletler kurulurken, Kıbrıs'ın eskisi gibi bir İngiliz dominyonu olarak varlığını sürdürmesi mümkün değildi. Bu süreçte Kıbrıs'ta diğerleri arasına girecekti.

Osmanlı Devleti'nin bir fermanı ile 1979 yılında adaya asker çıkaran İngiltere 1960 yılına kadar adada egemenlik düzeni kurdu. Kıbrıs'ın daha sonraki yıllarda bir sorun olarak ortaya çıkmasının nedeni, Osmanlı İmparatorluğunun çökmüş olmasıdır. Kıbrıs bir imparatorluk artığı ada olarak İngiliz işgali ile ikinci dünya savaşı sonrasına kadar varlığını korumuş ama daha sonra genel eğilim doğrultusunda bağımsızlığını alarak Birleşmiş Milletler'e üye olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ada İngiliz işgali altında olduğu için, Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine merkez ülkede kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ada üzerinde herhangi bir talebi olamamıştır. İmparatorluğun son meclis toplantısında ileride kurtarılacak toprakların ülke sınırını çizen Misakı Milli kararı alınırken, kesin ülke sınırı belirlenmiş ama İngiliz işgali nedeniyle Kıbrıs Misakı milli sınırları dışında bırakılmıştır. Osmanlı devletinin Almanya ile savaşa girmesi kararı üzerine, İngiltere adayı kendisine ilhak etmiştir. Savaş sonrasında Lozan Antlaşması imzalanırken, Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalan eski Osmanlı toprakları üzerinde hak ileri sürmeyeceğini beyan etmiş ve ayrı bir madde ile Kıbrıs'ın Büyük Britanya İmparatorluğu'nun bir parçası olduğunu resmen kabul etmiştir. (Lozan Ant. Madde 20) Ne var ki, bu antlaşmaya göre Türkiye Lozan Antlaşmasından kaynaklanan biçimde, Kıbrıs ile ortaya çıkabilecek her türlü gelişme üzerinde söz hakkını saklı tutmuştur. Daha sonra da ada bağımsız devlet olurken, adada yaşayan Türkler nedeniyle Kıbrıs devletinin

uç garantör devletinden birisi olma hakkını Londra ve Zürich antlaşmaları ile elde tutmuştur.

İngiltere, 1925 yılından başlayarak adanın bağımsız devlet olarak ilan edildiği 1960 yılına kadar koloni yönetimini sürdürmüştür. Adada yaşayan Türkler ve Rumlar İngiltere'nin baskıcı koloni yönetiminden zaman zaman rahatsız olmuşlar ve sömürge yönetimine karşı çıkmışlardır. İkinci dünya savaşı sonrasında koşullarında Filistin bölgesinde İsrail devleti kurulunca Kıbrıs'ın konumu değişmiş, İngiltere ve Yunanistan adaya daha fazla önem vermeye başlamışlar ve her iki Hristiyan Avrupa ülkesi, Kıbrıs'ın geleceğinde egemen olabilmek için yeni bir döneme girmişlerdir. Yunanlılar İngiliz yönetiminden kurtulabilmek için 1950 yılında halk arasında bir referandum uygulamasına gitmişler, adanın İngilizlerden kurtulabilmesi için bir hal karararı elde etmeye çaba göstermişlerdir. Bunun üzerine Yunan Başbakanı Venizelos Kıbrıs'ı ilhak etmekten söz etmiş, Türk hükümeti ise böyle bir kararı tanımayacağını resmen açıklamıştır. 1950 yılından sonra Yunanistan ve İngiltere'nin Kıbrıs ile ilgili girişimlerini Türk hükümetleri sürekli olarak protesto etme durumunda olmuşlardır. Ayrıca Türk halkı da sürekli düzenlenen mitinglerle Kıbrıs'ta gündeme gelecek Türkiye'nin çıkarlarına aykırı bir durumu ya da kararı tanımayacağını açıkça kamuoyuna duyurmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Orta Doğu'da İsrail'in kurulması ile beraber Kıbrıs'a İngiltere'nin verdiği önem artmıştır. Adadaki İngiliz yönetimi bu yüzden daha da güçlendirilerek sürdürülmek istenmiş ama adada yaşayan Rumlar ile Türklerin sürekli muhalefeti ile karşılaşmıştır. Rumların referandum girişimine Türklerin Türkiye'ye dönük yakınlaşma çabaları eklenmiş ve kısa zaman içinde ada halkı üzerinden Kıbrıs'ta Türkiye ve Yunanistan'ın etkileri artmıştır. Yunanistan 1954'te İngiltere'ye nota vererek Kıbrıs'ın kendisine devredilmesini talep etmiştir. İngilizlerin bu talebi reddetmesi üzerine Yunanistan Kıbrıs halkına self-determinasyon hakkı verilmesi için 16 Ağustos 1954 yılında Birleşmiş Milletler'e başvurmuştur. Bu başvuru üzerine durumu inceleyen Birleşmiş Milletler, Kıbrıs konusunda herhangi bir karar almamayı uygun bulmuştur. Yunanistan Birleşmiş Milletler'den bir karar çıkara-

mayınca, adadaki başpiskopos Makarios'un önerileri ile adanın Yunanistan'a ilhakı davası anlamına gelen ENOSIS'i silah yolu ile gerçekleştirebilmenin arayışı içine girmiştir. Bu amaçla emekli askerlerden gelen bir terör çetesini EOKA adı ile kurmuştur. Bu askeri çete kurulduktan hemen sonra adada teröre başlamış ve Türk köylerine baskınlar düzenleyerek çeşitli katliamları birbiri ardısıra uygulama alanına getirmiştir. Türk dış politikasının ilgisizliği nedeniyle Türklere yönelen terör hareketleri tırmanarak artmış ve 1960 yılına kadar aralıksız sürmüştür.

Türkiye Cumhuriyetinden beklediği yardımı göremeyen Türkler kendilerini korumak üzere örgütlenme yoluna gitmişler ve Yunanlıların EOKA çetesi ile mücadele etmek üzere, Türk Mukavemet Teşkilatı adı altında Türklerin direniş örgütünü ortaya çıkarmışlardır. Rum çetecileri Türk köylerini bastığı zaman Türk Mukavemet Teşkilatı devreye girerek Türk köylerinin korunmasını sağlamış ve adadaki Rum nüfusun fazla olmasından kaynaklanan Rumların gücünü keserek adada Türkler ile Rumların denge içinde yaşayabilmelerinin temellerini atmaya uğraşmıştır. Türkiye'nin Lozan'dan gelen, Kıbrıs Türk ülkesi değildir biçiminde açıklanabilecek yaklaşımının devam etmesinden Rumlar yararlanarak, adayı bir an önce Yunanistan'a bağlayarak bir Rum ülkesine çevirebilmenin yollarını aramışlardır. 1955 yılına kadar Türkiye, sanki bir Kıbrıs sorunu yokmuş gibi davranmıştır. Türk dışişleri bakanı Fuat Köprülü, "Türkiye'nin bir Kıbrıs sorunu yoktur" diye resmen demek verebilmiştir. Kıbrıs'ın Misakı Milli sınırları dışında kalmış olması, Türk dışişlerinde Kıbrıs'ı görmezden gelme rahatlığını sağlamış ve bu doğrultuda Türk dışişleri Rumların Türkleri katletmelerine seyirci kalmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs'ın yeni konumunu ve olayları anlayabilmesi ve harekete geçebilmesi için önemli bir zaman dilimi geçmiştir.

İsrail'in kurulmasından onbeş gün önce İsrail lobisinin desteği ile Türkiye'de yayınlanmaya başlayan bir günlük gazete 1950'li yılların başlarından itibaren Kıbrıs ile çok yakından ilgilenmiş ve İsrail'in karşı kıyısında yer alan bu adanın Rumların ve Hristiyanların eline geçmesine karşı çıkarak ve Türk kamuoyunda Kıbrıs konusunda önemli yayınlar yaparak Türkleri Kıbrıs üzerine yönlendir-

miştir. Yunanlıların adayı bir Rum adası yapması girişimine karşı "Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır" biçimde bir sloganı öne çıkaran yayınları ile bu gazete, Türkiye'de Kıbrıs mitinglerinin yapılmasına önayak olmuş, böylece Türkiye'nin hem ilgisini hem de ağırlığını Kıbrıs adasının üzerine yönlendirmiş, dolayısıyla Rumların ve Yunanistan'ın adayı kapma girişimlerine karşı kamuoyunda karşı bir denge yaratabilmiştir. Aynı slogan doğrultusunda Türkiye'nin çeşitli illerinde mitinglerin düzenlenmesine de öncülük eden bu gazete, gelecekte Kıbrıs üzerinde egemenlik arayacak İsrail'in önünü açık tutabilmek üzere ada üzerindeki Rum etkinliğini Türkleri öne çıkararak ve kullanarak kırmıştır. Bu gazetenin öncülüğü ile Türk kamuoyu 1952 yılından itibaren Kıbrıs konusunu konuşmaya ve tartışmaya başlamıştır. İsrail tarafından finanse edildiği ileri sürülen bu gazetenin etkinliği ile Kıbrıs'ta Türkiye'nin etkisi öne çıkmış ve böylece adanın Yunanistan ile birleşmesi dolaylı yollardan önlenbilmiştir. Gelecekte Büyük İsrail projesi doğrultusunda tüm Orta Doğu'yu egemenliği altına alacak Yahudi devletinin karşı kıyısında bulunan bir ada olarak Kıbrıs'ın, kendi güvenliği açısından başka ülkenin denetimi altına girmesinin önlenmesi gerekiyordu. Bu amaca Türkiye'de yayınlanan o günlük gazete yardımcı olmuş ve dolayısıyla adaya İsrail'in ilgisinin artması üzerine de Türkiye Kıbrıs üzerinde etkin olmaya başlamıştır.

İngiltere ise adadaki Rum etkinliğini ve gelecekte İsrail hegemonyasını dengelemek üzere Türkiye'yi kullanmayı düşünüyordu. Kıbrıs'taki Rum ve Yunan ağırlığına karşı hem İngiltere'nin hem de İsrail'in Türkiye'yi kullanma taktikleri, Türk devleti üzerinde İsrail ve İngiltere rekabetine dönüşmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'ni kullanan İsrail'in Türkiye üzerinde etkisi arttıkça bundan İngiltere çok rahatsızlık duymuş ve geçen yüzyıldan bu yana içine girecek yönlendirdiği Orta Doğu bölgesinde üstünlüğün İsrail'e geçmesini önlemek üzere Türkiye üzerindeki etkisini artırabilmenin yollarını aramıştır. Soğuk savaşın son döneminde Türkiye üzerinde de başlayan İngiltere-İsrail çekişmesi, Türk ülkesinin çeşitli iç politika sorunları ile boğuşmasına neden olmuştur. Askeri dönemlerin gündeme gelişinde bile, bu çekişmenin Türkiye'yi fazlasıyla etkilediği görülmüştür. Türkiye'de hükümetlerin kurulması ve çalışma-

sında bile bu ekiişmenin etkileri fazlasıyla yönlendirici olmuştur.

Adada giderek artan Türk-Rum çatışmasını bir çözüme kavuşturmak üzere, İngiltere Türkiye ve Yunanistan'ı 1955 yılının Ağustos ayında Londra'da bir konferansta topladı. Türkiye bu konferansa son derece olumsuz koşullarda ve hazırlıksız olarak katılmıştır. İngiliz sömürgeciliğine karşı çıkan Rumlar nedeniyle Yunan devletinin dünya kamuoyunda son derece sempatik bir bir görünümü vardı ve bu durumu Yunanlılar konferans sırasında bir psikolojik güç olarak kullandılar. Türkiye ise, Lozan Konferansı sırasında vazgeçmiş olduğu bazı haklarının ardında koşan bir ülke görünümünde idi. Konferans'ta önemli bir konuşma yapan Türk dışişleri bakanı Fatih Rüştü Zorlu'nun, tarihin hiçbir döneminde adanın bir Yunan adası olmadığını söylemesi, Türkiye'nin direneceğinin göstergesi olmuştur. Bakana göre, Yunanistan'a bin mil, Türkiye'ye kırk mil mesafede olan Kıbrıs'ın bu durumu Anadolu'nun doğal bir parçası olduğunu göstermektedir. Osmanlı döneminden kalan Türklerin tapulu arazileri, adanın Türklere bırakılması gerektiğini gösteren en açık delil olarak görülüyordu. Londra Konferansı, Kıbrıs sorununun Türkiye olmadan çözülemeyeceğini bir kez daha ortaya koymuştur. Konferans'da Türk ve İngiliz bakanların varolan statüyü koruma, Yunan bakanın ise değişiklik yönünde görüş bildirmeleri üzerine herhangi bir anlaşma sağlanamamıştır. Bunun üzerine Yunanistan konuyu yeniden Birleşmiş Milletler'e götürmüş ama bir sonuç alamamıştır.

Adada tırmanan terör olaylarının önlenebilmesi için İngiltere bir anayasa hazırlamıştır ama Yunanlılar self-determinasyon içermediği gerekçesi ile buna karşı çıkmışlar, Türkler ise taksim öngördüğü için daha olumlu bir yaklaşım içinde olmuşlardır. Yunanistan bu anayasaya karşı çıkarken sorunu yeniden Birleşmiş Milletlere götürdü ama sonuç alamadı. Birleşmiş Milletler bu kez Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin katılacağı üçlü görüşmeler yolu ile sorunun çözülmesi gerektiğini belirten bir karar alarak, Kıbrıs sorusunda yeni bir aşamaya gelinmesini sağladı. Yunanistan açısından diplomatik hezimet olan bu sonuç Türkiye'de sevinçle karşılandı ve artık Türkiye Kıbrıs sorusunda resmen bir taraf olarak hareket etme statüsünü elde etmiş oldu. Bu görüşmeler sırasında adada te-

rör hareketlerine devam eden EOKA örgütü Türklerden sonra İngilizleri de hedef alarak olumsuz bir havanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. İngiltere'nin anayasa taslağı üzerine gelen taksim konusunu Türkiye 1950'li yılların ikinci yarısında bağımsız Kıbrıs devleti kurulana kadar savunmuştur. İngilizler ise taksim tezine karşılık adada özerk bir Türk yönetiminin kurulabileceği doğrultusunda yeni bir yaklaşım geliştiriyorlardı. Yunanistan ise tam bağımsızlık ilanına kadar geçici bir özerklikten yana tutum takınmıştır.

Türkiye'nin adanın taksimi tezi üzerinde ısrarı üzerine, Yunanistan dördüncü kez Kıbrıs sorununu Birleşmiş Milletler'e götürdü ama İngiltere ve Türkiye'nin yoğun kulislere sayesinde Yunanistan'ın self-determinasyon tezi genel kurulda reddedildi. İngiliz başbakanı MacMillan'ın daha sonra hazırlamış olduğu yeni Kıbrıs planı Türklere geniş yetkiler ve hareket serbestisi getiriyordu. Türkiye bu yeni planı olumlu bulurken, Rumlar yeniden Yunanistan ile beraber İngiltere'nin hazırlığını reddediyorlardı. Rumlar beşinci kez Birleşmiş Milletler'e gitme yolunu denemelerine rağmen gene bir sonuç alamamışlardır. Kıbrıs konusu uluslararası alanda hız kazandıkça Türkiye'de düzenlenen taksim mitingleri birbirini izliyordu. Türk gençleri meydanlarda "Ya taksim, ya ölüm" diye bağırarak, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bırakılamayacağını haykırıyorlardı. Türkiye bu aşamada artık Kıbrıs konusunu bir ulusal sorun olarak benimsiyordu.

1958 yılında Paris'te yapılan Nato toplantısı sırasında, bağımsız bir Kıbrıs devletinin kurulması tezi Avrupalı ülkelerin önerisi üzerine gündeme geldi. Türk tarafı ancak Türkiye'nin garantisi altında ve adada Türk toplumunun varlığını korumak ve güvenliğini sağlamak üzere belirli bir sayıda Türk askerinin bulunması durumunda böylesine bir devletin kurulabileceğine izin verileceğini bu toplantı sonrasında açıkladı. 1959 yılı Şubat ayında Türk ve Yunan dışişleri bakanları Zürih'de Kıbrıs görüşmelerine başladılar. Gelecekte bir bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile Türk ve Rum toplumlarının böylesine bir devlet içindeki yerleri ele alınarak tartışıldı. Üç devlet dışişleri bakanları ve heyetleri arasında sürdüren çeşitli görüşmeler ve çalışmalar sonucunda 2 şubat 1959 Zü-

rich ve 19 Şubat 1959 Londra Antlaşmaları İttifak, Garanti ve Kurucu Antlaşmalar olarak hazırlanmış ve bunların sonucunda Kıbrıs Cumhuriyeti bir bağımsız devlet olarak 16 Ağustos 1960 tarihinde resmen kurulmuştur. Böylece Türk ve Rum toplumları adayı oluşturan eşit hak ve özgürlüklere sahip iki toplum olarak kabul edilmiştir. Böylesine bir antlaşma Nato şemsiyesi altında imzalanırken, soğuk savaş döneminin koşulları dikkate alınmış, Sovyetler Birliği'nin baskı politikaları ile Orta Doğu bölgesine girmesine karşı, batılı devletlerin desteği ile Nato şemsiyesi altında Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında yeni bir devlet oluşturulmuştur. İngiltere'nin Türkiye'yi resmen taraf olarak kabul etmesi, Yunanistan'ın yola gelmesinde etkili olmuş, Nato şemsiyesi altında sorunun çözüme kavuşturulması, batı blokuna doğu bloku karşısında üstünlük sağlamıştır. Rumların katliamları, Yunanlıların şımarık politikaları hiçbir işe yaramamıştır. Lozan Antlaşmasında adayı kaybeden Türkiye, Londra ve Zürih Antlaşmalarında devreye girerek, ada üzerinde yeniden hak sahibi konumuna gelmiştir.

Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasına göre adada tek devlet olacak, Türkler ve Rumlar ada devletinin eşit statüde vatandaşları olacaktır. Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı Türk olacak, hükümet üç Türk ve yedi Rum bakandan oluşacaktı. Meclis üyelerinin üçte ikisi Rum üçte biri Türk asıllı vatandaşlardan seçilecek, beş büyük kentte her toplumun ayrı belediyesi olacaktı. Devletin üçte ikisi Rumlardan, üçte biri Türklerden gelen bürokratlardan oluşacaktı. İlk seçimlerde Kıbrıs Cumhurbaşkanlığına adadaki başpiskopos Makarios seçiliyordu. İngiltere'nin arabuluculuğu ile Türklere verilen hakları çok fazla gören Makarios ve Rum siyasetçiler, Türklerden verilen hakları geri alabilmek için çeşitli girişimlere kalkışıldı. Türklerin direnmeleri ve kendilerini korumaları üzerine 1963 yılı itibarıyla yeniden Türk köylerine yönelen katliamlar birbiri ardı sıra gündeme gelmiştir.

1963 yılı itibarıyla Türklere yönelen katliamlar artınca, İngiltere'nin devreye girmesiyle Türkiye ve Yunanistan temsilcileri bir araya geldiler. Lefkoşe'de yapılan toplantı ile iki taraf arasında ateşkes ilan edilmesine ve bu doğrultuda bir Yeşil Hat'tın çizilmesine karar verdiler. Bağımsızlığın ilanından sonra Kıbrıs devlet me-

kanizmasını Rumlar ele geçirdiği için Türklere karşı yürütülen kampanya sertleşmiş ve saldırılar artmıştı. Bu toplantı üzerine kısa bir süre duruluyor gibi görülen Rum saldırıları tüm hızıyla bütün adaya yayılmıştır. Rum saldırılarının şiddetini arttırması üzerine Türk Hava Kuvvetlerine bağlı bir jet filosu Kıbrıs üzerinden uçarak Rum tarafına bir uyarıda bulundu. Türkiye'nin bu ihtarı üzerine Makarios 1964 yılından itibaren Garanti Antlaşmasını feshettiğini tek taraflı olarak açıkladı. Ne var ki, İngiltere'nin sert müdahalesi üzerine bu karardan geri dönmek zorunda kaldı. Bu gelişmeler karşısında Amerika devreye girerek Kıbrıs'ta bir Nato gücü bulundurmak istemiş ama Sovyetler Birliği ile beraber Makarios'un itirazı üzerine bu gerçekleşmemiştir. Bunun üzerine 4 Mart 1964 tarihinde Kıbrıs'a bir Birleşmiş Milletler Barış gücü gönderilmiştir. Saldırıların devamı üzerine Türkiye adaya müdahale etmek istemişse de, Türkiye'nin bu talebi Birleşmiş Milletler Güvenlik konseyi kararı ile engellenmiştir. Bu karardan üç gün sonra toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi, gerekirse müdahale edilebilir biçiminde bir kararı resmen aldı. Daha sonra İnönü hükümetinin Kıbrıs'a kesin müdahale kararı alması üzerine, ABD Başkanı Johnson İnönü'ye mektup yazarak Türkiye'nin müdahale etmemesi konusunda bir ultimatom verdi. Kurtuluş Savaşı gazisi olan o dönemin başbakanı İsmet İnönü'de ABD başkanının bu emperyalist tavrına karşı, bir tarihi mektup yazarak Johnson'a resmen cevap verdi. İnönü'nün kararlı tutumu batılı emperyalist ülkeleri tedirgin edince bir ABD senaryosu ile İnönü hükümeti düşürüldü.

Kıbrıs'ta 1965 ve 1967 yılları arasında kısmen sakin geçmiştir. EOKA yetecileri gene etkinliklerini sürdürmelerine rağmen Türkiye'nin aktif politikası katliamları durdurmuştur. Türk ve Yunan taraflarının yavaş yavaş Amerika Birleşik Devletleri'ni Kıbrıs işine sokmaları sonucunda, ABD eski Dışişleri bakanı Dean Acheson bir çözüm planı hazırlayarak taraflara vermiştir. Acheson planına göre, Kıbrıs adası Yunanistan'a veriliyor, Türklere ise küçük Meis adası ile Kıbrıs'ın uç burnu olan Karpas yarımadasında bir yerleşim üssü bırakılıyordu. Türkler yaşadıkları köylerde yerel otonomiye ve uluslararası hukuka göre azınlık statüsüne sahip olacaktı. Bu planın tartışıldığı sırada 1967 yılı itibarıyla Kıbrıs'ta gene EOKA çe-

telerinin katliamları ortaya çıktı. Yunanistan'daki yüksek sol potansiyelin giderek Sovyetler Birliği'ne doğru bir kaymayı gündeme getirmesi üzerine, ABD Yunan ordusunun milliyetçi kanadını darbe için desteklediğinde Yunanistan'da bir albaylar cuntası rejimi kuruluyor ve Yunan devleti bunun sonucunda Avrupa Konseyi üyeliğinden atılıyordu. Yeni işbaşına gelen Yunan cuntası Avrupa'dan dışlanınca Türkiye ile yakınlaşmak istedi ve görüşme talebinde bulundular. 10 Eylül 1967 tarihinde Keşan ve Dedeagaç görüşmeleri yapıldı ama bir sonuç elde edilemedi. Bu görüşmelerden sonra Rauf Denктаş Kıbrıs'a döndü ama Rum yönetimi tarafından tutuklanınca olaylar çıktı. Denктаş'ın dönmesi üzerine Grivas ve arkadaşları Kıbrıs'ta Türk varlığının ortadan kaldırılmasını amaçlayan Akritas Planını uygulamak üzere Türklerin yoğun olduğu Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırdılar. Bunun üzerine Türk donanması Kıbrıs'a müdahale etmek üzere yola çıkınca, İngiltere ve ABD'nin araya girmesi üzerine Türk müdahalesi durdurulmuştur. Kıbrıs'a asker çıkartma ile ilgili askeri malzemeden yoksun bulunan Türk donanması da, bu baskılar sonucunda askeri harekate geçmekten vazgeçmiştir. Türk devletinin verdiği ultimatoma ve alınan askeri kararlar doğrultusunda Grivas ve arkadaşları adadan ayrılmak zorunda kalmışlar ve böylece gizli Akritas Planının uygulanma denemesi bozulmuştur.

Saldırıları karşısında örgütlenen Türkler 28 Aralık 1967 günü geçici Türk Yönetimi adı altında Kıbrıslı Türklerin kendi yönetimlerini oluşturmuşlardır. Başkanlığa Dr. Fazıl Küçük, yardımcılığa Rauf Denктаş getirilmiştir. Bu geçici yönetim 5 Temmuz 1970 yılında Kıbrıs Türk Yönetimi adını alarak süreklilik kazanmış ve yeniden daha güçlü bir örgütlenme içine girmiştir. Türklerin örgütlenmeleri üzerine Rumlar geri çekilmek zorunda kalmışlar ama Makarios'un kendi başına diktatörlüğe yönelmesi üzerine ada yeniden karışmış Grivas ve arkadaşları yeniden adaya dönerek terör eylemlerine başlamışlar, Türkleri belirli bölgelerden kaçırarak adadaki Rum etkinliğinin genişlemesi için çaba sarfetmişlerdir. 1973'te Grivas ölünce EOKA'nın yerine yeni bir örgüt olarak EOKA-B kurulmuştur.

ENOSIS'i gerçekleştirme doğrultusunda işbirliği yapan Yunan

cuntası ve Makarios yönetimi Kıbrıs'ta uygulanacak politikalar konusunda anlaşmazlığa düşüyorlardı. Makarios konuyu zamana yayarak Kıbrıs Türklerini belirli bir plan çerçevesinde eritmeyi düşünürken, Yunan cuntası fazla ayakta kalamayacağı için sorunu hemen çözmek istiyordu. 1973 ve 1974 yıllarında Makarios yönetimi ile Yunan Cuntası arasında gergin tartışmalar yaşanmıştır. Bunun üzerine Üçüncü Dünya ve Sosyalist Blok ile yakın ilişkiler kuran Makarios'u, Yunan Cuntası Enosis yolunda bir engel olarak gördü. Cuntanın desteği ile Yunanlı subaylar Rum Milli Muhafız Ordusunun yönetimini ele geçirdi. 15 Temmuz 1974 günü Makarios'a karşı Yunan Cuntası kanlı bir darbe yaptırdı ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin başına EOKA örgütünün azıllı katillerinden birisi olan Nikos Sampson getirildi. Makarios İngilizlerin yardımı ile adadan zorlukla kaçabilmiştir. Darbeden sonra devletin ismi Kıbrıs Helen Cumhuriyeti olarak değiştirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, bir oldu bitti ile gündeme getirilen darbe-yi hiçbir biçimde kabul etmeyeceğini ilk gün açıklamıştır. Mümkün olabilecek barış görüşeleri için çeşitli temaslar yürütüldü ama sonuç alınamayınca 20 Temmuz 1974 günü sabahı Türk Ordusu, Garanti Antlaşmasından kaynaklanan müdahale hakkını Türkiye adına kullanarak Kıbrıs'a büyük bir askeri çıkartma yapmıştır. Batılı devletlerin Türkiye üzerinde müdahale yapmaması için baskı kurlmalarına rağmen, Türk hükümeti Garantör Devlet olmaktan kaynaklanan adaya girme hakkını kullanmış ve adada çevrilen Rum dolaplarına bir dur denilebilinmiştir. Türk kuvvetleri çıkartma sonrasında Girne'de bir askeri üs kurunca Nikos Sampson yerini Klerides'e bırakarak adayı terk etmiştir. Türkiye'nin Kıbrıs çıkartması üzerine Yunanistan karışmış, üçüncü ordu ayaklanınca Cunta yönetimi düşmüş ve Yunanistan yeniden demokrasiye geçmiştir.

Türk çıkartması üzerine devreye giren batılı devletler hemen barış görüşmelerine geçilmesi için ısrarcı olmuşlardır. 25-30 Temmuz tarihleri arasında yapılan Cenevre görüşmeleri sonucunda iki otonom yönetimin varlığı kabul edilmiş, iki ayrı yönetim arasında bir hat çekilmesi ve adada Birleşmiş Milletler barış gücünün bulunmasına karar verilmiştir. Ancak Rumlar varılan anlaşmaya uymayınca ve adaya sürekli asker ile silah sevkiyatına devam ettikçe, Yu-

nanistan devleti de dünya kamuoyunu Türkiye aleyhine çevirme hazırlıklarını sürdürüyordu. 10 Ağustos tarihinde İkinci Cenevre görüşmeleri başlamış, Rumlar Kuzey Kıbrıs'ta bir federe Türk devletini kabul etmeyince 14 Ağustos 1974 günü İkinci Barış Harekata başlamış ve Türk ordusu biraz daha güneye inerek adanın belirli kesimlerini ele geçirmiştir. Türk Birlikleri Magosa-Lefkoşa ve Güzelyurt hattından dörtbin kilometrekarelik bir alanı alarak Kuzey Türk Devleti'nin ülkesi olacak bir alanı Kıbrıslı Türklerin istifadelelerine sunmuştur.

Barış Harekatı ile Türkiye Kıbrıs Türklerinin haklarını bir garantör devlet olarak güvenlik çemberi içine almıştır. Adanın Kuzey kısmı tamamen Türklerin eline geçmiş limanlar, madenler ve su kaynakları Türklerin yeni zenginlikleri olarak Türk tarafında kalmıştır. Adanın fiilen taksimi sonrasında Türkler kuzey kısmında örgütlenerek, bir cemaat yönetiminden devlet yönetimine geçmişler ve 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devletini kurduklarını ilan etmişlerdir. Bu karar ile beraber Türkler iki kesimli bir federasyonu adanın geleceği için uygun gördüklerini açıkça ortaya koymuşlardır. İki devletli, iki toplumlu, iki ölkeli, eşit statülü ve laik-demokratik cumhuriyet esaslarına dayalı bir devlet biçiminin Türkler tarafından istendiği açıkça dünya kamuoyuna beyan edilmiştir. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti de Kıbrıs'ın geleceği için bir federasyon devletini desteklediğini gösteriyordu. Rum tarafı ve Yunan devletinin kesinlikle kabul etmediği Türk politikası yüzünden Kıbrıs sorunu geleceğe dönük bir çözümsüzlük girdabına sürüklenmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin aracılığı ile iki kez taraflar barış antlaşması için biraraya gelmelerine rağmen, 1975 yılında da Kıbrıs sorunu çözümsüz kalmıştır.

Yunan cuntasının adadaki askeri darbe girişimi bir yönden de Sovyetler Birliğinin Kıbrıs'ı ele geçirmek ve Akdeniz'in Küba'sı yapmak hedefi doğrultusunda hazırladığı Akel darbesini önlemeyi hedefliyordu. Sovyet desteği ile kurulan ve büyütülen Akel hem Kıbrıs'ın komünist partisi olarak öne çıkıyor hem de Sovyetler Birliği desteği ile Akdeniz ülkelerindeki en güçlü komünist parti konumuna geliyordu. Makarios'un ölümünü bekleyen Akel Başpiskopos'un ölümü üzerine adayı ele geçirecek bir darbe planını Sovyet

desteği ile hazırlamıştı. Bu darbeyi haber alan ABD istihbarat kuruluşları gene Sovyetler Birliğine karşı kullandıkları Yunanistan'daki Albaylar Cuntası'na, Nikos Sampson darbesini yaptırarak Sovyetlerin Kıbrıs'ın Akdeniz'in Küba'sı olma planını önlüyordu. Aslında ABD açısından Nikos Sampson darbesi yeterli idi, ama İsrail'in geleceğe dönük planlarını bozuyordu. Çünkü Rum yönetimi altında adadaki Türkler kısa zamanda temizlenecek ve Kıbrıs bir Rum ve Hristiyan adası haline dönüşecekti. Bu da İsrail'in gelecekteki adayı ele geçirme projesine ters düşüyordu. İsrail için Orta Doğu'da Büyük İsrail yapılanması kurulana kadar adada çözümsüzlüğün devam etmesi ve iki yapılı durumun sürmesi gerekiyordu. ABD, Yunanistan ve hristiyan dünyası için çözüm olan Nikos Sampson darbesi bu nedenle İsrail'i rahatsız etmiş ve İsrail lobileri Türklerin adaya asker çıkartmasını desteklemişlerdir. Böylece, Kıbrıs için hristiyan planı yatmış, Türkler ara çözüm olarak adaya girmişler, geleceğe dönük İsrail'in kalıcı çözümü için çözümsüzlük süreci başlatılmıştır.

Türk tarafı ile Rum tarafı arasında sonraki yıllarda görüşmeler devam etmiş 1977'de Makarios ve Denктаş, 1979'da ise Kiprianu ile Denктаş bir araya gelerek zirve görüşmelerini sürdürmüşlerdir. Türk çıkartması üzerine Yunanistan'ın baskıları ile ABD ve batılı ülkeler, Kıbrıs Türk Federe Devleti üzerine ambargo uygulamalarına kalkışmışlardır. Rum lobisinin öncülüğünde Birleşmiş Milletler 13 Mayıs 1983 günü 253 sayılı bir karar alarak Türk barış hareketini bir işgal saymakta ve Kuzeydeki Türk devletini de geçersiz saymaktadır. Adadaki Türk askerinin çekilmesinin istenmesi de kararın Türkler için en ağır yönü idi. Bunun üzerine, self-determinasyon hakkını kullanan Kıbrıs Türk halkı 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni bağımsız bir devlet olarak ilan etti ve böylece federasyon talebinden vazgeçmiş oldu. Türkler federasyon kurma konusunda gösterdikleri iyiniyet karşılıksız kalınca bu kez, federasyondan vazgeçerek Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olarak değiştirmişlerdir.

KKTC ilan edilince hemen Türkiye tarafından tanınmıştır. Pakistan ve Bangladeş gibi Türkiye'ye dost ülkelerin tanıma girişimleri bizzat Amerika Birleşik Devletleri'nin baskısı ile engellenmiştir.

Rumlar, Türklerin bağımsız cumhuriyet ilanını Birleşmiş Milletler'e götürerek genel kuruldan bir kınama kararı çıkartarak Türk tarafını protesto ettiler. Rum tarafı cumhuriyet ilanı geri alınmadan Türk tarafı ile aynı masaya oturmayacağını resmen ilan etti. Böylece iki toplum arasındaki ilişkiler giderek gergin bir noktaya geldi. 1988 yılında Kıbrıs sorununu yumuşak bir ortamda çözeceğini ileri süren bir işadamaı Güney Kıbrıs Rum kesiminin başkanlığına seçildi. Yorgo Vasiliu isimli bu işadamaı daha sonra tam bir sonuç alamadan geri çekilmek zorunda kaldı. Denктаş iyiniyetli bir yaklaşımla yeni başkan ile görüşmeler yapmasına rağmen sonuç alamadı. Türklerin iki kesimli federasyon önerisini Rum tarafı kabul etmeye yanaşmadığı için tüm görüşmeler sonuçsuz kalıyordu.

1989 yılına gelindiğinde Sovyetler Birliği'nin dağılması üzerine yeni bir dünya düzenine açılış başladı. Bir tarafta Sovyetler Birliği dağılırken, diğer tarafta Avrupa ülkeleri bir kıtasal birlik olarak Avrupa Birliği'ni gündeme getiriyorlardı. Sovyet baskısının çekilmesi ve Avrupa Topluluğu'nun bir devletler birliğine dönüşme kararı alması üzerine 3 Temmuz 1990 tarihinde Kıbrıs adına tam üyelik için Güney Kıbrıs Rum yönetimi Avrupa Birliği'ne başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru sonrasında Kıbrıs sorunu başka bir mecraya aktarılmış ve artık iki taraflı boyuttan çok taraflı bir duruma getirilmiştir.

Avrupa Birliği üyeliği ile çok taraflı bir sorun haline gelen Kıbrıs meselesi, bir başka platforma taşınırken sorunun tarafları arasında Avrupa Birliği de girmiş ve bu süreçte Avrupa'ya tam üye olmak için başvuruda bulunmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs konusunda Avrupa ile karşı karşıya gelmiştir. Avrupa Birliği'ni oluşturan ülkeler doğuya doğru açılırken Kıbrıs'ı içlerine almayı kolaylıkla düşünebilmişler ama Avrupa ülkelerinden daha büyük ve kalabalık bir ülke olan Türkiye'yi içlerine almakta zorlanmışlardır. Kıbrıs Rum yönetiminin başvurusundan çok daha önceleri Avrupa oluşumu içinde yer alan Türkiye'nin bir öncelik hakkı varken, çok daha sonradan üyelik için başvuran Güney Kıbrıs Rum yönetiminin üyeliğe kabul edilmesi, Türkiye açısından son derece olumsuz bir gelişme olmuş ve bu doğrultuda Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri sürekli olarak gerginleşme eğilimi göstermiştir.

Avrupa Birliği'ne üyelik başvurusunda bulunan Güney Kıbrıs Rum yönetimi, Yunan devleti ile beraber ortak bir savunma doktrini geliştirerek askeri ve ekonomik alanda bir entegrasyonu hedeflemişler, Ege ve Akdeniz dünyasında bir Helen hegemonyasının yeniden gündeme gelebilmesi için bir arayışı tırmandırmışlardır. Dünya ölkelerine yayılmış olan Rum lobilerinin zengin üyelerinin katkıları ile Kıbrıs Rum kesimi hızlı bir silahlanmaya girmiş ve bu doğrultuda adanın geleceğinde tek egemen güç olabilmenin hazırlıklarını bir aşamaya getirmek istemişlerdir. Rumlar silahlanırken Türk tarafı bundan rahatsızlık duymuş ve araya Türkiye Cumhuriyeti ile beraber Amerika Birleşik Devletleri de girerek, bu silahlanmanın durdurulması için çaba gösterilmiştir. Amerikanın baskıları ile iki taraf arasında güven artırıcı önlemler geliştirilmiş ama Rum tarafının uzak durması nedeniyle, güven artırıcı önlemler yolu ile Kıbrıs meselesinde bir barış ortamı yaratılamamıştır.

Ada üzerinde etkili bir güç olan Rusya'da zaman zaman Kıbrıs konusu ile yakından ilgilenmiştir. Hristiyan Ortodoks birlikteliği çerçevesinde Kıbrıs Rumlarını destekleyen Rusya, Türkiye'nin Amerika ve İsrail ile yakın ilişkileri nedeniyle, Güney Kıbrıs Rumlarını desteklemiştir. Bu çerçevede Rumlar Ruslardan SS300 füzelerini alacaklarını ilan edince, ABD ve Türkiye Rusya'nın Kıbrıs Rum yönetimine bu füzeleri satmasına karşı çıkmışlardır. Rusların Kıbrıs'a füze getirmelerine karşı başlatılan kampanya hızlanarak devam etmiş ve sonunda Ruslar Kıbrıs'a SS300 füozelerini getirmekten vazgeçmişlerdir. Rusların adaya füzeleri getirmesi, zaten tehlikede olan Doğu Akdeniz bölgesindeki barışı iyice tehdit edeceği için, batılı ölkelerde Rusya'nın Kıbrıs'a füze göndermesine açıktan karşı çıkmışlardır. Rusya bir ara bu füzeleri Girit'e getirmeyi düşünmüş ama Avrupa Birliği ölkelerinin şiddetli itirazları karşısında başaramamıştır. Akdeniz'de Rus etkisini istemeyen Avrupa Birliği Rus füzelerine kesin olarak izin vermemiştir.

Kıbrıs üzerindeki füze krizi ikibin yılına girerken son bulmuştur ama gene de Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili kesin bir düzen kurulamamıştır. Bu tarihlerde toplanan Avrupa Birliği zirvelerinde hem Kıbrıs hem de Türkiye ana konular olarak gündeme gelmişler, Avrupa ölkelerinin Orta Doğu ve Doğu Akdeniz politikaları çerçevesinde

Kıbrıs ile Türkiye birbirinden ayrı değerlendirilerek belirli kararlar alınmıştır. Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan Helsinki zirvesinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke olmasına karşı çıkmamış ve eskiden sürdürdüğü kesin Türk karşıtlığı politikasını bir yana bırakmıştır. Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üye olması açıkça Londra ve Zürih Antlaşmalarına aykırı olduğu için, Yunanistan bu aykırılığın gündeme getirilmesini önlemek üzere, Türkiye'nin aday üyelik statüsünü kabul eder görünmüştür. Böylece, Türkiye bir yandan Avrupa Birliği'ne bağlanarak, kendisinin üye olmadığı bir birlik olan Avrupa Birliği'ne Kıbrıs adasının üye bir devlet olarak girmesine karşı çıkamayacaktı. Türkiye'nin tam üyeliği gerçekleşmeden Kıbrıs'ın tam üye olması, Londra ve Zürih antlaşmalarındaki garantör devletlerin içinde olmadığı bir birlikte Kıbrıs'ın yer alamayacağı ilkesine aykırı düşüyordu. Yunan diplomasisi bu gibi durumlarda ustalıklı hareket ederek kazanmasını bildiği için bu aşamada Türkiye'nin aday üye olma durumuna itiraz etmemiş ve böylece antlaşmalara aykırı bir durumun sorun yapılmasını önleyebilmiştir.

İkibin yılında Birleşmiş Milletlerin Barış Gücü ile ilgili aldığı bir kararda Güney Kıbrıs Rum Yönetiminden Kıbrıs Cumhuriyeti adı ile söz etmesi Türk tarafı açısından önemli bir sorun yaratmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs Türk ve Rum yönetimleri arasındaki egemen eşitlik ilkesini çiğneyen bu karara karşı çıkarak, KKTC'nin en az Güney Kıbrıs Rum Yönetimi kadar yasal bir yönetim olduğunu açıkladı. Bu gibi benzeri gelişmeler birbirini izlemekte ve KKTC ile GKRY arasında batılı ülkeler ayırım yaparak hristiyan dünyasının dayanışması çerçevesinde ikili davranmaya ve çifte standart uygulamaya devam etmektedirler. Bu durumdan Rumlar ve Yunanlılar her zaman yararlanmışlar, Türk tarafını zor durumda bırakmak için ellerinden geleni yerine getirmişler ve sürekli desteğe sahip olmanın rahatlığı içinde Türklere karşı şımarık bir tutum sergilemeye devam etmişlerdir. Avrupalıların Yunanistan'a ve Kıbrıslı Rumlara sahip çıkan tutumu nedeniyle Kıbrıs sorunu iyice bir çıkmaz noktasına gelmiştir. Avrupa'nın Türkiye'yi dışlayan, Kıbrıs'ı ise bir an önce içine almaya çalışan yaklaşımı Kıbrıs konusunu geleceğe dönük bir çıkmaza sürüklemiştir. Kıbrıs sorununun Avrupa ile bütünleşmesi sonucunda Türkiye açısından tam bir çıkmaz nokta-

sına geldiği şeklinde açıklanabilir. Avrupa'nın dışında bir ada olan Kıbrıs'ın Avrupa ile bütünleştirilmesi, sorunun kendi koşulları ile çözüme kavuşması yolunu kapatmıştır.

Dünya konjonktüründeki gelişmelerle, birbirinden çok farklı iki sorun birleşerek Türkiye'nin karşısına çıkmıştır. Avrupa bir kıtasal birlik olarak Türkiye için üye olamadığı sürece sorun olmaya devam ettiğinden, Türkiye bu sorunu çözmek için bütün gücü ile mücadele etmiş ama sonuç alamamıştır. Şimdi Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin tam üye olabilmesinin önkoşulu olarak Türkiye'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetimini meşru Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanımasının bir önkoşul olarak ortaya çıkarılması her yönden içinden çıkılmayacak bir çıkmaza Türkiye'yi sürüklemiştir. Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olabilmek için, müzakerelere başlarken, Rum yönetimi adanın yasal temsilcisi olduğunu kabul edecek ve bunun sonucunda elli yıllık Kıbrıs politikalarından vazgececektir. İkiyüz bin kişinin yaşadığı Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kurulmuş olan bir devlet yapısı yaklaşık olarak çeyrek yüzyıldır devam etmektedir. Kuzey Kıbrıs'ta ayrı bir devlet olarak kendi yaşamlarını sürdüren Kıbrıslı Türklerin hiç kimseye muhtaç olmadan varlıklarını koruyabilmesi, uluslararası hukuk açısından Kuzey'deki Türk Devletinin resmen meşru bir varlık olarak kabul edilmesini zorunlu kılmaktadır. Ne var ki, Rum lobileri ve Yunan devleti sayesinde Türklerin hakettikleri konumu hristiyan dünyasında kabul edilmemektedir.

Kıbrıs'ta kalıcı bir antlaşma için Türkler içte iki dışta tek devlet olarak açıklanabilecek federasyon tipi bir birlik devleti istemektedirler. Avrupa Birliği ise, Kıbrıs'ı tek bir eyalet olarak içine almak istediği için, bölünmüş bir adayı değil ama, bütünleşmiş ve tek bir siyasal birim haline gelmiş bir Kıbrıs Cumhuriyetini istemektedirler. Türkler hem kendi devletlerinde egemenlik, hem Rum yönetimi ile eşitlik hem de dışa karşı Türkiye'nin garantörlüğünün devam ettiği bir düzeni istemektedirler. Türk ordusunun adadaki varlığının devamı Türk devletinin adanın kuzeyindeki varlığı açısından son derece önemlidir. Türk halkı azınlık değildir ve yeniden eskisi gibi bir azınlık uygulamasına dönülemez. Siyasal eşitlik ve hak eşitliği zorunlu olarak kalacaktır. KKTC Avrupa sürecinde dağılmayacak ve federal Kıbrıs'ın bir parçası olarak kalacaktır. Ancak bu şekilde

bir Birleşik Kıbrıs Devleti kurulabilir. Federe devletler iç işlerinde ve ekonomik ilişkilerinde serbest olarak hareket edeceklerdir. Toprak sorunu yeniden geri dönüşlerle değil ama, karşılıklı olarak tasfiye ve sıfırlama yolu ile çözüme kavuşturulmalıdır. Böylece yeniden Türk ve Rumların ortak yaşamı gündeme getirilmemelidir. Türkiye'nin garantörlüğü altında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, birleşik Kıbrıs içinde yer alması ve Avrupa Birliği süreci içinde hak ve özgürlüklerinin savunulması gerçekleştirilmelidir. Gelecekte birlikte yaşama iki topluma ve devlete gönüllülük ilkesi çerçevesinde benimsetilmelidir.

Haritadaki yerlerine bakılınca Türkiye ve Kıbrıs'ın birbirinden ayıramayacak derecede bir ortak coğrafyayı paylaştığı açıkça görülmektedir. Kıbrıs'ın geleceği için plan yapanların bu gerçeği bilerek hareket etmeleri, sorunun çözüme kavuşturulabilmesi açısından önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti kendi varlığını korurken Kıbrıs adasını da beraberinde düşünmek zorundadır. Kıbrıs olmadan Türkiye için Anadolu yarımadası üzerinde güvenlik sağlanamaz.

Kıbrıs ile ilgili tüm gelişmeler Türkiye'yi yakından etkileyeceği için, Türkiye Cumhuriyetini tehlikeye sürükleyebilecek siyasal gelişmelere Ön Asya Türk devleti hiçbir zaman izin vermeyecektir. Bu nedenle, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ı birleşik bir bütünün parçaları olarak görmek mümkündür.

V. Bölüm

YUNANİSTAN VE KIBRIS

Resmi adı Helen Cumhuriyeti olan Yunanistan devleti, bir yarımada üzerine kurulu bulunan ve Akdeniz'e doğru uzanan, yani başında Ege denizini bulunduran bir doğal yarımada yapısına sahiptir. Yunanistan üç kıtadan gelen yolların kavşak noktasında yer alan tarihsel ve kültürel bakımdan Helen dünyasının merkezi olarak varlığını sürdürmektedir. Tarihteki iniş ve çıkışlarla çetin bir uluslaşma süreci içinde biçimlenen Yunan kimliğinin ayırt edici özellikleri, dünyanın uzak köşelerine kadar dağılarak farklı ortamlarda bile belirgin olmuştur. Türkçe adı lonya'nın bozulmuş biçimi olan Yunanistan için batı dillerinde Greece kavramı kullanılmaktadır. Üç bini aşkın küçük adanın Ege denizinde yayılmış bir durumda Yunanistan'a verilmesi nedeniyle, bu devlet aynı zamanda Ege denizinin egemeni konumundadır. Adalar denizinin Yunanistan'ın sınırları içinde yer alması, bu ülkeyi adalar ve Ege üzerinden Akdeniz'e doğru yönlendirmekte, bu doğrultuda Helen egemenliği hem Akdeniz'e hem de bu denizin doğu kısmına yönelmekte ve böylece Kıbrıs adası da Helen Cumhuriyeti'nin hegamonya alanına dahil olmaktadır.

Eski Bizans İmparatorluğu'nun uzantısı olduğunu öne süren Yunanlılar, Ege ve Akdeniz'in kendi denizleri olduğunu genel olarak ileri sürerler. Son zamanlardaki tarihsel araştırmalar, Yunanlıların bu düşüncelerinin doğru olmadığını ve bu bölgelerde Yunanlılardan önce başka uygarlıkların yaşadığını göstermiştir. Miltattan önce beş binli yıllardan başlayarak Neolitik kültür çağına girmiş olan bu bölgede uygarlık Girit adasında ortaya çıkmıştır. Girit uygarlığı daha sonraları bölgeye yayılarak, Helen dünyasının alt yapısını hazırlamıştır. Daha sonraki dönemlerde göçlerle gelen toplulukların bu bölgeye yerleşmesi ile de, Yunanistan'a giden yolda Helen toplulukları oluşmuştur. Bir dönem Akalar daha sonra ise

Dorlar göç yolu ile bölgeye gelerek yerleşmişler ve Helen uygarlığının ön çalışmalarını yapmışlardır. Yunan yarımadasının yanı sıra, Ege kıyıları ve Batı Anadolu aynı kavimlerin gelerek yerleştikleri bölgeler olmuştur. Yunan yarımadasının darlığı ve verimsizliği göçlerin çevreye yayılmasına neden olmuş, göç eden kavimlerin belirli bölgelere yerleşmesi ile Yunan kent devletleri ortaya çıkmış ve kentlerde ortaya çıkan bilim ve felsefe, batı uygarlığına giden yolda ilk adım olmuştur. Orta Doğu uygarlıklarının çökmesi üzerine, bu bölgeye olan göçler beraberinde önemli bir bilim ve düşünce birikimini getirmiş bu durumda, Avrupa kıtasının ilk medeniyetinin Yunan yarımadasında ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kolonilerle Yunan halkının Ege ve Akdeniz kıyılarında yeni yerleşim birimleri oluşturmaları, Helen yayılma alanını genişletmiş, Yunan yarımadasındaki Yunan devleti oluşumu bu koloniler aracılığı ile hem Ege'ye hem de Akdeniz'e ve dolayısıyla Kıbrıs'a doğru genişleme imkanı bulmuştur.

Yunan yarımadasının darlığı nedeniyle, Rum asıllı nüfus Ege ve Akdeniz'in çeşitli kıyılarına yerleşerek, Yunan kolonileri oluşturmuşlar ve yaklaşık üç yüz yıl bu biçimde yaşamışlardır. Roma devleti büyüyerek imparatorluğa dönüşünce, eski Yunan kolonileri bu imparatorluğun egemenliği altına girdiler ve zamanla Roma kentleri haline geldiler. Dor istilası sonrasında Batı Anadolu'da oniki yerleşim merkezi kuran Yunanlılar Ege denizini merkez kabul ederek Yunan yarımadası gibi Anadolu'nun batısını da kendi yurtları olarak görmektedirler. Eski Yunanlıların kurdukları yerleşim merkezlerinden birisi de, bugünkü İstanbul'un yerinde oluşturdıkları Bizans kentidir. Bizans kenti daha sonra Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olmuştur. Türklerin Selçuklu İmparatorluğu döneminde, Anadolu'ya gelmeleri ile beraber başlayan Osmanlı İmparatorluğu sürecinde Bizans Osmanlılar tarafından fethedilmiş ve yerine bugünkü İstanbul kenti kurulmuştur.

Osmanlıların Balkanlar'a geçmesinden sonra, Yunan yarımadası ile beraber Ege ve Akdeniz kıyılarındaki Yunan kolonileri de Osmanlı yönetimi altına girdi ve bu bölgenin tüm Yunanlı nüfusu Os-

manlı tebaası içinde yer aldı. Beş yüzyılı aşkın bir süre Yunanlılar Osmanlı yönetimi altında yaşadılar. Ondokuzuncu yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'na karşı isyan ederek, batılı ülkelerin desteği altında bağımsız devlet kurma şansını elde ettiler. Dış müdahaleler ile Osmanlı yönetimi altındaki Yunanlılar isyana yönlendirilmiş ve daha sonra da bugünkü bağımsız Yunanistan devletinin kuruluşu sağlanmıştır. Yunanistan devleti Osmanlı İmparatorluğu'na karşı kurulmuş ve kurulduktan sonra da hep eski Osmanlı toprakları üzerinde genişleyerek günümüzdeki konumuna gelmiştir. İngiltere ve Fransa'nın desteği ile kurulan Yunan devleti daha sonraki dönemlerde hristiyan ortodoks dayanışması çerçevesinde Rusya'nın da desteğinden yararlanarak büyüme şansını elde etmiştir. Ruslar Akdeniz'de Osmanlı egemenliğinin sınırlanabilmesi için Yunanlıları sürekli olarak desteklediler ve bu ülkenin olanaklarından yararlanarak Akdeniz'de varolabilmenin yollarını araştırdılar. İngiliz, Fransız ve Rus donanmaları 1827 yılında Navarin'de demirlemiş olan Osmanlı donanmasını yaktılar ve daha sonra da Osmanlı İmparatorluğu'na baskı yaparak 1830 yılı itibarıyla Yunanistan'ın resmen bağımsız devlet olmasını sağladılar. Yeni kurulan Yunan krallığına bu ülkenin yakınındaki adaların büyük çoğunluğu bağlandı ve böylece Yunanistan bir adalar devleti olarak ortaya çıktı. Yunanistan'ın bağımsızlığından sonra Girit Rumları, adanın yeni devlete bağlanması için isyan ettiler ve bu isyanı Mehmet Ali Paşa bastırmıştır ama 1840 yılından sonra Osmanlı güçleri adadan geri çekilmişlerdir. 1866 yılında Yunanistan'ın desteği ile Girit'te çok büyük bir isyan çıkmış ve Rumlar yeni bir hükümet kurarak adanın Yunanistan'a katıldığını resmen ilan etmişlerdir. Bu yıllarda Süveyş kanalının açılması da Girit'in daha da önem kazanmasını sağlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu 1877 yılında Rusya ile savaşırken, Girit adası bütünüyle kopmuş ve yeni bir isyan sonrasında Yunanistan'a daha fazla yaklaşmıştır. Berlin Konferansı'ndaki kararlarla adanın yeni durumu Yunanistan'a göre belirlenmiştir. Konferans sonrasında Yunanistan ile Osmanlı devleti arasında yeni bir sınır antlaşması imzalanmış ve Yunan sınırları batılı devletlerin desteği ile daha da genişlemiştir. Böylece, Yunanistan hiç savaşa katılmadan Avru-

pa devletlerinin desteği ile Osmanlı devletinden yeni toprak parçaları ele geçirerek sınırlarını genişletmeyi başarmıştır. Girit ile beraber Epir bölgesini ele geçirmeyi göze alan Yunanistan batılı devletlerin desteği sayesinde sürekli olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun aleyhine sınırlarını genişletiyordu. Yunanistan bir yandan sınırlarını genişletirken diğer yandan Osmanlı ülkesinde yaşayan Rumları destekliyor, onları isyan etmeleri için kışkırtıyor ve böylece gelecekte onların oturdukları toprakları da ele geçirmenin planlarını yapıyordu. Türklere karşı vahşi bir terör uygulamasına giren Rumlar her bölgede Yunan devletinin yardımlarından yararlanıyorlardı. Girit adasını yavaş yavaş ele geçiren Yunanistan düzenlediği askeri birliklerle Rumların yaşadığı diğer bölgeleri de ele geçirebilmek için mücadele yapıyordu.

Yunan milliyetçiliği doğrutusunda kurulmuş olan Etniki Eterya Cemiyeti'nin girişimleri ile Osmanlı-Yunan savaşı 1897 yılında başlamıştır. Yunanistan sürekli olarak oyun bozan bir ülke konumunda olduğu için, savaşın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun durumu daha iyi görünüyordu. Almanya yeni yeni siyasal ilişkilerini geliştirdiği Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünden yana tavır koyuyordu. Bu durumda Rusya eskisi gibi Yunanistan'a yardım yapamadığı için, Osmanlı devleti daha güçlü bir konumu koruyordu. Türk ordusu arka arkaya iki kez Yunan Ordusunu yenerek Atina önlerine kadar ilerlemiştir. Önünde ordu diye bir şey kalmayan Osmanlıların Atina'yı yeniden almasına Avrupa devletleri şiddetle karşı çıktılar, savaşın sonra ermesi için Osmanlı yönetimine sürekli baskı yaptılar. Rus çarının devreye girmesi üzerine Abdülhamit Osmanlı ordusunun Atina'ya girmesini önlemiştir. 4 Aralık 1897 yılında imzalanan İstanbul barış antlaşmasına göre, Yunan devletinin vereceği savaş tazminatı karşılığında Osmanlı devleti Teselya ovasını boşaltmayı kabul etmiştir. Osmanlılar gene savaş meydanında kazandıklarını diplomasi masasında kaybetmişlerdir. Girit sorunu yüzünden çıkan Türk-Yunan savaşını bitiren antlaşmada Girit ile ilgili hiçbir hüküm yer almamıştır. Antlaşmanın imzalanmasından sonra batılı devletler bir araya gelerek Girit adasının özerk yönetime sahip olduğunu ilan ettiler. Yunanlıların sürekli saldırgan bir politika izlemeleri karşısında Osmanlı ordusu bu şı-

marık komşuya yeni bir ders vermiş ama büyük devletlerin koruması nedeniyle gene bu küçük ülke Osmanlının elinden kaçabilmiştir.

Yunanistan Birinci Dünya Savaşı ile önemli bir fırsat yakaladığını sanarak hareket etmiş ve yıkılan Osmanlı İmparatorluğu'nun eski toprakları üzerinde daha fazla genişleyebilmenin arayışı içinde olmuştur. Yunanistan başbakanı Venizelos, tarihsel Yunan rüyası olan Megalo İdea'nın gerçekleşebilmesi için Kral Konstantin'i savaşa girmeye ikna etmiştir. İngiliz başbakanı Lloyd George'a yakın duran Yunan devleti kurtlar sofrasından pay kapabilmenin arayışı içinde idi. İngiltere ve Fransa 1915 yılından itibaren Yunanistan'ı kendi yanlarında savaşa sokabilmenin arayışı içinde olmuşlardır. Yunanistan'a savaşa girmesinin karşılığında Batı Anadolu bölgesinin bırakılacağı açıkça söz verilmişti. Çanakkale savaşı sırasında İngiltere ve Fransa'nın askerlerini Selanik'e çıkarmaları ile beraber Yunan devleti de savaş sürecine girmiş oldu. Savaşa giren Yunanistan 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e asker çıkartarak Küçük Asya seferine başlamış oldu. Ege, Rumeli ve Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan Rumlar, Yunan devletinin Anadolu'ya askeri çıkartması yapması üzerine isyan ettiler ve taşkınlık yaparak ülkede ortamı karışıklığa sürüklediler. Yunan ordusuna Anadolu'nun Rum köyleri sürekli yardım etti ve Yunan askerleri ile beraber Anadolu Rumları da Türklere karşı savaştılar. Yunan ordusu girdiği her yeri yaktı ve yıktı. Rumlar da bu tahribata çanak tuttular. İzmir'e ilk girdikleri gün ikibinin üzerinde Türk'ü katleden Yunanlılar, Ege'de karşılarına çıkan Türk köylerini yakarak yok ettiler. Yunanlıların yaptıkları katliamlar bütün ülkede büyük infial yaratmış, karşı tepki olarak Türkler dağlara çıkarak çete savaşlarına başlamışlardır.

Sultanahmet Meydanı'nda ikiyüzbin kişilik bir miting 23 Mayıs 1919 yılında düzenlenince Yunan ordusu lanetlenmiş ve Türklerin Yunan istilasına karşı uyanık olması istenmiştir. Böylece başlayan Milli Mücadele döneminde Anadolu Türkleri hem Yunan ordusuna hem de işbirlikçi Rumlara karşı ciddi bir ulusal kurtuluş mücadelesi vermişlerdi. Doğu, Güney ve Güneydoğu cephelerinden sonra Batı cephesine yönelen Türk orduları Yunan ordularını birkaç cephede birden yenerek, bu işgalci ordunun askerlerini Atatürk'ün

emri doğrultusunda Akdeniz'e dökmüşlerdir. Kuvayı Milliye örgütleri Yunan askerleri ile beraber Anadolu'da yaşayan Rumları da ülkeden kovmuşlardır. Yunan saldırılarını geri püskürten Kuvayı Milliye güçleri İzmir'den denize dökülen Yunanlılar, daha sonra Trakya'dan da çıkartılarak geri gönderilmişlerdir. Böylece küçük Yunan devletinin Asya macerası başarısızlıkla sonuçlanmış, Megalo Idea'nın Asya toprakları rüyası sonra ermiştir. Yunan yarıdamasına mahkum kalan Yunanistan devleti batılı devletlerin desteği ile Küçük Asya yenilgisine rağmen ayakta kalabilmiştir.

Kavram olarak büyük fikir anlamına gelen, Megalo Idea siyaseti yeniden Bizans İmparatorluğu'nu Yunanlıların egemenliğinde yaratabilmek projesidir. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u alması üzerine gündeme gelen bu ülkü yeniden Bizans İmparatorluğu'nu kurma idealidir. Konstantinopolis adını verdikleri İstanbul'un merkez olacağı yeni bir Helen İmparatorluğu'nu dünyanın merkezi bölgesinde kurma hayali o zamandan bu yana devam etmektedir. Eskiden Bizans'ın sınırları içinde yer alan bütün bölgelerin yeniden Helen egemenliği altına girmesi rüyası, Türkleri ve Osmanlı devletine karşı bilinçli bir saldırı politikasını uzun süre canlı tutmuştur. Megalo Idea'nın haritasında bütün eski Bizans bölgeleri ile beraber Kıbrıs adası da yer almaktadır. Ege ve Akdeniz'in tümüyle Yunan egemenliğine geçmesi gündemdedir. Helen Cumhuriyeti adı altında yeniden Bizans'ın kurulmak istenmesi, Türklerin elindeki bütün toprakların geri alınması anlamına gelmektedir. Etniki Eterya ve Filiki Eterya isimli Yunan milliyetçisi örgütler tamamen bu bölgede Yeni Bizans'ı geri getirmek için faaliyete geçmişlerdir. Bütün Ege adaları ile beraber, Batı Anadolu, Pontus, Kıbrıs ve Konstantinopolis'in ele geçirilmesi Megalo Idea'nın programı içinde yer almaktadır. Daha sonraları Makedonya ile Epir bölgesi de bu programa dahil edilmiştir. Tanrının yardımı ile Megalo Idea'nın gerçekleşeceğine inanan Yunanlılar ve Rumlar, ebedi ve ezeli düşmanları olan Türklerin önyasyadan sürülerek geldikleri Orta Asya'ya gönderilmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Atina Yunan devletinin başkenti olarak benimsenirken, İstanbul yeni Bizans'ın başkenti olarak Helen uygarlığının ana merkezi olacaktır. Venizelos'un planına göre üçyüz bin kilometrekarelik bir Yunan devleti ortaya çıkacak-

tı ama bu planı Atatürk ve Türk ulusu boşa çıkarmıştır.

Batı Avrupa'daki gizli mason dernekleri gibi çalışan Etniki Eterya ve Filiki Eterya cemiyetleri, Doğu Roma İmparatorluğu biçiminde yeniden Bizans devletinin kurulabilmesi için her türlü yolu makyavelist bir çizgide izlemiştir. Rus Çarı Nikola'dan bekledikleri desteği göremeyen Yunanlılar, yüzlerini Avrupa'ya dönerek İngiltere ve Fransa yardımları ile Osmanlıya karşı mücadelelerini sürdürdüler. Ezeli ve ebedi düşmanları Türklere karşı Megalo İdea'yı gerçekleştirebilmek için batılı emperyalistlerin desteği ile her türlü diplomatik oyunu oynamışlardır. Rusya'da sosyalist rejimin kurulması üzerine eski Ortodoks dayanışması doğrultusundaki Rus desteğinden mahrum kalan Yunanistan yeni bir dernek olarak Mavri Mira örgütünün ortaya çıkmasıyla İstanbul'daki Fener Rum patrikliğinin desteğinden yararlanarak Megalo İdea yolunda ilerlemeye devam etmek istemişlerdir. Mavri Mira bir terör örgütü olarak Helen dünyasına bu doğrultuda yardımcı olmuştur. Rumların yaşadığı her bölgede örgütlenen bu kuruluş terör yolu ile Megalo İdea'nın gerçekleşmesine çaba göstermiştir.

Ön Asya'da Suğra ya da Küçük Asya Örgütü adlı diğer bir dernek ile Megalo İdea doğrultusunda çalışmalar yürütmüştür. Küçük Asya adını verdikleri Anadolu'nun yeniden Yunanlılar tarafından ele geçirilmesini amaçlayan bu kuruluş, Anadolu'da Rumların yaşadıkları her bölgede örgütlenerek etkin çalışmalar yapmıştır. Bu kuruluş da diğer Rum örgütleri gibi Ege adaları ile Kıbrıs adasında yerleşik çalışmalar yürütmüştür. Bir anlamda Rum-Yunan mili savunma kuruluşları olarak görev yapan bu kuruluşların Yeni Bizans İmparatorluğu'nun öncüsü olarak etkinlik sağladıkları bir dönem olmuştur. Yunan devleti bütün bu örgütlerle beraber çalışmış onlara yardım etmiş ve kendi planları doğrultusunda kullanmıştır.

Yunan emperyalizmi olan Megalo İdea'nın gerçekleşmesi için çaba gösteren kurumlardan birisi de Fener Rum Patrikhanesi olmuştur. Atatürk'ün her türlü kötülüğün merkezi olarak ilan ettiği bu din kuruluşu, Yeni Bizans'ın dinsel temele dayanan bir hristiyan toplumu üzerine kurulabilmesi için her türlü misyonerliğin merkezi olarak görev yapmıştır. Fesat ve nifak yuvası olarak etkinlik sağlayan bu merkez Rumların ve Hristiyanların yaşadıkları yer-

lerde temsilcilikler açarak, Helen emperyalizmi doğrultusunda bu kesimlerin yönlendirilmesi için çaba göstermiştir. Patrikhane, Anadolu ile beraber Ege adaları ve Kıbrıs'ta da yoğun çalışmalar yapmış ve Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olarak ilan edilmesi sırasında bir Ortodoks patriğinin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne cumhurbaşkanı olmasını sağlamıştır. Patrikler dini görünüm altında gizli siyasal çalışmaları sivillerden daha etkili biçimde götürmüşler ve bu yoldan Helen etkisinin eski Bizans coğrafyasında yayılmasına katkıda bulunmuşlardır. Girit'in Yunanistan'a bağlanmasında çok etkili çalışmaları olan Patrikhane, benzeri girişimleri hem Anadolu'da hem de Kıbrıs adasında yürütmüştür. Birinci Dünya Savaşı sonrasında İstanbul'da bırakılan Patrikhane, Türk devleti içinde Yunan devletinin bir siyasal otoritesi durumuna gelmiştir. Kapısına sürekli olarak Bizans bayrağını asan patrikhane bir türlü Türk devleti içinde yer aldığını kabul etmemiş ve daha sonra da Yeni Roma'nın ekümenik patrikliği iddiası ile ortaya çıkarak, Yeni Bizans İmparatorluğu'nun kurucusu olduğunu göstermeye çalışmıştır. Yunan milliyetçileri ile beraber bölgede yaşayan tüm Rumları çatısı altında bir araya getirerek güçlerini artıran Patrikhane olmuştur. Rumlar babalarından kalma miras olarak gördükleri Anadolu ve Adaları Yunanistan'a bağlayabilmek için her türlü yolu denemişler ve bu politikalarında da büyük ölçüde başarılı olabilmişlerdir. Yunan devletinin Bizansın sınırları doğrultusunda genişleyebilmesi için birçok gösteri ve toplantı Patrikhane tarafından düzenlenmiştir. Her türlü fırsatı değerlendiren Patrikhane, Yeni Bizans için yatırım yapmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Yunan devleti Megalo İdea'ya yeni bir yorum getirerek Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Yunanistan'ın ortak savunma doktrini biçimine dönüştürerek uygulama alanına aktarma girişimleri belirginlik kazanmıştır. Son yıllarda Kıbrıs sorunun yeniden önem kazanması böylesine bir değişimi ortaya çıkarmış ve adaya yapılan Türk askeri harekati sonrasında Kıbrıs Rum Yönetimi ile ortak biçimde Yunan devleti, Megalo İdea'yı Rum Ulusal Savunması biçiminde anlamışlar ve uygulamak istemişlerdir. Aynı doğrultuda Pontus konusu da gündeme taşımak istemişler ama bu konuda Türk Devleti'nin kararlı tutumu nedeniyle başarılı sonuç alamamışlardır. Kıbrıs'ın gelecekte Rum

dünyası içinde yerini alabilmesi için, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Türklere karşı direnişinin örgütlenmesinde Yunan devleti ortak bir dayanışmanın arayışı içinde olmuştur. İstanbul'daki Fener Rum Patrikhanesi ise tıpkı eski Bizans döneminde olduğu gibi, yeni Bizans'a giderken de öncülük görevini yerine getirmeye çalışmıştır. Rum terör örgütleri bile Fener Rum Patrikhanesi'nin desteği ile etkinliklerini artırmışlardır. Kıbrıs'ta Türklere karşı yürütülen sistemli terör ve katliamlarda bile bir din kurumu olan Patrikhane'nin önemli yardımları olmuştur.

Heybeliada Ruhban Okulu mezunu bir Başpiskopos olan Makarios, Fener Rum Patrikhanesi'nin destekleri ile Türklere yönelen sistematik saldırıları yönlendirerek Kıbrıs Cumhurbaşkanlığına kadar tırmanabilmiştir. Üçyüz milyon Ortodoks Hristiyanın manevi lideri olarak tanınan Fener Rum Patriği, Rumların yaşadıkları bölgelerde etkinlik sağladığı gibi Kıbrıs adasında da çok etkin çalışmalar yürütmüştür. Helen dünyasının Orta Doğu ve Doğu Akdeniz ile ilişkileri doğrultusunda gündeme gelen Kıbrıs sorununun Yunanlılar ve Rumların çıkarları doğrultusunda çözüme kavuşturulabilmesi için bütün Rum kuruluşları ile beraber Fener Rum Patrikhanesi de görev almıştır. Çok eski çağlardan bu yana Ege ve Anadolu merkezli siyasal güçlerin hegemonya mücadelesine konu olan Doğu Akdeniz'de bir ada olarak Kıbrıs temel çatışma alanı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Yunan-Pers mücadeleleri sırasında Kıbrıs'ta ilk olarak ortaya çıkan Helenistik etkiler daha sonraki dönemdeki gelişmeleri yönlendirmiştir. Kıbrıs iki asır süren Haçlı seferlerinin sonucunda Hristiyan güçlerin elinde kalan tek toprak parçası olmuştur. Bu ülke işgal edilip halkı köleleştirildikten sonra satışa çıkartılmış, Tapınak şövalyeleri tarafından yüz bin altına alınmış ama ödeme güçlüğü çıkınca ada Fransız şövalyelerine devredilmiştir. Batının sömürgeciliğinin ilk ürünü bu yoldan Kıbrıs adasında görülmüştür. Kıbrıs'ın batılı şövalyelerin eline geçmesi, batı emperyalizminin ilk örneği olarak tarihe geçmiştir. Helen-Ortodoks halkının, müslüman Orta Doğu'ya giriş yaptığı yer tarihte hep Kıbrıs adası olmuştur.

Yunanistan ile beraber Kıbrıs adasının da bağımsızlığının Orta Doğu düzenine doğrudan etkileri olmuştur. Bir Helen adası olarak

kaldığı sürece Kıbrıs adası, Yunanistan ve İsrail arasında son derece önemli bir gayri müslim konuma sahip olmuştur. Bölgenin iki gayrimüslim ülkesi bu hali ile Kıbrıs'a sahip olarak kendi düzenlerini adaya getirmek istemişlerdir. Adadaki bütün olaylarda ve olayların gelişim sürecinde bölgede yer alan bu iki devletin kesinlikle yönlendirici etkileri olmuştur. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında bölgeye giren İngiliz emperyalizmi Kıbrıs adasını teslim alırken gelecekte geri verme önerisi ile bu bağlantıyı kurmuş ama daha sonra koşullar ağırlaşınca bu sözden vazgeçilmiştir. Kıbrıs'ın İngiltere'nin eline geçmesi, Yunanistan'ın adayı kendisine bağlama planı olan Enosis'i yatırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun doğusundaki üç vilayetin Ruslar tarafından işgali üzerine, İngilizler zorla Kıbrıs'ı Osmanlı'nın elinden almışlar ve bir daha da geri vermemişlerdir. İmzalanan protokola aykırı düşen bir durum olmasına rağmen bu duruma uzun süre ses çıkarılmamıştır. Rusların Osmanlı'ya saldırma durumunda İngiltere Osmanlı'yı koruyacaktı ve bu anlaşmanın sonucunda Kıbrıs İngiltere'nin eline geçecekti. Kıbrıs'ı eline geçiren İngiltere daha sonra verdiği sözü tutmamış, Osmanlı'yı işgal eden Ruslara karşı devreye girmesi gereken bu sözünü tutmamış ama Kıbrıs adasını karşı kıyı olan Filistin'e geçiş kapısı olarak kullanmıştır. Daha sonra İngilizler Mısır ülkesini işgal etmelerine rağmen, Kıbrıs adasından vazgeçmemişler ve günümüze kadar ada üzerindeki askeri tesisleri kurarak emperyal amaçlı olarak geliştirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Lozan Antlaşması sırasında Kıbrıs adasının İngilizlerin elinde kalmasını resmen kabul edince ada üzerindeki Yunanistan ağırlığı iyice gerilemiştir. Türkiye, kendi kuruluş antlaşması ile Kıbrıs adası üzerindeki İngiliz egemenliğini tanıyınca, adanın statüsü ile ilgili konular daha sonraki döneme bırakılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Yunanistan'da ortaya çıkan iç savaş Yunan devletinin dışı açılımına zarar vermiş, içe kapanan Yunanistan sınırları ötesindeki etkisini yitirirken Kıbrıs tümüyle başıboş kalmış ve İngiliz yönetimi bu dönemde adada daha da güçlenerek devam etmiştir. İç savaş biter bitmez yeniden Kıbrıs ile yakından ilgilenmeye başlayan Yunanistan, savaş sonrası dönemde İngiltere'nin adada self-determinasyon ilkesinin uygulanmaması

nedeniyle konuyu Birleşmiş Milletler Örgütü'nün genel kuruluna taşımıştır. Yunanistan bağımsızlık arayan halklarının yandaşı bir görünüme kavuşurken, Türkiye'de kendiliğinden sömürgeci ulusların bir parçası düzeyine sürükleniyordu. Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs adasına farklı bakış açısına sahip olmaları adada sürekli bir çekişmenin gündemde kalmasına neden oluyordu.

Eski Bizans'tan kalma bir alışkanlık, Yunan devletini yönetenler Arap dünyasını daha yakından izlemelerine ve daha geniş bilgi toplamalarına neden oluyor ve bu konuda Kıbrıs bir merkez olarak ortaya çıkıyordu. 1956 yılında Mısır Süveyş kanalını millileştirince kanalın karşısında yer alan Kıbrıs'ın önemi daha da artıyordu. Doğu ve Batı arasındaki bu yolun güvenliği ve denetimi Kıbrıs'ı elde tutmaktan geçiyordu. Süveyş Kanalı ile Kıbrıs'ın önemi birkaç misli artmıştı. Yunanistan bölgedeki Arap ülkelerinin çoğunluğunu dikkate alarak Arap ulusları ile yakınlaşmaya başlamış ve onların desteğinden yararlanarak, Kıbrıs üzerindeki gücünü artırmak için uğraşmıştır. Bu doğrultuda 1964 yılında toplanan Bağlantısızlar zirvesinin Kahire toplantısında, Kıbrıs ile ilgili olarak bir karar alınmış ve Kıbrıs halkının rızası dışında adaya müdahale edilmemesi ilkesi benimsenerek Kıbrıs adasında yaşayan Rum nüfusun çoğunluğu dikkate alınan bir yeni bir durum belirlemesi yapılmıştır. Yunanistan ile beraber Kıbrıs'ta etkin olan Rum yönetiminin üçüncü dünya ülkelere yakın bir politika izlemeleri, bütün dünya ülkelerinin batı emperyalizmi karşısında oluşturdukları tarafsızlar blokunu ortaya çıkarmış ve böylesine bir bloku da Yunanistan devleti ile Kıbrıs Rum yönetimi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Türkiye ikinci dünya savaşı sonrasında tümüyle Amerika Birleşik Devletlerinin kontrolü altına girdiği için tarafsız konumunu yitirmiş ve bu nedenle de üçüncü dünya ülkeleri tarafından dışlanmıştır. Türkiye'nin Amerika'nın güdümünde bir ülke konumunda kalması da Kıbrıs sorununda hem Yunanistan'ın hem de Kıbrıs Rum yönetiminin çıkarları açısından yararlı olmuş, bu iki Helen yönetimi üçüncü dünyanın bütün ağırlığını Türkiye ve Türkler'in karşısı bir çizgide kendi yararları açısından kullanmışlardır.

Kıbrıs'ın bağımsız devlet olmasından sonra cumhurbaşkanı olarak seçilen Kızıl Papaz adı ile tanınmış Başpiskopos Makarios,

üçüncü dünyacılık yaparak bu ülkelerin tamamının desteğini almış ve uluslararası alanda güçlü bir biçimde Kıbrıs adasının Türklerin elinden alınarak tümüyle Helenleştirilmesi doğrultusunda bilinçli bir politika yürütmüştür. Yunanistan devleti sosyalist bloka karşı batı destekli bir albaylar cuntası yönetimine yöneldiği zaman, Yunan devleti Batı bloku içinde zor durumda kalmış, bu dönemde Kızıl Papaz, üçüncü dünya ülkelerinin desteklerinden yararlanarak Kıbrıs adası üzerindeki Helen çıkarlarını hem korumasını bilmiş, hem de geleceğe dönük olarak Doğu Akdeniz üzerindeki Helen denetiminin yayılması doğrultusunda yeni bir Bizans oluşumu amacıyla etkisini genişleterek uygulamasını bilmiştir. Yunan devleti ve Kıbrıs Rum yönetimi arasındaki sıkı işbirliği, Helen yayılmacılığının devamında etkili olmuştur.

Yunanistan'ın Kıbrıs ile yakından olan bağlantısının hem tarihi hem de jeopolitik nedenleri bulunmaktadır. Helen uygarlığını yeni bir Bizans'a dönüştürme hayali sürekli olarak, Yunan Devleti'nin gözlerini Kıbrıs adasının üzerinde tutmuştur. Doğu Akdeniz'de yayılma çabası içinde olan Yunanistan, Ege denizini bir Yunan gölüne dönüştürdükten sonra benzeri bir hegemonyayı Doğu Akdeniz bölgesi için de hazırlarken, karşısında Ön Asya Türk egemenliğini bulmuştur. Orta Doğu'da bütün bölgenin Arap ve müslüman toplumlar tarafından çevrili olması, gelecekte bu bölgede geri dönen Yahudilerin kurmuş oldukları İsrail Devleti'nin bir siyonist yapılanma içine girecek olması karşısında, Yunanistan Devleti, Türkiye ve İsrail'e karşı sürekli olarak Araplar'a yakınlaşma politikası izlemiştir. Birçok bölgesel meselede ya da uluslararası sorunda Yunanistan devleti sürekli olarak Arap devletleri ile beraber hareket etmiştir. Türkiye ise Amerika Birleşik Devletleri'nin kuyruğunda takılı bir biçimde ve bu büyük devletin dümen suyunda Cezayir'in bağımsız olması kararına karşı çıkınca, bütün İslam dünyası ve Arap devletleri ile ters düşmüş ve bunun sonucunda da Orta Doğu'nun yanbaşında yer alan Kıbrıs adasındaki konumunu sarsmıştır. Adanın etrafını çevreleyen Arap devletleri Türk düşmanı bir politikaya yönelirken, Yunanistan sürekli olarak Arap ülkeleri ile beraber hareket ederek, Kıbrıs adasını çevreleyen Arap dünyasının desteğini her zaman yanına almıştır. Böylesine başarılı bir dış politika ile Yu-

nan devleti her zaman için Kıbrıs sorununda hem hristiyan dünyasını hem de islam dünyasını kendi çizgisinde tutarak Türk tarafına karşı bir üstünlük sağlamıştır.

Türkiye'ye karşı ambargo uygulanmasında Yunan devletinin büyük rolü bulunmaktadır. Türkiye'nin Kıbrıs adasına yapmış olduğu Barış hareketi sonrasında bir ambargo ile karşı karşıya kalmasının ana nedeni Yunan devletinin hem hristiyan hem de müslüman dünyadaki etkili dış politikası sayesinde ortaya çıkan Rum yanlısı kamuoyudur. Kuzey Kıbrıs'ta Barış hareketi sonrasında kurulmuş olan Türk devletinin hala ambargo ile yüzyüze kalmasının nedeni, Yunanistan'ın etkili dış politikasıdır. Türkiye'nin ABD ve İsrail arasına sıkışmış konumu sürekli olarak onların işine gelmekte ve Helen tarafı da bu durumu kullanarak Kıbrıs üzerindeki etkilerini artırmaktadırlar. Orta Doğu ülkeleri ile Türkiye'den daha fazla tutarlı ve gerçekçi ilişkilere sahip olan Yunanistan, kendi meselesi doğrultusunda sürekli olarak ileri adım atabilmenin yolunu bulabilmektedir. Türkiye'nin Orta Doğu ülkeleri ile arasını düzeltmedikçe, Yunanistan'ın bu üstün konumu önlenemez. Türkiye, ABD ve İsrail baskılarının ötesinde yeni bir Orta Doğu politikası geliştirerek Kıbrıs adası üzerindeki tezleri doğrultusunda Arap ülkelerini yanına çekebilir aksi takdirde Yunan-Arap dayanışması sürecektir.

Yunanistan Avrupa Birliğine üye olduktan sonra, daha çok hristiyan dünyasının desteğine sahip olmuştur. Türkiye bu yeni durumdan yararlanarak Orta Doğu'daki müslüman ülkelerle ilişkilerini geliştirebilir ve Kıbrıs sorununda islam dünyasının desteğini kendi arkasına çekerek Yunanistan'ın hristiyan dayanışması politikasını dengeleyebilir. Türkiye, Orta Doğu'da Yunan-Arap dayanışmasını yıkamadığı sürece Kıbrıs konusunda istediği sonuçları alamayacaktır.

VI. Bölüm

İSRAİL VE KIBRIS

İsrail ve Kıbrıs Türk basınında fazlasıyla yer alan iki ülke olarak Türkiye'deki tartışmalarda sürekli kamuoyunda en başta gelmişlerdir. Ne var ki, ayrı ayrı fazlasıyla ele alınan bu iki ülkenin, beraberce düşünüldüğüne hiç rastlanmamıştır. Sanki Kıbrıs ile İsrail birbirinden çok uzak ve farklı konumda iki ülke gibi bir durum yaratılmıştır. Kıbrıs ile ilgili konular incelenirken, bu bölgede sanki İsrail yokmuş gibi hareket edilmiş, İsrail ile ilgili durumlar ele alındığında ise, Kıbrıs çok uzaklarda imiş gibi yorumlar yapılmıştır. Köşe yazarları sürekli olarak Kıbrıs'ı inceleyen yazılar yazarlarken, hiç İsrail bağlantısı üzerinde durmamışlar, İsrail ile ilgili incelemelerde ise İsrail'in yeri ve konumu açısından Kıbrıs faktörü görmezden gelinmiştir. Haritaya bakıldığı zaman, Kıbrıs ile İsrail'in aynı bölgede yer aldığı ve birbirine çok yakın bir konumda bulundukları açıkça görülebilmektedir. Her nedense, bu jeopolitik gerçek Türk kamuoyunun gözlerinden kaçırılmış ve İsrail ile Kıbrıs sorunlarının ne kadar birbirlerine yakın bir konumda bulunduğu gizlenmek istenmiştir. Türk basınıni ekonomik olarak kontrol altında tutan Türkiye'deki İsrail lobisinin, Kıbrıs ile İsrail'in ilişkilerinin gizlenmesi doğrultusunda kendi çıkarları açısından başarılı bir çalışma gösterdikleri görülmektedir.

Yahudilerin Orta Doğu'da Roma İmparatorluğu tarafından kovulmalarından iki bin yıl sonra yeni bir Yahudi devleti olarak İsrail Orta Doğu'da kurulurken, aradan geçen iki bin yıllık tarihin Orta Doğu'ya getirmiş olduğu siyasal coğrafya ile siyonist lobiler karşı karşıya kalmışlardır. Aradan geçen uzun süre zarfında bölgedeki nüfus yapısı değişmiş, Roma İmparatorluğu tarihte kalırken, bunun üzerine bölgeden Bizans ve Osmanlı olmak üzere iki farklı imparatorluk daha geçmiştir. Bu iki imparatorluğun bölgeye bırakmış olduğu nüfus ve kültür yapısı üzerine yirminci yüzyılın koşulla-

rında, Birinci Dünya Savaşı'nın galibi olan İngiliz ve Fransız imparatorlukları Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü üzerine Orta Doğu'nun haritasını yeniden çizmişlerdir. Bir İngiliz subayı ile Fransız subayı Kahire'de biraraya gelerek cetvel ile dünyanın merkezi bölgesinin haritasını çizmişler ve imparatorluklar sonrası modern çağda bu bölge, iki emperyalist gücün çıkarları doğrultusunda biçimlenmiştir. Yirminci yüzyılın başlarında dünyanın egemenleri olan İngiltere ve Fransa'nın çizmiş oldukları günümüz haritasını, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulmuş olan İsrail ile günümüzün süper gücü olan Amerika Birleşik Devletleri kabul etmemektedirler. Dünyayı geleceğe doğru yönlendiren İsrail ve Amerika ittifakının kendi çıkarlarına göre bir yeni planı, Büyük Orta Doğu planı olarak açıklanmıştır.

Orta Doğu'nun Arap ve Müslüman nüfus çoğunluğu karşısında, dünyanın merkezinde bir Yahudi devleti kurulabilmesi normal koşullarda mümkün değildir. Böylesine ters koşullarda sonuç alabilmek için kesinlikle olağanüstü koşulların yaratılması gerekmektedir. Üç yüz yılı aşkın bir süredir, siyonist lobiler bu doğrultuda çalışmaktalar ve ekonomik-siyasal güçlerine dayanarak yarattıkları olağanüstü koşullarda Arap ve Müslüman nüfus çoğunluğunun ortasına bir küçük Yahudi devleti oturtabilmişlerdir. İsrail'i kuran siyonist hareketin yönetimi tarihin getirdiği bilgi birikimine sahip olduğu için bölge koşullarını çok iyi değerlendirmişlerdir. Filistin'de günümüzde varolan Yahudi devleti üçüncü kez kurulmuş olan bir devlet biçimidir. İlk kurulan İsrail devleti Mezopotamya güçleri tarafından yıkılmış ve Yahudilerin Babil sürgünü gündeme gelmiştir. Daha sonraları kurulmuş olan ikinci Yahudi devleti ise Roma İmparatorluğu tarafından yıkılmış ve bunun sonucunda da Yahudiler Akdeniz ve Avrupa üzerinden dünyanın çeşitli bölgelerine yayılmışlardır. Filistin'de kurulmuş olan Yahudi devletine yıkıcı tehdit önce Mezopotamya'dan, sonra da Kıbrıs üzerinden Avrupa'dan gelmiştir. Bu bölgede üçüncü kez devlet kuran siyonist hareket, Filistin'de devlet güvenliği için hem doğudaki Mezopotamya bölgesine hem de batıdan gelecek saldırı tehditlere karşı ülkenin batısında yer alan büyük kara parçası olan Kıbrıs'a dikkat etmek zorunda olduklarını iyi biliyorlardı. Nitekim, bu doğrultuda

Irak'ta görev yapan Saddam yönetimi kullanılmış ve müdahale gerekçesi yaratılarak Amerikan ordusunun Mezopotamya'yı İsrail'in bölgesel egemenlik çıkarları doğrultusunda işgal etmesi sağlanmıştır. Böylece, Filistin'de üçüncü kez kurulmuş olan Yahudi devleti, Babil döneminde olduğu gibi muhtemel bir Mezopotamya gücünün saldırısına karşı güvence altına alınmıştır.

İsrail'in güvenliği sorunu sadece ülkenin doğrusunda yer alan Mezopotamya'nın ele geçirilmesi ile sağlanamaz. Aynı zamanda ülkenin batısında yer alan Kıbrıs'ın da kontrol altına alınması gerekmektedir. Orta Doğu bölgesine Avrupa kaynaklı olarak gelen bütün saldırı hareketleri Kıbrıs'ı doğu Akdeniz'de bir saldırı üssü olarak kullandığı için, böylesine bir büyük adanın batıdan ya da Avrupa'dan gelecek bir Orta Doğu hareketine karşı kullanılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, İsrail, tarihteki ikinci Yahudi devletini yıkan Romalıların üs olarak kullandıkları Kıbrıs adasını kesinlikle denetim altında tutmak zorundadır. Avrupa'dan kalkarak Kudüs ve civarını ele geçirmek isteyen on bir haçlı seferi sırasında da Kıbrıs bir doğu Akdeniz üssü olarak kullanılmıştır. Bölgenin günümüzdeki haritasını çizen İngiltere'de ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Filistin'e girerken önce Kıbrıs'ı ele geçirmiş ve daha sonra Kıbrıs üzerinden düzenlenen askeri hareket ile, Orta Doğu topraklarına İngiliz orduları ayak basmıştır. İngiltere'nin izlediği yolu Fransa'da takip etmiş ve Doğu Akdeniz üzerinden Lübnan'a girmiştir.

Siyasal tarihin ortaya koyduğu gerçekler açısından İsrail ve Kıbrıs beraberce ele alınırsa, Kıbrıs adasının İsrail'in karşı kıyısı olduğu görülmektedir. Jeopolitik gerçek bu doğrultuda olmasına rağmen, Türk basın ve siyaset çevrelerinin Kıbrıs ile, İsrail arasındaki bu bağlantıdan habersizmiş gibi hareket etmeleri son derece düşündürücüdür, çünkü bilim kitaplarına göre her kıyı ülkesinin güvenliği karşı kıyıda yer alan kara parçasının izlenmesinden geçer. Ada ülkeleri karşı kıyıda kendi çıkarlarına göre siyasal yapılanma yaparlar. İngiltere gibi Japonya'da birer ada ülkesi olarak karşı kıyıda büyük ülke olmasını engellemişlerdir. Küre'nin Çin'den kopmasında Japonya etkin bir rol oynamıştır. Aynı şekilde Hollanda'nın Almanya'dan, Belçika'nın Fransa'dan kopmasında İngiltere son de-

rece etkili olmuştur. Böylece iki ada ülkesi karşı kıyılarında hiçbir biçimde kendilerinden büyük bir devletin yer almasına izin vermemişlerdir. Kıyı ülkeleri bir anlamda güçlü ada ülkelerinin etkisi ile küçük devlet biçiminde ortaya çıkabilmişlerdir. Ada ülkeleri kendi güvenlikleri açısından kıyı ülkelerinin oluşumu ile yakından ilgilenirken, kıyı ülkeleri de kendi güvenlikleri açısından karşı kıyıda yer alan ada ülkeleri ile yakından ilgilenmişler ve hatta daha da ileri giderek bu adaları kendi egemenlikleri altına alarak sınırları içine katmışlardır. Uluslararası hukuk açısından bunu yapamayanlar ise, bu doğrultuda oluşumları kendi ulusal çıkarları için dolaylı yollardan yönlendirmenin çabası içerisinde olmuşlardır.

İsrail, Orta Doğu'da en son kurulan ülke olduğu için karşı kıyısındaki Kıbrıs adası üzerinde uluslararası hukuka göre doğrudan etkili olamamıştır. Bölgenin hukuk düzeni iki dünya savaşı sonrasında ortaya çıktığı için ve bu bölgedeki eski devletlerin, devletler hukukundan gelen çeşitli hakları bulunduğu Kıbrıs adasının kendine özgü bir hukuki statüsü olmuştur. Kıbrıs'ın eski bir Osmanlı toprağı olması, daha sonra ada üzerinde İngiliz dominyonu kurulması, yirminci yüzyılın ikinci yarısında adanın bağımsız devlet olarak ilan edilmesi, adada Türkler ve Rumlardan oluşan iki halk topluluğunun bulunması gibi durumlar, Kıbrıs'ın uluslararası hukuka göre durumunu belirlemiştir. Bu nedenle, Kıbrıs üzerinde Osmanlının devamı olan Türkiye Cumhuriyeti, Rum nüfusun koruyucusu olan Yunanistan devleti ve adanın son egemen gücü olan Britanya İmparatorluğu uluslararası hukuka göre hak sahibi olmuştur. İkinci dünya savaşı sonrasında süper gücü olan Amerika Birleşik Devletleri bile Kıbrıs adası ile herhangi bir hukuki bağlantı içinde olmadığı için, adaya doğrudan müdahale edememiştir. Akdeniz kıyılarındaki elli senedir dolaşan Amerikan altıncı filosu uluslararası hukuk yüzünden adaya bir türlü girememiş ve Amerika Birleşik Devletleri de Kıbrıs üzerinde doğrudan etkili olamamıştır.

İngiltere'nin koruyuculuğunda Birinci Dünya Savaşı sonrasında Filistin'e yerleşen Yahudiler, daha sonra bağımsız devlet kurmak isteyince İngiltere ile ihtilafa düşmüşlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, savaşın galibi olan Amerika Birleşik Devletleri'ni kullanan siyonist lobiler, Birleşmiş Milletler kararı ile Filistin toprakları üze-

rinde İsrail devletinin üçüncü kez kurulmasını sağlamışlardır. İsrail devleti kurulur kurulmaz hemen Orta Doğu bölgesinin her köşesi ile yakından ilgilenmeye başlamış ve bu doğrultuda karşı kıyısı olan Kıbrıs'ı da yakın izlemeye almıştır. Üç tarafı müslüman kitleler ve Arap ulusunun çeşitli ülkeleri ile dolu olan Yahudi devleti Kıbrıs adasını dış dünyaya çıkış kapısı olarak görmüştür. Doğu Akdeniz'de bir uçak gemisi konumunda olan Kıbrıs adası İsrail'in karşı kıyısı olarak, üç tarafı müslümanlarla çevrili Filistin bölgesinden Yahudilerin dış dünyaya çıkış noktası kabul edilmiştir. Bu konumu nedeni ile Kıbrıs İsrail için her zaman acil çıkış kapısı olarak görülmüştür. Kıbrıs'ı böyle gören İsrail, ada üzerindeki siyasal gelişmeler ile yakından ilgili olmuş ve hiçbir zaman kendisinin aleyhine olabilecek herhangi bir gelişmeye izin vermemiştir.

Kıbrıs ile Filistin bağlantısı her zaman için tarihin çeşitli dönemlerinde gündeme gelmiş ve bu doğrultuda Yahudiler Kıbrıs adası üzerinde etkili olmak istemişlerdir. Dünya siyasi tarihinde üç önemli toplumun Kıbrıs adasının siyasal konumu üzerinde yönlendirici etkisi olduğu kabul edilmektedir. Haçlıların, Romalıların ve İngilizlerin Kıbrıs üzerinden Filistin'e girdiklerini gören Yahudi lobilerinin yöneticileri yeniden İsrail'in kurulmasında ve Orta Doğu'da yahudi egemenliğinin kuruluşunda Kıbrıs adasını bölgeye giriş kapısı olarak görmüşler ve bu doğrultuda adayı kullanabilmeyi yollarını aramışlardır. Orta çağın sonlarında İspanya'dan kovulan Yahudiler Akdeniz'in batısından doğusuna gemilerle geçerlerken Osmanlı ülkesine gelmiş ve yerleşmişlerdir. Onaltıncı yüzyılda Osmanlı ülkesine yerleşen Yahudilerin Orta Doğu'ya yönelmeleri ve Tevrat'ta belirtilen kutsal topraklara kavuşmaları aşamasında Kıbrıs bir ara istasyon olarak kullanılmak istenmiş ve zengin yahudilerin önde gelen temsilcilerinden olan Joseph Nasi, Osmanlı padişahını Kıbrıs'ın alınması konusunda ikna etmiştir. Kıbrıs'ta Osmanlı koruması altında bir yahudi krallığı kurmak isteyen Nasi bu amacını gerçekleştirmek üzere Osmanlı ordusunun Kıbrıs adasını Venediklilerden almasını sağlamıştır. Ada Osmanlı yönetimine geçtikten sonra epeyce bir yahudi asıllı Osmanlı vatandaşı adaya yerleşmiştir ama İmparatorluk yönetimi Kıbrıs üzerinde bir Yahudi krallığı kurulmasına izin vermemiştir. Yahudiler kutsal toprakların

karşısındaki bu adayı onbeşinci yüzyıldan sonra kendi ülkelerine çevirmek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır.

İngiliz ve Fransız imparatorluklarının sömürgecilik düzenini kullanan aşırı zenginleşen yahudi lobileri onyedinci yüzyıldan sonra siyonizmin etkisi altına girince, bu kez Orta Doğu'ya yeni bir göç dalgası ile yerleşmek istemişlerdir. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu hasta adam ilan edilince çöküş süreci gündeme gelmiştir. Osmanlının bu durumundan yararlanmak isteyen siyonist lobiler, Osmanlı padişahı Abdülhamit'ten imparatorluk toprağı olan Filistin'i bir Yahudi devleti kurmak üzere istemişlerdir. Ne var ki, Abdülhamit bu öneriyi reddedince, daha sonraları ikinci kez padişahın kapısını çalmışlar ve bu kez de bir Yahudi krallığı kurmak üzere Kıbrıs adasını istemişlerdir. Osmanlı sarayı bu ikinci öneriyi reddedince Yahudiler İngiltere'yi devreye sokarak İngiliz işgali altında Kıbrıs'a gelmişler ve Kıbrıs üzerinden Filistin'e geçmişlerdir. Yahudilerin Kıbrıs üzerinden bölgeye ikinci kez gelmeleri sırasında İngiltere'nin Kıbrıs işgalini kullanmalarında Britanya İmparatorluğu'nun Yahudi asıllı başbakanı Benjamin Disraeli'nin çok büyük rolü olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü gören bu Yahudi asıllı İngiliz başbakanı, bu bölgede dörtlü bir konfederasyonu İngiltere'nin egemenliği altında oluşturmak isterken, bu planın bir parçası olarak Yahudilerin Filistin'de İsrail'i yeniden kurmalarını planlıyordu. Osmanlı sonrası Orta Doğu yapılanmasında böylece, hem İsrail planı devreye giriyor, hem de İngiliz işgali altında yahudilerin Kıbrıs üzerinden bölgeye girişleri planlanıyordu. Kıbrıs üzerinde İngiliz işgali hem adayı Osmanlı'dan koparıyor, hem de ada üzerinde İngiliz sömürge yönetimi altında yahudilerin batıdan gelerek Kıbrıs üzerinden müstakbel İsrail'e geçmeleri sağlanıyordu.

Kıbrıs tarihi üzerinde, Nasi ve Disraeli'den sonra üçüncü yahudi olarak Henry Kissinger, yirminci yüzyılın ikinci yarısında etkili oluyordu. Disraeli planı ile Osmanlı adayı terk ederken, İngiltere Kıbrıs'ı ele geçiriyordu. Kissinger sayesinde ise, Amerika Birleşik Devletleri Kıbrıs üzerinde Türkiye üzerinden egemenlik sağlıyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı üzerine, imparatorluğun ana topraklarında kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs üze-

rinde taraf olma hakkına sahip değildi. Lozan Antlaşması sırasında Misakı Milli sınırları içerisinde Kıbrıs ilan edilmemişti, çünkü Kıbrıs o zaman bir İngiliz dominyonu idi. Önceliği Misakı Milli sınırlarına veren Türk Devleti Kıbrıs konusunu sonraya bırakmıştı. İsrail'in kurulmasına kadar Kıbrıs sorunu bir ulusal sorun olarak Türkiye'de görülmemişti. İsrail'in kurulduğu ay, Türkiye'de yayınlanmaya başlayan bir gazete Türk kamuoyunu İsrail'in çıkarları doğrultusunda yönlendirirken, 1952 yılından sonra "Kıbrıs Türktür" kampanyasına girişti. Bu gazetenin katkıları ile Misakı Milli sınırları içerisinde bulunmayan Kıbrıs bir ulusal sorun haline getirildi. İsrail'in 1948 yılında kurulmasından dört yıl sonra Kıbrıs'ın Türk kamuoyuna bir ulusal sorun olarak taşındığı görülmektedir.

Türkiye'deki Yahudi lobilerinin temsilciliğini yapan bir büyük gazetenin Kıbrıs'ı bir ulusal sorun haline getirdiği yıl olan 1952'de Avrupa Konseyi kurulmuş ve bugünkü Avrupa Birliği'ne giden ilk adımlar atılmıştır. Günümüzden elli yıl önce ortaya çıkan bu girişimin sonuçlarını önceden iyi hesap eden Yahudi lobileri birleşen Avrupa'nın bir gün Kıbrıs adasını da sınırları içine alarak Doğu Akdeniz'de Roma İmparatorluğu gibi egemenlik arayışına gireceğini çok iyi biliyordu. İşte günümüzdeki Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girme sürecini elli yıl önceden gören siyonist lobiler, kendilerinin denetimindeki bir gazete ile Kıbrıs'ı Türkiye'nin ulusal sorunu düzeyine getirmişlerdir. Türkiye'yi İngiltere'nin çekildiği Kıbrıs'a yönlendirerek, ada üzerinde merkezi Avrupa kıtası hakimiyetinin önüne geçilmek istenmiştir. Kıbrıs mitingleri ile ada Türkiye'ye taşınırsa, adada Osmanlı döneminden kalan Türk nüfusa Türkiye'nin sahip çıkması sağlanmış ve adanın Türk nüfusu üzerinden Türkiye Kıbrıs sorununda taraf olmuştur. Böylece ada hristiyan Rumlara bırakılmamış ve Rumlar üzerinden hristiyan Avrupa'nın ada üzerinde egemen olması da Türkiye sayesinde önlenmiştir. İsrail açısından bu sonuç, istediği politikaları ada üzerinden yürütebilmesi için son derece elverişli bir ortam yaratmıştır.

İsrail bir Yahudi devleti olduğu için Kıbrıs üzerinde hiçbir zaman ne hristiyan ne de müslüman bir devlet istememiştir. Bu nedenle, geleneksel Yahudi politikasına uygun olarak Kıbrıs'ta hristiyan Rumlarla müslüman Türklerin karşı karşıya gelmesi gibi bir

durum yaratılmış ve böylesine bir çıkmaz günümüze kadar İsrail'in bölgeye egemen olabilmesi doğrultusunda sürdürülmüştür. Adada müslüman ya da hristiyan egemenliğinin tam olarak kurulmaması İsrail'in işine yaramıştır. Adanın kuzey ve güney olarak ikiye bölünmesi, müslümanlarla hristiyanların sürekli çatışması adaya müdahale etmek için İsrail'e elverişli bir durum sağlamıştır. Ada üzerinde sürekli bir çözümsüzlük ortamının sürüp gitmesi, İsrail'in gelecekte kendi karşı kıyısı olan Kıbrıs'a egemen olabilmesi için uygun bir süreci gündeme getirmiştir. Rum ve Türk kesimlerinde anlaşmama konusunda ısrar eden kesimler çözümsüzlük politikasının sürekliliği için yardımcı olmuşlardır. Kıbrıs'ta çözümsüzlük giderek tırmanırken, adaya Avrupa Birliği'nin müdahale ederek Kıbrıs'ı birliğe dahil etmek istemesine de gene İsrail lobileri karşı çıkmışlar, Türk tarafında Avrupa lobileri etkili olduğu aşamada Rusya üzerinden Rum tarafında çözümsüzlüğü devam ettirecek bir tutumun gündeme gelmesini sağlamışlardır. Annan planı ile çözüme kavuşturulmak istenen Kıbrıs Rum tarafının olumsuz tutumu nedeniyle gene çözümsüzlük sürecinde bırakılmış ve Türk tarafı Avrupa Birliği'nin dışında kalmıştır. Bu sonuç, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti açısından olumsuz yansımalar yaratmasına rağmen, İsrail'in ada üzerindeki geleceğe yönelik çözümsüzlük politikasına yeniden destek sağlamıştır.

Soğuk savaşın son dönemlerinde Sovyetler Birliği 1958 darbesi ile Bağdat üzerinden Irak'ta üstünlük sağlayınca, Irak üzerinden Suriye'ye geçmiş ve bu ülkedeki Fransız üstünlüğünü devre dışı bırakmıştır. Sovyetler Birliği daha sonra da Suriye üzerinden Kıbrıs'a geçerek, bu ada da Akdeniz bölgesinin en güçlü komünist partisi olan Akel'in kuruluşunu sağlamıştır. Yirminci yüzyılın son çeyreğine doğru Akel'in etkinliği başlamıştır. Yirminci yüzyılın son çeyreğine doğru Akel partisi aracılığı ile bir siyasal darbe sağlayarak Kıbrıs'ı Akdeniz'in Kübası yapma projesine Amerika Birleşik Devletleri karşı çıkmış ve Rum tarafındaki militanları aracılığı ile komünist darbeyi önleyen bir Amerikancı darbeyi gündeme getirmiştir. Kıbrıs üzerinden ABD çıkarlarını güvence altına alan batıcı Rum darbesi adada hristiyan egemenliğini artıracığı için, o aşamada İsrail lobileri Kıbrıs'a bir Türk müdahalesini desteklemişlerdir. Adaya

müdahale eden hareketi yönlendiren Türk politikacısının eski hocası olan ABD dışişleri bakanı Henry Kissinger'in talimatı ile Akdeniz'deki Amerika altıncı filosu Türk müdahalesini izlemiş ve dolaylı yoldan desteklemiştir. ABD'nin müdahalesi, adada bir Komünist rejim projesini önlerken aynı zamanda Kıbrıs'ın Rumlaşmasını ve Yunanistan üzerinden Avrupa'nın etkisi altına girmesini de önlemiştir. Böylesine bir sonuç ABD ile beraber İsrail'in de işine gelmiş ve Türkiye'nin adada etkin olmasıyla beraber Kıbrıs'ın geleceği için çözümsüzlük politikasına devam şansı yeniden yakalanmıştır. Ortaya çıkan yeni tabloda Kıbrıs ne Rumlara ne Türklere yar olmuş, iki kesim arasında süreli bir çekişme ve dolayısıyla çözümsüzlük İsrail'in karşı kıyısı olan bu ada üzerinde devam edip günümüze kadar gelmiştir.

Uluslararası kuruluşlarda son derece etkin olan İsrail lobileri de Kıbrıs sorununda çözümsüzlük sürecinin devam etmesini kolaylaştırıcı bir süreci sürekli olarak gündemde tutmuşlardır. Türk tarafında Avrupa etkili olmaya başladığında Amerika, Rusya ve İsrail üzerinden Avrupa karşıtı girişimler desteklenmiş ve böylece bölgede Büyük Orta Doğu projesi adı altında Büyük İsrail Projesi devreye sokulana kadar ada üzerinde Türk, Rum, Hristiyan, Müslüman, Rus ve Avrupa egemenlikleri önlenmiştir. Büyük Orta Doğu Projesi adı altında bütün Orta Doğu'ya ve çevresine egemen olmak isteyen İsrail siyonizmi açısından Kıbrıs üzerinde Yahudi egemenliği olmazsa olmaz bir koşuldur. Gelecekte bütün bölgeye egemen olabilmenin yolu karşı kıyıyı kontrol etmekten geçmektedir. Önce dolaylı olarak müdahale edilen adada ikinci aşamada çözümsüzlük süreci desteklenmekte ve daha sonra da doğrudan egemenlik aşamasının İsrail tarafından gündeme getirileceği anlaşılmaktadır. İkiye bölünmüş Kıbrıs'ta her an için çatışma çıkarılabilir ve adanın Rum nüfusunun Yunanistan'a, Türk nüfusunun ise Türkiye'ye göçü özendirilebilir. Ada nüfusunun Kıbrıs'ı boşaltmasına gidecek olan süreçte, adaya yavaş yavaş Yahudi nüfusun yerleşmesi sağlanabilir. Önceleri küçük gruplarla başlatılacak Kıbrıs'a Yahudi göçü süreci daha sonraları daha geniş kitlelerle tırmandırılabilir.

Avrupa Birliği'ne Kıbrıs'ın bir ada ülkesi olarak bütünüyle katılması için hazırlanmış olan Annan Planı öncesi ve sonrasında Kuzey

Kıbrıs'ta çok büyük bir inşaat etkinliği göze çarpmıştır. Özellikle adanın Türk tarafındaki kentler sanki yeniden inşa edilmiş ve Kıbrıs'ın gelecekteki müstakbel yeni sakinleri için batı standartlarına uygun bir ülke yaratılmıştır. Çeyrek yüzyıl önce Türk Ordusunun fethettiği Kuzey Kıbrıs aradan geçen süre içerisinde yeniden inşa edilmiş, kentlerin altyapıları tamamlanmış, ve otoyollarla birbirine bağlanarak tam bir batılı ülke konumunda Kuzey Kıbrıs bölgesi düzenlenmiştir. Adadaki Türk toprakları üzerinde parselasyon ve yeni yerleşim ile beraber ikiyüz bin ev yapmak üzere izin alınmıştır. Referandum öncesi hızlanan arsa ve ev satışları son dönemlerde daha da artmıştır. Türk yönetimi altında bulunan Kuzey Kıbrıs bölgesindeki yeni yapılan binalar daha çok İngiliz ve Amerikan Yahudileri tarafından satın alınırken referandum sonrasında Kuzey Kıbrıs'ın Avrupa dışında kalmasıyla beraber İsrail vatandaşı Yahudiler de adada gayrimenkul edinmek ve yerleşmek üzere KKTC'ye gelmeye başlamışlardır. Ambargo nedeniyle durgun olan Kuzey Kıbrıs ekonomisinde Türkler fakir bir düzeyde kalırlarken, son zamanlarda artan inşaat işlerinde yabancı firmalar devreye girmişler, İngiltere ve Türkiye üzerinden yeni yapılaşma girişimlerini destekleyerek, gelecekte İsrail'in karşı kıyısında Yahudiler için yeni bir yerleşim bölgesi yaratmışlardır.

Avrupa Birliği'nin dışında bırakılan Kuzey Kıbrıs'ta önümüzdeki dönemde birkaç yüz bin Yahudinin yerleştirilmesi gündemdedir. Böylece zaman içerisinde Kuzey Kıbrıs'ın Türk nüfusunun Türkiye'ye geri dönmesi sağlanacak para gücüne sahip olan zengin yahudiler Kuzey Kıbrıs'a yerleşerek yeni bir Yahudi bölgesini İsrail'in karşı kıyısında yaratacaklardır. Gelecekte adanın tamamına sahip olmayı düşünen İsrail, karşı kıyısında ikinci bir Yahudi devleti kurarken, Türkleri önce Rumlara karşı kullanarak adanın Rumlaşmasını önlemiştir. Daha sonra da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kullanarak adanın Yunanistan'a ve bu ülke üzerinden Avrupa'ya bağlanmasını engellemiştir. Şimdi de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kendisine bağlı firmalar aracılığı ile yeni yerleşim alanları yaratmakta ve hızlı bir gayrimenkul satışı ile adanın kuzeyinde yahudi nüfusu artırmaktadır. Kısa zamanda birkaç yüz bin Yahudinin adaya yerleşmesi ile İsrail'de Kıbrıs üzerinde tıpkı Türkiye ve Yuna-

nistan gibi taraf olabilecek ve böylece adanın Avrupa ya da hırıs tiyan egemenliği altına girmesine izin vermeyerek Doğu Akdeniz bölgesinde İsrail merkezli olarak kurulmuş olan Yahudi hegemonyasını koruyabilecektir. İsrail’li yahudilerin son yıllarda Türkiye’nin Antalya kentine de gayrimenkul almak ve yerleşmek üzere ilgi göstermesi de, İsrail merkezli gündeme getirilen Doğu Akdeniz hegemonya düzeninin İsrail, Kıbrıs ve Antalya arasında kurulmakta olan bir egemenlik üçgenine dayandırılmak istendiğini de açıkça gözler önüne sermektedir.

Adanın güneyinden yer alan Rum kesiminde ise elli bin civarında Rus asıllı insan ile beraber sayıları tam olarak tahmin edilemeyen önemli bir miktarda Yahudi yaşamaktadır. Aslında Kıbrıs’ın her iki kesiminde de Yahudiler ekonomiye egemen durumdadırlar. İsviçre gibi Kıbrıs’ta banka sayısının fazla olmasında ve bu adada kıyı bankacılığının öne geçmesinde Kıbrıs’ta varolan Yahudi ağırlığının rolü bulunmaktadır. Orta Doğu ve Uzak Doğu kaçakçılığında ara istasyon olarak kullanılan Kıbrıs adasında önemli bir ölçüde mafya ve yeraltı ilişkileri kotarılmaktadır. Kayıtdışı para ve sermaye kaçakçılığında Kıbrıs bankaları birer üs olarak kullanılırken, bunları ABD ve İsviçre merkezli olarak çalışan büyük Yahudi bankaları ile de yakın ilişkileri bulunmaktadır. Daha önceleri Lübnan üzerinden yürütölen bu tür ilişkiler, Lübnan’ın Orta Doğu’da yeniden yapılanmayı isteyen emperyalist ve siyonist çevrelerin isteklerine uygun olarak bir terör üssüne çevrilmesinden sonra Kıbrıs adasına kaymıştıır. Böylece Kıbrıs siyasal çekişmelerin odağı olduğu kadar kara para ve yeraltı ilişkilerinin de merkezi konumuna getirilmiştir. Dünya ekonomisini yönlendiren Yahudi lobilerinin Kıbrıs’ın bu yeni konumunu İsrail’in çıkarlarını düşünerek hazırladıkları ve Büyük İsrail Projesi doğrultusunda bir büyük Orta Doğu egemenliğine yönelik olarak geliştirdikleri anlaşılmaktadır.

Kıbrıs’a artan İsrail ve Yahudi lobileri ilgisi, Türkiye’deki benzer kesimleri ve lobileri de harekete geçirmiştir. Doğu Akdeniz üzerinden bütün Orta Doğu’yu kapsayacak biçimde oluşturulmaya çalışılan Yahudi hegemonyasında Türk Yahudileri ve Sabateycıları da etkin olmak istemişler ve bu kesimlerin içinden çıkan bazı temsilciler Kıbrıs sorununun önde gelen izleyicisi, savunucusu ya da uz-

manı olarak ortaya çıkmışlardır. Aynı doğrultuda bir eğilimi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yönetiminde de izlemek mümkündür. Adanın kuzey ve güneyinde yer alan Maronitler'i de benzer doğrultuda hareket eden bir grup olarak görmek mümkündür. Maronitler Orta Doğu'nun eski bir halk topluluğu olarak Yahudiler ve İsrail ile çok yakın ilişkiler kurmuşlar ve giderek bölgede artan Yahudi hegemonyasında ekonomik olarak öne geçmişlerdir. İsrail Orta Doğu'da Büyük İsrail'in kurulması amacı doğrultusunda Kürt yahudilerini kendi doğrultusunda yönlendirdiği gibi, Maronitleri de kendisine yakın tutarak bölgenin yeniden yapılanmasında Arap ve Müslüman çoğunluğa karşı Arap ve Müslüman olmayan haklar koalisyonunda Maronitlere önde gelen bir yer vermiştir. Türkiye'de yaşayan Sebataycıların eski Osmanlı bölgesi olan Orta Doğu ülkelerindeki uzantılarını da, İsrail gene Arap ve Müslüman olmayan halklar koalisyonu içerisinde düşünmüş ve onların konumundan Kıbrıs üzerinde de yararlanmaya çaba göstermiştir. İsrail'i Orta Doğu'da rahatlatacak kozmopolitizm böylece bölgede örgütlenmek istenmiştir. Kıbrıs bu açıdan da gelecekte, İsrail merkezli Orta Doğu içerisinde görülmektedir.

Bölgesel gelişmeler içerisinde İsrail'in Kıbrıs'a giderek artan ilgisi bu devletin kurulmasından tam on yıl sonra 1958 yılı itibarıyla diplomatik olarak öne çıkmıştır. İngilizler adadan çekilirken İsrail'liler adaya girmeye başlamışlardır. Orta Doğu'da İsrail'in yalnız kalmasını önleyebilmek için Kıbrıs'ı da bir başka İsrail konumuna getirmek istemişlerdir. Tek İsrail ile bütün Orta Doğu'ya egemen olamayacaklarını gören siyonistler, hem Kürt Yahudileri aracılığı ile ikinci İsrail'i Kuzey Irak'ta kurma yoluna gitmişler, hem de Türkiye'deki Yahudi lobileri ve Maronitlerin üzerinden üçüncü İsrail'i de Kıbrıs'ta kurabilmenin yollarını aramışlardır. İsrail dünyanın çeşitli ülkelerinde etkinliklerini sürdüren Yahudi lobilerini Kıbrıs'ın bağımsız bir ülke olarak tanınabilmesi için seferber etmiş ve bunların desteği ile ada üzerindeki etkinliğini giderek artırmıştır. Kıbrıs'ın bağımsız devlet olması, İsrail açısından yakından izlenmiş ve İsrail'in bölgedeki etkinliğinin artırılabilmesi için, ada Türkiye, Yunanistan ve İngiltere gibi ada sorunu üzerinde taraf olan ülkelerden uzak tutulmaya çalışılmıştır. Kıbrıs bağımsız devlet olunca İs-

rail ile yakın ilişkiler içinde olan bir partner kazanmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Makarios'un cumhurbaşkanlığı döneminde bağlantısız bir politika izlemesi de İsrail'in Doğu Akdeniz'de rahatlamasına yardımcı olmuştur. Karşılıklı olarak açılan diplomatik temsilcilikler, iki ülkenin birbirlerine yaklaşmasına ve daha sonra İsrail'in Kıbrıs üzerindeki etkisinin artmasına yardımcı olmuştur. Gidererek artan ticari ve ekonomik ilişkiler bölgede yeni dengeleri gündeme getirmiştir. İsrail, Kıbrıs'ın bağımsızlığının ilanından bir yıl sonra resmen açtığı elçilikle Kıbrıs'a girmiş ve o yıldan sonra da bu ada üzerindeki etkisini diplomatik yollardan artırmıştır.

Dünya Yahudi lobilerinin en büyük organizatörü Lord Rothschild, yirminci yüzyılın başlarında Filistin'in Yahudiler için çok küçük bir ülke olduğunu belirterek Kıbrıs ile beraber bazı Arap topraklarının da Filistin'e eklenerek daha geniş bir Yahudi yurdu yaratılması düşüncesini savunur. Bu doğrultuda, İngiliz hükümetinin izni ile yirminci yüzyılın ilk yıllarından itibaren zaman zaman Yahudi aileleri Kıbrıs adasına yerleştirilmiştir. İsrail'in Tevratal sınırları içerisinde yer alan Kıbrıs'ın geleceği Orta Doğu'daki yeniden yapılanma ile yakından ilgili bulunmaktadır. Kıbrıs, İsrail'e hem bir giriş kapısı hem de çıkış bölgesidir. Kıbrıs'tan zaman içinde Müslümanların kaçırılması, Hristiyanların topraklarının para ile satın alınması yolu ile adanın bütünüyle Yahudileştirilmesi siyonizmin ana hedeflerinden birisidir. Yahudi Kolonileştirme Birliği adını taşıyan uluslararası kuruluş Kıbrıs nüfusunun hızla Yahudileştirilmesi konusunda ciddi planlar uygulamaktadır. ABD'deki Yahudi lobileri bu tür uluslararası kuruluşlar aracılığı ile Kıbrıs sorununu yakından izlemişler ve kendi çıkarları doğrultusunda sorunu yönlendirmeye çalışmışlardır.

Uluslararası siyonist hareketin ilgi odağı olan yerlerden birisi de Kıbrıs adasıdır. Büyük İsrail planı çerçevesinde, Kıbrıs'ın üzerine gidilirse, Rumların topraklarını iyi fiyatlara satacaklarını ve müslümanları ise adadan kaçacaklarını düşünerek, Kıbrıs'ın geleceği üzerinde çeşitli oyunları sergilemişlerdir. Filistin'in Yahudiler için çok küçük olduğunu öne süren siyonistler, Kıbrıs adasındaki Rumlar ile Selanik'te yaşayan Yahudileri takas etmeyi bile düşünmüşlerdir. Yunanistan devleti ile yapılacak anlaşma çerçevesinde böy-

İlesine bir mübadele gerçekleşirse, hem Yunanistan içindeki Yahudilerden kurtulur hem de, Rumlar'ın Kıbrıs adasını terketmesi sağlanarak, İsrail'in karşı kıyısındaki bu büyük adanın Yahudileştirilmesi sağlanabilirdi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Kıbrıs, Filistin'e Yahudi transferi sürecinde bir istasyon görevini yerine getirdi. Dünyanın çeşitli ülkelerinden İsrail'e göç etmek için gelen Yahudiler, önce Kıbrıs'a geliyörlar ve buradan karşı kıyıya geçirtilerek yeni kurulmakta olan Yahudi devletine yerleştirilmeleri sağlanıyordu. İsrail'in kurulmasından sonra, Yahudi istihbarat örgütleri açısından ada, Doğu Akdeniz ve Arap ülkelerinin izlenmesinde ve dinlenmesinde bir üs olarak kullanılmaya başlandı. Ayrıca bazı siyasal operasyonların planlanmasında ve harekete geçirilmesinde gene Kıbrıs'ın bir hareket üssü haline dönüştürüldüğü görülmüştür. Kıbrıs'ın her köşesi, bu tür faaliyetler için uygun mekanlar olarak kullanılmıştır. Adanın bölünmesinden sonra ise, hem Rum tarafı hem de Türk tarafı İsrail ve bağlı kuruluşları tarafından her türlü amaç için kullanılmaya devam edilmiştir.

Toprakları İsrail'in Tevratsal sınırları içerisinde yer alan Kıbrıs adasındaki Yahudi nüfusun artırılması için çeşitli dönemlerde siyonistlerin girişimlerde bulunduğu görülmektedir. 1897 yılında İngiliz yönetimi altında elliye yakın Yahudi ailesi, üç ayrı kolon halinde Kıbrıs'a yerleştirilir. Adada tarımın geliştirilmesinde Yahudi aileler öncülük yapmaya başlarlar. İkinci Dünya Savaşı sürecinde adaya yeni Yahudi aileler getirilerek çeşitli bölgelere yerleştirilmişlerdir. Savaş sırasında ve sonrasında binlerce Yahudi İsrail'e göç ederken, adayı ara istasyon olarak kullanmış, bazıları da Kıbrıs'ta kalarak karşı kıyıya geçmemişlerdir. Kıbrıs'ta ticaretin gelişmesinde zamanla kilit konuma gelen Yahudiler, dünya kapitalizmi açısından son derece yaşamsal işlevi olan adaya da kıyı bankacılığını Kıbrıs'ta örgütleyerek, adayı bu açıdan da cazip bir konuma getirmişlerdir. Kurdukları şirketler aracılığı ile, İsrail ve dünya ülkeleri arasındaki ticaret ilişkilerinin gelişmesine yardımcı olurlarken, adayı bir üs olarak kullanıyorlar, sahibi oldukları bankalar aracılığı ile, yeni kurulan Yahudi devletinin ekonomik gereksinmelerini karşılıyorlardı.

Kıbrıs'ta uzun süre görev yapan bir Türk diplomat Kıbrıs adasının sonunda ne Türklere ne de Rumlara kalmayacağını, İsrail'in Büyük İsrail ya da Orta Doğu planı çerçevesinde adaya sahip olacağını iddia etmiştir. Çok şaşırtıcı bir iddia olarak öne sürülen bu düşünce bölgedeki gelişmeler ile Kıbrıs ve İsrail'in özel durumları dikkate alınınca ve beraberce değerlendirilince, pek de yabana atılamayacak gibi görünmektedir. Türklerin ve Rumların birbirlerine karşı kıskırılması ile yeniden sıcak çatışmalara sürüklenecek Kıbrıs'a, Orta Doğu'da askeri birlik bulunduran Amerika Birleşik Devletleri'nin müdahale edebileceği öne sürülmektedir. ABD'nin bir askeri işgali sonrasında, ya da Nato'nun Orta Doğu'ya taşınmasından sonra Nato üzerinden Kıbrıs üzerinde oluşturulacak Amerikan etkisinden yararlanılarak, Kıbrıs adasına önemli bir sayıda Yahudi göçü gündeme getirilebilir. Türk kesimine yerleştirilecek bu yeni nüfus toplulukları ile adanın demografik yapısı değiştirilecek ve İsrail üzerinden kurulacak ekonomik ilişkiler ile Yahudiler yeni dönemde Kıbrıs'a egemen olacaklardır. Büyük Orta Doğu projesi adı altında gündeme getirilen siyonist planın Kıbrıs adasına düşen kısmı bu doğrultuda sonuçlanırsa, ABD askerinin desteği ve İsrail lobilerinin ekonomik yönlendirmesi sonucunda Kıbrıs Orta Doğu'da yeni bir İsrail olarak ortaya çıkabilecektir. Siyonizmin Büyük İsrail projesi çerçevesinde oluşturulacak üç İsrail'in üçüncüsü İsrail'in karşı kıyısındaki Kıbrıs adası üzerinde kurulmuş olacaktır. Kürt Yahudilerine kurdurulan Kürdistan ile beraber, böylece Orta Doğu'da üç tane Yahudi devleti kurulmuş olacak ve böylece merkezi Yahudi devleti Kürdistan ile doğuya karşı, Kıbrıs ile de batıya karşı kendisini koruyabilecek sınır ötesi yeni üsler elde etmiş olacaktır.

İsrail lobilerinin denetimi altında yönlendirilen Türk medyasınca bilinçli olarak gizlenen İsrail ve Kıbrıs ilişkisi, çeşitli kaynaklara bakıldığında tarihin ilk dönemlerinden bu yana sürüp gelmektedir. Giderek bölgede etkisini artıran İsrail'in Kıbrıs'ı gelecekte rahat bırakmayacağı ve kendisinin dışında bir insiyatifin karşı kıyısında yer alan bu ada üzerinde kurulmasına sıcak bakmayacağı açıktır. İsrail ve Kıbrıs arasında bu kadar hayati öneme sahip ilişkiler bulunduğuna göre, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye Kıbrıs soru-

nunda son derece dikkatli davranmak durumundadır. Amerika Birleşik Devletleri ya da Avrupa Birliği Kıbrıs konusuna eğilirken, bu ada üzerinde Doğu Akdenizde hegemonya kurmakta olan İsrail etkisini hesap etmek zorundadır. Adayı gelecekte İsrail'in kontrolüne sürükleyebilecek her türlü komploya ya da provakasyona karşı adada taraf olan kesimlerin daha dikkatli politika sürdürmelerinde, bölge barışı açısından yarar bulunmaktadır. Kıbrıs'ın geleceği, dünya konjonktürüne kilitlenmişken, Türkiye'nin bütün bu durumları dikkatle izleyen bir politika izlemesi gerekmektedir.

Kıbrıs'ın Yunanistan üzerinden Avrupa Birliği'ne bağlanması, İsrail'in karşı kıyısını Hristiyanların denetimine vereceği için İsrail Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üye olmasına kesin olarak karşıdır. Büyük Orta Doğu ya da Büyük İsrail projeleri gerçekleşirse Kıbrıs'ın geleceğinin Orta Doğu bölgesindeki yeni siyasal yapılanma çerçevesinde belirleneceği söylenebilir. Avrupa Birliği bu ihtimali gördüğü için Kıbrıs'ı içine alma konusunda acele davranmakta ve İsrail'in gücünü kırmak üzere Türkiye'yi adadan uzaklaştırma çabası içine girmektedir. İsrail de buna karşı hem ekonomik hem de siyasal yollardan ada üzerindeki etkisini artırmaya çalışmaktadır. Son yıllarda adanın Türk tarafında açılan üniversiteleri de İsrail, adada etkinlik artırma üslerine dönüştürmenin hazırlığı içindedir.

VII. Bölüm

ABD VE KIBRIS

Amerika Birleşik Devletleri dünyanın batısındaki bir kıtanın ortasında yer alan bir büyük ülke, Kıbrıs adası ise dünya haritasının tam ortalarında yer alan büyük bir ada olduğu dikkate alınırsa ikisi arasında ne gibi bir bağlantının bulunabileceği tartışma konusudur. Yaklaşık onbin kilometreden fazla bir mesafe içinde yer alan iki ülkenin birbirleriyle karşılıklı olarak ilişkiye girmeleri, kendi açılarından değil ama dünya konjonktürünün getirmiş olduğu olaylar açısından sözkonusu olmuştur. Yirminci yüzyılda iki büyük dünya savaşı sonralarında Amerika Birleşik Devletleri dünya gücünü eline geçirince, yeryüzünün jeopolitik merkezi olan Orta Doğu bölgesine girmek durumunda kalmış ve bu nedenle de, dünyanın merkezi bölgesindeki en büyük ada olan Kıbrıs ile karşılaşmıştır. Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren Amerika Birleşik Devletleri ile Kıbrıs adası arasında ilişkiler başlamış ve dünyanın en büyük siyasal gücü, dünyanın en merkezi bölgesinde yer alan bu büyük ada ile yakından ilgilenmeye başlamıştır. Soğuk savaş döneminde-batı ittifakının en güçlü ülkesi olarak ABD, dünyanın ortalarına girmek zorunda kalmış, Sovyetler Birliğinin önünü kesmek ve daha sonraki planları için ön hazırlıklar yapmak üzere, Orta Doğu'ya gelerek bölge ülkeleri üzerinde ağırlık elde etmeye çalışmıştır. Bu çerçevede, ikinci dünya savaşı sonrasında hem Türkiye Cumhuriyeti hem de hemen altında yer alan Kıbrıs adası doğrudan doğruya, dünyanın en büyük siyasal gücü olan Amerika Birleşik Devletleri'nin ilgi alanına girmiştir.

Özellikle, dünya savaşları sonrasında Orta Doğu'da bir Yahudi devleti olarak İsrail'in kurulması da Amerika Birleşik Devletlerinin bu bölge ile daha yakından ilgilenmesini gerektirmiş ve ABD yönetimi de bu doğrultuda, Orta Doğu'ya gelirken, Kıbrıs adası ile de yakından ilgilenmiştir. İsrail'in hemen karşı kıyısında Kıbrıs'ın yer

alması nedeniyle, üç tarafı Arap ve müslüman bir nüfus ile dolu bulunan İsrail'in güvenliğinin sağlanmasında Kıbrıs adası jeopolitik önemi ile öne çıkmıştır. Yönetiminde etkili olan Yahudi lobilerinin İsrail devleti ile yakın ilişki içine girmiş olmaları nedeniyle, Amerika Birleşik Devletleri bu lobiler aracılığı ile de ikibin yıl sonra yeniden kurulmuş olan Yahudi devletinin güvenliği ve gelecekteki ilişkileri açısından da Kıbrıs adası ile yakından ilgilenmeyi sürdürmüşlerdir. Böylece, İsrail ile beraber Kıbrıs'da karşı kıyı ilişkileri çerçevesinde önem kazanarak dünya konjonktüründe ön plana çıkmıştır. ABD'nin yavrusu ve şubesi durumunda bir İsrail devleti Orta Doğu'da kurulu bulundukça, bu devletin güvenliği açısından ABD Kıbrıs ile doğrudan doğruya yakın ilişki içine girmektedir.

ABD yeni kurulan bir devlet olduğu için, Avrupa kıtasının eski sömürgeci devletleri gibi, dünyanın çeşitli bölgelerinde sömürgecilik yapmadığı için Orta Doğu bölgesinde İngiltere ve Fransa gibi eski sömürgeci devletleri gibi dominyonları bulunmamaktaydı. Özellikle Osmanlı İmparatorluğunun çöküş süreci içinde İngiltere ve Fransa'nın bölgeye sömürgeci devletler olarak girmesi, Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğu üzerinden Orta Doğu'da hükümlanlık elde etmek istemesi dikkate alınır, Amerika Birleşik Devletlerinin sonradan kurulmuş bir devlet olarak dünyanın merkezindeki bu jeopolitik mücadele içinde yeri bulunmuyordu. İkinci dünya savaşı sonrasında, böylesine bir yapıyı değiştirmek ve gelecekte bir Amerikan hükümlanlık düzeni kurmak üzere, ABD bölgeye geliyor ve Türkiye üzerinden dünyanın jeopolitik merkezinde etkinlik sağlamaya çalışıyordu. Bu çerçevede, Sovyetlerin Türkiye'den toprak talebinde bulunması ve Türkiye Cumhuriyetinin güvenlik nedenleri ile Nato'ya girmesi de ABD'nin Orta Doğu ve Doğu Akdeniz bölgelerinde devreye girebilmesi açısından elverişli bir ortam hazırlıyordu. Nato üyeliği çerçevesinde, bu örgütün patronu durumunda olan Amerika Birleşik Devletleri Türkiye üzerinde etki sahibi olma şansını elde ediyor ve askeri bir ittifak çerçevesinde Türkiye Cumhuriyetinin Kıbrıs adası üzerindeki politikalarında yönlendirici olma fırsatını da ele geçiriyordu.

Kıbrıs sorununda ABD zaman zaman Türkiye'yi desteklemiş, bazan da Türkiye'nin dışında hareket ederek kendi politikaları çerçe-

vesinde yeni yaklaşımlar geliştirmiştir. Eski Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki mirasçısı olan Türkiye'yi, bölgeye girerken, atlatma tahtası olarak kullanan Amerika, Avrupalı emperyalistlere, Araplara, Müslüman dünyasına ve Rusya ile beraber diğer Asya ülkelerine karşı geliştirdiği yeni politikalarında sürekli olarak Türkiye'yi kendi çıkarları doğrultusunda kullanan bir yaklaşım sergilemiştir. Bu doğrultuda, Türkiye ve Kıbrıs ilişkilerinin ABD ağırlığı altına girdiği görülmektedir. Amerika hem İsrail'in güvenliği doğrultusunda hem de kendi politikalarının gerekleri için Türkiye'nin Kıbrıs ile ilişkilerinde baskıcı davranmış ve böylece Türkiye üzerinden Doğu Akdeniz'deki etkinliğinin artmasını sağlamıştır. Orta Doğu'da İsrail devleti kurulana ve ABD bölgede hükümlanlık kurma aşamasına gelene kadar Türkiye Kıbrıs sorununa uzak dururken, 1950'li yıllardan sonra Türkiye'nin Kıbrıs adası üzerinde Avrupa ve Yunanistan karşıtı bir çizgide etkin olmaya başladığı görülmektedir. Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'da ABD-İsrail ikilisi Avrupalı emperyal güçlere karşı egemenlik kurma çabası içine girdiklerinde Türkiye Cumhuriyetinin, Osmanlı İmparatorluğundan kalma etkin konumundan yararlanmasını bilmişlerdir. Osmanlı'nın Avrupa karşıtlığı çizgisinde Türkiye'yi Avrupa karşıtı bir çizgide sahaya sürmüşler ve Kıbrıs'ın Yunanistan üzerinden Avrupa'nın eline geçmesini önlemişlerdir.

İsrail'in üç tarafının Arap ve Müslüman bir nüfus ile çevrili bulunması nedeniyle Kıbrıs adası Yahudi devletinin dünyaya çıkış kapısı konumu kazanıyor ve İsrail bu nedenle, ada üzerindeki ABD'deki Yahudi lobilerini kullanarak Türkiye'yi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek istiyordu. Dünya kapitalist sisteminde Yahudi lobilerinin üstün konuma sahip olmaları nedeniyle ABD politikalarında bunların istedikleri öne geçiyor ve doğal olarak da İsrail'in geleceğe yönelen Orta Doğu egemenliği çerçevesindeki girişimleri ABD hem kendi başına hem de Türkiye üzerindeki etkisini kullanarak, Doğu Akdeniz'deki uçak gemisi konumundaki Kıbrıs'ı etkiliyordu. Ada nüfusunun üçte ikisinin rum asıllı olması ve Yunanistan'ın Kıbrıs'ta garantör konumunda bulunması çerçevesinde, hristiyan bağlantısı öne geçtiği için Avrupa'nın emperyal ülkeleri bu durumdan yararlanmak istiyorlardı ama o dönemin ko-

şullarında, Sovyetler Birliği’de ikinci dünya savaşının diğer galibi olarak Orta Doğu’ya gelince, Kıbrıs soğuk savaş döneminin gerginliğine sürükleniyordu. 1958 Irak darbesi ile bu ülkeye giren Sovyet Rusya, Irak üzerinden Suriye’ye ve daha sonra da karşı kıyıya geçerek Kıbrıs’a da yöneliyordu. Yirminci yüzyılın ikinci yarısına girerken doğu blokunun temsilcisi olan Sovyetler Birliği, Orta Doğu’nun üç ülkesinde birden etkin bir konuma geliyordu. Böylesine bir gelişmeden, İsrail ve Amerika ikilisi kuşkuya düşüyor ve bu süreçte Kıbrıs’ta karışıklıklar başlıyordu.

İsrail’in kurulmasından sonra Kıbrıs’a Türkiye’nin müdahil olmasını Amerika’daki Yahudi lobileri nedeniyle Amerikan hükümeti istemiştir. Rumların Yunanistan bağlantısı, Yunanlıların Hristiyan olmaları nedeniyle bir Avrupa etkisi altına girmeleri, Rusların ise Rum kesiminde hızlı bir biçimde sosyalist örgütlenmeyi Sovyetler Birliğine bağlı biçimde sürdürmeleri ister istemez, adanın eski patronu olan Türkiye’nin böylesine bir süreçte Atlantik güçleri tarafından devreye sokulmasını gündeme getiriyordu. Bu çerçevede, Amerika Kıbrıs’a yönelik hesapları içinde Türkiye’deki etkisini kullanabilmenin hazırlıklarını yapıyordu. Orta Doğu’da Rusya’nın devreye girerek Kıbrıs üzerinde etkisini artırması ve bu adayı Akdeniz’in Küba’sı yapma planları ister istemez, Amerika Birleşik Devletlerinin karşı önlemlere yönelmesine neden oluyor, Lozan Antlaşmasından gelen bir uzaklık çerçevesinde Türkiye Kıbrıs’a uzaktan bakarken ABD Türkiye’nin Kıbrıs’ta kendi rakipleri için daha aktif bir biçimde devreye girmesini istiyordu. Yavaş yavaş Türkiye’de oluşmaya başlayan ABD mandacısı bir azınlık çevresi de sahip olduğu konumu doğrultusunda ABD’nin Orta Doğu ve Kıbrıs politikalarını destekliyor ve bu doğrultuda Türkiye’nin devreye girebilmesi için yoğun çalışmalar yürütüyorlardı. Sovyetlerin, Akdeniz’de Küba planı yavaş yavaş AKEL partisi aracılığı ile devreye girince, adanın karışması ve yeniden Rumların Türklere yönelik katliamlara başlaması ile Türkiye’nin garantör devlet olarak adaya müdahale kapısı açılıyordu. Böylesine bir süreçte ABD devreye girdi.

Makarios’un üçüncü dünyacı politikasından yararlanan Sovyetler Birliği AKEL partisi aracılığı ile adanın sosyalist sisteme geçebil-

mesinin ön hazırlıklarını yürütüyor, Makarios sonrasında bir Cast ro darbesi benzeri girişim ile Kıbrıs'ı Akdeniz'in Küba'sı konumuna getirmek istiyordu. Bu planı haber alan ABD daha önce davranarak, Makarios ölmeden işbaşında iken kendisine bağlı bir Rum çetesi aracılığı, Nikos Sampson darbesini yapıyor ve böylece Makarios sonrasında Akdeniz'in Küba'sını yaratacak sosyalist darbenin önünü kesiyordu. ABD bu aşamada hızlı davranarak böylesine bir sonuç almayı kendisi açısından yeterli görmüştü. Ne var ki, bu tür bir Rum darbesi diğer garantör devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ada üzerindeki hak ve çıkarlarını tehlikeye atabilecek bir durum yaratıyordu. Amerika adına, Kıbrıs ile yakından ilgilenen Amerikan yahudi lobileri ise, adanın bir Rum darbesi ile bütünüyle Yunanistan'ın denetimi altına girmesini istemiyorlardı. Onlar açısından, adanın bütünüyle müslümanların ya da hıristiyanların eline geçmesi, İsrail'in konumu açısından tehlikeli olabilirdi. Son tahlilde, onlar Kıbrıs'ta bir bölünmüşlük durumu istiyorlar ve böylece müslümanlarla hıristiyanların sürekli olarak çekiştikleri bir adanın İsrail'in daha çok işine geleceğini hesap ediyorlardı. Bir anlamda, onların Kıbrıs için istedikleri çözüm çözümsüzlüktü. İsrail'in büyümesine ve tüm Orta Doğuya Büyük İsrail planı çerçevesinde egemen olmasına kadar, Kıbrıs sorununun çözümsüz kalması gerekiyordu. İsrail bütün bölgeye egemen oldutan sonra karşı kıyıdaki ada olan Kıbrıs'a İsrail'in istediği çözüm getirilecekti. Bu da adadan müslüman ve hıristiyanların uzun vadede kaçırılması ile ve zaman içinde ikinci bir İsrail anlamına gelecek Yahudi yerleşimini sağlayacak gelişmelerin hazırlanması demekti. ABD devleti Kıbrıs üzerindeki hükümlanlığını Nikos Sampson darbesi ile elde etmesine rağmen, böylesine bir çözümü gelecekteki ada üzerindeki çıkarları açısından tehlikeli gören Amerikan Yahudi lobileri, adadaki karışıklıkları kışkırtarak, aday abir askeri çıkarmanın dışarıdan yapılabilmesi için çaba gösterdiler. Böylesine bir süreçte Türklerin hedef alınması nedeniyle adaya bir Türk çıkarması yapılırca, Amerika'da ada üzerindeki politika konusunda ihtilafa düşen çevreler bir oldu bitti ile karşılaşmışlardır. Orta Doğu'daki yeniden yapılanma çerçevesinde, Kıbrıs'ı gündeme getiren sürekli olarak karışıklıkları kışkırtan emperyalist merkezlerin girişimlerine karşı Türkiye

Cumhuriyeti, bir garantör devlet olarak Kıbrıs'a müdahale etmek zorunda bırakılmıştır. Ada üzerindeki askeri müdahaleden sonra, iki devletli bir durum ortaya çıkmış güneyde bir Rum devleti, kuzeyde ise bir Türk devleti gündeme gelmiştir. Adanın kuzey ve güney olarak ikiye bölünmesi sonucunda, Kıbrıs sorunu uzunca bir süre çözümsüzlük durumuna mahkum edilmiştir. Amerikan devletin adaya giderek müdahale etmesinin böylesine bir durum ortaya çıkarmasında fazlasıyla katkısı olmuş, Amerikan Yahudi lobi-leri de böylesine bir politikayı desteklemiştir.

Amerika, Kıbrıs konusunda bazan Türkiye yanlısı bazan da karşıtı bir politika izlemiştir. İşine geldiği zaman Türkiye'yi belirli bir yöne çekmeye çalışmış, gelmediği zaman ise karşı çıkarak, tamamen kendi politikası doğrultusunda bir yaklaşım sergilemiştir. Orta Doğu'da kendisinin ve İsrail'in söz sahibi olabilmesi için, Kıbrıs sorununu sürekli olarak çok taraflı bir konu olarak ele almışlar ve tarafları birbirlerine karşı yönlendirerek kendi politikalarının devreye girmesini sağlamışlardır. Adayı ne Türklere ne de Rumlara kaptırmamak için ellerinden geleni yapmışlar, bazan sorunun içinden çıkılmaz biçimde kördüğümüne dönüşmesi onların yararına gündeme gelmiş ve günümüze kadar çözümsüzlük durumunun sürüp gitmesi sağlanmıştır. Adanın ne Türkiye'ye ne de Yunanistan'a bağlanması işlerine gelmemiş, iki ülke sürekli olarak karşı karşıya getirilerek, Kıbrıs adasının içinden çıkılamayacak bir sorun düzeyine sürüklenmesine giden yola çanak tutulmuştur.

Tekli Enosis işlerine gelmediği için, ikili Enosis'e gidecek yolların önü açılmış ve böylece adada tek tarafın egemenliği önlenerek, Kıbrıs çok taraflı bir sorun olarak muhafaza edilmiştir. Johnson'un Türkiye'yi tehdit eden mektubundan, Kissinger'in Türklerin adaya çıkması için çanak tutan politikasına kadar değişgen tutumlar gündeme getirilerek, ada üzerinde tek tarafın egemenliğine izin verilmemiştir. Türkler ve Rumlar arasında sürüp giden çatışmaların önlenmemesi, adanın fiilen ikiye ayrılmasına giden yolu açmıştır. Böylece ikili Enosis, Amerika ve İsrail'in işine gelebilecek biçimde adada gündeme gelmiştir. Türkiye bir Nato üyesi olarak Amerikan politikalarına karşı çıkamaz bir duruma sürüklenmiş ve olayların birbirini izleyerek gelişmesi çerçevesinde İsrail ve Ameri-

kan diplomasisinin etkisiyle hareket etmek zorunda bırakılmıştır

Yunanistan devleti de Türkiye Cumhuriyeti ile beraber Nato ittifakı içinde yer aldığı için, Amerika Kıbrıs meselesi yüzünden bir Nato içi çatışma çıkmasını istemiyordu. Türkiye Kıbrıs'ın bağımsızlığını, garantör devlet olarak sağlamak üzere adaya çıkmış, Türklerin ve Türkiye'nin aleyhine gelişebilecek olaylara izin vermeyeceğini açıkça bildirmiştir. Amerikada yaşayan Rum lobileri Kıbrıs Rumlarının yanında yer aldığı için Amerika Birleşik Devletleri açıkça Rumlara karşı bir tutum izleyememiş, onları karşısına almadan, Türkiye aracılığı ile de İsrail lobilerinin isteklerinin gerçekleştirilmesi için çok yönlü bir politika izlemeyi tercih etmiştir. ABD, Türkiye ya da Yunanistan gibi iki müttefikinden vazgeçmeden, İsrail gibi kendi uzantısı olan bir devletin çıkarlarını gözeterek bir Kıbrıs politikası geliştirmiştir. Çok stratejik bir konumda olan Kıbrıs konusunda Amerika Birleşik Devletleri de, son derece titiz bir strateji izleyerek dost ve müttefikleri arasında denge kurmağa dikkat etmiştir. Amerikan devleti kendi ülkesinde yaşayan farklı lobilerin çatışmasını önlemek üzere böyle bir yol izlemiştir.

Hıristiyan dayanışması ve Amerika'daki güçlü Rum lobileri zaman zaman ABD'nin Kıbrıs politikasını etkilemiş ve bu doğrultuda Amerikan hükümetleri Türkiye karşıtı politikalar izlemişlerdir. Ne var ki, bu tutum sürekli olmamış, devreye yahudi lobileri girdiği zaman ABD'nin Kıbrıs politikalarında Türkiye'ye de ağırlık verilmiştir. Stratejik kaygılar ABD'nin tamamen Türkiye karşıtı politikalar izlemesine izin vermemiştir. ABD, Rumlara karşı Türkiye'yi müdahaleden vazgeçirmek istiyormuş gibi davranmış ama gerçekte adaya Türk çıkartmasının önüne geçmemiştir. Türkiye Kıbrıs'a Barış hareketi yaparken, Amerikan altıncı filosu askeri hareketi uzaktan izlemiş, bu hareket sırasında istenmeyen olaylar olmaması için gereken önlemleri almışlardır. O zamanki Türkiye başbakanının eski bir hocası olan ABD dışişleri bakanı Henry Kissinger, Yunan cuntasını desteklememek için Türk müdahalesine karşı çıkmadıkları doğrultusunda bir açıklama yaparak dünya kamuoyuna karşı kendilerini kurtarmak istemiş ama son tahlilde dünya devletini kontrol eden Yahudi lobilerinin istekleri doğrultusunda Kıbrıs adasının iki parçalı duruma kaymasının önünü açık tutmuştur. Akdenizin

doğu kanadındaiki Nato müttefiki ülkenin çatışmasını önlemek ama geleceğe dönük olarak da dünyanın merkezinde hegemonya kurmak isteyen İsrail'in öncelikleri doğrultusunda bir denge kurmak istemişlerdir.

Birinci Barış hareketından sonra Türkiye kendisini ve kuzeydeki Türkleri güvenceye alabilmek için ikinci bir hareketi bir süre sonra yapmaya kalkınca, bu kez Amerika'daki Rum lobilerinin baskıları ile ABD hükümeti Türkiye'ye ve Kuzey Kıbrıs'a karşı ambargo uygulayacağını ilan etmiştir. Türkiye, adadaki Türklerin haklarını güvence altına alabilmek için zorunlu bir harekate kalkıştığını ilan etmesine rağmen ABD ambargosunu önleyemedi. Rum asıllı Amerikalıların yönettiği örgütlerin ve şirketlerin yoğun olarak devreye girmeleri sonucunda Amerikan hükümeti ambargo ilan etmek zorunda kalmıştır. Watergate skandalı ile çok derinlerden sarsılan Amerikan devleti, Kıbrıs ile ilgili eskisi gibi dikkatli ve dengeli bir politika uygulayamaz aşamaya gelince Türkiye'yi karşısına almak durumunda kalmış ve bu nedenle de Türk hükümeti Amerikan yönetimini protesto etmiştir. SSCB gibi bir büyük gücün karşıda durması karşısında, kendi müttefiki olan Türkiye ile karşı karşıya kalmak istemeyen Amerikalılar, Türkiye'yi kaybetmemek için bazı dolaylı girişimlerde bulunmuşlardır ama, ambargo devam ettiği için Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasında mesafe devam etmiştir. Türkiye'nin alternatif silah kaynakları aramaması ve kendi kontorlu altında kalması için dolaylı yollardan baskı yapan Amerikan hükümeti, aynı zamanda kendi içindeki Rum lobisini tatmin edebilmek üzere ambargo uygulamasına devam etmiştir. ABD Türkiye'deki üslerini yitirmemek içinde çaba harcarken çok yönlü bir dış politikanın örneklerini gösteriyordu.

ABD'nin Türkiye ve Türk tarafı için uygulandığı ambargoya Türkiye Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devletini kurarak karşı vermiştir. Ambargo Türkiye ile Amerika Birleşik Devletlerini karşı karşıya getirince soğuk savaş dönemi koşullarında Nato ittifakı bir zayıflama dönemi geçirmiştir. Türkiye kendi ülkesindeki üslerdeki bazı faaliyetleri durdurunca ABD ve müttefikleri karşı kutup olan Sovyetler Birliğinden haber alamaz bir duruma düşmüşlerdir. Bunun üzerine Amerika yeniden devreye girerek, Türki-

ye'deki üsleri gereği gibi kullanabilmek üzere yeni antlaşma metinlerini Türk devletine sundu. Sivil hükümetler zamanında Türkiye tarafından kabul edilemeyen ABD önerileri, daha sonra, askeri yönetim işbaşına gelince rahatlıkla imzalanarak uygulamaya konuldu. Amerika'nın küresel çıkarları Türkiye'den vazgeçmemeyi zorlarken, Yunanistan ve Rum lobilerinin baskıları Amerikan politikasının Türkiye'ye mesafeli bir yol izlemesine neden oluyordu. İsrail ise bir bölge ülkesi olarak kendi güvenliği açısından Türkiye ve Amerika ilişkilerinin yolunda olmasına öncelik veriyordu. Türkiye Cumhuriyeti Nato'ya girdikten sonra ve batı ittifakının çıkarlarının tehlikeye düşmesi için çok dikkatli davranmış ve zaman zaman da kendi ulusal çıkarlarından vazgeçmeye zorlanmıştır. Özellikle Kıbrıs sorunundaki ABD politikaları Türkiye'yi çoğunlukla zor durumlara düşürmüştür. Batı blokunun patronu durumundaki Amerika, soğuk savaş döneminde Orta Doğu'ya bloklararası denge yaklaşımı içinde bakınca, Türkiye'yi bir uzak müttefik ve sınır karakolu olarak görmüş ve kendi güvenliği için gerektiğinde Türkiye'yi tehlikeye atmaktan çekinmemiştir. Kıbrıs sorunundaki çelişkil iAmerikan politikaları da bu durumun en açık göstergeleridir.

Yunanistan'da askeri cunta yönetiminin kurulması ve Yunan devletinin Avrupa konseyinden çıkarılması gibi durumlarda Amerikan hükümetinin politikası, hiçbir zaman değişmemiş ve her zaman için Amerikan ülkesinde yaşayan Rumları dikkate alarak, Yunanistan'dan yana politikalar geliştirilmeye devam edilmiştir. Batı uygarlığının beşiği olarak eski Yunan'ın görülmesi nedeniyle, batılıların Yunanistan hayranlığı devam etmiş ayrıca da içindeki ABD mandacıları ile gayrimüslim lobiler, Türk dış politikasının sürekli olarak ve ABD ve İsrail güdümünde olmasını içeriden sağlamışlardır. Türkiye bu nedenle Kıbrıs politikalarında da ABD'den bağımsız hareket edememiştir.

Amerikan başkanlık seçimlerinde zaman zaman Rum ve Yahudi lobileri karşı karşıya gelince, bu durumdan ABD'nin Kıbrıs politikası etkilenebilmiştir. ABD hükümetleri bu nedenle Kıbrıs işlerini koordine etmekle bazı yüksek dereceli diplomatları görevlendirmişlerdir. Kıbrıs Türk kesimi, kendi devletini federe devlet olarak oluşturup, Rum yönetimi ile bir federasyon çatısı altında biraraya

gelmeyi yıllarca bekledikten sonra, Amerikan rum lobilerinin bas-kıları ile böylesine bir federasyon gerçekleştiremeyeceği anlaşılınca bu aşamadan sonra bağımsız bir siyasal varlık olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edilerek dış dünya ile ilişkiler geliştirilmek istenmiş ama, bu durumda ABD hükümetinin karşı koyması gündeme gelmiştir. Kıbrıs'ın dışa karşı bölünmüşlüğüne izin vermek istemeyen bir Amerikan politikası, Türklerin bağımsız devlet olarak örgütlenmelerine karşı çıkmıştır. Makarios'un bağımsız politikalarına karşı, Kıbrıs'ın bir Nato toprağı olması doğrultusunda Türkiye'yi destekleyen ABD, Kuzeydeki Türklerin bağımsız devlet olmalarına karşı çıkarak, kendi içindeki Rum lobilerinin isteklerine boyun eğiyordu. Kıbrıs'a sürekli olarak kendi çıkarları ve İsrail'in güvenliği perspektifinden bakan Amerikan hükümeti Türklerin ve Rumların çıkarlarını ikinci plana atmasını bilebilmiştir.

Gelecekte dünya hegemonyası için hazırlanan ABD'nin dünyanın merkezi bölgesi olan Orta Doğu'yu işgal edebilmek için, bu bölgenin tam ortasında yüzen bir uçak gemisi konumundaki Kıbrıs'a ne denli önem verdiği zaman içindeki olaylar ile belirginlik kazanmıştır. Adayı Osmanlı İmparatorluğundan zorla alan İngilizler, Kıbrıs'ın bağımsız olmasını kabul ettikten sonra bile adadaki iki askeri üssü korumalarının nedeni bir Atlantik ülkesi olarak, Atlantik ittifakının dünya hegemonyası doğrultusunda bu üslerin kullanımını sağlamak istemeleridir. Nato antlaşması çerçevesinde Kıbrıs'ta varlığını sürdüren iki İngiliz üssünü ABD her istediği zaman kullanabilmiştir. İsrail'in güvenliği ve ABD'nin bölgedeki hegemonyası açısından da gerekli olduğu zaman bu İngiliz üsleri askeri amaçlı olarak kullanılmış ve diğer büyük emperyal devletlerin bölgeye yönelik hareketleri üsler aracılığı ile izlenmiştir. ABD hükümeti işine geldiği zaman Türkiyedeki üsleri işine gelmediği zaman ise Kıbrıs'taki İngiliz üslerini kullanarak çok yönlü hareket serbestisini bölgede koruyabilmiştir. Türkiye ve Yunanistan'ı Nato örgütü içinde kontrol altında tutan ABD, bu iki ülkenin hükümetlerinin ya da halklarının itiraz edebileceği bazı askeri etkinliklerde Kıbrıs'taki İngiliz üslerini her zaman için kullanabilmiştir. Amerikalılar bölgedeki Arap ve müslüman ülkelere güvenmedikleri için Türkiye ve Yunanistan ile beraber Kıbrıs'ı da, bu iki ülke üzerinden

kendi denetimleri altındaki bir Nato ülkesi gibi görüyorlardı. Soğuk savaş dengelerinde her üç ülkeyi de kendi güvenlikleri açısından kullanabilmeyi Amerikalılar her zaman başarmışlardır.

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla, Balkanlar ve Kafkaslar ile beraber Orta Doğu ve Orta Asya'da da bir otorite boşluğu alanı ortaya çıkmış ve bu nedenle de ABD'nin politikaları değişmiştir. Sovyet sonrası dünyada, soğuk savaşa son veren ABD artık bütün dünyaya egemen olmak istediği için, kendisinin merkezinde yer alacağı bir küreselleşme akımını sahip olduğu gücü kullanarak baskı ile gündeme getirmiş ve bunu zorla bütün dünya ülkelerine kabul ettirebilmek için elinden gelen herşeyi yapmıştır. ABD'nin Kıbrıs politikaları da yeni dönemde bu doğrultuda değişiklikler göstermiştir. Berlin duvarının yıkıldığı bir dönemde Amerikalılar, Kıbrıs'ın bölünmesine neden olan siyasi hattın ortadan kalkması gerektiğini açıkça dile getirebilmişlerdir. Kıbrıs adasında bir Türk devletini kabul etmediğini açıklayan ABD yönetimi Türklerin yeniden Rumlarla karışarak tek bir devlet çatısı altında yaşamaları gerektiğini açıkça ilan etmişlerdir. Türk yönetimini uzlaştırmaz bulan Amerikalılar, yeni dönemde yeni bir yönetim ile Türk tarafının Rumlarla uzlaşma içine girmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Sovyet sonrası dönemde, uyguladıkları bir provakasyon ile Irak'ı Kuveyt'in üzerine salan Amerikalılar, daha sonra bunu bahane ederek Irak'a saldırmışlar ve böylece birinci Körfez savaşı ile beraberde, Irak'ı işgal eden Merkezi Kuvvetler komutanlığını Orta Doğu'ya getirmişlerdir. Eski bir dünya bankası görevlisini destekleyerek Türkiye'de başbakan olmasını sağlayan Amerikalılar, Türkiye'deki adamlarının sağladığı kolaylıklardan yararlanarak Orta Doğu'yu işgal planlarını uygulamaya koymuşlar ve bu doğrultuda bölgenin haritasını Büyük İsrail planlarının hedeflediği biçimde değiştirebilmek için harekete geçmişlerdir. Irak'ı işgal ederek parçalayan ABD, bu süreçte bölgenin bütün ülkelerini hedef olarak seçerken, Kıbrıs ABD'nin yeni hegemonya planlarında daha da önem kazanmıştır. Orta Doğu'yu işgal planlarını Nato ülkelerinin desteği ile yürütmek isteyen Amerikalılar için, hem Türkiye'deki Nato üsleri hem de Kıbrıs'taki İngiliz üsleri eskisinden daha fazla önem kazanıyordu. Onbin kilometre öteden gelerek dünyanın

merkezi bölgesini işgale kalkışan Amerikalıların Nato ülkelerini kendi evleri gibi kullanmak istedikleri ve iki Nato ülkesinin Kıbrıs üzerindeki etkisinden yararlanarak Doğu Akdeniz'in ortasındaki bu büyük adanın tamamını bir Amerikan üssüne çevirebilmek için fırsat aradığı ortaya çıkmıştır. Yeni dönemde, bu nedenle ABD Kıbrıs sorununun içine daha çok girmiş ve İngiltere ile beraber Türkiye ve Yunanistan'ı kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak, uluslararası hukuka göre hak sahibi olmadığı Kıbrıs adası üzerinde müttefiklerinin statülerinden yararlanarak daha fazla hak sahibi olmak istemiştir.

Sovyetler Birliğinin dağılması üzerine, Avrupa Birliği'nde üyesi olan Yunanistan'ın statüsünden yararlanarak Kıbrıs üzerinde etkin olmak ve tarihte Roma İmparatorluğunun bir Avrupa gücü olarak Orta Doğu'ya girmesi stratejisine benzer bir yol izleyerek, dünyanın merkezi bölgesinde etkinlik sağlama doğrultusunda Kıbrıs adasını da üye yapmak istemiştir. Yirminci yüzyılın son yıllarında Türkiye'yi dışarıda bırakan Avrupa Birliğinin Yunanistan üzerinden Kıbrıs adasını da Güney Kıbrıs Rum yönetimini muhatap kabul ederek Avrupa Birliği çatısı altına aldığı görülmüştür. İsrail'in kurulmasıyla Orta Doğu'da başlayan Yahudi hükümlerine karşı Hristiyan Avrupa Kıbrıs'ı içine alarak, bu ada üzerinden Orta Doğu'ya girmek ve bölgedeki İsrail ile Amerikan girişimlerini önleyebilmek için atağa kalktığı anlaşılmıştır. Avrupa Birliği, Sovyetlerin çöküşünden sonra ikinci bir süper güç olarak Amerika Birleşik Devletlerinin önüne çıkarken, Orta Doğu'da eski Roma İmparatorluğu gibi etkin olmak ve İsrail ile ABD'ye dünyanın merkezinin kontrol yetkisini bırakmamayı düşünüyordu. Bu kavgada, Avrupalılar, hızlı bir biçimde Güney Kıbrıs yönetimini Kıbrıs Devleti olarak Avrupa Birliğinin üyesi yaparak öne geçmişler ve böylece Yunanistan üzerinden Kıbrıs üzerindeki güç denetimini kendi ellerine alabilmişlerdir.

Amerikalılar Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine üye olmasını önleyemedikleri için, adayı Orta Doğu üzerindeki planlarında askeri üs olarak kullanabilme şansını şimdilik yitirmiş görünmektedirler. Ne var ki, adanın halen ikiye bölünmüş yapısından yararlanarak, adanın Türk tarafı olan kuzeyini zaman içinde işgal edebilirler ve İngiliz

üsleri ile beraber kullanabilecekleri yeni bir üs kurabilirler. Bu amaçla Kuzeydeki Geçitkale hava alanını kullanabilecekleri çeşitli kaynaklarda dile getirilmektedir. İsrail'in karşı kıyısı olan Magosa ya bu aşamada yerleşirken, Amerikalılar da İsrail'in güvenliği doğrultusunda karşı kıyıdaki Geçitkale'yi tıpkı İncirlik gibi bir bölge üsüne çevirmek isteyebilirler. Bu noktada, ABD ile Türkiye ilişkileri önem kazanmakta, Amerikanın bölgeye egemen olma planlarında Türkiye'yi daha fazla kullanabilme imkanları zorlanmaktadır. Son zamanlarda Amerikalı Yahudilerin İsrail'e gitmekten çekinerek Kuzey Kıbrıs'tan toprak almaları da adaya yeni bir yapı kazandırmaktadır. İsrail'in karşı kıyısında ikinci bir İsrail oluşturma planında adayı Yahudilerin ele geçirmesinde Amerikan devleti aracılık yapmaktadır. Dünyaya egemen olan yahudi lobilerinin Amerikan Devletin gücünü de İsrail'in çıkarları doğrultusunda Kıbrıs adası üzerinde kullanabildikleri anlaşılmaktadır. Kıbrıs'ın kuzeyi zaman içinde Türklerin elinden çıkmakta ve ABD sayesinde Yahudilerin eline geçmektedir. Türkiye Cumhuriyeti çeyrek yüzyıl yatırım yaptığı Kuzey Kıbrıs'ı ABD baskısı ile, Büyük İsrail projesine terketmeye zorlanmaktadır. Amerikan yönetimini ile geçirmiş olan siyonist ittifak, dünyanın en büyük gücü olan Amerikan süper devletini, Kıbrıs konusunda tamamen İsrail'in dünyanın merkezine egemen olma hedefi doğrultusunda kullanmakta ve ABD'nin Kıbrıs politikasını bu doğrultuda yönlendirmektedir.

VIII. Bölüm

AVRUPA VE KIBRIS

Bir Doğu Akdeniz adası olan Kıbrıs tarihin her döneminde Avrupa'yı yakından ilgilendirmiştir. Avrupa'nın güneyinde uzanan Akdeniz'i bütünüyle ele geçirmek isteyen Avrupa güçleri, Batı Akdeniz'i ele geçirdikten sonra dünyanın merkezinde yer alan bu iç denizi bütünüyle kendi denizlerine dönüştürmek üzere Akdeniz'in doğusuna da uzanarak bu bölgenin merkezini oluşturan Kıbrıs adasını da ele geçirmeye çalışmaktadırlar. Eskiden Roma İmparatorluğu'nun izlemiş olduğu bu stratejik yolu, şimdi onun yerini almak isteyen Avrupa Birliği izlemektedir. Avrupa kıtasının kuzeyden güneye birleşmesinden sonra batıdan doğuya doğru da genişlemek isterken, Avrupa Birliği gene eskisi gibi Akdeniz'in doğusuna uzanmakta ve Kıbrıs'ı yeniden Avrupa'nın denetimi altına almak istemektedir. Batı Avrupa'nın Birliği sağlandıktan sonra eskisi gibi doğuya açılırken yeni bir Bizans projesi ortaya çıkmakta ve Avrupa Birliği büyürken, Doğu bölgesindeki Kıbrıs adasını ana üs haline getirmek istemektedir.

Avrupa merkezli dünya düzeni devam edip giderken, Kıbrıs'a uzaktan bakan Avrupa kıtası, dünyanın merkezinde yer alan Osmanlı İmparatorluğu nedeniyle Kıbrıs'ı ele geçirememiş ama, Osmanlı devletinin yıkılmasından sonra meydana gelen otorite boşluğu alanını, İngiltere ve Fransa gibi Avrupalı emperyalist devletler doldurmak istemişlerdir. Yirminci yüzyılın başlarında, bu iki Avrupalı emperyalist devlet Orta Doğu topraklarına işgalci güçler olarak saldırıya geçtiğinde, karşısında kendini kurtarmaya çalışan bir Osmanlı Devleti görmüşlerdir. Birinci Dünya Savaşı ile beraber Osmanlı İmparatorluğu sahneden çekilince, eski Osmanlı toprakları İngiliz ve Fransızların eline geçmiştir. O dönemin Avrupa gücü olarak hareket eden bu iki büyük emperyalist yüzünden, Orta Doğu'nun yeni haritası günümüzdeki duruma gelmiştir. Bu iki büyük

emperyal güç dünyanın merkezi topraklarını paylaşırken, Kıbrıs adası İngiltere'nin payına düşmüş ve yirminci yüzyılın ortalarına kadar Kıbrıs bir İngiliz sömürgesi olarak kalmıştır. O dönemin koşullarında oluşturulan İngiliz askeri gücü halen iki İngiliz üssünden yararlanılarak, Kıbrıs adasının Dikelya ve Agratur isimli bölgelerinde varlığını sürdürmektedir. Osmanlıların zayıflamaya başladığı Ondokuzuncu yüzyılın sonlarından bu yana, ada üzerinde giderek artan bir Avrupa baskısı ve etkisi günümüze kadar tırmanarak sürmüştür. İngiltere adanın bağımsızlığa kavuşmasından sonra gene adadan çekilmemiş iki askeri üssü ile varlığını bugüne kadar korumuştur. Bugün Atlantik ittifakının üyesi olan İngiltere, adadaki varlığını Amerika ve İsrail ile beraber bu bölgenin geleceğini yeniden oluşturmak için kullanmak istemektedir.

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilmeden, Avrupa kıtasında kıtanın geleceğı açısından son derece önemli bir gelişme ortaya çıkıyordu. Bu olay günümüzde Avrupa Birliğı denilen kuruluşun oluşumundaki ilk adım olan Avrupa Ekonomik İşbirliğı Organizasyonu adıyla başlatılan hareketti. Avrupa Kömür ve Çelik Birliğı, Avrupa Ekonomik Topluluğı, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğı olarak üç alanda işbirliğı sürecine geçilmişti. Daha sonra 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması ile Batı Avrupa ülkelerinin Avrupa Ekonomik Topluluğunu oluşturmalarına karar verildi. Yirminci yüzyılın ortalarında başlayan bir araya gelme çabaları, elli yıl sonra bir kıtasal birliğe dönüşme yoluna girmiştir. Soğuk savaş yıllarında bir Batı Avrupa Birliğı biçiminde örgütlenen Avrupa Ortak Pazarı, Sovyetler Birliğı'nin ve Sosyalist Blok'un dağılmasıyla beraber, Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerini de içine almaya başlamış ve bütünüyle bir kıtasal birliğe yönelmiştir. Eski Sosyalist Doğu ülkelerinin Birliğin içine alınmasından sonra sıra Kıbrıs'ın da Birliğe dahil edilmesine gelmiştir.

Günümüzde Avrupa Birliğı'nin genişleyen yapısı ile büyüyen bir yeni süper güç konumuna geldiğı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya hegemonyasına karşı, genişleyerek güçlenmek isteyen Avrupa Birliğı Roma İmparatorluğu döneminde olduğu gibi yeniden Akdeniz egemenliğine soyunmakta ve bu doğrultuda Kıbrıs içine alacağı bir yer olarak gündeme gelmektedir. Av-

rupa'nın Akdeniz stratejisi içinde, adanın Doğu Akdeniz Bölgesin de çok merkezi bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. İsrail'in Orta Doğu'da yeniden kurulmasıyla ve bu bölgede savaşlar döneminin açılmasıyla beraber, Kıbrıs bölgenin merkezi adası olarak çok önem kazanmıştır. Yarım yüzyıldır sürüp giden savaşlar dönemi, Kıbrıs'ı yakından etkilemiş ve adanın turistik potansiyelini zayıflatmıştır. Lübnan iç savaşı bir ara Kıbrıs'ın bölgenin yeni ekonomik merkezi haline gelmesine yol açmıştır. Orta Doğu'da sürüp giden savaşlar nedeniyle bu bölge ile iş yapan birçok şirket ve banka, Kıbrıs'ı Orta Doğu'nun yeni ekonomik üssü olarak kullanmaya çalışmışlardır. Ada sahip olduğu stratejik konumu ile, bölgenin yeni iş, ticaret ve finans merkezi haline gelmiş ve bu nedenle de Avrupalı emperyalist devletler açısından daha fazla önem kazanmıştır. Dünya kapitalist sisteminin, yedek bir sistem olarak örgütlediği kıyı bankacılığı Kıbrıs'ta son dönemlerde çok gelişmiş ve adanın hemen hemen her ana caddesinde, İsviçre'de görüldüğü gibi küçük küçük bankalar açılmıştır. Kendi ülkesinde kara para kazanan iş adamları, kıyı bankacılığı sisteminden yararlanarak Kıbrıs'a paralarını getirmişler ve böylece kara paralarını aklayarak, uluslararası kapitalist sisteme kazandıkları paraları dahil ederek zenginleşmişlerdir.

Kıbrıs'ın İngiltere ile olan özel ilişkileri adanın Avrupa ile bağlantısının ilk başlangıcını oluşturmuştur. Adada kurulan Bağımsız Cumhuriyet devleti ile tercihli ticaret anlaşması imzalayan İngiltere, adadan ihraç edilen ürünler için oldukça önemli bir pazar meydana getiriyordu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İngiltere ile ilk ilişkilerinin ticari ilişkiler çerçevesinde başlaması, adanın Avrupa ülkelerine ekonomik yönden yakınlaşmasını sağlamıştır. Adadaki Rum kesimi bu durumdan yararlanarak hristiyan bağlantısı çerçevesinde, Yunanistan üzerinden Avrupa'ya mal satarak zenginleşmiştir. Helen milletin genişleme ideali olan Megalo İdea doğrultusunda Yunanistan adayı kendisine bağlamaya çalışırken, bu gibi girişimler adanın daha fazla Avrupa kıtasına yakınlaşmasına neden olmuştur.

Kıbrıs Cumhuriyeti 24 Mayıs 1962 yılında Avrupa Konseyi üyesi olmuş ve bu aşamadan sonra Avrupa ile Kıbrıs arasındaki ilişkiler

daha üst düzeyde ve uluslararası hukuka uygun olarak gelişmiştir. Aynı yıl içinde Kıbrıs Cumhuriyeti Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni kabul ederek, Avrupa'nın hukuk sistemine dahil olma doğrultusunda bir adım daha atmıştır. Bağımsız devlet olduktan hemen sonra, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa ülkeleri ile hızlı yakınlaşma süreci içine girmesi, devletin kuruluşunda garantör devlet olarak devreye giren İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın etkilerini zayıflıyordu. İngiltere Avrupa Ekonomik Topluluğu'na o dönemde ortak olmadığı için, Kıbrıs'ın Avrupa'ya yakınlaşması bir anlamda ada üzerindeki İngiliz etkisini geride bırakıyordu. İngiltere'nin daha sonra Avrupa Birliği'ne üye olması ile bu durum ortadan kalkmıştır.

Kıbrıs Cumhuriyeti 1962 yılında Avrupa Birliği'ne giriyordu ama bir yıl sonra da adada katliamlar başlıyordu. Ada'nın Yunanistan ile birleşmesi fikri olan Enosis'i savunan Rum çetecilerin kurmuş olduğu EOKA örgütü Türk köylerini basarak, birçok masum Kıbrıs Türk'ünü öldürüyor ve bunları büyük bir katliama sürüklüyordu. 1963 yılında başlayan Rumların Türk katliamları on yıl süre ile devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin çeşitli uyarılarına rağmen, Rum çeteciler Türk köylerini basmaya devam etmişler 1974 yılına kadar birçok Kıbrıslı Türk'ü öldürmüşlerdir. Soğuk savaşın en sert dönemlerinden birisi olan 1970'li yıllarda adada giderek artan Sovyetler Birliği etkisi ve Akel partisinin gücünün tırmanmasına karşılık ABD desteği ile bir Rum darbesi yapılmıştır. Yunan devleti ile ABD'nin desetğinde yapılan bu darbe, Rusların etkisine karşı yapılmış ama Türklerin adadaki konumlarını bozmuştur. Yıllardır Rum çetelerinin baskısı altında katledilen Türkler bu kez, bir darbe ile iyice Rum yönetimi altına çekilmek istenirken, adada bağımsız devletin kuruluşundaki garantör devletlerden birisi olan Türkiye Cumhuriyeti bu oldu bittiye seyirci kalmayarak, 1974 yılında bir askeri harekatı Barış Hareketi adı altında örgütleyerek, Kıbrıs adasına Türk askerinin çıkmasını sağladı.

Dünya ülkelerinin yaşadığı petrol krizleri Avrupa ülkelerini sarsarken, 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs adasına bir askeri çıkartma yapması Avrupalılar açısından son derece şok etkisi yapan bir gelişme olmuştur. Türkiye'nin Barış Harekatı'na kadar Kıbrıs ile ya-

kindan ilgilenmeyen Avrupa ülkelerinin bu olaydan sonra, ada ile daha yakından ilgilenmeye başladığı görülmektedir. Türkiye'nin adaya ilk düzenlediği askeri çıkartma sonrasında Yunanistan'daki askeri rejimin çökmesi ve Yunanistan'ın demokrasiye dönmesi, Avrupa ülkelerini Yunanistan'a yaklaştırmış ve bu aşamadan sonra Kıbrıs'a Avrupalılar Yunanistan üzerinden bakmaya başlamışlardır. Türkiye'nin adaya müdahalesine Avrupalılar yavaş yavaş karşı çıkarken, zaman içerisinde bir Avrupa ülkesi kabul ettikleri Yunanistan'ın yanında yer almaya başlamışlar ve Kıbrıs'a Yunan tezleri doğrultusunda bakmışlardır. Amerika Türkiye'nin askeri çıkartmasına karşı daha esnek davranırken, Avrupalıları tatmin etmek için, Türkiye'nin müdahalesi ile oluşturulan Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne ambargo koyuyordu. Avrupalıların baskısı ile ortaya çıkan bu uygulama daha sonraki yıllarda da devam edince, bu durumdan Türk tarafı ve Türkiye fazlasıyla zararlı çıkmışlardır.

Türkiye'nin Barış Harekatı'ndan sonra Yunanistan'ın hızla demokrasiye geçmesi, buna karşılık Türkiye Cumhuriyeti'nin içine sürüklenmiş olduğu istikrarsızlık ortamından kurtulamaması, Kıbrıs sorununun Avrupa platformlarında sürekli olarak Türkiye'nin aleyhine kullanılmasına neden olmuştur. Türkiye'yi bu süreçte tamamen kaybetmek istemeyen Avrupa, Yunanistan'a Türkiye ile ilişkilerini geliştirmesi için telkinlerde bulunmaya başlamıştır. Özellikle Türkiye ile çok yakın ekonomik ilişkiler içinde olan Almanya bu aşamada devreye girerek Yunanistan üzerinde baskı uygulamıştır. Nato üyesi olan Türkiye'nin diğer Nato üyesi Avrupa ülkeleri tarafından Kıbrıs yüzünden sıkıştırılması askeri ittifakın geleceği açısından sorun yaratıyordu. Kıbrıs sorunu ve Türk-Yunan gerginliği Nato içinde bir mesele olarak kalmaya devam ettikçe, Türkiye'nin batı ittifakından uzaklaşması ve giderek Sovyet bloku ile yakınlaşması gündeme geliyordu. Soğuk savaş döneminin gergin ortamında Türkiye'nin stratejik önemi son derece yüksek olmuş ve bu nedenle bazen Almanya gibi güçlü Avrupa devletleri, Türkiye'yi uzaklaşmadan önleyen girişimleri gündeme getirmişlerdir. Sosyalist bloka karşı kendi güvenliğine öncelik veren Avrupalılar, Türkiye gibi Nato'da müttefik oldukları bir ülkeyi elde tutabilmek için her zaman çeşitli manevralar içinde olmuşlardır. Bu dönemde, Kıb-

ris sorunun da Türkiye'nin üzerine fazla gidilmemiştir. Avrupa'nın Türkiye'ye karşı bu çerçevede her zaman dikkatli yanaştığı söylenebilir.

Avrupa ülkeleri, Birleşmiş Milletler çatısı altında Kıbrıs sorunu ile ilgilenmelerine karşılık, Kıbrıs ve Türkiye Avrupa Birliği için üyelik başvurusu yaptıktan sonra, doğrudan Avrupa Birliği örgütü halinde de sorunun çözümü ile ilgilenmeye başladılar. Barış Harekati sonrasında, Kıbrıs'ta insan hakları ile ilgilenen Avrupa ülkeleri, günümüzde Kıbrıs sorununa siyasal bir çözüm bulunmasının gerekliliği üzerinde durmakta, bu çözümün esas unsurları konusunda düşünceler geliştirerek yeni politikaları gündeme getirmektedirler. Üyelik başvuruları Avrupa Birliği'nin Türkiye ve Kıbrıs'a daha çok uluslararası hukuk çerçevesinde yaklaşmasını sağlamış, Kıbrıs sorunu üzerine Avrupa Birliği'nin bakış açısı, uluslararası hukuk üzerinden geliştirilmiştir. Zaman içerisinde, Kıbrıs ile tüm ticari engelleri kaldıran Avrupa Birliği, 1978 yılında Kıbrıs ile mali protokol imzalayarak hibe ve kredi olarak para yardımında bulundu. Beş yıl sonra imzalanan ikinci mali protokol doğrultusunda AET-Kıbrıs Gümrük Birliği anlaşması 1988 yılının başından itibaren yürürlüğe girdi. İki yıl sonra üçüncü mali protokol imzalandı ve böylece Kıbrıs ile Avrupa arasındaki ekonomik ilişkiler daha geliştirildi. 1990 yılından itibaren Avrupa birliği Lefkoşa'da bir büro açarak Kıbrıs ile ilişkilerini daha üst düzeyde örgütledi. İsrail'in kuruluşu ile beraber Orta Doğu'ya gelen Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ile yakın ilişkileri nedeniyle, her zaman için Kıbrıs konusunda Avrupa'nın diğer ülkelerinden önde olmuştur. Bu durumu yakından izleyen Avrupa Birliği, Kıbrıs konusunda Amerika Birleşik Devletleri'ni geride bırakacak yeni atılımlara hazırlıklı olmuştur.

Kuzey Kıbrıs'ta kurulmuş olan Kıbrıs Türk Federe Devleti girişimi, Rum tarafının Federasyon önerisine yanaşmaması üzerine on yıl sonra bağımsız devlet modeline çevrilmiştir. Kıbrıs Türk Federe Devleti 16 Kasım 1983 tarihinden sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) adını alarak yoluna devam etmiştir. Avrupa Topluluğu KKTC'nin ilan edilmesi karşısında tek yanlı bağımsızlığı tanımadığını, Rum yönetimini Kıbrıs'ın tek yasal temsilcisi olarak gördüğünü resmen açıklamıştır. Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili olarak ortaya

çıkan bu yeni durumun Avrupa tarafından tanınmaması ve yasal yollardan oluşturulmuş olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin görmezden gelinmesi, Avrupa'yı Yunanistan ve Rumların yanına sürüklemiştir. Daha sonraki yıllarda Kıbrıs sorunu yeniden gündeme geldikçe, Avrupa Topluluğu adına yapılan açıklamalar sürekli olarak bir Hristiyan dayanışması çerçevesinde Rumlar ve Yunanistan tezlerine yakın bir doğrultuda yapılmıştır. Kıbrıs sorunu alevlendikçe, tırmanma gösterdikçe Avrupalılar hristiyan kardeşlerinin daha fazla yanında olmayı seçmişler ve giderek Türk tarafına karşı bir diplomasinin uygulayıcısı konumuna gelmişlerdir. Bu durum, daha sonraları Avrupa Birliği'nin Kıbrıs politikalarının temelini oluşturmuştur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanımayan Avrupa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanımış ve bu doğrultuda Rumlarla ilişkilerini geliştirmiştir. Bütün batı ülkelerine ve hristiyan dünyaya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmaması doğrultusunda girişimlerde bulunan Avrupa Topluluğu bu olumsuz politikası ile hem Kıbrıs Türk yönetimini hem de Türkiye Cumhuriyeti'ni karşısına almıştır. Kıbrıs sorunu ilerledikçe Avrupa ile Türkiye bu yüzden daha fazla karşı karşıya gelmek zorunda kalmışlardır. Yunanistan'ın daha sonra Avrupa Topluluğu'na üye olmasıyla beraber Avrupa'nın Kıbrıs politikası tamamen Yunanistan ve Kıbrıs Rum yönetiminin çıkarları doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği daha sonraki yıllarda Kıbrıs'ı bir bütün olarak bağımsız bir devlet olarak içine almak istediğini çeşitli vesileler ile beyan etmiş ve adanın bölünmesine, ayrıca Türklerin ayrı devlet olarak kalmalarına olumlu bakmadığını açıkça ifade etmiştir. Uzun süren bir sorun olduğu için, Kıbrıs'ta çözümsüzlüğü bir çözüm olarak görmeyen Avrupalılar, Kıbrıs'ı içlerine alarak Avrupa Birliği'nin ilkeleri doğrultusunda kendi çözümlerini bu Akdeniz adası için geçerli kılmaya çalışmaktadırlar.

Sovyetler Birliği'nin çökmesi üzerine, Avrupa Topluluğu ülkeleri bir kıtasal birlik olmaya yöneldiler. İşte böylesine bir dönüşümün ortaya çıktığı bir aşamada, değişen koşullardan yararlanmak isteyen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Avrupa Birliği'ne üye olmak için 3 Temmuz 1990 tarihinde başvuruda bulundu. Üç yıllık inceleme

döneminden sonra Avrupa Birliği Kıbrıs Rum yönetiminin üyelik başvurusuna 30 Haziran 1993 tarihinde olumlu bir cevap verdi. Böylece Hristiyan dayanışması sayesinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında Avrupa Birliği'ne üye yapılmak isteniyordu. Bu aşamada uluslararası hukuku çiğneyerek hareket eden Avrupa Birliği, Hristiyan dayanışması söz konusu olunca çifte standartlı olabileceğini açıkça gösteriyor, bir kez daha Türkler'e karşı haksızlık yapmaktan çekinmiyordu. 1990'lı yıllar, Kıbrıs sorununda Avrupa Birliği'nin açıkça taraf olarak ortaya çıktığı bir dönemdir. 1990 yılından sonra Yunanistan üyesi olduğu Avrupa Birliği'ni Doğu Akdeniz'de Türkiye ile karşı karşıya getiren bir politika izleyerek, kendi politikasının gerçekleştirilmesi için yoğun çaba göstermiştir. Asya'nın batıdan girişi kapısının yanında yer alan Kıbrıs'ı Avrupa Birliği Yunanistan üzerinden ele geçirmek isterken, Yunan tezlerinin etkisi ile Türkiye karşıtı bir politikaya sürükleniyordu. Uluslararası hukuka göre kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Rumlar tarafından 1963, 1967 ve 1974 yıllarında ortadan kaldırılmaya çalışıldığı gerçeğini görmezden gelen Avrupalılar, Kıbrıs sorununda tam anlamıyla Yunanistan devletinin etkisi ve yönlendirmesine girmişler ve bu nedenle de Türkiye Cumhuriyeti ile karşı karşıya kalmışlardır.

Rumlar, kuzeydeki Türk devletini tasfiye ederek Türkleri azınlık durumuna düşürmeye çaba gösterirlerken, 1974 yılında Nikos Samson darbesi ile adayı bir Rum devletine dönüştürebilmek için girişimde bulunmuşlar ama garantör devlet statüsüne sahip olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Barış Hareketi ile Rumların bu girişimi önlenmiştir. Londra ve Zürih Antlaşmalarının ilgili hükümleri gereği, garantörlük statüsünden yararlanan Türkiye, adadaki Türk varlığını koruyabilmek için müdahalede bulunmuştur. Kıbrıslı Rumlar Türk devletinin gücünü görünce, bu baskıdan kurtulabilmek için biran önce Avrupa Birliği'nin içine kapağı atarak, daha büyük bir yapının avantajlarından yararlanarak Türklere karşı güçlerini artılabilmeyi yollarını aramışlardır.

Avrupa Birliği, 1990'lı yıllarda yayınladığı zirve bildirilerinde Kıbrıs sorununa atıflarda bulunarak, bu sorunun Türkiye ile Avrupa'nın arasını açtığını bir an önce çözüme kavuşturulması gerekti-

ğini ileri sürmüştür. Türkiye bu açıklamalara karşı sürekli olarak tepki göstermiştir ama Avrupalılar bildikleri yolda ilerlemelerini sürdürmüşler ve Rumların güçlenmelerine katkıda bulunmuşlardır. Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği Antlaşması 1995 yılında imzalanacağı için, Avrupalılar Türkiye’den ödün koparabilmek için Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile bu tarihlerde görüşmelere başlanabileceğini açıklıyorlardı. Yunanistan, Avrupa Birliği’nin Türkiye ile imzalayacağı Gümrük Birliği Antlaşması’nı veto edeceğini açıklayınca, Avrupalıların eline kendi görüşlerini Türk tarafına kabul ettirebilmek için bir fırsat geçti. Çeşitli baskınlarla Yunan vetosu kaldırılınca, Türkiye’de Kıbrıs Rum yönetiminin Kıbrıs adına Avrupa Birliği ile görüşmelere başlamasına rıza gösterdi. Bu pazarlık sonucunda, 6 Mart 1995 tarihinde Türkiye-Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği Anlaşması imzalanmadan birkaç gün önce, 24 Şubat 1995 tarihinde Brüksel’de Avrupa Komisyonu Başkanı Rumlarla üyelik görüşmelerine başlanacağını resmen açıklıyordu. Haziran 1995’de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Avrupa Birliği resmen Kıbrıs’ın tam üyelik görüşmelerine başlıyorlardı. Aralık 1995’te ise, Milli Güvenlik kurulu resmen Kıbrıs konusuna el koyarak, Demirel ile Dentaş’ın bir araya gelerek Avrupa Birliği’ne karşı Türk tarafının deklarasyonunun açıklanmasını sağlıyordu. Bu açıklamaya göre, Kıbrıs’ta çözüm sağlanmadan Avrupa Birliği’ne katılma sözkonusu olamaz. Türkiye’nin ada üzerindeki, kurucu antlaşmalardan gelen garantörlüğü sürecektir. Türkiye’nin içinde bulunmadığı devletlerarası birliklere Kıbrıs giremeyeceği için Türkiye’ye girmeden Kıbrıs öncelikli olarak Avrupa Birliği’ne üye olamaz. Adada Rum kesimi ne kadar egemenliğe sahip bulunuyorsa, Türk tarafı da benzer ve eşit bir egemenliğe sahip olmaya devam edecektir. Böylece, Türk tarafı Avrupalılara karşı kesin ve net bir tutum sergiliyordu.

Avrupa’nın giderek öne çıkan Kıbrıs konusundaki emperyalist tutumu Türkiye’yi daha net bir tavır almaya sürüklüyordu. Avrupalılar Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’ni esas aldıkça, Avrupa kapısında bekletilen Türkiye’de Kuzey Kıbrıs’ı esas alarak Kıbrıs ile ilgili politikalarını yürütüyordu. Böylece resmen ikiye bölünmüş adadaki ikili yapı daha da kesinleşerek devam ediyordu. Türkiye ile Kuzey

Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki yakınlaşmadan rahatsızlık duyan Avrupalılar, Kıbrıs'ta uyuşmazlık çözülmeden Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne giremeyeceğini açıklamaya başladılar. Aralık 1997'deki Lüksemburg zirvesinden sonra Avrupa Birliği bu aşamada Türkiye'yi tam üye yapamayacağını ama Kıbrıslı Rumları Birlik içine almak istediğini resmen açıklayarak Kıbrıs sorununun daha da karmaşık bir noktaya gelmesine yol açtı. Avrupalılar zirve toplantılarına Rum kesiminin temsilcilerini Kıbrıs devletinin resmi temsilcisi olarak alırlarken, Türk devletinin temsilcisi ise müzakere heyetine ancak toplum temsilcisi olarak kabul edildi. KKTC hükümeti yapılan bu haksızlığa karşı çıkarak görüşmelere katılmadı. Avrupalıların haksız uygulamaları karşısında, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile bütünleşme çalışmalarına daha da hız verdi. TBMM ve MGK'nın resmen açıklanan kararlarında Türkiye'nin bu konudaki kararlı tutumu bütün dünyaya açıklandı. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne karşı bu sert tutumu üzerine, 1999 yılında toplanan Helsinki zirvesinde Avrupa Birliği Türkiye'yi tam üyeliğe aday ülke olarak kabul ederek aradaki soğukluğu gidermeye çalıştı. Böylece, Avrupa Birliği Türkiye'yi de yanına çekerek, Türkiye ile Kuzey Kıbrıs arasında başlamış olan bütünleşme sürecini kesebilmenin girişimini başlattı. Türkiye'nin aday ülke ilan edilmesi aslında Avrupa Birliği açısından hiçbir yükümlülük getirmiyordu. Adaylık statüsü otomatik görüşme sürecine başlamayı gerektirmeyecek ve Avrupa Türkiye'nin ev ödevini yapıp yapmadığını sürekli olarak denetleme imkanını elinde tutarak Türkiye'yi kontrol altında tutacaktı. Yunanistan, Helsinki zirvesinde etkin olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği sürecini Kıbrıs sorununun çözümü koşuluna bağlamış oldu. Böylece Kıbrıs Türkiye ile Avrupa Birliği arasında, Türkiye'nin geleceği ile ilgili ve Yunanistan'ın onayı ile biçimlenecek bir sorun düzeyine gelmiş oldu. Türkiye'ye üyelik kapısı açılırken diğer yandan bu kapıyı kapamak üzere yeni koşullar gene zirve bildirisinde yer alıyordu. Kıbrıs koşulunun yanı sıra, Türkiye'nin Yunanistan ile olan eski sorunlarının özellikle Ege sorununun da çözüme kavuşturulması yeni bir koşul olarak getiriliyordu. Avrupa Konseyi, Kıbrıs'ta sağlanacak çözümün Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini daha da kolaylaştıracağını res-

men açıklıyordu. Siyasal çözümün gerçekleştirilmesi ile beraber, Türkiye'nin tam üyelik süreci de tamamlanacaktı. Avrupa Birliği Türkiye'nin adaylığını ilan ederek, elindeki kozların kaybolmasını önlemiştir.

Küreselleşme döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nin saldırgan politikalarından çekinen Avrupa Birliği, Avrupa kıtasının güvenliğini artık Nato'nun dışında düşünmeye başladığı bir aşamada yeni bir güvenlik yapılanması için, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği konusunda Türkiye ile çok farklı hareket etmeye başlamıştır. Bir Nato ülkesi olan Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin dışında bırakılması, Avrupa ülkeleri ile Türkiye'nin çok farklı bir güvenlik anlayışı içinde olmasına neden olmuş ve bu durumda her iki tarafın Kıbrıs konusundaki politikalarını yakından etkilemiştir. Avrupa Birliği'nin dışında bırakılan Türkiye Cumhuriyeti yarın kurulacak olan Avrupa Ordusunun karar mekanizması içinde de yer alamayacak ve bu durumda, Ege'de ve Doğu Akdeniz'de Avrupa Birliği ile karşı karşıya gelecekti. İşte bu durum, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs'ı bir an önce içine almasına ama Türkiye'yi oyalayarak kapı önünde bekletmesine neden oluyordu. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği üyesi olması durumunda, Avrupa Birliği karar mekanizmasında bulunan Yunanistan ve Rum yönetiminin Türkiye aleyhine kararlar aldirabilmesi ve hatta Avrupa Ordusunun Kıbrıs'ta görev yapması tamamen Türkiye'nin aleyhine olacağı için, Avrupa ile Türkiye'nin ada üzerinde karşı karşıya kalmalarına neden olacaktır. Türkiye daha sonraki dönemde ısrarlı takibi ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği sürecinde kendi aleyhine olabilecek gelişmeleri engelleyecek bazı önlemlerin alınmasını sağlayabilmiştir.

Türkiye, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında Avrupa Birliği'ne üye olma aşamasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ortak davranarak Türk tarafının çıkarlarının korunmasında etkili bir işbirliği geliştirmiştir. Türk tarafının ikili karşı çıkışları Avrupalıların hristiyan dayanışması içinde çifte standartlı tutumlarını engelleyememiştir. Yunanistan sürekli olarak tarihsel korkusu olan Türkiye üzerinde Avrupa Birliği aracılığı ile baskı kurmak ve Kıbrıs Türklerini azınlık statüsüne indirgeyerek onlarla Rum tarafının yönetimi paylaşmasını önlemek istemekte-

dir. Rum tarafının üyelik için başvurusundan sonra Türk tarafı bu tek yanlı başvurunun uluslararası hukuka aykırı olduğunu, Londra ve Zürih antlaşmalarına göre garantör devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olmadan Kıbrıs'ın üye olamayacağını ısrarlı biçimde gündeme getirmesine rağmen, Avrupalılar emperyalist bir tutumla kararlarında ısrar ederek, Türk tarafının hukuken haklı olan itirazlarını dikkate almamışlardır. Bir an önce Kıbrıs adasını kendi sınırları içine katmak isteyen Avrupa Birliği, bu durumdan yararlanarak Kıbrıs'ı Doğu Akdeniz'de bir egemenlik üssü olarak kullanabilmenin arayışı içine girmiştir. Avrupalılar adayı tek bir devlet çatısı altında bağlamaya kararlı oldukları için, kuzeydeki Türk devletini resmen tanımamakta sonuna kadar ısrarcı olmuşlar ve sorunun giderek daha da büyümesine yardımcı olmuşturlardır.

Kıbrıs'ın tam Avrupa Birliği'ne üyeliği aşamasında gündeme getirilen Annan Planı, adanın barışa kavuşturulması aşamasında ikili yapıyı ortadan kaldırmakta, Türk ve Rum devletlerini devredışı bırakırken, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında tek bir devlet oluşturmaktadır. Normal federasyon ya da konfederasyon çözümlerinin ötesinde birleşik devlet modeli biçiminde bir yeni yapılanma, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üye olurken acele ile toparlanmasına yardımcı olmak için düşünülmüş ama, plan Türk tarafının kabulüne rağmen, Rum kesiminin karşı çıkması ile devredışı kalmıştır. Böylece, Annan Planı çerçevesinde oluşturulacak bir Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti statüsünde adanın tamamının Avrupa Birliği'ne girebilmesi senaryosu devredışı kalmıştır. Plana karşı çıkan Rum kesimi Avrupa Birliği'ne üye kabul edilirken, planı onaylayan Türk kesimi Avrupa'nın dışında kalmıştır. Adanın bölünmüş yapısı bu aşamada daha da pekişmiştir.

Annan Planı'na göre, kuzey ve güneydeki parça devletlerinin bir araya gelmesi ile oluşacak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti bir çeşit federasyon olacaktır. Nüfus dengeleri açısından Rum kesiminin mutlak üstünlüğünün olacağı böylesine bir yapılanmada Kıbrıslı Türkler sadece bir azınlık toplumu durumuna düşürülecekleri için, otuz yıl önce Barış Harekatı ile elde etmiş oldukları kazanılmış haklarını da kaybedeceklerdir. Kıbrıs Türkünü bir azınlığın uzantısı

olarak yerel ve bölgesel komitelerde haklarını arayan kimseler durumuna düşüren yeni uygulama Türkler açısından tamamen bir geri dönüştür. Uzun yıllar süren katliamlara tepki olarak adayı Türk askeri çıkmış ve bu sayede Kıbrıslı Türkler çağdaş bir yaşam düzenine güvenceli biçimde kavuşmuşlardır. Şimdi adanın Avrupa Birliği'ne alınışı aşamasında Türklerin sahip oldukları kazanılmış hakları ve güvenceli yaşam düzenleri ellerinden alınmak istenmekte ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bu duruma haklı tepki göstermesi ise anlayışla karşılanmamaktadır. Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olmadıkça da Kıbrıs adasında yaşayan Türklerin Avrupa çatısı altında kendilerini güvence altında hissetmeleri mümkün olamayacaktır. Türkiye üye yapılmadan Kıbrıs'ın tam üyeliğinin gerçekleştirilmesi, Kıbrıslı Türkler açısından tam anlamıyla bir geri dönüşü beraberinde getireceği için, böylesine bir çözümün Türk tarafınca kabul edilmesi kesinlikle düşünülemeyecektir. Bu çerçevede, durumun yeniden gözden geçirilerek Türk tarafına yeni güvenceler verilmesi zorunlu görünmektedir. Türkiye üye olmadığı için, Kıbrıs konusunda Türkiye'ye verilebilecek yeni güvenceleri Yunanistan ya da Kıbrıs Rum yönetiminin başvurusu üzerine Avrupa Birliği'nin üst organları iptal edebilir ve bu durumda yeniden güvence sorunu ortaya çıkacağı için, Türkiye tam üye olmadan Kıbrıs adasının tam üye konumuna getirilmesi, Türkler açısından son derece riskli bir durum yaratmaktadır. Avrupa organları bu durumu düzeltmedikçe, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile başı Kıbrıs yüzünden sürekli dertte olacaktır.

Günümüzde, Kıbrıs Cumhuriyeti görünümü altında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Avrupa Birliği'ne tam üye olarak kabul edilmiştir. Bu tam anlamıyla eksik ve hatalı bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Kıbrıs Rum kesimi Avrupa üzerinden bütün dünya tarafından adanın yasal temsilcisi olarak kabul edilmektedir ki, bu durum tamamen yasalara ve uluslararası hukuka aykırı düşmektedir. Bu durumda hem Yunanistan hem de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi kendi açılarından kazançlı çıkmışlardır. Avrupa Birliği gibi bir büyük kıtasal oluşuma sırtlarını dayayan bu iki Helen devleti, hem Türkiye'den hem de Türklerden tarihi intikamlarını alma şansını, uluslararası hukukun olanaklarından yararlanarak elde etmiş gö-

r n yorlar. Yunanistan'dan sonra Güney Kıbrıs'ın da adayı temsilen Avrupa'ya alınması ile, fiilen Enosis gerçekleşmiş bulunmaktadır. Rumların tarihi rüyası olan Kıbrıs'ın Türklerden kurtarılması davası, bu aşamada Avrupa Birliği üzerinden gerçekleşmiş olarak görünüyor. Avrupa Birliği içinde yer alan iki Helen devleti Türk düşmanlığını böylesine büyük bir uluslararası platformdan yararlanarak s rd rebiliyorlar ve Türklerin karşısına daha güçlü bir şekilde dikilebiliyorlar.

Türklerin haklarını ve devletlerini korumak üzere adaya çıkmış olan Türk askeri birliğinin çekilmesini istemek, Türklerin çıkarları açısından hiç de gerçekçi değildir. Özellikle Avrupa Birliği'nin  ifte standartlı ve hristiyan dayanı masından kaynaklanan tek yanlı tutumu devam ettikçe, Türk askeri Kıbrıs'ta kalmaya devam edecektir. Avrupa Birliği'ne  ye olmanın avantajlarından yararlanacak olan Rum kesiminin Türklerle karşı tutum ve davranışlarını sertle tirmesi durumunda ise, Kıbrıs sorunun yeniden sıcak bir çatışma aşamasına sürüklenmesi söz konusu olabilir ve bu gibi durumlarda Türkler açısından Türk ordusunun Kıbrıs'taki varlığı vazgeçilmezlik noktasına gelebilir. Adanın Türkler'in dışında kaldığı bir kıtasal birliğe Rum kesimi üzerinden alınması yeni bir durumdur ve gelecekte Türk ve Yunan devletlerinin dış politikalarında önemli gelişmelere neden olabilecektir. Yunanistan Türkiye karşıtı politikalarında Kıbrıs'ı da ikinci bir devlet olarak yanına alabilecek ve kendi isteklerini Avrupa Birliği platformuna getirdiğinde iki devlet olarak daha etkili bir Türk karşıtlığı politikasına bu kıtasal oluşumu alet edebileceklerdir. Türkiye'nin Yunanistan ile sorunlarını bu açıdan yeniden ele alarak, ortaya çıkan yeni durum çerçevesinde daha etkili politikalar geli tirmesinde yarar vardır. Tarihten gelen Türk-Yunan  eki mesinde Yunan tarafının Avrupa'yı arkasına alarak Türkiye'nin üzerine gelmesi, iki devlet arasında yıllardır varolan sorunları yeni   z mleri Türklerle dayatacaktır. Türkiye Avrupa Birliği'nin dışında kaldıkça Yunan devletinin ve Rum yönetimindeki Kıbrıs'ın bu tür siyasal manevralarına karşı son derece dikkatli olmalı ve bu doğrultuda alternatif politikalar geliştirmelidir.

Günümüzde Avrupa Birliği, Türkiye'ye üyelik için bir geleceğe dönük umut bile vermezken, Kıbrıs'ı tümüyle ele geçirmenin çaba-

sı içindedir. Bu doğrultuda adada sadece Avrupa'ya bağlı bir otoritenin yürürlükte olmasını bunun dışında herhangi bir yönetime yer verilmemesini, kuzeyde ise hiçbir biçimde Türk yönetiminin tanınmamasını istemektedir. Bu doğrultuda Türkiye'ye sürekli baskılar yapılmakta, Türkiye'nin Kıbrıs ile ilgili tezleri ve görüşleri yok sayılmaktadır. Kıbrıs sorununu yakından bilen uzmanların açıkladığı gibi, Kıbrıs'ta Rum ve Türk halklarının artık eskisi gibi beraber yaşayabilmeleri mümkün değildir. Bu gerçeği görmezden gelen Avrupalılar, adadaki gerçek koşullara aykırı düşen doğrultuda çabalarını yürütmekte ve Türk tarafına her türlü baskı yollarını denemektedirler. Adada yeni bir birlikteliğin önkoşulları yaratılmadan yeniden Türk ve Rumların birlikte yaşama dönebilmeleri mümkün görünmemektedir.

Güney Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine üye olma durumu, Yunanistan ile ada arasındaki ilişkileri pekiştirmektedir. Yunanistan bir ağabey gibi davranmakta, Güney Kıbrıs Rum yönetimini Avrupa Birliği içinde Helen milletinin çıkarları doğrultusunda yönlendirebilmektedir. Adadaki Rum yönetimini, Kıbrıs devleti olarak tanıyan Avrupa Birliği, hem gerçeklere ters düşmekte hem de uluslararası hukuku çiğneyerek, Türklerin kazanılmış haklarını yok saymaktadır. Avrupa Birliği Kıbrıs Türk halkının eşit haklarda yaşamını sürdürme şansını ortadan kaldırmakta, Kıbrıs'ı Avrupa hegemonyası altına alırken adanın tam anlamıyla bir Rum yönetimi çerçevesinde yönlendirilmesinin koşullarını hazırlamaktadır. Rum tarafı, Kıbrıs devleti olarak kabul edilince artık Türk ve Rum kesimlerinin, gelecekte yeniden ortak bir devlet çatısı altında eşit koşullarda yaşayabilmelerinin koşulları ortadan kalkmaktadır. Rum tarafı uluslararası hukuka ters düşen yasa dışı devlet statüsünü korudukça, Kıbrıs'ın bütünüyle Avrupa Birliği içinde yer alabilmesi mümkün olmayacak ve kuzeydeki Türk Devleti, Avrupa Birliği'nin dışında yaşamaya devam edecektir. Güney Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyeliğinden gelen avantajlarını kullanması, Türkiye Cumhuriyeti bugünkü yapısı ile Avrupa Birliği içinde yer almadıkça hiçbir anlam taşımayacaktır. Avrupa Birliği, bu durumun yaratacağı sorunları aşabilmek için Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne bazı kolaylıklar sağlayabilir ve gerekirse yeni güvenceler öne süre-

bilir. Türkiye'nin Londra ve Zürih antlaşmalarından gelen garantörlük statüsü sürdürülebilir ve bu doğrultuda bazı yeni adımlar atılabilir. Kıbrıs ile Yunanistan'ın Avrupa Birliği içinde bütünleşme süreci hızlanırsa, Birlik yönetimi bu durumu dengeleyecek bazı önlemler alabilir ve Türkler yeniden devreye girerek bu önlemler aracılığı ile yeni dengelerin oluşumuna katkıda bulunabilirler. Türkiye ve Kıbrıslı Türkler'in iyi niyetli attıkları yeni adımların Avrupa tarafından dikkate alınması, adanın yeni düzene daha barış içinde geçmelerini sağlayacaktır.

Rumlar, Avrupa Birliği sürecinde, Türklerle eşit ortaklığa dayanan bir devlet kurmaktansa, adanın üçte ikisine sahip oldukları şimdiki Helen karakterli yönetimlerini devam ettirerek, Avrupa platformu içinde yer almaya çalışacakları görülmektedir. Rumların bütün çabası Yunanistan desteği ile elde edemedikleri avantajları bu kez Avrupa Birliği'ni kullanarak elde etmeye çalışmak biçiminde gündeme gelmektedir. Avrupalılara kendi çıkarlarını hak olarak kabul ettiren Rum yönetimi, Türklere karşı daha güçlü biçimde direnme olanağını elde etmişler ve bu noktadan hareket ederek ada üzerinde kurulu bulunan Türk yönetimini ortadan kaldırbilmenin yollarını aramışlardır. Adadaki bölünmüşlüğü ortadan kaldırmak için bütün Avrupa'nın desteği ile uluslararası alanda Kıbrıs'ı bir Helen ülkesi olarak göstermeyi sürdüreceklerdir.

Kıbrıs Avrupa Birliği sürecine girdikten sonra, adanın yönetimi ile ilgili kuralları koyma hakkı Avrupa Birliği organlarının eline geçmektedir. Bu aşamadan sonra artık Kıbrıs sorunu bir Türk Rum meselesi olmaktan çıkmakta, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki bir konu düzeyine çıkmaktadır. Artık cemaatler arasındaki görüşmelerle, adadaki sorunların çözülmesi ya da adaya yeni bir düzenin getirilmesi sözkonusu olmayacak, Güney Kıbrıs Yönetimi Avrupa Birliği'ne Kıbrıs Cumhuriyeti olarak üye olacağı için, adanın güneyinde Avrupa kuralları geçerli olacak adanın kuzeyi ise, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki görüşmelerin seyrine göre biçimlenecektir. Avrupa Birliği'nin almış olduğu kararlar hem adanın güneyini düzene koyacak hem de Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki görüşmelerin yönünü belirleyecektir. Yunanistan'ın baskılarının bir işe yaramadığı dönemler dikkate alınır, ikili gö-

rüşmelerde Avrupa Birliği baskıları ile Helen dünyası Megalo İdea doğrultusunda bir sonuca varmaya çalışacaktır. Avrupa Birliği kendisine üye olan ülkeleri aynı doğrultuda düzenlemelere götürürken, Kıbrıs da bundan etkilenecek ve Avrupa nizamı adanın güneyinde etkili olacaktır. Kıbrıs Türk toplumunun Avrupa Birliği'nin dışında kaldığı bir süreçte, adanın bütünüyle Avrupa standartlarına göre yönetilmesi mümkün olamayacaktır. İkili devlet yapısının devam etmesi, Güney Kıbrıs yönetiminin resmen Kıbrıs devleti olarak tanınmasının gücünü kırarak, Hristiyan batı dayanışması içinde Kıbrıs için üretilecek çözümler ya da önlemler, kuzeydeki müslüman Türk devletini ve toplumunu bağlamaktan uzak kalacaktır. İki başlı durumun sürüp gitmesi, Avrupa Birliği doğrultusunda üretilen çözümleri de yetersiz kılacaktır. Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki görüşme sürecinde iki tarafı tatmin edecek sonuçlar alınmazsa, bölünmüş adanın kuzey ve güney kısımları iyice birbirlerinden uzaklaşacaklardır. Böylesine olumsuz bir gelişmeyi önleyecek yeni bir olumlu yaklaşım da ortada görünmemektedir.

Avrupalılar, Kıbrıs sorununa Avrupa Birliği'nin genişlemesi açısından baktıkça, bir ilerleme sağlamak olanaksızdır. Avrupa kıtasının bütünleştirilmesi için yola çıkan Avrupa merkezi güçleri, birliği doğruya doğru genişletirken, Kıbrıs adasını sınırları içine katılacak bir kara parçası olarak görmekte, Avrupalıların bu bakış açısı da Kıbrıs sorununun sahip olduğu gerçek koşullar içinde algılanmasını önlemektedir. Önümüzdeki dönemde Büyük Avrupa Projesi çerçevesinde doğruya doğru genişlemesini tamamlamak için çaba gösteren Avrupa Birliği, Kıbrıs'ı çözülecek bir sorun olarak değil ama sınırları içine katılacak bir kara parçası olarak görmekte, bu nedenle de sorunun çözümünde bir adım dahi ileri gidilememektedir. Daha çok genişleme ile ilgili Avrupa organlarında Kıbrıs konusunun ele alınması, sorunu çözümsüz bırakmakta, sanki Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girişi ile sorun bütünü ile ortadan kalkacakmış gibi bir hava estirilmektedir. Yunanistan'dan sonra doğruya doğru açılırken önceliğin Kıbrıs'a verilmesi, Yunanistan'ın Helen dünyasındaki etkisinden yararlanmak ve bu doğrultuda büyük bir müslüman ülke olan Türkiye'nin üyeliği zaman içerisinde dönüştürülmeye terk edilirken, adadaki hristiyan varlığından yararlanılarak,

Kıbrıs Türkiye'den sonra gündeme gelmesine rağmen, öne alınarak birlik çatısı altında eritmeye çalışılmaktadır. Türkiye'yi içine almakta zorlanan Avrupa Birliği, Kıbrıs'a öncelik verirken, ada üzerinden doğruya doğru açılımını yapmak istemekte ve adayı üs olarak kullanarak, Orta Doğu'nun yeniden yapılanmasında Kıbrıs üzerinden etkin olabilmenin yollarını aramaktadır.

Kıbrıs sorununu çözmeden adayı içine alan Avrupa Birliği'nin, burada tamamen çıkarıcı bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Uluslararası alanda kendisini uygarlığın beşiği olarak gösteren Avrupa'nın, çıkarları sözkonusu olunca, uluslararası hukuku bir yana bırakarak, tamamen emperyalist amaçlı hareket etmesi, çözümsüz kalan bir sorun varken, el çabukluğu ile Kıbrıs'ı Avrupa'nın hegemonyası altına almak istemesi, bütün dünya ülkeleri açısından ibretle izlenecek bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bütün dünyaya uygar davranışı ile örnek olması gereken Avrupa'nın, uygarlık merkezi olduğunu ileri sürmesine rağmen, uluslararası hukuka aykırı davranması, çözüme bağlayamadığı bir ülke ile ilgili sorun varken, bu ülkenin topraklarını el çabukluğu ile kendi sınırları içine katmaya çalışması, Avrupa'nın uygar yüzünü değil ama, emperyalist tutumunu açıkça göstermektedir. Tarih boyunca bütün dünyaya emperyalist tutumu ile egemen olmak için uğraşan Avrupa'nın yeni bir emperyal politikasına Kıbrıs sorununda rastlanmaktadır. Eski emperyal tutumundan ve alışkanlıklarından bir türlü uzaklaşmayan Avrupa'nın gene eskisi gibi hareket ettiği ve bu doğrultuda, sorunlu bir ülke olan Kıbrıs'ı çözüme kavuşturmadan kendi kontrolü altına aldığı görülmektedir. Böylesine haksız bir tutumu yıllarca Avrupa emperyalizmine karşı savaşmış olan Türk tarafının kabul etmesi düşünülemez.

Uluslararası hukuka göre, üzerinde anlaşma olmayan bir ülke ya da ada, herhangi bir uluslararası örgüt ya da bölgesel yapılanma içinde yer alamaz. Londra ve Zürih antlaşmalarına göre, Türkiye ve Yunanistan'ın içinde yer almadığı herhangi bir uluslararası örgütlenme ya da devletler birliğine Kıbrıs'ın üye olması mümkün değildir. Bu antlaşmalara göre, ancak Türkiye ve Yunanistan'ın içinde yer aldığı uluslararası birlik ya da örgütlere Kıbrıs üye olabilir. İngiltere'nin de taraf olarak katıldığı Londra ve Zürih antlaşma-

larına göre, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği içinde yer alması uluslararası hukuka aykırı düşmektedir. Usulüne uygun bir antlaşma taraflar arasında yapılmışsa, o antlaşma artık uluslararası hukukun bir parçasıdır ve böyle bir antlaşma çiğnenirse o zaman uluslararası hukukun bir parçasıdır ve böyle bir antlaşma çiğnenirse o zaman uluslararası hukuka ters düşen bir durum vardır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bir bağımsız devlet olarak kurulmasını sağlayan ve bu durumu İngiltere, Türkiye, Yunanistan devletlerinin garantörlüğüne bırakan kurucu antlaşmalar açıkça çiğnenmekte ve Avrupa Birliği her zaman bütün dünyaya karşı uygarlık ile hukuka uygunluk mesajları vermesine rağmen, kendi çıkarları sözkonusu olunca Türkiye Cumhuriyeti'nin garantörlüğünü ve bu doğrultuda Kıbrıs'ın Türkiye ile beraber bir üst yapılanmaya üye olabileceğini gözardı ederek, adayı çok hızlı biçimde kendi denetimi altına alma yoluna gitmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Türkler, Avrupa'nın bu emperyalist tutumu nedeniyle açıkça mağdur bir duruma düşmekte ve geleceği belirsiz bir ortama sürüklenmektedir.

Türkiye'nin üye olmadığı bir Avrupa Birliği içinde Kıbrıs'ın ne yeri ne de geleceği olabilir. Türkiye'yi içine alabilecek kadar olgunlaşmamış bir Avrupa Birliğinin geleceği de belirsiz olduğu için, böylesine belirsizlik ortamında Kıbrıs'ın da geleceği belirlenemeyecektir. Haritadaki yeri Avrupa kıtası olmamasına rağmen, Kıbrıs'ın Avrupa'ya doğru sürüklenmesinin nedeni, adayı Türklerin elinden kurtarmak olarak görünmekte ve ada üzerindeki beş yüz yıllık Türk egemenliği görmezden gelinmektedir. Tarihte hiçbir zaman bir Yunan ya da Rum adası olmamış olan Kıbrıs'ın, Güney Rum yönetimi üzerinden, Avrupa'ya bağlanması ve böylece Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın ada üzerinde egemenliğinin sağlanması açıkça hem tarihe hem de hukuka ters düşmektedir. Böylesine bir durumu, Kıbrıslı Türkler ile beraber Türkiye Cumhuriyeti de kabul etmeyecektir. Rumlar, Yunanlılar ve Avrupalılar bu gerçeği gördükleri için, sıkı bir işbirliği ile sonuca gitmeye çalışmaktalar ve en kısa zamanda adayı Türklerden kurtarmanın çalışmalarını istikrarlı biçimde sürdürmektedirler. Kıbrıs, Malta, Korsika, Sardunya, Sicilya ve Girit gibi Avrupa bölgesinin adası olmadığı için, gelecekte de yeri Avrupa'da değil ama ait olduğu bölgede

yani Doğu Akdeniz’de ya da Orta Doğu’da olacaktır.

Türk basınının ikinci meşrutiyet yıllarında yabancı sermaye ve gayri müslim azınlıklar tarafından oluşturulduğu dikkate alınırsa, milli olmayan tarafının daha ağır bastığı görülmektedir. Milli doğrultuda yayın organlarının da yer aldığı Türk basınında daha çok yabancı sermaye egemen konumda olduğu için önde gelen büyük gazeteler daha çok gayrimilli bir doğrultuda yayınlar yapabilmektedirler. Şu an en büyük medya gruplarından birisinin elindeki beş gazeteyi Avrupa Birliği yayın organı gibi çıkartarak ülkemize yapılan dış baskılara aracı bir konuma geldiği görülmektedir. Büyük sermayenin denetiminde olan büyük gazetelerin, Avrupa Birliği bülteni gibi çıkarak Türkiye’yi tam olarak AB çizgisinde teslim alabilmek için her türlü yayına yöneldiği gözlemlenmektedir. Avrupa Kuruluşlarından ve organlarından çıkan bütün kararlar, sanki bilimsel tek doğru imiş gibi manşetlerle Türk kamuoyuna taşınmakta ve Türkiye’nin bir ülke olarak bu doğrultuda hareket etmesi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Kopenhag zirvesi öncesinde artık ulusal denilemeyecek basın organları Kopenhag kriterleri doğrultusunda Avrupa sopasını Türkiye’ye karşı kullanmışlar, bu kriterler doğrultusunda Türkiye’yi baskı altına almışlardır. Bu tutumun önceden planlanan bir biçimde Türk kamuoyunu denetim altına almanın yolu olarak önceden hazırlandığı ve Türkiye’nin ulusal çıkarlarına karşı kullanıldığı görülmektedir. Avrupa Birliği’nin bir emperyalist yayılma organizasyonu olarak, para ve sermaye ilişkileri ile Türk medyasını kendi çıkarları doğrultusunda Türkiye’nin aleyhine kullandığı açıkça görülmektedir. AB temsilcisinin desteklediği birçok yazar ve gazetecinin medyanın önemli köşebaşlarını ele geçirmesi ve buradaki konumlarını Türkiye karşıtı biçimde kullanmaları gerçekten üzücüdür. Birinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul basınının mütareke basını olarak yaptığı işbirlikçiliğe, günümüzde büyük basın ve yayın kuruluşlarının sürüklenmesi, Türkiye-Avrupa ilişkilerinde dengenin bozulmasını ve Türkiye’nin sürekli olarak kaybetmesine neden olmuştur. Avrupa’nın ve Almanya’nın bazı yayın kuruluşlarının ana sermayelerinin yarısından fazlasını ele geçirmeleri karşısında Türk kamuoyu pasif bir konuma itilmiştir. Türkiye’yi hiçbir zaman içine

almayı düşünmeyen Avrupa Birliği'nin, ülkemizi elinde tutabilmek ve bizim bağımsız bir dış politikaya yönelmemizi önlemek için, böylesine büyük medya ve basın organizasyonlarına yöneldiği anlaşılmaktadır.

Metinlerde yer alan "Müzakerelere gecikmeksizin başlanması" sözü son derece esnek ve her türlü yoruma çekilebilecek derecede kaypak bir tanımlamadır. Bu tür, kesinlik ortaya koymayan tanımlamaların ya da sözcüklerin arkasından giderek tam yarım yüzyılı Avrupa kapılarının önünde Türkiye bekleyerek geçirmiştir. Şimdi bu açıklama ile Avrupa, giderek sabırsızlanan Türkiye'ye gene gelecek için boş bir umut vaad etmektedir. Türkiye kendi konumunu ve ulusal çıkarlarını adam gibi kavramadıkça ve isteklerini doğru dürüst ortaya koymadıkça, sonuç belgesindeki tanımlama hiçbir işe yaramayacaktır. Avrupa ve Türkiye arasındaki yarım asırlık ilişki dönem dönem ele alındığı zaman Avrupa Birliği'nin, bu tanımlamadan çok daha kesin bazı açıklamaları görmezden geldiği ya da daha sonra değişen durumlara göre farklı yaklaşımlarla Türkiye'yi Avrupa'nın içinden uzak tutan politikalara yöneldiği gözlemlenmektedir.

Her yıl düzenli olarak yapılan Avrupa Birliği zirvelerinde Türkiye sürekli olarak gündeme gelmekte ve her defasında başka gerekçeler yaratılarak ülkemizin Avrupa'ya giriş sürecinin önü kesilmektedir. Yıllarca Kopenhag kriterleri doğrultusunda ensemizde boza pişiren Avrupa Birliği, bu koşullar yerine getirildiği aşamada bu kez de hiç ilgisi olmamasına rağmen Kıbrıs'ı bir yeni koşul olarak Türkiye'nin önüne çıkartmış ve ciddi bir zorlama ile dayatma yolunu seçmiştir. Türkiye'yi üyelik havasına getirip bu kargaşada geri dönülmez bir aşamaya gelindiğinde Kıbrıs'ın yeni bir koşul olarak Türkiye'nin önüne çıkartılması iyi niyetten yoksun bir durumdur. Hatta bir anlamda da kötü niyetli bir tutumdur. Türkiye'yi böylesine büyük bir yapıda içine almak istemeyen Avrupa'nın yaklaşık çeyrek yüzyıllık bir süreçte Türkiye'yi parçalayarak içine almaya hazırlandığı anlaşılmaktadır. Yugoslavya gibi eyaletlerin bağımsız yapılara dönüştüğü ve daha sonra da bu yeni küçük cumhuriyetlerin yeniden Avrupa Birliği eyaletine dönüştüğü bir süreç Türkiye'ye zorla kabul ettirilmek istenmektedir. Kıbrıs'ta Avrupa'nın

isteklerine Türkiye boyun eğerse, bu kez Ege ve Güneydoğu ile, Ermeni ve Pontus sorunları ısıtılarak önümüze konulacaktır. Yarım yüzyıllık tecrübe AB'nin Türkiye'ye bakışını açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye Kıbrıs'ı verse bile tam üyelik müzakerelerine geçilmeyecek ve yeni bahaneler yaratılacaktır. Ege ve Güneydoğu bu konuda alternatif bahaneler olarak ısıtılmaktadır. Gecikme sözcüğü Türkiye'nin gözünü boyamak için kullanılmıştır. Elli yıllık bir maceradan sonra "gecikmeksizin" kavramı son derece komik kaçmaktadır. Ortada büyük bir gecikme vardır. Hiçbir önlem bu gecikmeyi ortadan kaldıramaz. Bu gecikme de Türkiye'nin AB'ye istediği gibi onurlu bir biçimde üye olamayacağını açıkça ortaya koymaktadır.

ABD'nin Türkiye için Avrupa Birliği'ne baskı yaptığı iddiaları son derece tartışmalıdır. Medya ile yaratılan yapay görünümlere aldanmamak gerekir. Ülkelerin ve de siyasal güçlerin söylediklerine değil ama yaptıklarına bakmak gerekir. Jeopolitik, uluslararası ilişkiler, ulusal strateji gibi bilim alanlarından hareket edilerek konu ele alınırsa, gerçek durumun söylenenin tamamen aksi yönde olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. ABD'nin kendine bağlı medya organları ile dünya kamuoyunu çıkarları doğrultusunda oluşturduğu dikkate alınırsa, bu konudaki yaklaşımının da politik olduğu anlaşılmaktadır.

Her geçen gün ABD ile AB'nin yollarının ayrıldığı ortaya çıkarken, Avrupa'nın Amerika'nın kontrolü altındaki Nato'ya karşı bir Avrupa Ordusu oluşturmaya çaba göstermesi, artık Batı blokunun varlığından söz etmeyi zorlaştırmaktadır. Sovyetler Birliği varken, ortak düşman komünizme karşı oluşturulan Avrupa ve Amerika birlikteliği küreselleşme sürecinde ortadan kalkmıştır. ABD kendisinin merkezinde yer alacağı bir küreselleşmeyi bütün dünyaya dayatırken, bu gidişe örgütlü karşı çıkış Avrupa Birliği'nden gelmektedir. Avrupa Birliği giderek Almanya'nın denetimi altına girerken ve Almanya'nın dünyaya egemen olma projesi olan Ostpolitik doğrultusunda Avrupa Birliği doğuya doğru genişlerken, yeni bir süper güç adım adım ortaya çıkmakta ve Avrupa Birliği yavaş yavaş bölgesel bir örgütlenme olmaktan çıkarak, ABD'nin karşısına

yeni bir küresel oyuncu olarak çıkmaktadır. Bu aşamada, artık ABD dünya liderliğinde yalnız değildir ve karşısında ciddi bir Avrupa Birliği alternatifi vardır.

İkibinli yıllara girilmesi ile beraber açığa çıkan ABD-AB rekabeti bütün dünyada giderek yayılmaktadır. Eski Sovyet-ABD çekişmesi gibi bir rekabet ABD-AB çekişmesi biçiminde bütün dünya ülkelerinde görülmektedir. Artık ABD ve AB, her ülkede kendisine yakın iktidarların iş başına gelmesi için yarış halindedirler. Türkiye bu rekabetin en yoğun olduğu ülkedir. Bu aşamada ABD'nin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasına olumlu bakması mümkün değildir. Kıta devletleri arasındaki küresel hegemonya rekabeti nedeniyle böyle bir durum sözkonusu değildir. Nato'da Avrupa ülkeleri ile beraber olan ABD Nato ittifakını bozmamak için, Türkiye'nin Avrupa'ya üyeliğini destekler görünmektedir. İki büyük dünya savaşında karşı karşıya gelmiş olan Anglosakson güçleri ile Germen iktidarının anlaşabilmesi olanaksızdır. Türkiye'nin Avrupa'ya üye olması Almanya'nın ülkemiz üzerindeki egemenliğini artıracığı için, Amerika Birleşik Devletleri'nin böyle bir duruma izin vermesi eşyanın tabiatına ters düşmektedir.

Kıbrıs'ın AB sürecinde gündeme gelmesinin nedeni, Yunanistan'ın hem Avrupa Birliği üyesi olması hem de Kıbrıs'ta taraf konumunda bulunmasıdır. Türkiye'ye karşı olan taleplerini kendi başına gerçekleştiremeyen Yunanistan, Avrupa Birliği üyeliği konumundan yararlanarak, kendi isteklerini bize karşı Avrupa'nın istekleri imiş gibi dayatması bugünkü çıkmazı yaratmıştır. Nato'ya Türkiye ile beraber giren Yunanistan'ın, Türkiye'den ayrı biçimde Avrupa Birliği'ne alınmasının nedeni, Sovyetler Birliği'nin yayılma baskısından bu ülkeyi kurtarmak içindir. Türkiye'nin askeri yapısı batıya bir güvence vermesine rağmen, zayıf ülke konumundaki Yunanistan AB üyeliği ile Sovyetler Birliği ya da Rusya'nın pan-ortodoks yayılmacılığına karşı batı bloku tarafından güvence altına alınmıştır. Ne var ki, günümüzde eski koşullar değişmiştir.

Avrupa ile Amerika Birleşik Devletleri'nin yollarının ayrıldığı bu aşamada, ABD'nin yeni geliştirdiği Avrasya politikası doğrultusunda Yunanistan yeni bir jeopolitik konuma sürüklenmiştir. Adriyatikten Çin Seddi'ne kadar ortaya çıkan Avrasya bölgesinde tek Av-

rupa Birliği üyesi ÷lke Yunanistan'dır. Bu nedenle, ABD'nin Avrasya stratejisi ile, Avrupa'nın Balkanlar stratejisi çelişmektedir. Son Kopenhag zirvesinde Avrupa Birliği Doğu Avrupa ÷lkelerini AB üyelik sürecine sokmadan ABD denetimi altında bu ÷lkelerin Nato'ya üye olarak kabul edilmeleri sağlanmıştır. Almanya kontrolü altındaki Avrupa Birliği ile ABD kontrolü altındaki Nato arasında doğuya doğru bir genişleme ve yayılma yarışı başlamıştır. Böylesine bir aşamada sonucu Rusya ve Türkiye'nin durum ve tutumları belirleyecektir.

Kıbrıs'ın AB sürecinde Türkiye'nin durumunu etkilemesi doğrudan Yunanistan'ın konumuna ve tutumuna bağlıdır. Yunanistan AB üyesi olarak Avrupa ve Almanya'nın isteklerine mi öncelik verecek yoksa, Nato üyesi olarak ABD'nin kendisi için öngördüğü politikaları mı izleyecek? Yunanistan'ın bu çıkmazı bir tercihle aşması durumunda, Türkiye'nin Kıbrıs üzerinden AB ile olan ilişkisi de daha netlik kazanacaktır. AB'nin öne geçmesi ve ABD'nin etkisini kaybetmesi durumunda Kıbrıs konusunda AB istekleri daha öne geçecek ve ada Türkiye'ye rağmen Avrupa'nın içine katılacaktır. Ada üzerinde bu yoldan artacak Almanya hegemonyası, Orta Doğu'da bir Hristiyan ve Germen etkisi yaratacaktır ki, bu da İsrail'in güvenliğini tehdit edecektir. Bu nedenle, hem ABD hem de İsrail Türkiye ile beraber Kıbrıs'ın bütünüyle AB denetimi altına girmesine karşı çıkacaklardır. Karşı kıyı jeopolitiği açısından İsrail ve jeopolitik merkezin kontrolü açısından ABD, Kıbrıs'ın AB denetimine girmesine karşı koyacaklardır. Dünya konjonktüründeki bu çekişme nedeniyle Kıbrıs Türkiye'nin AB üyeliğini engelleyecektir.

Kopenhag zirvesi sonuçlarına göre, Türk tarafının Kopenhag kriterlerini yerine getirmesi üyelik süreci için yeterli görülmemiştir. Zirveden çıkan kararların Türkiye açısından olumsuz olması Yunanistan'a ve Kıbrıslı Rumlara önemli kozlar kazandırmıştır. Avrupa Birliği gibi kıtasal bir oluşumun desteğini yanına alan Rumlar artık daha katı ve uzlaşmaz bir tutum içine girerek, eski taleplerini kesin istekler ve talimatlar olarak Türklere dayatmaktadırlar. Böylesine bir aşamada, Türk tarafının elindeki pazarlık gücünü eskisine oranla kaybettiği öne sürülebilir. Özellikle Türkiye'de çıkan bazı gazetelerin Avrupa Birliği tarafından yönlendirilmesi nedeniyle

sanki böylesine bir durum varmış gibi görünmektedir. AB üyeliği ne koşullanan bazı iş çevreleri ve aydın kesimler de, bu aşamada bir teslimiyetçilik havası giderek yaygınlık kazanmaktadır. Kopenhag zirvesi sonuçlarının Türk kamuoyunda yarattığı umutsuzluk zaman içerisinde bir teslimiyetçiliğe doğru gitmektedir. Ulusal çıkarlar açısından düşünüldüğü zaman bunun kabul edilmesinin mümkün olamayacağı görülmektedir.

Tam bu aşamada, yaşlı bir eski cumhurbaşkanının, "Biz toprakları vermek için aldık" demesi de, işin tuzu ve biberi olmuştur. Beyni ve düşünce melekeleri gerileyen eski ve yaşlı devlet adamlarının konuşurken dikkat etmesi gerekirken, eski cumhurbaşkanının ulu-orta konuşmasını Avrupacı basın Türkiye'nin aleyhine kullanmıştır. Türkiye Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği barış hareketi ile, Kıbrıs Türklerinin yaşamını güvence altına almayı hedeflemiştir. İleride bir kesin barış durumu ortaya çıkarsa o zaman durumun yeniden değerlendirilmesi doğaldır. Ama bugün böyle bir durum yoktur. Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi köşeye sıkıştırmak ve Kıbrıs'ı Orta Doğu'ya atlamak için bir uçak gemisi gibi kullanmak hazırlıklarına karşı Türkiye'nin ve Kıbrıslı Türklerin ulusal çıkarlarını koruyacağı açık ve kesindir. Bir oldu bitti ile Türkiye'nin karşılaşmaması için gereken girişimler sürdürülmektedir.

Aslında Kıbrıs sorunu Türkiye açısından 1960 yılında Londra ve Zürich antlaşmaları ile kesin bir sonuca bağlanmıştır. Ama Rumların EOKA örgütü ile ENOSİS davasını gündeme getirmeleri üzerine, Türkiye önce Türkleri korumayı denemiş daha sonra da Barış Hareketi ile adanın geleceği için bir kesin çözümü gündeme getirmiştir. Barış hareketi sayesinde Kıbrıs'ta çeyrek yüzyıldır barış vardır. Avrupa ve dünya kamuoyu bu gerçeği görmelidir. Türkiye, Avrupa'nın dışındaki ülkelerle, Orta Doğu'daki komşuları ve müslüman ülkelerle yakınlaşarak, Avrupa Birliği'ne karşı pazarlık gücünü yeniden artırmalıdır. Asya ülkeleri de Avrupa yayılmacılığına karşı Türkiye'yi doğal olarak destekleyeceklerdir.

Eski Osmanlı eyaletlerinin bağımsız devlet olarak Avrupa'ya kabul edilmeleri ve eski sosyalist ülkelerle beraber yeni avrupa eyaletleri olmaya hazırlanmaları, AB'nin önümüzdeki yıllarda 25 üyeli bir birlik konumuna gelmesini sağlamaktadır. Eski Osmanlı eya-

letleri ile eski sosyalist ülkelerin Avrupa Birliği üyesi olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin AB'ye girişi için karar verecek konuma gelmeleri, batı emperyalizminin Osmanlı'nın mirasçısı olan büyük ülke Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı oynadıkları bir oyunun sonucudur. Elli yıla yakın bir süredir Türkiye üyelik için uğraşırken, hiç çaba sarfetmeyen Slovakya, Slovenya, Macaristan, Hırvatistan gibi ülkelerin halkının hristiyan olmaları nedeniyle hemen üyelik statüsüne kavuşturumaları açıkça Avrupa Birliği'nin giderek bir Hristiyan fanatizmine dayanan bölgesel birliğe dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Orta Çağ Avrupasının ne derece ırkçı bir yapıya sahip olduğu hatırlanırsa ve ikinci dünya savaşı sırasında Hitlerin izlediği yol dikkate alınırsa, tarihten gelen ırkçı ve dinci fanatik tutumun giderek Avrupa Birliği'nin yönetim organlarında etkin olmaya başladığı görülmektedir.

Yeni katılan küçük ülkeler artık bir Avrupa üyesi oldukları kadar, aynı zamanda bir Alman eyaleti konumunda olacaklarından, Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilgili alacağı kararlarda bu ülkeler kendi başlarına bağımsız olarak hareket edemeyecekler ama büyük patron Almanya'nın yönlendirmesinde karar süreçlerine katılacaklardır. Almanya'nın bu ülkelere artık bir patron konumunda hükmedeceği yavaş yavaş belli olduğundan, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasını istemeyecek bir Almanya ya da Fransa gibi büyük ülkeler bu ülkeleri sürekli olarak Türkiye'ye karşı kullanacaklardır. Eskiden Yunanistan'ı bize karşı kullanan Avrupa'nın büyük ülkeleri, birliğe yeni üye olan bu küçük ülkeleri de bize karşı kullanacaklardır. Kendilerinin olumlu görünmelerine karşılık bu küçük ülkelere verdirecekleri olumsuz oylarla Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini kısa dönemde engelleyecekler ve giderek geciktireceklerdir.

AB disiplini araya girdiği için Türkiye'nin bu yeni üye olan küçük ülkelerle ilişkileri zaman içerisinde bozulacak ya da kesilecektir. Çünkü Avrupa Birliği patronları birlik içine aldıkları bu küçük ülkelerin bağımsız hareket etmelerine ve Türkiye ile eski ilişkilerini sürdürmelerine izin vermeyeceklerdir. Türkiye bu durumu dikkate alarak, Avrupa'nın doğusundaki Balkan ülkeleri ile iyi ilişkilerini daha da geliştirmeli ve AB merkezlerinin Türkiye'nin Balkan

lkeleri ile ilişkilerini kesmesine izin vermemelidir. Bu noktada Türkiye Rusya, Ukrayna ve Karadeniz lkeleri ile yeni bir yakınlış ma denemesini geliştirmek zorundadır.

Avrupa Birliği'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin önüne tek alternatif olarak sunulması yanlıştır. Dünyanın jeopolitik merkezinde yer alan Türkiye'nin Avrupa'nın dışında da bazı seçenekleri vardır. Amerika'nın öncülüğünde bir Avrasya yapılanması, İsrail ve Yahudi lobilerinin öncülüğünde bir Büyük Orta Doğu yapılanması, Rusya'nın öncülüğünde bir Bağımsız Devletler Topluluğu, Türkiye ile Rusya'nın işbirliğine dayanan bir Karadeniz işbirliği, İran ve Türkiye'nin işbirliği ile Orta Asya ile Kafkasları içine alan bir Ekonomik İşbirliği rgtlenmesi, Çin ve Hindistan ile geliştirilecek bir Asya Ortak Pazarı, Türkiye'nin öncülüğünde geliştirilecek bir Avrasya Konfederasyonu, müslüman ülkelerle geliştirilecek bir İslam Ortak Pazarı, Türk Devletleri ile oluşturulacak bir Turan Konfederasyonu ve son olarak da D-8 projesi Türkiye'nin önündeki alternatifleri oluşturmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan otorite boşluğu alanında bütün bu projeler ekişmektedir. Bölgenin merkez lkesi Türkiye olduğu için, bütün bu projelerin gerçekleşmesi Türkiye'nin alacağı biçime bağlı bulunmaktadır. Türkiye bugünkü konumu ile yirmibirinci yüzyılın anahtar ülkesi durumuna gelmiştir. Kilidi açmak isteyen Türkiye'yi ele geçirmek istemektedir.

Çok değişik alternatiflerin söz konusu olduğu bir dönemde, Türkiye önce devlet olarak ayakta kalmanın mücadelesini yapacaktır. Bunun için de ciddi bir ulusal yapılanmanın acilen zorunluluğu vardır. Ulus devlet olarak bölgenin merkezinde yer-alacak Türkiye kendi ulusal çıkarları doğrultusunda uluslararası dengele-re oynayarak, kendi çıkarlarına en uygun düşen Avrasya yapılanmasının içinde yer alacaktır. Avrasya'nın merkez ülkesi olan Türkiye, Avrupa'nın kenar ülkesi konumuna sürüklendiği için, AB yeliği Türkiye'nin tam olarak ulusal çıkarlarına uygun değildir. Soğuk savaş döneminin uzak karakolu olarak görülen Türkiye şimdi de kenar ülke muamelesine maruz bırakılmaktadır.

Türkiye kıyısında köşesinde bir yerlere itildiği AB sürecinde yer alıp almamayı artık yeniden ciddi bir biçimde düşünmelidir. Avru-

pa tarihi Alman-Fransız ve İngiliz üçgeninde biçimlendiğinden, gelecekte bu üçlü arasındaki çekişmelerin Avrupa Birliği'ni parçalamaya noktasına sürükleyeceği söylenebilir. Avrupa birleşirken birden üçe bölünebilir. Baltık Birliği, Merkezi Avrupa Federasyonu ile beraber bir Akdeniz Birliği oluşumu kendiliğinden gündeme gelebilir. Türkiye üçe bölünme sürecini de dikkate alarak Akdeniz ülkeleri ile yakınlaşmalı ve muhtemel bir Akdeniz Birliği'ne de hazır olmalıdır. Türkiye çeşitli alternatifleri dikkate alarak geliştireceği politikalarla, uluslararası konjonktürde ortaya çıkan durumlara ulusal çıkarları açısından en yararlı çözümleri geliştirebilmelidir.

Uzun vadede dünyada neler olabileceğini söyleyebilmek son derece zordur. Dünyanın en küçük kıtası olan Avrupa hele bir de bölünme sürecine girerse, o zaman dünya politikasında iyice önemini yitirme durumunda kalabilir. Bu çerçevede bir Cermen birliğinin etkinliğinden söz edebilmek iyice zorlaşabilir. Avrupa'yı tam olarak kendi egemenliği altına alamayan Cermen birliğinin, Ostpolitik doğrultusunda doğuya yayılabilmesi son derece zordur. Bunun için Rusya ile Türkiye'nin yıkılmaları ya da Almanya'nın denetimine geçmeleri gerekir. Bu aşamada Almanya Ukrayna'yı işgal etmek isteyebilir. Bunu önlemek isteyen İngilizler Ukrayna'ya gelip yerleşebilirler. Amerikalıların Türkiye'ye gelme hazırlıklarının açığa çıktığı bir aşamada İngilizlerin de Ukrayna'yı kendi etkinlikleri açısından dünyanın merkezine yakın bir üs olarak seçebilecekleri ihtimali günümüzde açıkça tartışılmaktadır. Ukrayna'yı Rusya'dan ayıran dünya gücünün İngiltere olduğu hatırlanırsa, Cermen emperyalizminin doğuya kaymasından İngilizlerin karadan savunmalarını Ukrayna bölgesine kaydırmalı söz konusu olabilir. Bu noktada Karadeniz ülkelerinin konumu değişiklik göstermektedir.

Rusya'nın Türkiye'den çekinmesi nedeniyle tam olarak işleme-yen Karadeniz ülkeleri işbirliği örgütünün yeniden canlanabilmesi için Rusya ve Türkiye arasında bir güven ortamı geliştirilebilir. Çeçenistan sorununun çözümü böylesine bir güven ortamı geliştirilebilir. Çeçenistan sorununun çözümü böylesine bir güven ortamının başlamasına yardımcı olabilecektir. Türkiye ve Rusya arasında bir yakınlaşma olursa o zaman Karadeniz Ülkeleri Birliği'nin Cermen

lkeleri birliğine karşı denge sağlayabilmeleri mümkün olabilecektir. Amerika'nın Türkiye zerinden, İngiltere'nin Ukrayna zerinden Japonya'nın Moğolistan üzerinden dünyanın merkezinde etkin olma girişimlerinin sağlayacağı sonuçlar, Karadeniz lkeleri ile Cermen lkelerinin karşı karşıya gelmeleri sürecini açıkça etkileyecektir. Karadeniz işbirliği rgt ciddi bir organizasyona kavuşursa ozaman Cermen ilerlemesine karşı denge kurulabilir.

Uzun vadede nelerin olabileceği çok kesin görünmemektedir. Çin'in izleyeceği yol ve Asya kıtasının alacağı yeni biçim doğrudan doğruya Orta Doğu ve Karadeniz'i de etkileyecektir. Bu doğrultuda gündeme gelecek yeni dengelerle beraber Avrupa ve Karadeniz'in geleceği de belirlenecektir. ABD üstünlüğünün devam etmesi ya da Asya kıtasının merkezi g olarak ortaya çıkması, Karadeniz bölgesinin ikinci derecede kalmasına yol açabilir, o zaman da Cermen lkeleri ile Karadeniz ülkelerini karşı karşıya getirecek bir çatışma süreci devre dışı kalabilir. Bu tamamen dünya konjonktürüne bağlı bir durumdur.

Türkiye'nin durumu belirsiz olunca Kıbrıs adasının geleceği de kendiliğinden bir belirsizliğe sürüklenmektedir. Türkiye gelecekte nasıl bir bölgesel birliğe yönelirse, Kıbrıs'taki Türk varlığı da buna göre biçim alacaktır. Avrupa ve Türkiye ilişkilerinin sorunlu olması devam ettikçe, yakın gelecek için kesin öngörülerde bulunmak mümkün olamamaktadır. Dünya konjonktüründeki gelişmelere göre biçimlenecektir. Balkanlar, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerine yönelen bölgeselleşme eğilimleri, Avrupa Birliğinin Orta Doğu ve Kıbrıs politikalarının geleceğini belirleyecek, yeni ortaya çıkan koşullara göre Avrupa ve Kıbrıs bağlantısı bir netliğe kavuşacaktır.

IX. Bölüm

LOİZİDOU DAVASI

Kıbrıs sorunu ile Loizidou davası arasında son derece yakın bir bağ vardır. Böyle bir davanın gündeme gelmesi Kıbrıs sorunu deniylerdir. Davanın sonuçları ise Kıbrıs sorununu doğrudan etkileyecek bir doğrultudadır. Dava, Kıbrıs sorununun Avrupa'ya taşınması süreci içinde hem Kıbrıs'ın hem de Türkiye'nin Avrupa macesasının yönünü değıştirecek bir görünüme dönüşmüştür. Avrupa Birliğı ilerleme raporunda da yer verilen bu dava, Türkiye ile Kıbrıs sorunu arasındaki gelişmeleri yakından etkilemiş ve başka bir yöne doğru sürüklenmiştir. Kıbrıs sorununun yıllardır kanayan bir yara olarak devam etmesi sürecinde, Loizidou davasının önemli bir aşama olduğu söylenebilir.

Uluslararası hukuk ve insan hakları alanında yeni tartışmaları da beraberinde getiren Loizidou davası, iki aşamalı olarak seyir izlemiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uyguladığı hukuk kuralları tartışma konusu olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa birliğı'ne üye olması aşamasında gündeme getirilen bu dava Türkiye'nin önüne yeni bir engel olarak çıkartılmış, davaya taraf olan devlet olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerine Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul edilmesi, Türkiye'nin Avrupa Birliğı'ne üyelik sürecini geciktirme girişimi olarak algılanmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından önceden oluşturulan siyasi ve hukuki yapının görmezden gelinmesi, davanın dayandığı hukuk temellerini tartışma konusu haline getirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti devleti davayı önceleri görmezden gelmiş ve daha sonra da hukuka aykırı olan konulara itiraz etmiş, uzun süre direndikten sonra, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin vermiş olduğu tazminat cezasını emsal olmaması koşulu ile ödeyerek, iyi niyetini göstermiş ve böylesine bir davanın, Türkiye'nin Avrupa Birliğı'ne üyeliğini engellemesini önlemiştir. Türkiye devleti bir hu-

kuk devleti olduğunu bu tavrı ile bir kez daha göstermiş ve Rum kesiminin, Türkiye aleyhinde kullandığı bir silahı bertaraf etmiştir. Çeyrek yüzyıl önce, Rumların Türkleri katletmeleri nedeniyle Kıbrıs'a Barış Hareketi düzenleyen Türk devletinin bu durumun yaratılmasında herhangi bir suçu ya da kusuru bulunmazken, ortaya çıkan yenik durum nedeniyle, kusurlu bulunması ve yüklü bir miktar tazminata mahkum edilmesi, hukukun genel ilkelerine ve adalet anlayışına ters düşen bir durumdur. Rumların saldırganlığı nedeniyle adaya müdahale etmek zorunda kalan Türkiye Cumhuriyeti, ortaya çıkan durum nedeniyle mahkum olmak ve yüklü bir tazminatı ödemek zorunda kalmıştır. Bu da, Kıbrıs sorununda Türkiye'nin aleyhine yeni bir sayfa açılmasının nedeni olmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 1949 yılında kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi doğrultusunda kurulmuş olan bir uluslararası mahkemedir. Türkiye başlangıçta hiçbir çekince koymadan Avrupa Konseyi üyeleri gibi bu sözleşmeyi imzalamış ve sözleşme ilkelerine dayanan insan hakları uygulamasını Avrupa kıtasının çatısı altında kabul etmiştir. Sözleşme, insan haklarının en esaslı olanlarını madde madde saymış ve imzacı ülkelerin bunları temel hukuk ilkeleri olarak kabul etmesini sağlamıştır. Sözleşmeye ek olarak zaman zaman yeni ek protokoller gündeme getirilmiştir. Türkiye bunların bir kısmını benimsemiş ama kendi dayandığı devlet modelini zorlayabilecek olanlarını ise bekletmiştir. Sözleşmeye taraf olan ülke olarak mahkemede kendi temsilcisini de bulunduran Türkiye Cumhuriyeti, mahkemenin yargısal denetimini kabul ettiği için bu mahkemeden çıkan kararları da uygulamaya çaba göstermiştir. Kişisel başvuru hakkı, ulusal hukuk sistemlerinin ötesinde ve üstünde Avrupa sistemi içinde tanındığı için hakları zarar gören tüm mağdurların bu haktan yararlanarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru hakkı bulunmaktadır. İnsan haklarının tam olarak korunabilmesi için, devlet sistemlerinin yanısıra, devletlerüstü denetim sistemi de Avrupa Konseyi çatısı altında, İnsan Hakları Sözleşmesi ile gerçekleştiriliyordu. Kendi devlet düzenleri içinde, iç hukuk yollarını tüketen mağdurlar, daha sonraki aşamada bir üst yol olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidebileceklerdi. Loizidou davası, işte böylesine bir süreç içinde, birey-

sel başvuru hakkının kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bireysel başvuru yolu ile önüne gelen davalarda, davalı devletin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı bir davranışını belirlerse, o zaman hakkaniyetin yerine gelebilmesi için uygun bir tazminat miktarına karar vermektedir. Hem maddi hem de manevi bazen de her ikisine birden karar verebilen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, karar verirken dava dosyasını incelemek ve tarafların savunmalarını almak zorundadır. Bu noktada, genel olarak izlenen mahkeme usulüne uygun davranılması gerekmektedir. İkinci Dünya Savaşı sırasında birçok insanın telef olması, Avrupa kıtasına böylesine kıtasal karar verecek bir mahkeme kurma eğilimini ortaya çıkarmış ve bu doğrultuda ilgili mahkeme kurulmuştur. Türkiye, kendi iç sorunları nedeniyle uzun süre bekledikten sonra, bireysel başvuru hakkını düzenleyen ek protokolü kabul etmiş ve bu doğrultuda uygulanan Avrupa hukukuna uyum göstermeye çalışmıştır. Bireysel başvuru hakkını kabul etmekte uzun süre bekleyen Türkiye, bu hakkı benimzedikten sonra birçok başvuru ve bu doğrultuda verilmiş olan kararlar ile karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin müdahale hakkını kullanarak adaya gerçekleştirdiği Barış Hareketi sırasında, Güney Kıbrıs Rum bölgesine göç eden rum asıllı bayan Loizidou, 19 Mart 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler denetimi altındaki sınır bölgesinde Türk kesimine karşı eylemi gerçekleştiren grup içinde yer almış ve bu eylem sırasında KKTC sınırlarını ihlal ederek, Türk kesiminde kalan evine gidemediği için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni protesto etmiştir. Titiana Loizidou, Kuzey Kıbrıs'ın Girne kentinde yer alan 4609, 4910, 4619, 4748, 4884, 5002, 5004, 5386 numaralı parsellerin maliki olduğunu ve Türk askeri güçlerinin kendisinin Girne'ye dönmesini engellediğini ve mallardan yararlanmasına izin verilmediği gerekçesi ile 22 Temmuz 1989 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne giderek bireysel başvuru hakkını kullanmış ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı tazminat davası açmıştır. Bayan Loizidou'nun öncülüğünde Güney Kıbrıs'tan birçok rum asıllı bayan da Türkleri protesto eylemlerine katılmışlardır. Birçok Rum bayan Loizidou'nun arkasında yer almıştır. Bireysel başvuru hakkını kullanan

Loizidou Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin birçok maddesine aykırılık olduğunu ileri sürerek, bu durumu yaratan Türkiye Cumhuriyeti aleyhine karar verilmesini talep etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, bireysel başvuruyu incelerken, mülkiyet hakkının sürekli ihlalini kabul edilemez bulmuş, esasa ilişkin inceleme sonucunda dolaşım ve mülkiyet hakları arasında bağlantı olduğu savını reddederek, davacının mallarına ulaşamamasının mülkiyet hakkının ihlali anlamına gelmediği sonucunu vermiştir. Komisyonun bu raporu üzerine Güney Kıbrıs Rum yönetimi davayı mahkemenin önüne getirmiş, Divan ise komisyonun kararına ters düşen bir sonuca varmıştır. Divana göre, Türkiye Cumhuriyeti kendi sınırlarının dışında da olsa, askeri birliklerini bulundurarak, davacının mülkiyet hakkını engellediğine karar vermiştir. Divan önce, 18 Aralık 1996 tarihinde verdiği karar ile Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğini kabul etmiş, ayrıca Loizidou'nun mülkiyet hakkının sürekli ihlali iddiasını, 1974 tarihinde gerçekleştirilen Barış Hareketi'ne bağlamıştır. Bunu takip eden divan, son olarak 28 Temmuz 1998 tarihinde oy çokluğu ile aldığı kararla, davacının 1989 tarihinde gerçekleştirdiği sınır gösterisi sırasında, KKTC'deki taşınmaz mallarına ulaşabilmek istediği iddiasıyla Birleşmiş Milletler denetimindeki ara bölgeyi geçerek KKTC sınırlarını ihlal ettiğine dair bir karar almış, Divan daha sonra vermiş olduğu tazminat kararını, KKTC'nin devlet olarak tanınmaması nedeniyle, davacının mal varlığına ulaşamamasının sorumluluğunu Türkiye Cumhuriyeti'ne yüklemiştir. Böylece, Avrupa İnsan Hakları Mahkeme'sinin usul hukukuna aykırı biçimde, Türkiye kendi ülkesi dışındaki bir olay nedeniyle suçlu durumuna düşürülmüştür.

Türkiye, uzun süre mahkeme kararını tanımamış ve bunu yerine getirmeyeceğini belirtmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye'yi Kıbrıs'ta işgalci görmesi, Londra ve Zürih Antlaşmalarındaki garantörlük statüsüne ters düşüyordu. İkinci olarak mahkeme, çeyrek yüzyıldır devlet olarak varlığını sürdüren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni resmen tanımıyor ve bu nedenle de KKTC'nin davada taraf olmasını kabul etmiyordu. Ayrıca dava sonucunda bir milyon dolar civarında yüklü bir tazminat miktarına

Türkiye'nin mahkum edilmesi de iyi niyetli olmayan bir tutum olarak değerlendirilmiş ve Avrupa Birliği'nin daha sonraki yaklaşımları izlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs'ın kuzey kısmında kalan eski Rum mallarının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından kamulaştırıldığını öne sürerek davacının böyle bir dava açamayacağını itiraz olarak öne sürmüştür. Ayrıca davanın gerçek muhatabının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olması gerektiği de belirtilerek, yapılmış olan usul hukuku yanlışlığının ortadan kaldırılması talep edilmiştir.

Bireysel başvuru hakkını kabul ettikten sonra, her başvuru ile ilgili davayı yerinde izleyen Türkiye Cumhuriyeti, davaların sonucunda verilen kararlara da uymuş, belirtilen tazminat miktarlarını davacı taraflarca ödemiştir. Ne var ki, Loizidou ile ilgili dava Türkiye devletinin ülkesi dışındaki bir olaya dayandığı için, davada haksız biçimde muhatap gösterilen Türk tarafı bu nedenle beklemeyi uygun görmüştür. Ayrıca Kıbrıs'ın Avrupa kıtasının dışında kalan bir bölgede yer alması Avrupa'nın sınırları içinde olmadığı için, Avrupa İnsan Hakları yargısının dışında kalması gerektiği öne sürülmüştür. Türkiye gibi Avrupa Birliği'ne üyelik süreci içine girmemiş olan Kıbrıs gibi bir ülkenin sınırları içinde yer alan bir dava konusunun Avrupa mahkemelerinin görev alanına girmediği de yapılan savunmalarda dile getirilmiştir. Türkiye ilk kez böyle bir durum ile karşı karşıya kaldığı için, uluslararası durum ve Kıbrıs sorunu ile Avrupa arasındaki bağlantının nereye gideceğinin izlenmesine karar verilmiş ve bu doğrultuda konu takip edilmiştir. Kıbrıs ile Avrupa Birliği arasındaki resmi bağın kurulması ve bunun ne biçimde gerçekleşeceği belli olmadan herhangi bir ödeme yapılmamasına karar verilmiştir. Yunanistan devleti kendi üyeliğini temel alarak, Kıbrıs konusunu sürekli olarak Avrupa komuoyuna taşımış ve Türkiye'ye karşı kendi ulusal davası olan Enosis'i ancak Kıbrıs'ın da Avrupa Birliği'ne üye olması ile mümkün olacağına inanmıştır. Türkiye ise, bunun mümkün olamayacağını sürekli olarak dile getirerek Yunan tarafının Kıbrıs'ı Avrupa üzerinden denetim altına almasını önlemeye çaba göstermiştir. Avrupa Birliği zaman içerisinde Yunanistan'ın etkisiyle Kıbrıs konusuna daha fazla eğilmiş ve bir süre sonra da sahip çıkmaya başlamıştır. Değişen koşullarda artık Kıbrıs

Avrupa Birliği çerçevesinde ele alınmaya başlanmıştır.

Güney Kıbrıs'ta yaşayan davacının açmış olduğu dava sonucunda almış olduğu tazminat kararının diğer göç eden Rumlar için emsal teşkil etmemesi için Avrupa Konseyi Delegeler Komitesi'nin 2 Aralık 2003 tarihli toplantısında, Türkiye'nin girişimleri ile bu kararın yerine getirilmesinin gelecek için emsal oluşturmayaacağı vurgulanmış ve mahkemenin Loizidou konusunda 1996 yılında esasa ilişkin vermiş olduğu kararın yerine getirilmesi ile ilgili görüşmenin 2005 yılı sonundan önce başlatılmayacağı ve Kıbrıs ile Avrupa Birliği arasında herhangi bir bağ kurulmayacağı konusunda anlaşmaya varılmıştır. Daha sonra ise Türkiye verilmiş olan tazminat kararını faizi ile beraber bir milyon ikiyüz bin dolar olarak ödemiştir. Türkiye'nin bu girişimi, Avrupa Birliği'ni zor durumdan kurtarmış. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin görev alanı dışında siyasal baskılarla girmiş olduğu bir dava konusu çözüme kavuşturulmuş ve böylece sorun aşılarak geride bırakılmıştır.

Loizidou davasının dayandığı olaylarla ilgili olarak aslında Türkiye'nin hiçbir zaman doğrudan sorumluluğu olmaması gerekirdi, çünkü olaylar tamamen Türkiye'nin insiyatifi dışında gelişmiş ve Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs bağımsız devletini kuran anlaşmalardan gelen kurucu ve garantör statüsünü kullanarak adada yaşayan Türkleri yok olmaktan kurtarmıştır. Türkiye'nin müdahalesine neden olan olaylar, aslında Yunanistan ve Kıbrıs Rumlarının işbirliği ile EOKA çetecilerinin ENOSİS amaçlı olarak yürüttükleri Türk katliamları olarak gündeme gelmiştir. Türkiye soydaşlarına sahip çıkarken hem katliamları önlemiş hem de Kıbrıslı Türklerin adanın kuzeyinde güvenli bir bölgede yaşamalarını sağlamıştır. Bu da her garantör devletin hakkıdır. Türkiye hiçbir zaman adayı işgal ederek kendine bağlama gibi bir amaç gütmemiş sadece, Rumların Türklere yönelen katliamlarını durdurabilmek üzere hareket etmiştir. Hareketin adının barış olarak seğıilmesi de, Türk ordusunun bozulmuş olan barışı yeniden tesis etmek üzere adaya çıkışını göstermektedir.

Davanın görölmesi sırasında mahkeme üyeleri, Türk askerlerinin adada bulunması nedeniyle Türk tarafını sorumlu tutmuş ve yukarıda açıklanan gerçekler doğrutusunda, Rum tarafının kusu-

runu ya da sorumluluğunu görmezden gelmiştir. Avrupa platformunda Türklerin aleyhine esen havadan Yunanlılar yararlanmışlar ve Türk ordusunu işgalci göstererek mahkemeyi etkilemişlerdir. Rumların Hristiyan olması nedeniyle de ciddi bir Hristiyan dayanışması sağlanmış ve Hristiyan Avrupa'nın mahkemesinin Avrupa dışındaki bir ada ülkesindeki Hristiyan Rumlara sahip çıkması yürütülen sistemli çalışmalarla sağlanmıştır. Böylece Rum tarafı hiç ummadığı bir noktada yeni bir siyasal başarı elde etmiştir.

Loizidou davası aslında iki ayrı kararı vurgulamıştır. Komisyonun verdiği ilk kararda Loizidou'nun Türkiye aleyhine yaptığı başvuruda haksız olduğu belirtilmiş ve dava aleyhine sonuçlanmıştır. Daha sonra Rum kesiminin müdahil olarak katıldığı ve divana başvurduğu durumda ise divanın komisyonun tam tersi bir görüş belirterek davada, davacının mülkiyet hakkının sürekli ihlali, maddi ve manevi tazminat hükümleri ile mahkumiyet kararı verdiği görülmektedir. Komisyonun ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği bu ikili kararda, çok önemli çelişkiler de bulunmaktadır. Olayın hukuki ve siyasal yönleri ele aldığından bu çelişkiler daha da öne çıkmaktadır.

Davacı, 19 Mart 1989 günü "Kadınlar evlerine yürüyor" adlı planlı olduğu tahmin edilen bir yürüyüşle, Rum tarafından Türk bölgesine geçmiş ve doğal olarak Türk askerlerinin müdahalesi ile içinde bulunduğu grupla birlikte gözaltına alınmıştır. Daha sonra raporlarda belirtildiği gibi zarar verilmeden Birleşmiş Milletler güçlerine teslim edilmiştir. Bayan Loizidou gözaltına alınmanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin çeşitli maddelerini ihlal ettiği için davasını bu maddelere dayandırmak istemiş ama komisyon üyeleri oy çokluğu ile bu iddiaları kabul etmemiştir. Komisyon yürürlükte olan yasaları ihlal eden gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak davacının gözaltına alınmasında hukuka aykırı bir durum görmemiştir. Komisyon ayrıca davacının Girne'deki gayrimenkullerini barış hareketi öncesinde 1972 yılında terkettiğini öne sürerek haksızlığını dile getiren bir karara varmıştır. Daha sonra Kuzey Kıbrıs'ta ayrı bir devlet yapılanması gündeme geldiği için, davacının mal sahipliğini öne sürerek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne serbestçe girip çıkmasının uygun olmayacağı kararda vurgulanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise, komisyonun vermiş olduğu olumsuz kararın tamamen aksine, davacının Kuzey Kıbrıs'taki malvarlığına ulaşamamasıyla ilgili olarak Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin ilgili maddelerini ihlal ettiğini kabul etmiştir. Mahkeme daha da ileri giderek, bu ihlali 1974 müdahalesine bağlayarak, Türkiye Cumhuriyetini bu ihlale neden olmakla suçlamıştır. Karşı görüşte yargıçlar bulunmasına rağmen, mahkeme oy çokluğu ile Türkiye'yi, davacının malvarlığından ayrı düşmesinin sorumlusu olarak görmüştür. Türkiye ise, ilk aşamada Kıbrıs adasındaki gerçeklerin gözardı edilmesi nedeniyle kararın gereğini yerine getiremeyeceğini belirtmiştir. Bu gelişmeler üzerine kesinleşen karar Avrupa Bakanlar Komitesi'nin gündemine getirilerek Türkiye'nin karara uyması ve belirtilen tazminat miktarını ödemesi talep edilmiştir. Mahkeme kararının, Bakanlar Komitesi kararı ile desteklenerek Türkiye yola getirilmek istenmiş ve üyelik sürecinde Türkiye Cumhuriyeti için yeni bir baskı unsuru yaratılmıştır.

Davada, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti atlanarak muhatap gösterilmesi iyiniyetli olmayan bir tutum olarak ortaya çıkmıştır. Kıbrıs'ın kendi iç koşullarında çözüme kavuşturulması gereken bir konunun, adanın dışındaki bir ülkeye yansıtılması ve ada devletinin kurulması sırasında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin garantörü bir ülkenin uluslararası huktan gelen hakkını kullanması üzerine yargının önüne çıkartılması, gene Rum lobisinin becerikli girişimleri ile gerçekleşmiş ve Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın, abaları ile de karar bağlanmıştır. Burada hukukun genel ilkelérinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin usulünün çiğnenmesine gerekçe olarak da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmaması gösterilmiştir. Türkiye dava sırasında davanın gerçek muhatabının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olduğunu belirtmiştir ama mahkeme, bu devletin resmen tanınmaması nedeniyle, adanın kuzeyinde fiilen Türkiye Cumhuriyeti'nin ege-men olduğunu belirterek, Türkiye Cumhuriyeti'nin davada husumet ilişkisinin tarafı olduğu belirtilmiştir. Bu noktadan hareket eden mahkeme, Türkiye'yi suçlu taraf görerek, yüklü bir miktar tazminat cezasına hükmetmiştir.

Tarihsel gerçekler ve adanın gerçek durumu ile ilgili bilgiler,

gözardı edilerek verilen bu kararda uluslararası hukuk disiplinin hukuk ile reel politikanın iç içe geçtiği bir alanda bulunduğu varsayımı da kanıtlanmaktadır. Türkiye'nin bir devlet olarak adaya müdahale etmesinden önceki durum dikkate alınmadan, müdahaleye zemin sağlayan Rum baskınları ve katliamları gözardı edilerek, sanki durduk yerde bir Türk işgal hareketi adaya düzenlenmiş gibi hareket edilmesi, Loizidou davasının temelden hukuka aykırı biçimde ortaya çıktığını ve sonuçlandığını açıkça göstermektedir. Türkiye adaya müdahale etmese idi, EOKA çetecileri aracılığı ile daha onlarca belki de yüzlerce Türk'ün yaşamını kaybetmesi katliamlar aracılığı ile sağlanacaktı. Rumlar suçu nedeniyle Türkiye'nin adaya müdahale etmesi ile kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olgusu, davacının gayrimenkullerinden uzak kalmasına neden olmuştur. Fiilen kurulmuş olan ve çeyrek yüzyıldır ayrı bir devlet olarak yaşamını sürdüren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Rumların sağladığı Hristiyan dayanışması nedeniyle tanınmamıştır. Ne var ki, bir devletin resmen tanınmamış olması hukuken devlet olma vasfını ortadan kaldırmaz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu hukuksal gerçekliği dikkate almadan, Yunanistan'ın baskıları ile Hristiyan dayanışmasına yönelik bir karar almış ve bunu Müslüman Türkiye'ye baskı ile uygulamıştır. Ayrıca 1985 yılında fiili bir gerçeklik olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kendi yasama organından çıkan bir kanun doğrultusunda eski Rum mallarını kamulaştırmış olması da Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuken muhatap olmasını önlemektedir. Resmen tanınmasa da KKTC, kendi idari ve yargı organları ile tam teşkilatlı bir devlet olarak çalışmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun hukuksal bir geçerliliği olmadığını belirten ve diğer ülkeleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanımamaya çağıran 541 ve 543 sayılı kararlarını ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin KKTC'nin kuruluşunu kınayan 24 Kasım 1983 tarihli kararını gözönüne alarak KKTC'nin uluslararası toplulukça tanınmadığını ve bu nedenle de gerçekleştirdiği kamulaştırmanın hukuki bir değeri olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kararda tanınmayan bir devletin kamulaştırılmasının geçerli olamayacağı ve bu nedenle de dava konusu gayrimen-

kullerin mülkiyetinin KKTC'ye geçemeyeceği belirtilmektedir. Mülkiyet bu nedenle halen davacının üzerindedir ve bunun kullanılması engellemek suçtur. Tazminat kararı böylesine bir değerlendirme üzerine oturtulmaya çalışılmıştır.

Türkiye mahkemenin yargılama yetkisini tanıırken buna sınırlama getirmek istemiştir. Divanın yargılama yetkisini, kendi doğal sınırları içerisinde bulunan etkinlik alanlarıyla sınırlı olarak kabul ettiğini belirtmesine rağmen, mahkeme Türkiye'nin bu çekincesini konvansiyonun maddeleriyle tutarsız bulmuş ve bu doğrultuda karar vererek, Türkiye'yi yargılamıştır. Karara karşı çıkan Fransa temsilcisi yargıç, Kıbrıs'ta insanların yerlerini kendi insiyatifleri dışında terketmek zorunda kaldıklarını, bu durumda göç edenlerin böyle bir duruma sürüklenmesindeki neden olarak siyasal ve diplomatik gelişmeleri görmek gerekir. Siyasal gelişmeler sonucunda gayrimenkullerini terk etmek zorunda kalan kişilerin hemen tazminat talep hakkının doğmayacağı karşı oy yazısında açıkça belirtilmiştir. Karışık bir tarihi durumdan bireysel olarak mağdur olanların bu durumda hemen devletleri sorumlu tutmasının düşünülemeyeceği ifade edilmiştir. Loizidou'nun mallarına ve taşınma özgürlüğüne yönelik bireysel bir hareket söz konusu değildir. 1974 yılındaki Barış Hareketi ile kuzey ve güney arasında sınır hattı çekilmesinin doğal sonucu olarak davacı, mallarından ayrı düşmüştür. İnsanların iki ayrı bölgede yaşamaya zorlanmasının sorumluluğu yalnızca Türkiye'nin üzerine yüklenemez. Avrupa Mahkemesinin, davanın açılması sırasında Avrupa Birliği üyesi olmayan Kıbrıs'ın varolan durumunu ve hukuksal statüsünü çok iyi incelenmesi gerektiği gene karşı oy yazılarında dava metni içinde belirtilmiştir. KKTC'nin resmen tanınmamasının, ulusal ya da uluslararası güçlerin önünde bir engel olarak görülmemelidir. KKTC çatısı altında gerçekleştirilen ve bu devletin yasal düzenlemelerine dayanılarak yapılan hukuki işlemler dünyanın diğer ülkelerinde geçerli olduğuna göre, bu küçük devletin kamulaştırma işlemi de geçerlidir ve davacının bu nedenle eski malları üzerinde hak iddia etme yetkisi ortadan kalkmış olduğu da gene bu doğrultuda dile getirilmiştir. Bu gibi gerekçeler, Loizidou davası ile ilgili kararı tartışmalı bir düzeye getirmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi takas olmadan istimlakın mümkün olamayacağını söyleyerek, dava konusu sorunu tam olarak çözüme bağlayamamıştır. Eğer mahkeme konuyu tam olarak incelese idi, Kıbrıs Türk ve Rum yönetimlerinin uzun süren görüşmeler sonucunda olabildiğince adil bir takas işlemi gerçekleştirdiklerini görecekti. Güney Kıbrıs Rum yönetimi, kendi insanların davasına sonuna kadar sahip çıkmış ve Kıbrıs sorununun koşulları içinde olabildiğince, sorunu çözüme kavuşturmaya çaba göstermiştir. Kıbrıslı Rumlar ellerindeki parayı silaha yatırarak yeni bir silahlı mücadeleye yöneldikleri için, toprak ve gayrimenkul sorunlarının çözüme kavuşturulmasında ellerindeki ekonomik birikimi bu amaçla değerlendirmediler ve bu nedenle de takası tamamlayacak biçimde sorunlar çözüme kavuşturulamadı. Eğer, Rum yönetimi takas işlemleri karşılığında kuzey bölgesinde malları kalmış olan Rumlara bunların karşılığını para olarak ödese idi, Loizidou davasının açılmasına gerek kalmayabilirdi.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ilk imzalandığında mülkiyet hakkı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktaydı. Sosyalist sistemin dışlamış olduğu mülkiyet hakkının batı demokrasilerinin önde gelen bir temel hakkı olarak kabul edilmesi nedeniyle, uygulamada mülkiyet hakkına yönelik değerlendirmeler de yapılmıştır. Sözleşmeye ek olarak hazırlanan 1 numaralı ek protokolda mülkiyet hakkı açıkça dile getirilerek koruma altına alınmıştır. Malların masuniyeti dile getirilirken, kişilerin ancak haklı nedenlerle mülkiyet haklarından mahrum edilebileceği belirtilmiştir. Mülkiyet hakkının kapsamı ulusal hukuklara bırakılmış, kısıtlamalar ise ulusal hukukları aştığı noktada genel ilkeler doğrultusunda yürütülebileceği ek protokolda belirtilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi mülkiyet hakkının içeriğini çok geniş olarak yorumlamıştır. Mahkeme mülkiyet hakkını en geniş anlamda incelerken, bu hak üzerine bir müdahale yapıp yapılmadığını öncelikli biçimde incelemiştir. Müdahale yasal temellere ters düşmüyorsa uygun görülmekte, ama bu değerlendirme yapılırken öncelikle ulusal hukukun korunma sistemine bakılmaktadır. İkinci aşamada müdahalenin genel çıkarlara ve kamu yararına olup olmadığına bakılmaktadır. İzlenen amaç açısından keyfiliğin önlenmesi, işlemin kamu yararına ve

toplumun genel çıkarlarına yönelik olmasıyla sağlanmaktadır. Ancak mahkeme, kamu yararının ölçütlerini ve önceliklerini belirle-
mekte en doğru değerlendirmelerin ulusal organlar tarafından ya-
pılması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Ayrıca, Mahkeme
müdahalenin duruma göre orantılı ve uyumlu olup olmadığına da
bakmaktadır. Sadece kamu yararına dayanmanın yeterli olmadığı,
müdahalede aynı zamanda başvurulmuş amaç ile izlenen yöntem
arasında adaletli bir dengenin kurulmuş olması gerektiği de açık-
ça belirtilmektedir. Bu çerçevede Avrupa Mahkemesi, mülkiyet
hakkının ihlali konusunda ulusal yargı organlarına geniş bir takdir
hakkı tanımaktadır. Ulusal organların neyin kamu yararına oldu-
ğunu belirlemesi daha gerçekçi olacaktır. Uluslararası hukukun ge-
nel ilkeleri yeni dönemde kapitalizmin çıkarları olarak ele alın-
makta ve mülkiyet hakkı bu çerçevede anlamlandırılmaktadır. Av-
rupa İnsan Hakları Mahkemesi, Loizidou davasında ise çok farklı
davranarak, geniş takdir hakkı tanıdığı ulusal organlara karşı
KKTC konusunda daha sınırlı davranmıştır. Loizidou davasında
mahkeme, mülkiyet hakkına müdahalenin nedenlerini yeterince
araştırmamış, Kıbrıs sorununun detayları dikkate alınmadan karar
vermiştir. KKTC'nin resmen bir devlet olarak tanınmamasına daya-
narak işi kestirip atmıştır. Ne var ki, Avrupa Mahkemesi'nin, bir
devletin resmen tanınmamasının, o devletin çeyrek yüzyıldır fiilen
var olduğu ve devlet yapısı içinde varlığını sürdürdüğü gerçeğini
değiştirmeyeceğini anlaması ve bu duruma göre karar vermesi ge-
rekirdi. Bu noktada mahkemenin Rum tarafının ve Yunanistan
devletinin siyasal baskıları ve Hristiyan dayanışmasının gündeme
getirmiş olduğu Türk ve Müslüman karşıtlığının etkisi altında kal-
dığı anlaşılmaktadır. Dava konusunu gerçekçi biçimde inceleme-
yen mahkemenin vermiş olduğu karar bu nedenle eksiktir ve hu-
kuka aykırı düşmektedir. Mahkeme siyasal açıdan çözüme kavuş-
turulmamış olan Kıbrıs sorununda açıkça Rumların ve Yunanistan
devletinin tarafını tutarak bir karara varmış ve dünya siyasal den-
gelerinin yaratmış olduğu çıkmaz durumu görmezden gelmiştir.
Mahkeme davaya bir hukuki çatışma ya da sorun olarak değil ama
bir siyasal mesele olarak bakmış ve Avrupa Birliği üyesi olan Yuna-
nistan tarafını tutmuştur. Yıllardır tam üyelik için Avrupa kapısı

önünde her türlü ödünü vererek bekleyen Türkiye' bu dava nedeniyle bir kez daha cezalandırılmıştır.

Açık bir haksızlığa uğramış olan Türkiye bu dava ile ilgili verilmiş olan yüklü tazminat miktarını önceleri ödemek istememiştir. Usul hukuku açısından açık bir hata yaparak, Avrupa kıtasının sınırları dışındaki bir olayı dava konusu olarak mahkemenin kabul etmesi büyük bir haksızlık yaratmıştır. Ayrıca, yarım yüzyıldır Avrupa organlarınca baskı altına alınarak denetlenmek istenen ama bir türlü üyelik hakkı verilmeyen bir konum nedeniyle de, Türkiye bu dava nedeniyle güç duruma düşürülmeyi bir türlü kabul edememiştir. Ne var ki, mahkemeden Türkiye aleyhine karar çıkartan Avrupalılar her vesile ile Türkiye'yi köşeye sıkıştırmak ve cezalandırmaktan hoşlandıkları için, Loizidou davasını da dillerine dolayarak, sürekli biçimde Türkiye'yi karara uyması için baskı altına almışlardır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin her toplantısında Loizidou davası gündeme getirilerek, Türkiye'nin yüklü tazminat cezasını ödemesi talep edilmiştir. Türkiye'nin ödemeden kaçınmasının uluslararası yükümlülöklere ters düşeceği açıkça dile getirilmiştir.

Uzun süreli bir bekleyişten sonra, tazminat cezasını ödemeye karar veren Türkiye, usul hukukundaki aykırılığa rağmen tazminatı ödemeyi, bu davanın emsal olarak tanınmaması koşuluna bağlamıştır. Eğer bu dava ile ilgili karar doğrultusunda ödeme yapılırsa, binlerce göç eden Rum için de emsal bir durum ortaya çıkacağı için Türkiye Cumhuriyeti altından kalkamayacağı ağır bir maddi külfetin altında kalabilecekti. Türkiye'ye karşı Avrupa tarafından uygulanan olumsuz yaklaşımın yeni bir ifadesi olarak gündeme gelen bu davanın çözümü ile, Türkiye aynı doğrultuda yeni talepler ile karşılaşma durumundan kurtulacaktı. Tazminatın ödenmesi ile Türkiye'nin önündeki önemli bir engel ortadan kalkıyordu. Tazminatı ödeyen Türkiye bir kez daha iyi niyetini gösteriyor ve Avrupa ile Kıbrıs yüzünden karşı karşıya kalmak istemiyordu. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olarak girme konusunun güncelleştiği bir aşamada bunu önlemek isteyen Avrupa kesimleri Loizidou davasını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşıyarak, Türkiye karşıtı yeni bir eylemi gündeme getirmekten kaçınmıyorlardı. Böylece,

Türkiye'nin Kıbrıs sorunu ile Avrupa Birliği'ne üyelik meselesi bir araya getirilerek, Avrupa'da istenmeyen Türkiye'nin önüne yeni bir kargaşa durumu engel olarak çıkartılıyordu.

Kıbrıs üzerinde, Avrupa Birliği, İsrail ve Amerika'ya karşı yeni bir politika uygulayarak, adayı Avrupa Birliği'nin sınırları içine almaya karar verdiği noktada, Loizidou davası, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs üzerinde etkinlik kurması açısından yeni bir fırsat yaratmıştır. Davayı Avrupa'nın çıkarları doğrultusunda kullanmayı bilen çevreler, bu konuda İnsan Hakları Mahkemesi'ni de aracı olarak değerlendirmişlerdir. Adanın jeopolitik durumu nedeniyle, Avrupa Birliği ada üzerinde etkinlik sağlayarak, gelecekte kendisine karşı bir proje olarak Büyük Orta Doğu yapılanmasının devreye girme-sinde, Kıbrıs üzerinden Doğu Akdeniz'de etkinlik sağlamak istemiş ve bu doğrultuda Türkiye'yi yargılayarak cezalandırmayı çıkarlarına uygun bulmuştur. Kıbrıs'a yönelen Rum-Yunan stratejisi yıllar içinde değişiklik göstermiş, Türkiye ile baş edemeyen bu kesimler Avrupa Birliği oluşumu içine girerek Megalo Idea'nın bir parçası olan Enosis'i bu yoldan gerçekleştirebilmenin arayışı içinde olmuşlardır. Kıbrıs sorununu iki ülke ya da taraf arasındaki sorun olmaktan çıkararak, bunu bir Avrupa sorunu haline getirmek Avrupa Birliği üyesi Yunanistan ile, Avrupalılarla hristiyan dayanışması içinde olan Rum kesiminin işine gelmiş ve böylece tek başlarına dize getiremedikleri Türkiye'yi Avrupa'nın desteği ile istediklerini kabul ettirebilmişlerdir. Loizidou davası da, bu süreç içinde Türkiye aleyhine kullanılmıştır. Avrupa'ya üye olamayan Türkiye'nin pazarlık gücünün olamamasından yararlanılarak, Türkiye mahkum edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, Rum tarafının ve Yunan devletinin her türlü manevrasını bilerek ve izleyerek hareket etmiş ve bir süre bekledikten sonra tazminatı ödeyerek iyi niyetini ortaya koymuştur. Loizidou davası hem Rum kesimine, hem Yunan devletine ve de Avrupa'daki Türk karşıtlarına Türkiye'yi köşeye sıkıştırmak için son derece güçlü bir koz vermiş, Türkiye Cumhuriyeti, üyelik görüşmeleri sırasında köşeye sıkıştırılarak manevra alanı daraltılmıştır. Burada, Loizidou davasının bir hukuksal mesele olmaktan daha çok, siyasal konu olarak gündeme getirildiği görülmekte ve

Türkiye'nin hem Kıbrıs'ta hem de Avrupa Birliği süreci içinde zor durumda kalması gerçekleştirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, Rum tarafının ve Yunan devletinin Kıbrıs Türklerini yok etme planına karşı çıktığı için Loizidou davası aracılığı ile cezalandırılmaktadır. Eğer Türkiye, 1974 yılında Barış Hareketi'ni yapmasa idi, şu an Kıbrıs'ta bir tek Türk kalmayacaktı. Ada nüfusunun üçte biri oranındaki Türk nüfus, Kıbrıs'ın dışına çıkartılacaktı. Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs adasında kurulmuş olan bağımsız cumhuriyet devletinin üç kurucusundan birisi olarak, Londra ve Zürih antlaşmalarından ileri gelen garantörlük haklarını kullanmış ve EOKA çetesinin ENOSİS amaçlı katliamlarından Türkleri kurtarabilmek için, adaya müdahale etmek zorunda kalmıştır. Bir zorunluluk nedeniyle, müdahale eden tarafın yüklü bir tazminata mahkum edilememesi gerekir. Zorunluluk hali ile müdahale etmek durumunda kalan tarafın tazminat ödemeye mahkum edilmesi, hukukun genel ilkelerine ters düşmektedir. Loizidou davası bu nedenle hukukun genel ilkelerine aykırı bir davadır. Tamamen siyasi amaçlı olarak açılmış ve uluslararası siyasetin bir parçası olarak Türkiye aleyhine kullanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bu durumu bilmesine rağmen, bir iyi niyet belirtisi olarak kararı uygulamış ve istenen tazminatı faizi ile beraber ödemiştir. Türkiye Cumhuriyeti ödeme sırasında imzalanan protokol ile emsal yolunu kesmiş ve bir daha bu tür siyasal manevralarla karşılaşmak istemediğini, hukukun siyasal amaçlı olarak kullanılmasına izin vermeyeceğini de açıkça dile getirmiştir. Kıbrıs sorunu ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne üyelik konusunun birbirlerinden çok farklı sorunlar olmasına rağmen, Rum tarafının Bizans oyunları ile karıştırılmaması da, hem Rumların hem de Yunan devletinin ardniyetli ve olumsuz yaklaşımını açıkça ortaya koymuştur. Bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nden siyasal baskılarla elde edilen bir kararı uygularken, bir daha bu tür diplomatik numaralara izin vermeyeceğini göstermesi, dünya barışı açısından önem taşımaktadır.

Avrupa emperyalizminin işine geldiği noktada hukuku bile siyasal amaçlı kullanabilmesi, batı uygarlığı açısından utanç verici bir olaydır.

Loizidou davası ile ilgili olarak Avrupa Birliğinin izlemiş olduğu yol normal bir hukuk devletinin ötesinde siyasal amaçlı olmuştur. Yunanistan'dan yana açık tavır koymak, hristiyan dayanışması ile müslüman ülkeye karşı çifte standartlı bir tutum izlemek, Avrupa Birliğinin hala emperyal vizyondan ve hristiyan fanatizminden kurtulamadığını açıkça ortaya koymaktadır. İnsan hakları adına, bu alanın usul hükümleri bile çiğnenebilmekte başka bir ülkedeki lay için diğer bir ülke cezalandırılabilir. Uygarlığın beşii olduğunu ileri süren Avrupa'nın böylesine siyasal amaçlı bir yaklaşımla haksızlık yaratması, henüz emperyalizden vazgeçmediğinin açık bir kanıtıdır.

X. Bölüm

ANNAN PLANI

Uzun süre kanayan bir yara gibi çözümsüz kalan Kıbrıs sorununun belirli bir sonuca bağlanabilmesi için, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin öncülüğünde Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin desteklediği bir plan, Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne üye olma aşamasında öne çıkarılmıştır. Bu plan Kıbrıs Sorunu'nun çözümü için öne sürülmesine rağmen, daha da içinden çıkılmaz bir duruma getirmiştir. Yirmibirinci yüzyıla giriş aşamasında ortaya çıkarılan Annan Raporu uzun süre tartışıldıktan sonra, Kıbrıs'ta bir referandum uygulamasına gidilmiş ve bugünkü durum ortaya çıkmıştır.

Annan Belgesi, ana belge ile toplam beş ek belgeden meydana gelmektedir. On bir sayfaya yakın bir derleme niteliğini taşıyan Annan Planı, İngiltere'nin adayı yönettiği dönemden kalma bütün belge ve bilgileri içermekte, İngiltere'nin öncülüğünde hazırlanan plan, Birleşmiş Milletler adına gündeme getirilmektedir. Planda yer alan uzlaşmanın adı olarak bilinen Kuruluş Anlaşması, Kıbrıs Sorunu'na kapsamlı bir siyasi çözüm getirmektedir. Kuruluş Anlaşması, Birleşik Kıbrıs Devleti adı altında yeni bir düzenin kurulmasını önermektedir. Bu yapı, tek bir uluslararası kişiliğe ve egemenliğe sahip bağımsız bir devlet, bir federal hükümeti ve biri Kıbrıs Rum Devleti diğeri Kıbrıs Türk Devleti olmak üzere, iki kurucu devleti olan feshedilemez bir ortaklık olacaktır. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi halinde, Kıbrıslı Rum Lider ve Kıbrıslı Türk lider geçici bir süre için Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin eş başkanları olacaktır. Liderler, eş başkanlar olarak yeni düzene geçildiğini Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'ne bildirecek ve garantör güçlerle Kuruluş Anlaşması'nı onaylayan bir anlaşma imzalayacaktır. Bundan da önce, güvenlik konseyinden kuruluş aşamasını, yürürlüğe girmesiyle eş zamanlı olarak onaylaması istenecektir.

Yeni bir bayrak ve yeni bir milli marş olacaktır. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin başkenti Lefkoşa olacaktır. Resmi diller Yunanca ve Türkçe olacaktır ve eğitim bu dillerle yapılacaktır. Dış temaslarda İngilizce eskisi gibi kullanılacaktır. Türk ve Rumların bayramları, dini ve ulusal günler resmi bayram olarak uygulanacaktır. Kuruluş anlaşması yürürlüğe girdiği zaman, idareye ve kanuna ilişkin tüm konularda meşruluk kaynağı olacaktır. Kuruluş anlaşmasında yeni düzene açıklık getirmek için, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, Anayasal Kanunlar ve Federal yasalardan oluşan, yürürlükteki kanunlar, uluslararası antlaşmalar ve geçmiş zamanda yapılmış olan işlemler geçerliliğini sürdürecektir. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası ülkenin en üstün yasası olacaktır. Kurucu devlet ve tüm federal makamlar anayasa ile bağlı olacaktır. Kurucu devletler ise Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası ve kurucu devletlerin kendi anayasaları ile bağlı kalacaklardır.

Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce, Kıbrıs'taki herhangi bir makama ait yasal, idari veya adli bir işlem, anlaşmanın hükümleri ile çelişmemesi ve uluslararası hukuka aykırı olmaması kaydıyla, anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra da yürürlükte kalacaktır. Vatandaşlık, muhaceret ve 1963 yılından beri yaşanan olaylardan etkilenen mallar anlaşmada kapsamlı biçimde ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu konulara ilişkin geçmiş işlemlerin geçerliliği, anlaşmanın ilgili hükümleri ile uyumlu olduğu haller dışında sona erecektir. Kıbrıs Türkleri, birleşik ya da ortak devletin yanısıra, Kıbrıs Rumları gibi kendi devletlerine sahip olacaklardır. Bunun dışında planda iki kurucu devlet ve ortak devlet arasındaki ilişkinin hiyerarşik olmayacağı ortaya konulmuştur. Kurucu devletler de önemli işlevlere sahip olacaklardır. Bu işlevler, eğitim ve kültür, ticaret, endüstri, sağlık ve yerel güvenlik güçlerini içermektedir. Belçika'da olduğu gibi kurucu devletlerin her biri ihtiyaç hasıl olduğunda, bu alandaki çıkarlarını Avrupa Birliği konseyinde kendi başlarına temsil edebileceklerdir. Ortak devlet üyelerince temsil edilme zorunluluğu olmayacaktır. Bazı alanlarda uluslararası ilişkilerde dahi bulunabileceklerdir.

Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'na göre, Cumhuriyet devleti bağımsız bir statüde olacaktır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Bir-

liği'ne üye olacaktır. Tek bir uluslararası kişiliğe ve tam egemenliğe sahip olacaktır. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti; hukukun üstünlüğü, demokrasi, temsili cumhuriyet hükümeti, Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin siyasi eşitliği, iki bölgelilik ve kurucu devletlerin eşit statüsü temel ilkelerine göre laik bir devlet olacaktır. Ülkenin en üstün yasası durumundaki anayasa Kıbrıs'ın bütün organlarını bağlayacaktır. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzenine herkes tarafından saygı gösterilecek, kurucu devletlerin ayrı kimliği, toprak bütünlüğü ve güvenliği ile anayasal düzenlerini herkes kabul edecektir. Anayasa, ancak federal parlamentonun kabul etmesi ve Kıbrıs Rum Devleti ile Kıbrıs Türk Devleti seçmenlerinin çoğunluğunun ayrı referandumlar aracılığı ile onayı üzerine değiştirilebilir. Birleşik devleti ve kurucu devletleri belirleyen anayasanın iki temel maddesi değiştirilemez. Kuruluş Anlaşması ile kurulan yeni düzende herhangi bir tek taraflı değişiklik yapılması, herhangi bir biçimde bölünme veya ayrılma, özellikle Kıbrıs'ın tamamının veya bir kısmının diğeri bir ülke ile birleşmesi yasaklanmıştır. Kuruluş anlaşması, Garanti Anlaşması ve İttifak anlaşması yürürlükte kalacak ve kurulacak yeni düzende gerekli uyarlamalar yapılarak geçerli olacaktır. Kuruluş anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle beraber Kıbrıs, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık ile Kıbrıs'taki yeni düzen ile ilgili konuları içeren bir anlaşma ve bunun yanında kuruluş, garanti ve ittifak anlaşmalarının ek protokolları karşılıklı olarak imzalanacaktır.

Federal hükümet, yetkileri anayasada belirtildiği gibi egemen bir devlet olarak kullanacaktır. Bu yetkiler Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda tek bir sesle konuşabilmesini ve hareket edebilmesini, Avrupa Birliği üyesi devlet olarak yükümlülüklerini yerine getirebilmesini, ülkenin birlik ve bütünlüğü ile tarihi mirasını koruyabilmesini, sağlayacaktır. Ayrıca kurucu devletler federal hükümete açıkça verilmemiş olan tüm yetkileri kendi bölgesinde, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası sınırları içerisinde egemen biçimde kullanacaktır. Federal hükümet ve kurucu devletler birbirlerinin yetki ve işlevlerine tam saygı gösterecek ve aykırı bir davranışta bulunmayacaktır. Federal ve kurucu devlet yasaları ara-

sında herhangi bir hiyerarşi olmayacaktır. Kurucu devletler gerek kendi aralarında gerekse federal hükümet ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde olacaktır. Bu işbirliği ve koordinasyonun vasıtaları arasında federal parlamento ve kurucu devlet parlamentolarınca onaylanan anayasal kanunlar yer alacaktır. Kurucu devletlerin kendi aralarında veya federal hükümet ile ilgili tarafların yetki alanına giren konularda yapacakları anlaşmalar da karşılıklı işbirliği ile yürütülecektir.

Annan planının en önde gelen hükümleri, Barış hareketi sonrasında meydana gelen ikili yapı çerçevesinde mülkiyet sorunlarının çözüme kavuşturulması ile ilgilidir. İki bölgelilik esası çerçevesinde mülkiyet ile ilgili sorunlar çözüme kavuşturulmak istenmiştir. Mülkiyet taleplerini görüşerek karara bağlamak üzere yedi kişilik bir Mülkiyet Kurulu oluşturulmuştur. Kurucu devletlerden ikişer üye, Kıbrıs dışından üç üye olmak üzere böyle bir kurulun oluşturulması düşünülmüştür. Hak sahibi oldukları kurul kararı ile kesinleşenler, kendi aralarında görüşerek mülkiyet sorunlarını çözebileceklerdir. Kurul ihtilafli durumlarda görev yapacaktır. Mülkiyet haklarını ne şekilde kullanılabileceği, etkilenen malın bulunduğu yere göre olacaktır. Haklarını yitiren mal sahiplerinin zararlarının karşılanması asıl olacaktır. Hakların iadesi, etkin tazminat, satma, kiralama veya takas yolları hakların karşılanmasında gündeme gelebilecektir. Mülkiyet kurulu, mülkiyet ile ilgili hakların ne şekilde kullanılacağına ilişkin karar verirken, şimdiki kullanıcının içinde bulunduğu şartları ve etkilenen mala yapılan yatırımın derecesini kapsayan kriterleri dikkate alacaktır. Hakların iadesi için anlaşmanın sağlandığı durumda tasarrufu kaybeden tarafa tazminat ödenmesi benimsenmiştir. Kıbrıs vatandaşı olan ve hakların iadesi için malı boşaltması talep edilen şimdiki kullanıcılar, kendilerine tatminkar bir alternatif konut gösterilene kadar malı boşaltmak zorunda olmayacaktır. Tasarrufu kaybeden mal sahibine haklarının iade edilmesi, bu kişinin etkilenen malın bulunduğu yerde sürekli ikamet hakkına mutlaka sahip olacağı anlamına gelmeyecektir. Kişiler için diğer devlette ikamet etme hakkı sınırlı durumlarda tanınacaktır.

Federal parlamento iki meclisten oluşacaktır. Senato ve Temsil-

ciler Meclisi 48 üyeden meydana gelecektir. Senato üyeleri 24'er olmak üzere paylaşılabacaktır. Temsilciler Meclisi ise nüfus dengelerine göre kurulacak ve temsilde en az yüzde yirmibeşlik oran korunacaktır. Azınlıklar ise, birer milletvekili ile mecliste temsil edileceklerdir. Federal parlamento; yasa yapmak ve yetkisi dahilindeki konularda karar almak, uluslararası anlaşmaların onayına karar vermek, başkanlık konseyini seçmek ve denetlemek, federal bütçeyi kabul etmek, devlet yöneticilerinin suç işlemesi durumunda bunların Yüksek Mahkeme'ye sevkine karar vermek meclisin yetkileri içerisinde yer alacaktır.

Annan planına göre, Kıbrıs'ta yürütmenin başında Başkanlık Konseyi bulunacaktır. Devlet başkanlığı görevi altı üyeli Başkanlık Konseyi'nin ortak yetkisine verilmiştir. Konseyin başkanı, Başbakanlık Konseyini devlet başkanı olarak temsil eder. Konsey üyeleri Parlamento tarafından tek bir liste halinde ve özel çoğunlukla beş yıllık sabit bir süre için seçilir. Konsey üyelerinin seçildikten sonra başak görev yürütmeleri yasaktır. Konsey nüfus dengesine göre oluşacağından dört üye Rum asıllı, iki üye de Türk asıllı olacaktır. Konseyin başkanlığı ve yardımcılığı her on ayda bir üyeler arasında değişerek yürütülecektir. Başkan ile yardımcısı aynı anda tek bir kurucu devlet üyelerinden seçilmeyecektir. Konseyin her üyesi bir bakanlığın başında bulunacaktır. Bakanlıkların dağılımı sırası ile Konsey kararı ile belirlenecektir. Konsey başkanı, dış ilişkilerde Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni devlet başkanı olarak temsil edecektir. Başkanlık Konseyi; Yüksek Mahkeme yargıçlarını ve devletin üst düzey yöneticilerini atamaya yetkilidir. Devletin dış ilişkilerinde temsilciler Başkanlık Konseyi'nin kararları doğrultusunda hareket edeceklerdir.

Kıbrıs Yüksek Mahkemesi, Anayasanın uygulanmasını sağlayacak biçimde yargısal görevlerini yürütecektir. Kurucu devletlerden eşit sayıda yargıç ile, üç Kıbrıslı olmayan yabancı yargıçtan meydana gelen mahkeme kararlarını belirli bir konsensus içinde alacaktır. Yüksek Mahkeme devletin organları arasında çıkacak ihtilaflarda, devletin belirli bir uyum düzeni içinde çalışabilmesi için çaba gösterecektir. Anlaşmazlık durumlarında kararlar Kıbrıslı yargıçların çoğunluğu ile alınacak, eğer böyle bir çoğunluk sağlanamazsa

o zaman yabancı yargıçların kararı mahkeme kararı olarak tanınacaktır. Adanın eski yöneticisi olan İngiltere'nin baskısı giren bu madde ile, İngiltere kendi yargıçlarını da yabancılar kontenjanından yüksek mahkemeye seçtirmek istemiştir. Kıbrıs'ta yargı yetkisi yalnızca Yüksek Mahkeme'ye ait olacaktır, diğer organlar mahkemenin kararları doğrultusunda çalışmalarını yürüteceklerdir.

Annan planına göre, tek bir Kıbrıs vatandaşlığı olacaktır. Bütün Kıbrıs vatandaşları aynı zamanda ya Kıbrıs Rum Devleti ya da Kıbrıs Türk Devleti iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olacaklardır. Kıbrıs vatandaşlığı ve iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsü birbirlerini tamamlayıcı olacaktır. İç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olabilmek için, kişinin önce Kıbrıs vatandaşı olması veya Kıbrıs vatandaşlığını kazanması gerekmektedir. Hiç kimse her iki iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne aynı anda sahip olamaz. Kuruluş anlaşması, Kıbrıs vatandaşlığı almaya uygunluğu ve aynı zamanda herhangi bir Kıbrıs vatandaşının hangi iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olacağını belirleyen kriterleri saptar. İç kurucu devlet statülerine bakılmaksızın tüm Kıbrıslılar için dolaşım özgürlüğü olacaktır. Türkiye Avrupa Birliği üyesi oluncaya kadar, bir kurucu devletin iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip kişilerin diğer kurucu devlet bölgesinde sürekli ikamet tesis edebilme özgürlüğü, kuruluş anlaşmasında belirlenen izin verilebilir seviyelere göre kısıtlanabilir. Kuruluş anlaşmasına göre bir kurucu devlet, diğerinin iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olup kendi bölgesinde sürekli ikamet etmekte olan kişilere kendi iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsünü vermeye mecbur değildir. Bu kişiler, o kurucu devlette sürekli ikamet tesis etmelerini izleyen altı ay içinde o kurucu devletin kurucu devlet ve yerel seçimleri için olan seçmen kütüklerine dahil edilecektir.

İç kurucu devlet vatandaşlığı statüsü ile sürekli ikamet arasındaki fark siyasi hakların kullanılma biçiminde gözükmektedir. Kıbrıslılar, federal seçimlerde iç kurucu devlet vatandaşlığı statülerine göre, kurucu devlet seçimleri ve yerel seçimlerde ise sürekli ikamet ettikleri yerlerde oy kullanacaklardır. Yunan ve Türk vatandaşları tarafından ikamet tesis edilmesi kısıtlamalara tabi olacaktır. Kıbrıs'ta kesintisiz olarak yedi yıl süre ile ikamet edenler vatandaşlığa

başvurabileceklerdir. İki buçuk yıl içinde federal yasama ve yürütme kurullarının oluşturulması planda öngörülmüştür. İlk iki yıl içinde kurucu devletlerin kuruluş anlaşmasında yer alan belli bir antlaşmaya itiraz hakları bulunmaktadır. İlk üç yıl içinde yeni kurulan devletin diplomatik misyonları, kurucu devletlerden eşit katılım ile sağlanacaktır. Kamu hizmetleri ile ilgili temel yasalar ilk üç yıl içinde tam olarak uygulanmaya başlanacaktır. Antlaşmanın yürürlüğe girmesinden beş ay sonra tüm askeri kuvvetlerin feshedilmesine başlanacak ve iki yıl içerisinde yeni devletin askeri yapılanması sağlanacaktır. İlk yıllarda federal ekonomik politikada uyumlaştırma çalışmaları tamamlanacak ve eşitsizlikler ortadan kaldırılacaktır. Türkiye Avrupa Birliği'ne girene kadar ikamet haklarındaki kısıtlamalara izin verilecektir. Toprak ayarlanmasına tabi bölgelerdeki meskun kasabalar ve köylerin idaresi üç yıl içerisinde devredilecektir.

Annan planı genel hatları ile ele alınırsa, Kıbrıs sorunda yeni bir dönemin başlangıcı olduğu görülmektedir. Belgede öne sürülen model, federasyon ve konfederasyon yönetimlerinin ötesinde bir yapıya sahip görünmektedir. Belge daha önce ilan edilmiş olan Kıbrıs Cumhuriyeti benzeri bir modeli gündeme getirmekte, Kıbrıs Türklerini bu cumhuriyeti monte etmeyi öngören bir izlenim vermekte, orta ve uzun dönemde ise Kıbrıs Türklerinin azınlık durumuna düşürülmesinin önünü açmaktadır. Kıbrıs Türklerini adada azınlık statüsüne indirgeyecek tuzak hükümler içermektedir. Siyasal eşitliği öngörmesine rağmen, egemenliğin tanınması konusunda net hükümler içermediği için, siyasal eşitlik konusunda tartışma alanına getirilmektedir. Türkler uzun süren bir mücadele dönemi sonucunda elde ettikleri devletlerini kaybetme ve Rumlar ile halen varolan eşitlik konumunu yitirme noktasına gelmektedirler. Türklerin büyük özverileri ile ve Türkiye Cumhuriyeti'nin çok büyük ekonomik yardımları ile kurulmuş olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortadan kaldırılmakta, devlet sahibi Türkler adada barışın sağlanması görünümü altında azınlık statüsüne sürüklenmektedirler. Federasyon ya da Konfederasyon modelleri dışlandığı için, Türklerin kurmuş oldukları kendi devletleri ile hareket ederek Yunan asıllı Rumların devleti ile biraraya gelmelerine izin verilme-

mehtedir. Halen bölünmüş yapı ortadan kaldırılırken adanın kuzey ve güney devletlerinin birleşmesi değil ama, Güney Kıbrıs Rum yönetiminin Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınması dolaylı olarak ortaya çıkarılmaktadır. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin, Kıbrıs devleti olarak esas alındığını ve Türklerin bazı yama maddelerle bu oluşuma monte edilerek işin çözüme bağlanmak istendiği ortaya çıkmaktadır. Kuzey kesiminde kocaman bir Türkiye Cumhuriyeti'nin yer aldığı Kıbrıs adasında, Türklerin sahipsiz zannedilerek azınlık durumuna düşürülmeleri, Türk tarafı açısından kabul edilemeyecek bir durumdur.

Planın askeri güçlerin azaltılması ve yeniden yapılandırılmasını öngören hükümleri incelendiği zaman, Türk askerinin adadan çekilmesinin istendiği anlaşılmaktadır. Kıbrıs'tan Türk askerinin çekildiği gün gene eski Rum çetelerinin Türk katliamlarına başlayacağı açıktır. Yunanlıların tarihsel rüyası olan Megalo İdea düşüncesi ve bu doğrultuda Enosis politikası devam edeceği için, Türk askerinin koruması dışında kalacak Türkleri Kıbrıs'ta hiç kimse koruyamaz. Türk Ordusunun düzenlemiş olduğu Barış Harekatı sayesinde güvenlik ortamına kavuşan Kıbrıslı Türklerin adadan vazgeçmeleri düşünülemeyeceği gibi, Türk askerinin çekilmesini de kabul etmeyeceklerdir. Bu nedenle, adada tam bir güvenlik ortamı ve yeni bir siyasal yapı oluşmadan, Türk ordusunun çekilmesi gerçekçi değildi, olsa olsa Rumların Enosis planına katkıda bulunurdu. Türk askerinin ağırlığı ortadan kalkınca Rumların adayı Türklerden temizleme operasyonları daha da hız kazanacaktır.

Adadan Türk askerinin çekilmesi istenirken, İngiliz üslerine dokunulmaması tam anlamıyla bir batı emperyalist planının parçası olarak gündeme gelmektedir. Adanın kontrol ettiği İskenderun körfezinin, GAP'ın ve Bakü-Ceyhan Boru hattının devreye girmesi ile birlikte sadece Türkiye açısından değil, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve bunlarla iş yapan diğer ülkeler açısından da çok önemli bir coğrafya konumuna gelen Kıbrıs adasından Türk ordusunun geri çekilmesi, Türkiye için önemli oranda güvenlik sorunu yaratacaktır. Doğu Akdeniz'de hegemonya kurmak isteyen Avrupa Birliği ya da İsrail gibi yeni siyasal oluşumların Türkiye'nin güvenliğini tehdit edecek düzeyde örgütlenmeleri aşamasında, Türkiye'nin

Kıbrıs'tan geri çekilmesi, yabancıların hegemonyasına yardımcı olacak ve Türkiye'nin güvenliğini tehdit edecektir. İskenderun körfezini kontrol altında tutmanın avantajını iyi kullanmak gerekecektir. İngiltere'nin çıkarları düşünülürken Türkiye'nin ve Türklerin çıkarlarının düşünülmemesi ciddi bir sorun olarak görünmektedir. Annan planının arkasında İngiltere'nin olması böyle ayrıcalıklı bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye geri çekilirken, adada İngiliz üslerinin kalması, gelecekte İngiltere'yi ve müttefiki Amerika Birleşik Devletleri'ni Doğu Akdeniz'de etkin kılacaktır.

Türk ve Yunan askerlerinin sayısı son derece sınırlı tutulurken, silahlı kuvvetlerin her türlü durumu protokola konu yapılırken, İngiltere adada yok sayılmıştır. Adanın, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs'ın onayı olmadan uluslararası askeri operasyonlara açılmayacağı öngörülürken, benzeri bir koşulun adada iki askeri üsse sahip olan İngiltere için düşünülmemesi düşündürücü bir konudur. Annan planı İngiltere'nin elindeki bilgilerle bu ülkenin çıkarlarını gözetirken, Türkiye'nin çıkarlarını görmezden gelmiştir. Türklerin elinde toprakların dörtte biri geri istenirken, elli bine yakın Türk'ün topraklarından olacağı ortaya çıkmaktadır. Adanın kuzeyine yüz bine yakın Rumun göç etmesi düşünülürken, Türklerin elindeki toprakların en önemli bölgelerinin alınmak istendiği görülmektedir. Kuzeye gelecek Rumların ekonomik açıdan Türklerden daha iyi bir konumda olmaları, Türk tarafının ekonomisinin Rumların kontrolü altına girmesine yol açacaktır. Ayrıca, yeterli önlem alınmadığı takdirde Türkler ile Rumların yeniden beraber yaşamaya başlamaları önemli güvenlik sorunları yaratabilecektir. Anlaşmalar ile başlangıçta sağlanabilecek denge, kuzeye yönelik Rum güçleri nedeniyle ortaya çıkacak siyasal temsil sorunu üzerinden kısa sürede Rumların lehine aşınma yaratabilecektir. Kuzeye geçecek Rumların orta ve uzun vadede Türk parça devletinin güvenliğini ve varlığını tehlikeye düşürebilecektir. Plan hazırlanırken, Türklerin güvenliği ve sahip oldukları konumlarının korunması hiç düşünülmemiştir. Türklerin terk etmesini istedikleri toprakların, savaşarak alındığı unutulmuştur. Türklerin kan dökerek aldığı toprakları geri vermeyeceğini, Annan Planı'nın hazırlayıcıları düşün-

memişlerdir. Aslında Rumların ve İngilizlerin elinde bulunan toprakların eskiden Osmanlı devletinin elinde olduğu gerçeği dikkate alınmamış, Osmanlı İmparatorluğu'nun varisi konumundaki Türkiye Cumhuriyeti'nin eski Osmanlı toprakları üzerinde öncelik haklarının bulunduğu gözden uzak tutulmuştur. Eskiden Türklerin elinde olan Kıbrıs'ın geleceği düşünülürken, İngilizlere ve Rumlara öncelik verilmesi, adanın gerçek sahibi olan Türklerin tarihten gelen haklarının gözardı edilmesi kabul edilemeyecek bir durumdur. Hiçbir zaman Yunanistan'a bağlanmamış olan bu ada üzerindeki Rum talepleri, Türklerin tarihten gelen haklarını gözardı etmektedir. Annan planındaki toprak dağıtım planı, adayı tam anlamıyla bir Rum ülkesi haline dönüştürmeyi hedeflemekte ve Türklerin şu an sahip oldukları yerleşme konumunu ortadan kaldırmaktadır. Bir anlamda Türklerin tarihten gelen ve Barış Harekatı sırasında savaşarak elde edilen haklarının ve mallarının ellerinden alınması gündeme gelmektedir ve bu durumu da Rum kesimi bütün hristiyan dünyayı arkasına alarak zorla Türkiye'ye kabul ettirebilmenin yollarını aramaktadır.

Türklerin zorunlu olarak gerçekleştirdikleri Barış Harekatı sonrasında adada meydana gelen iki kesimli devlet düzeni ortadan kaldırılmakta adada birliğin sağlanması görünümü altında, Rumların egemen olacağı ve Türklerin azınlık statüsünde bir cemaata dönüştürüleceği yeni bir siyasal yapılanma ortaya çıkmaktadır. Otuz yıldır adada ciddi bir sorun yaşanmamasının asıl nedeni iki kesimli siyasal yapıdır. Bu sayede Türkler ve Rumlar ayrı devletler halinde yaşamlarını sürdürmekte, eskisi gibi Rum çetelerinin Türklerle katliam düzenlemesinin önü kesilebilmekte ve böylece Kıbrıs'ta barış ortamı sürüp gitmektedir. Barış Harekatı aslında tam anlamıyla Kıbrıs'a barış getirmiştir ama bunu Rum tarafı ve adaya Rumlar üzerinden egemen olmak isteyen Avrupa Birliği kabul etmek istememektedir. Annan Planı iki kesimliliği ortadan kaldırarak yeniden iç çatışların yolunu açmakta ve böylece Rum çetelerinin eskisi gibi Türk katliamlarına yönelebileceği elverişli bir ortam yaratmaktadır. Annan belgesi 1975 yılında iki tarafça kabul edilen ve iki kesimliliği örgütleyen nüfus mübadelesi konusundaki düzenlemeyi yok saymaktadır. Kuzey ve Güney yönetimlerinin ortak

hazırlamış olduğu nüfus mübadelesi programı çerçevesinde, güneydeki Türkler kuzeye, kuzeydeki Türkler’de güneye göç etmişlerdir. Annan planı bu gerçeği görmezden gelerek, iki kesimli devlet yapılanmasını ortadan kaldırarak Kıbrıs sorununu tam anlamıyla içinden çıkılmaz bir noktaya getirmektedir. Planın uygulanmasıyla beraber yeniden Türk-Rum çatışmasının başlayacağı açıktır. Barış diye gündeme getirilen bu gerçeklere ters düşen belge yeniden Kıbrıs sorununu sıcak çatışmaların içine sürükleyecektir. Belge sadece bu açıdan bile gerçeklere aykırı düşmekte ve yeniden çatışma yolunu açmaktadır.

Türk devletinin elinde bulunan su kaynaklarının hepsinin Rumlara bırakılması da yeni bir adaletsiz durum ortaya çıkarmaktadır. Barış görünümü altında Kıbrıs Türkleri yeni bir tuzağa sürüklenmekte, ellerindeki su kozu karşılığında herhangi bir şey verilmekten alınmak istenmektedir. Taraflar arasında mal ve mülk mübadelesi, toprak sıfırlaması, tazminatlar gibi hususlara hiç değinilmemesi ve bu konuların dikkate alınmadan yeni düzenlemelerin yapılması, Annan Planı’nın ortaya atılmasındaki asıl amacın Kıbrıs sorununu çözmek değil, bu sorun üzerinden belgenin arkasındaki devletlerin amaçlarını karşılamak olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Kıbrıs sorununun çözümü gerçekten istenmiş olsaydı, tarafların üzerinde ilerleme sağladıkları çok önemli konulardan yola çıkılarak yeni bir düzenleme gerçekleştirilebilirdi. Kıbrıs’ın tam Avrupa Birliği’ne girme aşamasına geldiği noktada, arkasında İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi Atlantik güçlerinin bulunduğu bir planın ortaya atılmasındaki asıl nedeni, Atlantik ve Avrupa güçleri arasındaki çekişmelerde aramak mümkündür. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Kıbrıs konusundaki pozisyonu, bugüne kadar müzakerelerin gözetimi ile sınırlı olmuş ve şimdiye kadar bu makamdan herhangi bir belge sunması talep edilmemiştir. Avrupa Birliği’nin Kıbrıs konusunda öne çıktığı ve Birleşmiş Milletler’den sadece gözetim görevini yerine getirmesinin istendiği bir sırada, Birleşmiş Milletler genel sekreterinin sözkonusu belge ile ortaya çıkması, Kıbrıs konusunda insiyatifin Avrupa’nın eline geçmesinin önlenmesi ve Birleşmiş Milletler’in aktif olarak devreye girmesi ile beraber İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri’nden

meydana gelen Atlantik ittifakının ada üzerindeki eski egemenliğini yeniden tesis etmek konusunda girişimde bulunması olarak açıklanabilir. Birleşmiş Milletler'in, bu tür bir çalışma içine girmesi istenmediği halde, ilk kez bu denli kapsamlı bir çalışma ile örgütün devreye sokulması, asıl amacın Kıbrıs sorununu çözmek olmadığını, Kıbrıs'ın bir bütün olarak Avrupa Birliği'ne alınmasını Atlantik güçleri ile İsrail ittifakının önlemeye çalıştığı biçiminde değerlendirmeler yapılmasına yol açılmaktadır. Annan Planı'nın zamanlaması, uluslararası konjonktürün tam Avrupa Birliği Kıbrıs ilişkilerine düğümlendiği bir noktada ortaya atılması, ancak bu biçimde açıklanabilir. Doğu Akdeniz'de, İsrail'in kurulmasıyla beraber başlayan yeniden yapılanma sürecinde, İsrail'in karşı kıyısı olan Kıbrıs adasının Avrupa merkezli güçlerin eline geçmesini istemeyen Atlantik güçleri ve İsrail İttifakı, Annan Belgesi ile bir yeni fırsat yaratarak, Avrupa Birliği sürecinin önünü kesmişlerdir. Bu aşamada Türkiye'yi Türk tarafını, Yunanistan'ı ve Rum tarafını tartışmalarda kullanmışlar, Rusya'nın öne çıkmasını sağlayarak, Kıbrıs ve Avrupa Birliği yakınlaşmasının önünü kesmişlerdir. Uluslararası politikayı iyi bilen Atlantik güçleri sorunun taraflarını piyon gibi kullanarak, kendi çıkarları açısından geçerli bir uluslararası komployu bu belge ile düzenlemişlerdir.

Annan planı Rumlar açısından incelenirse, Rumların ulusal davası olan Kıbrıs'ın Yunanistan ve Hristiyan dünyası ile bütünleşmesine yardım eden Enosis davasına hizmet ettiği ve bir anlamda da dolaylı bir Enosis'in gerçekleşmesine katkıda bulunduğu görülmektedir. Rumlar hem Avrupa Birliği sürecinden hem de Annan Planı'ndan yararlanarak, eskiden bu yana talep ettikleri isteklerini bu plan aracılığı elde edebilmenin şansını yakalamışlardır. İngiltere ve Amerika'nın gelecekte İsrail'in Kıbrıs üzerinde etkili olabilmesi için gündeme getirdikleri bazı maddelerden Rumlar rahatsız oldukları için, Rusya'nın devreye girmesiyle Rum tarafı Annan Planı'na olumsuz oy vermiştir. Avrupa ile İsrail arasında kalan Rum tarafı, Avrupanın dışındaki bir büyük siyasal güç olan Rusya'nın devreye girmesiyle oy kullanınca, olumsuz bir sonuç çıkmış ama Rumlar plana olumlu oy kullanmamalarına rağmen, eskiden gelen yapının Avrupa Birliği tarafından bir Hristiyan dayanışması içinde ta-

nınması ile Avrupa Birliği'ne Kıbrıs Devleti olarak kabul edilmişlerdir. Rumların en çok zorlandıkları konu adada Birleşmiş Milletler Barış gücüne bağlı bir askeri birliğin getirilmesi konusu olmuştur. Belge ile, Birleşmiş Milletler Barış Gücü'ne anlaşmanın uygulanmasını izlemek ve eksiksiz uygulanmasına çaba göstermek bağlamında şikayetleri kabul etme, soruşturma yapma, yetkilileri uyarma ve tavsiyelerde bulunma, savunma, güvenlik, anayasal düzeni koruma gibi hemen her alanda buyurucu yetkiler tanınmıştır. Bu durum, devletin egemenliğine ciddi biçimde gölge düşürecek, hareket serbestisini sınırlayacak ve dolayısıyla adada Rum tarafı ile Birleşmiş Milletler arasında sorunlara yol açabilecek bir durumdur.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber ortak yönetime ve sınırlı egemenliğe ancak üç yıl tahammül edebilmiş Rum kesimini daha ileri bir sınırlamayı içeren Annan Belgesi'ni içlerine sindirebilmeleri mümkün olamamış ve bu nedenle de Rumlar olumsuz oy kullanmışlardır. Türk tarafından Cumhurbaşkanı yardımcısı benimsenmekte zorlanmış Rum kesiminin, dönüşümlü başkanlık sistemi çerçevesinde bir Türk asıllı Kıbrıs Cumhurbaşkanı'nı kabul edemeyecekleri anlaşılmıştır. Kuzeyi kontrol edemeseler de adanın güneyinde tam egemen olan Rum yönetiminin, bir anlamda güneydeki otoritesini zayıflatacak Annan planını iyi karşılamaları çok zordur. Birleşmiş Milletler merkezli yönetimler, batılı emperyalist ülkelere müdahale fırsatları yaratmaktadır. Kıbrıs sorununu kendine göre çözme imkanı varken, Birleşmiş Milletler'in güdümünde bir sınırlamaya gitmeyi Rum tarafı kabul etmemiştir. Planın ayrıntılarına inildiğinde Rum tarafının işine gelen birçok yeni düzenleme olduğu ama Rum yönetiminin, bunları gözardı ederek adada tam anlamıyla bir egemenlik peşinde koştuğu, kısaca Enosis amacından vazgeçmediği anlaşılmaktadır.

Onbinlerce Türk'ü göçe sürükleyecek, Türkiye'den giden göçmenlerin geri dönmesine neden olacak bir plana, Türk tarafının olumlu oy kullanması düşünülemezdi. Ne var ki, işi Avrupa Birliği'ne giriş koşuluna getirip dayatmakla Türklere plan zorla kabul ettirildi ama sonuç alınamadı, Türkler Annan planı ile ilgili referandumda olumlu oy kullanmalarına rağmen Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde istediklerini elde edemediler, Rumlar ise Rusya'nın

devreye girmesi üzerine olumsuz oy kullanmalarına rağmen, Kıbrıs Devleti olarak Avrupa Birliği'ne üye olarak alındılar. Her yönü ile haksız bir durumun ortaya çıkmasında uluslararası konjonktürdeki Avrupa Birliği ve Atlantik İttifakı arasındaki çekişmenin rolü bulunduğunu kabul etmek gerekir. Türkiye'nin istenen her ödünü vermesine rağmen, Avrupa Birliği'nin dışında kalması ile, Rum tarafının olumsuz yaklaşımına rağmen, Avrupa Birliği'ne Kıbrıs Devleti olarak kabul edilmeleri ise, ancak uluslararası süreçteki Avrupa ve Atlantik rekabeti ile ayrıca hristiyan dayanışmasının getirdiği desteklerle açıklanabilir. Olumsuz davranan Rumlar istedikleri sonucu elde ederlerken, olumlu davranan Türkler gene kaybetmek durumunda kalmışlardır.

Türklerin geçmişten gelen kazanılmış hakları ile, Türk halkına daha önceden tanınmış olan bazı haklar ve sınırların Avrupa Birliği'nin birincil hukuku içinde yer almayacak olması Türkler açısından tehlikeli bir noktaya getirebilecekti. Sembolik olarak adada kalması önerilen Türk askeri gücünün Avrupa Birliği düzeni içerisinde kalabilmesinin riskli bir konuma gelmesi, Türkler açısından düşündürücü olmuştur. Türklerin haklarına Avrupa Birliği içinde güvence verilmemesi, Türk halklarının Avrupa mahkemelerinde iptal davalarına konu olmasına yol açabilecek, Türkleri sürekli olarak Avrupa yargısı önünde güç durumda düşürecek bir gelişme olarak gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği uyum senedine siyasal haklar, eşitlik ve mülkiyet gibi temel hak ve özgürlüklerin dahil edilmemesi, Türklerin ikinci sınıf bir duruma sürüklenmelerine giden yolu açabilecektir. Böylesine olumsuz bir düzenlemeyi getiren Annan planının kabulü doğrultusunda Türk tarafının batının emperyal güçleri tarafından zorlanması, dünyada görülmeyen bir durumu gene Türklerin önüne çıkarmıştır. Kıbrıs Türk halkının yetkili anayasal kurum ve organlarının görmediği, tartışmadığı, içeriğini bilmediği birçok yasayı referanduma sunarak kabul etme zorunluluğu ile Türkler baskı altına sürüklenmişlerdi. Avrupa Birliği'ni bir Hristiyan topluluğu olarak algılayan batılı emperyalistler, Türkleri Müslüman olmaları nedeniyle ikinci sınıf insan konumuna getirmişler ve bu durum Annan planı ile de bir kez daha doğrulanarak Türklerin önüne sürülmüştür.

Annan Planı, Londra ve Zürich Antlaşmaları ile sağlanmış olan düzen ve garanti sistemini devredışı bırakırken, Türkiye'nin kendi güvenliği açısından Kıbrıs zerindeki söz hakkını kullanmasını da engelleyen bir yaklaşımı getirmiştir. Sanki bu antlaşmalar yokmuş gibi hareket eden Annan Planı, hem Türkiye'nin garantörlük haklarını ortadan kaldırmakta, hem de Türkiye'nin tam ye olmadığı veya izin vermediği bir uluslararası birlik olan Avrupa Birliği'ne Türkiye olmadan Kıbrıs'ın ye olabilmesinin önünü açmaktadır. Tarih boyunca Rumların sürdürdükleri Türk katliamlarını önleyebilmek için devreye girmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin garantör devlet konumunun tanınmaması, hem Türkiye hem de Kıbrıs'lı Türkler açısından önemli bir güvence eksikliği olarak ortaya ık-maktadır. Enosis'ten vazgeçmeyen Rum etecilerinin baskıları devam ettiği sürece, Türkiye'de güney kıyısındaki bu adada garan-trlk statüsünü ve haklarını sürdürecektir. Hiçbir makamın ya da kuruluşun Türkiye'nin güvenliği açısından son derece acil olan bu konuda, Türklerin geri adım atmasını beklemesi düşünülemez. Türk askerinin adadan çekilmesinin istenmesi de Türkiye'nin ga-rantrlk statüsünün tasfiyesi anlamına gelmektedir. Annan planı bu açıdan da eksik ve hatalı düzenlemelerle doludur.

Adada Türk-Yunan dengesinin krunmasının en önemli unsurlarından biri Türkiye'nin ve Yunanistan'ın birlikte ye olmadıkları uluslararası kuruluşlara, birliklere, ekonomik örgütlere doğrudan ya da dolaylı olarak Kıbrıs'ın da ye olmaması ve Enosis ile adanın taksiminin yasaklanmasıdır. Kıbrıs'ın geleceği açısından son derece önemli olan bu hassas dengenin, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında adanın Avrupa Birliği'ne ye olması doğrultusunda bozul-ması, Yunanistan lehine bir durum yaratmakta ama Avrupa Birli-ęi'nin dışında bırakılan Türkiye'nin aleyhine olmaktadır. Yunanistan lehine bir durum ortaya çıktığı için, Londra ve Zürich antlaşma-larına aykırı düşen bu duruma ses çıkarmamakta ama Avrupa'nın dışında bırakılan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam ye olabilmesi-nin önkoşulu olarak Güney Kıbrıs yönetiminin Kıbrıs Cumhuriyeti biçiminde kabulü Türkiye'yi zorunlu olarak dayatılmaktadır. Avru-pa'nın dışında kalırken, Türkiye'nin ada üzerinde uluslararası ant-laşmalardan gelen garantörlük hakkının kaldırılmak istenmesi,

Türk tarafına yapılan yeni bir haksızlık örneği olarak ortaya çıkmıştır. Adanın geleceği taraflarının tam rızası ile kesin bir antlaşmaya bağlanmadan Türkiye'nin garantörlük hakkının elinden alınmak istenmesi iyi niyetli olmayan bir tutum olarak Türkiye'ye dayatılmaktadır. Türkiye kendisinden istenen her talebe karşı iyi niyetli davranarak önemli ödünler vermesine rağmen, kötü niyetli bir tutumla karşılaşınca, uluslararası haklarından vazgeçemez bir aşamaya gelmiştir. Bu durum hem Türkiye Cumhuriyeti'ni hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni yeni arayışların eşiğine getirmiştir. Sürekli çifte standartlı bir tutum ile karşılaşmak Türk tarafını Kıbrıs konusunda yeni bir politika oluşturma noktasına getirmiştir.

Özü itibarıyla Kıbrıs Türk halkını Rumların insafına bırakan ve Kıbrıs'ın bir hristiyan adasına dönüştüren Annan planına karşı Türklerin ya da Rumların alternatif planı olmamıştır. Annan planına rağmen, Kıbrıs Avrupa Birliği'ne giderken, bu planın getirdiği sınırlamalardan rahatsız olan Rum tarafı, hiçbir şekilde geri dönmemiş ve planda vurgulanan sınırlamaları unutturmak istemiştir. Adaya kalıcı bir barış getirmekten uzak kalan bu plan, sadece İngilizlerin elindeki belge ve bilgilere dayanılarak hazırlanmış ve Amerika Birleşik Devletleri ile İsrail'in Doğu Akdeniz'de Avrupa'ya karşı oluşturmak istedikleri yeni hegemonya düzeni çerçevesinde ada halkının ve tarafların önüne dayatılmıştır. Türkiye Amerikan ve İsrail lobilerinin baskıları ile plana olumlu yaklaşmasını rağmen kaybeden taraf duruma düştüğü için yeni bir planla, Annan belgesine alternatif bir yaklaşımı gündeme getirmek durumunda kalmıştır. Türkiye'yi içerden ele geçiren emperyal lobiler, böylesine alternatif bir planın Türkiye Cumhuriyeti'nden çıkmasını engellemişler, Annan planı ile köşeye sıkıştırdıkları Türkiye'den daha fazla ödün koparabilmenin çabası içinde olmuşlardır. Bu plana tek başına savaş açan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın, bu işin yarım yüzyıllık savaşçısı olarak bir alternatif Dektaş planı olabilmeliydi. Türkiye Cumhuriyeti ve Kıbrıs Türk tarafı Annan Planı'na karşılık bir Denktaş planını ortaya çıkarabilmeliydi. Annan planının saldırgan düzenleyiciliğine karşı sadece savunmacı bir yaklaşım Türk tarafını zayıf bırakmış, bu işten Rum yönetimi kazançlı çıkarken Türk tarafı zararla karşılaşmıştır. Türk

tarafı, olumlu yaklaşımı ile puan kazanmaya çalışırken uzlaşmazlık la suçlanılmaya devam edilmiştir. Bu gibi haksız saldırıların ortadan kalkabilmesi için Türkiye'nin ya da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin alternatif bir planı kesinlikle devreye sokmaları gerekliydi.

Planda önerilen ortak edvletin yapısında varolan eşitsizlik, aslında Türk tarafının Annan Planı'na olumsuz oy vermesi için yeterli idi. Ne var ki, Türkiye üzerinde etkin olan Avrupa ve Amerikan lobileri Türkiye'yi kendi istedikleri yönde oy kullanmaya yönlendirmesini bilmişler ve Türkiye pasifize edilirken Kuzey Kıbrıs Türk halkına olumlu oy kullandırılmıştır. Türk tarafının olumlu yaklaşımına rağmen, Rum tarafının karşı çıkması ile devreye giremeyen Annan Planı eğer devreye girse idi, Kıbrıs'a barış yerine büyük bir kargaşa getirecekti. Kazanılmış hakları görmezden gelen bu tek yanlı plan Türkler için tam bir haksızlık kaynağı olabilecekti. Yargı bağımsızlığı getirmeyen, Türkler ve Rumlar arasında ayırım yapan Annan planı, Kıbrıs'ta dengeli ve kalıcı bir barışın kapısını aralamadığı gibi, Rumların karşı çıkışı ile devre dışı kalmıştır. Türk ve Rum yönetimlerini eşit koşullarda ele almayan bu plana göre, dengeli ve barışçı bir Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti oluşturabilmek son derece zor görünüyordu.

Annan planı ilk açıklandığından sonra, Türkiye içinde birçok ulusalcı ve milliyetçi kuruluş ve kesimden karşı çıkış gündeme gelmiştir. Batı dünyasının çıkarları doğrultusunda Birleşmiş Milletler Örgütü alet edilerek Türklere dayatılan bu plan, her yönü ile kabul edilemez bir niteliğe sahip bulunuyordu. Avrupa Birliği'ne geçiş süreci içinde ortaya çıkartılan bu plan, normal koşullarda Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla beraber devre dışı kalacaktı. Bir kıta devleti olarak gelişmeye çalışan Avrupa Birliği, yeni oluşturulan Avrupa Anayasası ve bu anayasa doğrultusunda hazırlanacak Avrupa mevzuatı doğrultusunda Kıbrıs'ı da kendi hukuku çerçevesinde ele alarak yeni bir yapılandırmaya yönlendirecekti. Kalıcı bir plan olarak hazırlanan Annan planı uygulama aşamasında, Avrupa Birliği süreci nedeniyle kendiliğinden geçici bir konuma sürükleniyordu.

Birleşmiş Milletler Genel sekreteri Kofi Annan'ın öncülüğünde bir heyet tarafından hazırlanan Annan planı, Kıbrıs tarihi içinde

yerini almıştır ama Rum kesiminin yapılan referandumda olumsuz oy kullanması ile devredışı kalmıştır. Batı emperyalizminin geçici bir dayatması olarak ortaya çıkan bu plana bile direnemeyen bir diplomasi uygulamak zorunda kalan Türk tarafı, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın dışında etkili olamamıştır. Vatanını ve rejimini savunamayan bir duruma sürüklenen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Batıdan estirilen rüzgarların etkisiyle, batının ve Hristiyan dünyasının çıkarlarına uygun bir duruma dönüştürölmek istenmektedir. Türklerin yarım yüzyıllık mücadelesi görmezden gelinirken hiçbir zaman bir Yunan adası olmamış Kıbrıs, Rumların yönetimine devrediliyor ve bu aşamada da Avrupa Birliği'ne Güney Kıbrıs Rum yönetimi Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tam üye statüsünde alınıyordu.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ve yavru vatan Kuzey Kıbrıs'ın Türk Cumhuriyeti'nin çıkarlarına ters düşen Annan planı, Türk tarafının insiyatifi dışındaki nedenlere, geride kalmıştır. Önümüzdeki dönemde, Avrupa Birliği sürecinde Hem Türkiye Cumhuriyeti'ni hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tasfiye etmek üzere Atlantikçi ve Avrupacı güçler yeniden Annan planını devreye sokabilmenin çabası içinde görünmektedirler. Türkiye'yi yönetenler ve Kıbrıs'taki Türk hükümeti kesinlikle böylesine emperyalist bir oyuna gelmemelidirler. Türkiye, plan ile ilgili süreçte üzerine düşeni yapmış, iyi niyetle görüşmelere katılmış ve gereken kolaylığı göstermiştir. Kuzey Kıbrıs Türkleri de bu plana dış baskılarla olumlu oy kullanmış ama ne Avrupa'ya girebilmiş ne de vaadedilen uygulamalara ya da haklara kavuşabilmiştir. Türkler artık "enayi" konumuna sürüklenerek oyunlara gelmeden hareket edebilmeliler ve Kıbrıs adasının geleceğı için Annan Planına alternatif olabilecek yeni bir plan ortaya koyabilmelidirler, aksi takdirde gelecek dönemde de Türk tarafı adada kaybeden taraf rolünü oynamaya devam edecektir.

Bütün çabalara rağmen, Rumların Annan Planı'na "hayır" demeleri ile bu emperyalist plan devredışı kalmıştır. Türkiye'nin her türlü iyi niyeti göstermesi, Kıbrıs'lı Türklerin baskılara boyun eğerek "evet" demelerine rağmen, adanın tamamı olumlu oy kullanmadığı için, Birleşmiş Milletler genel sekreterinin hazırlamış olduğu bu büyük plan yürürlüğe girememiştir. Kıbrıs Türk devletinin verdiği sözü tutmasına karşılık böyle bir durumun ortaya çıkması

sonrasında Avrupa ve Amerika'nın daha önce Türklere vermiş oldukları sözlerden caydıkları ortaya çıkmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne uygulanmakta olan ambargonun sona erdirilmesinden, Türk tarafındaki limanların ve hava alanlarının işletmeye açılmasına, batılı ülkelerden adanın kuzey bölgesine yatırımların başlamasına gibi birçok vaad referandum öncesinde Türklere verilmiş ama Rumların olumsuz oyu ile plan devre dışı kalınca, bütün verilen sözler unutulmuştur. Bu durumda, Türk tarafı bir kez daha aldatılmışlık durumuna düşürülmüştür.

Yüksek bir oyla plana karşı çıkan Rum tarafı, Türklerle bir arada yaşamak istemediğini açıkça göstermiş, Avrupa Birliği'ne girmeyi garanti altına alan Rum tarafının, bu hakkı Türk tarafının kullanmasına izin vermek istemediği anlaşılmıştır. Türklerle iyi niyetli bir ortaklık kurmaya yanaşmayan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, adanın bütününü temsilen, Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında Avrupa Birliği içinde yer alabilmek için her türlü fırsatı değerlendirmiştir. Türklerin kazanılmış haklarını görmezden gelen, eskisi gibi bir azınlık durumuna sürüklemek isteyen Kıbrıslı Rumlar, Avrupa Birliği üyeliği sürecinin getirdiği bütün kazanımları kullanarak, Türklere karşı bir politikayı yeni dönemde de sürdürmüşlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti, Annan Planı'na, her türlü riski göze alarak olumlu bir yaklaşım göstermiştir. Batı dünyası ile ilişkilerin geliştirilebilmesi ve Avrupa Birliği'ne tam üyelik şansının yakalanabilmesi için bu doğrultuda çok olumlu çaba gösterilmiş ama ne yazık ki, hiçbir olumlu sonuca ulaşamamıştır. Avrupa Birliği Güney Kıbrıs'ın üyeliğini çok önceden garanti altına alınca, Rumlar da Türkleri devre dışı bırakmak için, Rusya'nın da desteği ile olumsuz oy kullanmışlardır. Plana karşı olumlu davranan Türk tarafının bunun mükafatını göreceğine, tamamen tersi bir durumda cezalandırılma noktasına getirilmiştir. Batı ülkeleri ile ilişkilerde Türklerin sürekli olarak böylesine iki arada bir derede kalmasının nedenini, batılıların Türkiye ve Türklere karşı çifte standartlı tutumlarında aramak gerekmektedir. Kıbrıs sorunu, bunun en açık örneği olarak görünmektedir.

Sonuç olarak, Annan planı Kıbrıs sorununu daha da içinden çıkılmaz bir duruma sürüklemiş ve geleceğe dönük yeni bir tartışma

sürece başlatmıştır. Rumların olumsuz tavrı nedeniyle devredışı kalan bu planı, hem Avrupa Birliği hem de Amerika ve İsrail ittifakı yeniden devreye sokarak kendi planları doğrultusunda bir değişim sürecini Kıbrıs üzerinde devam ettirmek istemektedirler. Bütün mesele, Türklerin adadan dışlanmasını sağlamak ve Rumları da yeni bir düzene zorlayarak bölgesel yeniden yapılanma sürecinde Kıbrıs'ı istenilen noktaya getirmektir. Türk-Yunan çekişmesi bu doğrultuda kullanılmaktadır. Adanın ellerinden çıkacağını anlayan Rum kesimi, Annan planı oylaması sonrasında Türk tarafı ile anlaşmak istediğini resmen açıklamıştır. Türklerin de bu yeni yaklaşımı değerlendirmeleri gerekmektedir.

XI. BÖLÜM

KIBRIS'IN GELECEĞİ

Türkiye Kıbrıs'a savaşı düşünmeden sadece kendi soydaşlarını korumak, sadece kendi güvenliğini korumak, sadece bölgedeki dengelerde karşı blok olan Sovyetler Birliği'nin öne geçmesine izin vermemek ve Rumlar'ın bundan yararlanarak Türkiye'nin aleyhine bir konumu uluslararası hukuka göre geliştirmesine izin vermek üzere, 1974'te bir barış hareketi düzenlemiştir. Kuzey Kıbrıs'ı ayırmış, yeşil hat çekmiş, soydaşlarını kuzeyde toplamış, güneydeki toprakları Rumlar'a bırakmış, Rumlar da kuzeydeki toprakları Türkler'e bırakarak güneye çekilmiş, ada fiilen ikiye bölünmüş ve bir çözüm kendiliğinden gündeme gelmiştir.

Kıbrıs meselesi aslında barış süreci içerisinde, 1960'ta çözüme bağlanmış, ama sonuçsuz kalınca 1974'te bu sefer güçler dengesi-nin çözümüyle, Kıbrıs meselesi Türkiye açısından çözülmüştür. Dolayısıyla bugün geline süreçte, Türkiye'nin Kıbrıs diye bir sorunu yoktur. Kıbrıs meselesinin çözümsüzlüğünü iddia eden Yunanistan'dır. Çünkü Yunanistan hiçbir zaman Kıbrıs'ta bir Türk varlığını kabul etmek istememiş, Türkler'i yok etmek istemiş, nasıl Girit Adası'nı Avrupalılar'ın baskısıyla, Batılı emperyalist ülkelerin desteğiyle Osmanlı'nın elinden aldıysa, aynı şekilde ikinci Girit olayını Kıbrıs'ta gerçekleştirmek istemiştir. Bu çerçevede Batılı emperyalistlerin desteğiyle Enosis davasını yürütmüş ve kendi Megalo idea'sını yani Yunanistan'ın "büyük ülkü"sünü, Bizans'ı yeniden kurmak doğrultusunda Konstantinapolis dedikleri İstanbul'u merkez alıp, bugünkü Ege'yi ve Doğu Akdeniz'i yeni bir Bizans yapılanması çerçevesinde birleştirmeyi hedefleyen Megalo idea'sını gerçekleştirmek için Batılı emperyalistlerle Türkiye'ye karşı sürekli olarak işbirliği yapmıştır.

Birçok aşamalardan geçerek Kıbrıs meselesi günümüze kadar

gelmiş, küreselleşme sürecine girildiğinde, yani 1990 sonrasında –dünya tabii çok başka konularla uğraştığı için, Balkanlar’daki çözülme, Kafkaslar’daki, Orta Asya’daki çözülme, Sovyetler Birliği’nin dağılması ve Ortadoğu’daki sıcak çatışmalar, sürekli olarak dünya gündemini işgal ettiği için Kıbrıs meselesi dünya gündeminde ikinci plana düşmüştür.

1980’li ve 90’lı yıllarda Kıbrıs meselesinin dünyanın jeopolitik merkezinde yer almasına rağmen ikinci plana düşmesinin nedeni, özellikle soğuk savaş sonrasındaki çözülmedir. Kıbrıs ikinci plana düşmüş, ama soğuk savaş sonrası çözülme tamamlandıktan sonra ve küreselleşme konusunda artık yeni adımlar atılmaya başlandığı andan itibaren, Kıbrıs yeniden gündeme gelmiştir. Çünkü Kıbrıs dünyanın jeopolitik merkezinde yer alan büyük bir ada olarak, hem Doğu Akdeniz’in, hem Ortadoğu’nun, hem Türkiye’nin, hem Balkanlar’ın yeniden yapılanmasında, hem de Avrasya’nın yeniden şekillenmesinde anahtar ve kilit bölgelerden birisidir.

Bugün de Kıbrıs’ın yeni bir süreçle ortaya sürüldüğünü görüyoruz. O da, Türkiye’nin Avrupa Birliği sürecini engellemek için, Kıbrıs’ın Yunanistan tarafından Kopenhag kriterlerini geri plana itecek bir ana konu olarak gündeme getirilmesidir. Böyle bir uluslararası konjonktürü, yani suni ve yapay olarak gündeme getirilen bir konjonktürü Türkiye’nin kabul etmesi düşünülemez.

Birinci Dünya Savaşı’na kadar, hatta İkinci Dünya Savaşı’na kadar, dünya Avrupa merkezli bir dünyaydı. 1944 Normandiya Çıkarılması’ndan sonra Avrupa üstünlüğünün bittiğini ve Amerikan merkezli bir dünya yapılanmasına girildiğini görüyoruz. Avrupa Birliği’ni gündeme getiren olay, iki büyük dünya savaşının Avrupa’da yaşanmasıdır. İki büyük dünya savaşı Avrupa ülkeleri tarafından, dünyanın en küçük kıtası olan Avrupa’da yaşanmıştır. Yüz milyondan fazla insan ölmüştür. Bütün Avrupa ülkeleri yıkılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonucunda ise Avrupa dünyanın ortasında, fakat küçük kalmıştır. Savaşın ardından iki tane büyük dev sahneye çıkmıştır. Mustafa Kemal bunu 1936 yılında ifade etmiş, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra dünyanın iki kutba bölüneceğini çok açık bir şekilde dile getirmiştir. Bunlardan bir tanesini okyanus ötesi güç, yani Amerika Birleşik Devletleri, öbürünü de Bolşevikler, yani Sovyetler

Birliği olarak belirtmiştir.

şimdi Avrupa 500 yıllık dünya hakimiyetinden sonra iki büyük dünya savaşıyla, kendi içindeki kavga neticesinde çökünce ve iki büyük dev tarafından da sarılınca, Avrupa lkeleri; İngiltere olsun, Fransa olsun, Almanya olsun çok küçük ülkeler olarak kalmıştır ve artık eskisi gibi dünyaya hakim olamayacaklarını görmüşlerdir. Sonunda iki büyük devlete karşı bir araya gelip birleşmeleri gerektiğine kanaat getirmişlerdir. 1950'li yıllarda Kömür-elik Birliği'yle başlayan süreç, daha sonra Ortak Pazar'a, daha sonra Ekonomik Topluluğa, daha sonra da Birliğe yönelmiştir. Bu noktada artık yavaş yavaş Avrupa'nın kimlik değiştirdiğini görüyoruz. Yani Avrupa'nın birleşme sürecinin başında Amerika Birleşik Devletleri gibi Avrupa Birleşik Devletleri biçiminde bir hedefi olmamıştır. Ama bir yakınlaşma, bir ortak kıtada yaşama çabası sözkonusudur.

Tam da Sovyetler Birliği dağılırken, Avrupa lkeleri Avrupa Birliği sürecine girmiştir. Yani bir devletler birliği dağılırken bir başka devletler birliği gündeme gelmiştir ki, Türkiye açısından her ikisi de çok büyük bir tehdittir. Biz Sovyetler Birliği'ni yıllarca, Türkiye'nin birliği, bütünlüğü ve güvenliği açısından tehdit olarak gördük ama, her nedense şimdi ideolojik olarak bir ayırım yapıılıyor ve Avrupa Birliği Türkiye için bir tehdit olarak görülmüyor. Aslında Avrupa Birliği de Türkiye'nin birliği, bütünlüğü ve ulusal güvenliği açısından aynen Sovyetler Birliği gibi birinci derecede tehdittir. Çünkü Türkiye'nin bağımsızlığını, eğemenliğini, ulus-devlet yapısını, üniter devlet yapısını tanımayan ve tanımak istemeyen bir birliktir. Kopenhag Kriterleri'nin sonuna kadar bize dayatılması ve Avrupa'ya giriş koşulu olarak karşımıza çıkarılması bunu açıkça ifade etmektedir.

İşte böyle bir noktada, Avrupa'nın değişen koşullarda bir devletler birliğine doğru yöneldiğini görüyoruz. Ve en son Laaken Zirvesi'nden sonra da, Avrupa'nın artık sadece bir bölge ya da kıta devleti veyahut bir devletler topluluğu olmanın ötesine geçerek, ABD'nin öncülüğünde başlamış olan yeni dünya düzeni sürecine karşı, alternatif bir küreselleşmeyi ortaya çıkardığını görüyoruz. Avrupa Birliği artık burada bölgesel oyuncu olmak konumundan çıkarak, bir küresel oyuncu konumuna gelmektedir. İşte tam kre-

sel oyuncu olma konumuna geldiği noktada da, Avrupa kıtasından çıkarak Avrupa'nın doğusuna yöneldiğini, yani Ortadoğu'ya, Balkanlar'a, Kafkaslar'a ve Orta Asya'ya döndüğünü, Avrupa'nın artık kendi kıta sahanlığının dışındaki bölgelerde de hak iddia etmeye başladığını görüyoruz. Bunun ilk örneğinin de Kıbrıs'ta ortaya çıktığına şahit oluyoruz. Olayların son dönemlerdeki tırmanışı dünya kamuoyu önünde bu gelişmeyi açıkça doğrulamaktadır.

Avrupa Birliği artık bir bölgesel güç olmanın ötesinde küresel güç olmaya yöneliyor ve kendi bölgesinin dışına çıkıyor. Çünkü Kıbrıs'ın bulunduğu bölge bilindiği gibi Avrupa değildir. Kıbrıs'ın bulunduğu bölge coğrafya kitaplarına göre Doğu Akdeniz'dir ve Ortadoğu'nun bir parçasıdır. Doğu Akdeniz'de ve Ortadoğu'da hak iddia etme noktasındaki bütün gelişmeler, İsrail merkezli ve Amerika bağlantılıdır. Ama artık Avrupa Birliği'nin de Ortadoğu'ya bir giriş kapısı olarak Kıbrıs'ı seçtiğini görüyoruz. Bu da, Avrupa Birliği'nin yeni bir kimlikle ortaya çıktığını, yani artık bölgesel bir kimlikle değil, küresel bir kimlikle, kendi bölgesinin ötesinde küresel bir oyuncu olarak dünya platformuna çıktığını ve Kıbrıs'ı Ortadoğu'ya giriş kapısı olarak seçtiğini göstermektedir.

Bugünkü Avrupa Birliği, bir Batı Avrupa Birliği'dir. Yani bugün normal bir Avrupa Birliği değildir. Avrupa Birliği'nin normal Avrupa Birliği olabilmesi için Huntington'un çizdiği bir hat vardır. O hat da, Ortodoks dünyasının belirli bir noktada üzerinden geçen bir hattır. Yani Avrupa Birliği'nin normal bir Avrupa Birliği olabilmesi için Balkanlar'ı da, Doğu Avrupa'yı da içine alması gerekir. Normal bir kıta devleti, bütün bir kıtanın bir araya gelmesinden oluşur. Ama Laaken Zirvesi sonrasında, Avrupa Birliği bölge devleti olmaktan çıkıp, küresel oyunculığa soyunmuştur. ABD merkezli bir küreselleşmeye karşı daha büyük bir Avrupa'yı arayacağı ve aradığı içindir ki, Büyük Avrupa'nın sınırları; Atlas Okyanusu'ndan Ural Dağları'na kadar uzanmaktadır. 1958 yılında, İkinci Dünya Savaşı kahramanı olan Charles De Gaeulles, yeniden Fransa'nın başına Devlet Başkanı olarak getirildiğinde açıkça şunu söylemiştir: "Yaşasın Atlantik'ten Urallar'a kadar Büyük Avrupa."

Avrupalılar'ın bilinçaltısında dünyaya hakim olmak için her zaman bir büyük Avrupa hedefi vardır. Bunun için haritayı Atlantik

Okyanusu'nidan Ural Dağları'na kadar genişletirler. Napolyon, Fransa'nın başına geldiğinde doğuya yürümüştür, Hitler Almanya'nın başına geldiğinde doğuya yürümüştür. Hep Batı Avrupa merkezli güç odakları doğuya yürüyerek, Büyük Avrupa'yı hedeflemişlerdir, Rusya'yı hedeflemişlerdir. O çerçevede Osmanlı'yı pek ciddiye almamışlardır. Ama Rusya'ya hakim olurlarsa, Urallar'a ulaşabileceklerini düşünmüşlerdir.

Şimdi aynı süreç bugün, Avrupa Birliği ile tekrar gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği de küçük Avrupa olmaktan çıkıp normal Avrupa'ya yöneldiğinde Balkanlar'ı ve Doğu Avrupa'yı içine alıyor. Fakat dünyaya hakim olabilmesi için, yeniden Avrupa merkezli bir dünyayı oluşturabilmek için bu yetmez. Mutlaka Urallar'a, yani Kafkas'lara, Hazar'a kadar genişlemesi gerekir. Bu haritaya Ukrayna, Rusya, Türkiye ve Kafkas ülkeleri, Ortadoğu ülkeleri de girmektedir. O nedenle Avrupalı emperyalistler sadece Türkiye üzerinde değil, Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve Rusya üzerinde de planlar yapmaktadır.

Biliyorsunuz Gorbacov, Sovyetler Birliği'nin başındayken, Avrupa'nın bu planını göküp, doğuya yayılmasına karşı, ortak bir "Avrupa evi" planı önermişti. Avrupa evi planında, bugünkü Rusya ile Türkiye, olduğu gibi yer alıyordu. Avrupa kendi içinde birlik olacaktı, ama "Avrupa evi" diye bir üst birlik oluşacaktı. Sovyetler Birliği, Türkiye ve Ukrayna da bunun içinde yer alacaktı. Ama Avrupalı emperyalistler bunu kabul etmediler ve sonunda Avrupalı emperyalistlerin büyük Avrupa planı çalışmaya başladı. Önce Sovyetler parçalandı, sonra Yugoslavya parçalandı, şimdi sıra Türkiye'de. Türkiye'nin parçalanması gündemde ve aynı süreç içinde Rusya ve Ukrayna'nın da parçalanması gündemdedir. Çünkü bugün Avrupa Birliği, Almanya merkezli bir yapıda gitmektedir. Yani Almanya'nın çekirdeğinde yer aldığı bir Avrupa Birliği'nde, Almanya, gelecekte Avrupa Birliği'nin patronu olacağı içindir ki, Kopenhag Kriterleri'yle, azınlık haklarıyla, İngiltere'yi, Fransa'yı, İspanya'yı ve İtalya'yı parçalamaktadır.

İngiltere'den, İskoçya ve Galler; Fransa'dan Korsika ve Bask bölgesi; İspanya'dan Katalanya ve Bask bölgesi; İtalya'dan Padanya Cumhuriyeti gibi yeni devletler oluşmasını Kopenhag Kriterleri

Azınlık Sözleşmesi'yle destekleyen Almanya'dır. Böylece Avrupa'daki büyük ülkelerin parçalanarak, çekirdeğini Almanya'nın oluşturacağı bir Avrupa Birliği oluşturma süreci yaşatılmaktadır. Bu aşamada, Yugoslavya ve Sovyetler dağılırken, Almanya Doğu'yla birleşti, bütünleşti. Şimdi Kopenhag Kriterleri'yle diğer Batılı ülkeleri de parçalıyorlar. Aynı süreci Türkiye'ye getiriyorlar. Türkiye'de de sadece Güneydoğu meselesi değil, Pontus ile Karadeniz ve Ermeni meselesi ile Doğu Anadolu, Rum katliamıyla İyonya, yani Ege bölgesi gündeme getirilmektedir. Güneyde bir Kapadokya-Kilikya bölgesi yeniden Hristiyan varlığıyla ortaya çıkarılmakta, çok yoğun bir misyonerlik faaliyeti ile Anadolu'da Müslüman ve Türk nüfusun varlığını ortadan kaldıran bir süreç desteklenmektedir.

Avrupa merkezli bir dünyanın yeniden oluşabilmesi için, Avrupa Birliği büyük Avrupa'yı kurmak hedefindedir. Bu doğrultuda Sovyetler Birliği ve Yugoslavya dağıtılmıştır. Türkiye, Rusya ve Ukrayna'nın parçalanması gündemdedir. Rusya'da da bilindiği gibi çok büyük etnik topluluklar vardır. Onların da ayrı devletler halinde parçalanması istenmektedir. Yani Büyük Avrupa planı çerçevesinde; Urallar'a kadar, Hazar Denizi'ne kadar, bugünkü Kafkasya devletleri de dahil pek çok bölge Avrupa eyaletleri olacaktır. Bu nedenle Anadolu'daki büyük bir devlet Avrupa açısından kabul edilemezdir. Anadolu'da büyük bir devlet olmayacaktır. Anadolu'da Müslümanlar olmayacaktır. Anadolu'da Türkler olmayacaktır. O nedenle Anadolu'daki Türk ve Müslüman varlığını ortadan kaldıracak alt kimlikler desteklenmektedir. Alt kimlikçi dernekler, sivil toplum kuruluşları örgütlenmekte, bunların dergilerinin çıkması için finans kaynakları harekete geçirilmekte, tarih ve kültürleri ile ilgili çalışmalara destek verilmektedir.

Ayrıca, Güneydoğu ile ilgili mesele, sadece Kürtçe olarak değil, alt diller ve ana dil meselesi olarak gündeme getirilmiştir. Türkiye uluslaşma süreci içerisinde önemli bir mesafe almışken, alt kimlikler, ana dille canlandırılacak bir ayrışma, dağılma ve çözülme süreciyle birlikte gündeme getirilmektedir. Böylece Anadolu'daki büyük devlet yapılanması ortadan kaldırılacaktır. Avrupa Birliği, Osmanlı'yı çökerten Balkanizasyon sürecini, Balkan topraklarındaki

küçük devlet yapılanmalarını, Anadolu'ya ve Ortadoğu'ya da taşımak istemektedir. Aynı şeyi sadece Türkiye için değil, Irak, Suriye ve İran için de düşünmektedirler. Çünkü bu devletlerin hepsi Almanya'dan, Fransa'dan büyüktür. Avrupa standartlarına göre büyük devletlere Avrupa emperyalizmi hakim olamaz. Aynı şekilde bölgede hakim olmak isteyen İsrail de, bu gelişmeleri desteklemektedir. İsrail de Balkanizasyon sürecini Anadolu'ya ve Ortadoğu'ya getirerek, bölgedeki büyük devletleri parçalayıp eyaletler halinde Kudüs'e bağlamak istemektedir. Yani Avrupa Birliği'nin, Anadolu üzerinden girmek istediği Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'ya, Yahudi hegemonyasının da Kudüs merkezli Büyük İsrail planıyla hakim olmak istediğini görüyoruz. Yani Avrupa'nın "böl, parçala ve yönet" politikasını Siyonizm'in de uygulamaya çalıştığı görülüyor.

Bu doğrultuda Yahudi lobileri Amerika'da çok etkili olarak çalışmaktadırlar. İsrail, bölge ülkelerini parçalama ve bölgesel konfederasyona gitme sürecini, Amerika'nın devlet gücünü de arkasına alarak desteklemekte, Irak'tan başlayarak, İran'ı, Suriye'yi ve Türkiye'yi de içine alan bir biçimde bölgesel parçalanmayı tazyik etmektedir.

İşte böyle bir süreç içerisinde Kıbrıs gündeme yeniden gelmektedir. Kıbrıs, hem Ortadoğu hem de Avrupa arasında yer alan Türkiye ile beraber, bir anlamda bu bölgeye hakim olmak isteyen Yahudiler'le Hristiyanlar arasında, Avrupa ile Amerika arasında, İsrail ile Almanya arasında ciddi bir çekişme konusu olarak gündeme gelmekte ve Türkiye'yi etkilemektedir.

Şimdi bu bölgede bizim dışımızda çeşitli planlar çarpışmaktadır. Hiç kimse Türkiye'yi, Türk ve Müslüman, üniter ve ulusal bir devlet olarak kabul etmek istememektedir. Dünyanın jeopolitik merkezinde yer aldığımız için, dünyaya hakim olmak isteyen bütün güçlerin gözü bu topraklardadır. Bu toprakları ele geçiren, bu topraklarda kendi hegemonyasını kuran, dünyaya hakim olacaktır. Çünkü dünyanın jeopolitik merkezi burasıdır. Enerji kaynakları buradadır, ticaret yolları buradadır, doğal zenginlikler buradadır. Bu çerçevede düşündüğümüzde bu bölgede çeşitli planlar olacağı kolayca anlaşılır. Birinci plan Büyük Avrupa planıdır. Türkiye ve Rusya

parçalanacak, bölge ülkeleri bu Avrupa Birliği'nin içinde yer alacaktır. İkinci plan İsrail'in büyük Ortadoğu planıdır: Irak, Suriye, Türkiye ve İran eyaletlere bölünerek Kudüs'e bağlanacaktır. Kudüs üç dinin kutsal merkezi olarak, Kafkaslar'ı ve Balkanlar'ı da içine alan bir Yakındoğu Konfederasyonu biçiminde yeniden yapılandırılacaktır. Üçüncü plan Amerika'nın Avrasya stratejisidir ki bu plan başlamıştır. Avrasya stratejisinin doğu sınırı Afganistan, batı sınırı da Bosna'dır, Kosova'dır, Sırbistan'dır. Amerika bütün bu bölgelere girmiştir. Kendi başına girmemiştir. Bu bölgelerde yer alan 15 ülkeye de Türk askeri ile birlikte girmiştir. Yani bir anlamda Türkiye üzerindeki Amerikan etkinliği, Amerika'nın dünya hakimiyeti stratejisi çerçevesinde, büyük Avrupa'yı önlemek, büyük Almanya'yı önlemek, Rusya'nın gelişmesini önlemek, büyük İsrail'i önlemek, büyük İslam devletini önlemek, büyük Arap devletini önlemek, büyük Türk devletini önlemek üzere planlamıştır. Amerika bu planı doğrudan doğruya kendi askeriyle yapıyormuş gibi görünmesine rağmen, işin büyük bölümünü Türkiye'ye ve Türk askerine yıkma hazırlığı içerisinde. Böylece Türkiye'yi alt emperyalist kol haline getirerek, Avrasya stratejisi izlemekte ve Türkiye'yi bir bağımsız devlet olmaktan çıkararak, kendisinin merkezinde bulunduğu bir yeni dünya düzeni süreci içerisinde, dünyanın jeopolitik merkezinde kendine bağlı ikinci bir Amerika oluşturmaya çalışmaktadır.

Amerika'nın gelecekteki planı, okyanus ötesinden tek başına dünya hakimi olunamayacağı için, kendisine bağlı bir Avrasya Federasyonu oluşturmaktır. Bu Avrasya Federasyonunda beş bölüm vardı: Ortadoğu, Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Karadeniz. Amerika bu beş bölgeyi Türkiye ve İstanbul üzerinden kendisine bağlamının hazırlığı içerisinde. Bu nedenle küreselleşme sürecinde Amerika Türkiye'nin başkenti olan Ankara'yı elinin tersiyle itmekte, İstanbul'u kendisine muhatap olarak almaktadır. İstanbul'da kurmuş olduğu ticari yapılanmayla ve İstanbul'daki büyük işadamlarıyla bölgesel yapılanmayı örgütlemekte, Ankara'daki orduya da kendi isteklerini ekonomik nedenlerle, IMF ve dünya Bankası reçeteleri doğrultusunda dikte etmeye çalışmaktadır. Yani Amerika, 21. yüzyılda dünyaya hakim olabilmek için, okyanus ötesindeki Amerika'nın yetmeyeceğini, ikinci Amerika'yı kendine

bağlı olarak Avrasya'da kurması gerektiğini görmüş ve bunun merkezi olarak da İstanbul'u seçmiştir.

Ama Türk ve Müslüman olan bir İstanbul değil yeni bir Bizans olacaktır. İstanbul Türk ve Müslüman kimliğinden arındırılarak eski Bizans'taki kozmopolit kimliğine dönüştürülecek, Vatikan benzeri bir Fener-Rum devleti oraya getirilmek suretiyle, yeni bir Hristiyan yapılanması gündeme taşınacaktır. Bu da Amerika'nın 21. yüzyılda dünya hakimiyeti planıdır. Bu plan içerisinde, Türkiye bir arazi olarak yer alıyoruz, ama bir ülke ve devlet olarak yer almıyor.

Dördüncü plan Rusya'nın, eski Sovyetler Birliği ülkelerini yeniden kendi etrafında topladığı, Bağımsız Devletler Topluluğu planıdır. Türkiye-Rusya ilişkileri kendi haline bırakılırsa belki Türkiye, Rusya'nın merkezde bulunduğu bu Bağımsız Devletler Topluluğu içerisinde de yer alabilir. Bunu ne Avrupa, ne Amerika, ne de İslam dünyası kesinlikle istememektedir. Avrupa, Amerika ve İsrail arasındaki rekabet, Türkiye'yi bu Bağımsız Devletler Topluluğu'nun dışında tutabilmeye yönelmektedir.

Diğer bir plan, bu bölgede Araplar'ın oluşturacağı Birleşik Arap Cumhuriyeti planıdır. Daha önce Nasır'ın denediği bu plan Batılı güçler tarafından önlenmiştir. Diğer bir plan İran'ın İslam Devrimi'ni bütün İslam dünyasına yönelterek, Tahran'ı, dünyanın merkezi haline getirme planıdır... Büyük bir İslam devleti kurma planıdır. Bunu önlemenin yolu, Türkiye modelini bölgeye taşımaktır. Bu noktada bölgesel bir İslam imparatorluğu önlemek için, Batılı emperyalistler Türkiye üzerinden kendi istediklerini yapmaya çalışmaktadırlar.

Geriye kalan son plan, Türkiye'nin; Azerbaycan, KKTC, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Tataristan, Başkırđistan ve Gürcistan'ın yer aldığı Türki Devletler Federasyonu ya da Turan Federasyonu gibi bir yapılanmayı gündeme getirmesidir. Bu da hiç istemedikleri ve bu sebeple Türkiye'yi kendi haline bırakmadıkları bir planlamadır. Zaten Türkiye kendi haline bırakılırsa ne Bağdat'a, ne Paris'e, ne de Washington'a gider. Ama Semerkant ve Buhara'ya gideceğı, tarihten gelen köklerini arayacağı kesindir. Kafkasya'da, Ortadoğı'da, Orta Asya'da ve Karadeniz'deki Türk boylarıyla bir birlik ve bütünlük, bir bölgesel yapılanma arayacağı kesindir. İşte

Türkiye'nin bölgede yaşayan bu Türk topluluklarıyla, her türlü emperyalist planın dışında biraraya gelmesini istemeyen Batılı emperyalistler, Türkiye'yi kontrol edebilmek için, birbirleri arasında yarış içindedirler.

Türkiye, kendi haline bırakılırsa komşularıyla yakınlaşma içerisine girmektedir. Araplar'ın, diğer Müslüman ülkelerin, müttefiklerimiz, İsrail'in, Hristiyanlar'ın, Amerika'nın, Avrupa'nın ve Rusya'nın bölgesel planları vardır. Buna Çin'i de katmak gerekir. Çünkü Çin de, Doğu Türkistan üzerinden Batı Türkistan'a yayılma ve Hazar Denizi'ne girme planı içerisindedir. Büyük Çin planına göre, Çin, Doğu Türkistan üzerinden Batı Türkistan'a girecektir ve Hazar Denizi'ne indiği zaman, dünya enerji koridoruna hakim olabilirse, Ortadoğu'da Çin hakimiyeti gündeme gelecektir. Bütün bu planlar, tabii ki, gelecekte bu bölgede büyük bir çatışma ortaya çıkarmaya bilecektir. Türkiye, ülke olarak da burada bir hedef konumundadır. Bütün emperyalist planlar, Türkiye'yi bir ortak ya da bir partner olarak değil, sadece Türkiye'nin sahip olduğu toprakları kendi lehlerine kullanabilecekleri bir ülke olarak algılamaktadır. AB'nin de bize bu şekilde baktığını görüyoruz. Avrupa, Anadolu'yu ve Kafkas ülkelerini de içine almak istemektedir. Ama Anadolu'da bir Türk devleti, bir Müslüman yapılanma istememektedir. Avrupa'daki planlar birinci derecede, Viyana'dan Tahran'a kadar, bu bölgede Müslüman varlığı kalmamasını sağlamaya yöneliktir. Yani bu bölgede İslamiyet'in temizlenmesi operasyonu, Avrupa'nın Hristiyan emperyalizmi çerçevesinde gündemdedir.

Bu aşamada Papa'nın bir demeci var, şöyle diyor: "Avrupa Birliği Anayasası Hristiyan ilkelerine dayanmalıdır." Yani AB'de Vatikan konuşmaya başladığı zaman, bir Hristiyan fanatizmini görüyorsunuz ki, yıllarca İran'ı fundamentalist olarak suçladılar. Fundamentalizm artık, Avrupa ve Vatikan üzerinden bizim üzerimize yönelmiş ve kendi dışındaki dinleri yok etme noktasına gelmiştir. Türkiye'nin bunları kabul etmesi mümkün değildir.

Gelecekte bütün dünya dengelerini değiştirecek olan ve dünya hegemonyasına soyunan bütün büyük ülkelerin, bu bölgede olmasını istemediği tek şey, İran ile Türkiye'nin birleşmesidir. Eğer Türkiye-İran birleşmesi gündeme gelirse, İran'da Türk kökenli top-

luluklar olması dolayısıyla, bu bölgede ciddi bir Türk varlığı ortaya çıkacaktır. Elli yıllık süre içerisinde Rusya'nın nüfusu 150 milyondan 100 milyona, Avrupa'nın nüfusu ise 400 milyondan 300 milyona inmektedir. Hem İran'ın hem de Türkiye'nin üfusunun 100'er milyon olduğunda, bu bölgede 250-300 milyona yaklaşan bir Türk varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede değerlendirildiği zaman, dünyanın merkezinde bir Türk hegemonya alanı oluşmaktadır ve gide-rek artan bir nüfus potansiyeli ile desteklenen bu bölgeye, ne Avrupa, ne Amerika, ne İsrail, ne Rusya, ne de Çin gibi bölge dışı emperyalistlerin hiçbirisi giremez.

Yunanlılar, Kıbrıs'ın Rum yönetiminin hakimiyetinde Avrupa'ya bağlanmasını istiyorlar. Böylece Avrupa'da iki tane Rum ve Yunan devleti olacaktır. Türkiye tek bir vetoyla uğraşırken iki tane vetoyla uğraşmak zorunda kalacaktır. Böyle bir şey kabul edilemez. Ayrıca Avrupa ülkesi olarak Yunanistan, bir çok-uluslu güç olarak Kıbrıs'ta Avrupa ordusunun hakimiyetini gündeme getirmek istemektedir. Kıbrıs'ta bugünkü iki bölge durumu ortadan kalkmasını, nüfus oranına göre idarenin gündeme gelmesini, Türkler'in ayrı bir taraf olmaktan çıkmasını, Türkler'in bir devlet olarak varlığının ortadan kaldırılmasını, Türkler'in orada bir azınlık olarak tanınmasını istemektedirler. Bu taleplerin hiçbirisi Türkiye tarafından kabul edilemez. Çünkü elli senedir devam eden bu Kıbrıs meselesi içerisinde, Türkler'in kazanmış oldukları hakların hepsi gitmektedir. Biz ne önereceğiz? Biz tabii ki şunu önereceğiz. Diyeceğiz ki: Evet Kıbrıs'ta iki tane devlet vardır. Bu iki devletli yapı korunmalıdır. KKTC, bir Türk devleti olarak merkezi Türk dünyasının parçasıdır.

Dünyanın çeşitli adalarında da iki devlet vardır. Örnek olarak, daha yeni bağımsız olan doğu Timor adası gösterilebilir. Timor'da iki tane devlet var: Bir tarafı Doğu Timor, bir tarafı Endonezya. Aynı şey Haiti adasında vardır. Haiti'nin doğusunda Haiti Cumhuriyeti, batısında Dominik Cumhuriyeti iki ayrı devlettir. Demek ki bir adada iki devlet olabiliyor. O zaman Kıbrıs'ta iki devletli durum devam edecektir. İki devlet bir araya gelecektir. Kıbrıs Birleşik Devletleri adı altında bir ortak devlet kuracaklardır. Bu bir federasyondur, ancak bir konfederasyon olarak da düşünülebilir. Ama iki dev-

leti eşit olarak ele alındığı, sırayla yönetimin el değiştirdiği, bütün hak ve özgürlüklerde uluslararası standartların korunduğu, mutlak eşitliğin sağlandığı bir yapının Kıbrıs'ta tesis edilmesi gerekir. Kıbrıs böylece, bir Kıbrıs Birleşik Devletleri olarak AB'ye üye alınabilir. Aksi takdirde oradaki Türk varlığı sona erecektir ve Türkler azınlığa düşecektir. Bunu kabul etmek mümkün değildir.

Kıbrıs'la ilgili olarak bunları belirttikten sonra, Türkiye'nin üyelik süreci içerisinde de Kıbrıs'ın öncelikli olarak AB'ye üye olması kabul edilemez. Türkiye'nin öncelik hakkı vardır. Önce Türkiye AB'ye üye olacaktır. Kıbrıs Birleşik Devletleri AB'ye üye olarak ondan sonra girebilir. Türkiye'nin üye olmadığı bir yere Kıbrıs üye olamaz. Zürih ve Londra Antlaşmaları'ndan gelen esaslar çerçevesinde, Kıbrıs'ın herhangi bir birliğe veyahut uluslararası organizasyona üye olması, iki garantör devletin, yani Türkiye'nin ve Yunanistan'ın iznine bağlıdır. Ayrıca İngiltere de garantördür ve dolayısıyla onun da izni söz konusudur. Böyle bir çerçevede Türkiye'nin onayı olmadan Kıbrıs, Avrupa'ya giremez. AB yokken Zürih ve Londra Antlaşmaları imzalanmıştır. Eğer AB, Kıbrıs'ı bu antlaşmalara ve uluslararası hukuka rağmen kendi içine almaya çalışırsa, AB uluslararası hukuku çiğnemiş olur. Böyle bir adımın atılması da ciddi boyutta dünya dengelerini sarsacak ve Türkiye-AB ilişkilerinde önemli bir yara açacaktır.

Önümüzdeki dönemde bu bölgede ciddi boyutlarda bir Avrupa-Amerika çatışması yaşanacaktır. Avrupa ve Amerika kapışması çerçevesinde İsrail ve Almanya karşı karşıya gelecektir. Kıbrıs bu olayda, çekişme alanı olarak öne çıkacaktır. Böyle bir olayda taraf olarak hem AB hem de Amerika, Türkiye'yi birbirlerine karşı kullanmak isteyecektir. Türkiye Cumhuriyeti'ni yönetenlere ve Dışişleri Bakanlığı böylesine bir çekişmeye hazır olmalıdır. Türkiye hiçbir uluslararası manevraya alet olmamalıdır. Türkiye, dünya dengelerini gözeterek ve uluslararası konjonktüre dikkat ederek, kendi politikasını gerçekçi bir şekilde uygulamalı, ayrıca Kıbrıs adasında ki Türk varlığının haklarını sonuna kadar korumalıdır.

Geleceğin dünyasının nasıl bir biçimde olacağı daha kesin hatları ile ortaya çıkmamıştır. Dünyanın jeopolitik merkezinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti el ele

vererek değişim sürecindeki gelişmeleri beraberce karşılamalı ve yeni ortaya çıkan koşulları dikkate alarak varlıklarını ve haklarını korumalıdırlar. Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Birliğinin dışında bırakıldığı bir yeni dünyada Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, diğer Türk devletleri ile biraraya gelerek ortak bir gelecek için güçlü ve kalıcı bir yeni dayanışma düzeni kurmalıdır. En sonunda, Kıbrıs'taki Türk hakları böylesine bir bütünleşme düzeni ile kurtulabilecektir.

Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın ismi ile Türkiye'nin ve Türk dünyasını ortak sorunlu olan Kıbrıs birbiriyle ayıramayacak kadar özdeşleşmiştir. Bir Kıbrıslı olarak Rauf Denktaş, bu sorunun Türklerin lehine ve Türkiye cumhuriyetinin çıkarları doğrultusunda çözümü kavuşturulabilmesi için tüm hayatına feda etmiştir. Gelmiş olduğu ileri yaşlara rağmen, eski bir genç politikacı gibi günün yirmidört saati Kıbrıs mücadelesinin hem içinde hem de en önünde olmuştur. Onun bu büyük mücadelesi bütün Türk ulusuna ve günümüzün gençlerine örnek olacak derecede önemli bir özveridir.

Her geçen gün uluslararası alanda birçok çıkarını koruyamayan bir ülke konumuna sürüklenen Türkiye Cumhuriyetinin günümüz koşullarında Denktaş türü bir ulusal öndere büyük ihtiyacı bulunmaktadır. Her türlü olumsuz koşula rağmen, Türkiye'nin ve Kıbrıslı Türklerin çıkarlarını sonuna kadar korumasını bilen Rauf Denktaş, günümüze kadar sürdürmüş olduğu başarılı önderlik ile hem Kıbrıslı Türklere hem de bütün Türk dünyasına önemli bir örnek olmuştur. Geleceğin dünyasında işlerin daha çok karışacağı ve emperyalist güçlerin daha fazla bizim gibi ülkeleri hedef alacağı ortaya çıktına göre, Türkiye'ye de Kıbrıslı Türkler gibi bir Rauf Denktaş liderliği gerekmektedir.

Denktaş eğer cumhurbaşkanlığı Kıbrıs'ta bırakıyorsa, gene eski gibi bir toplum önderi olarak Kıbrıslı Türklerin bağımsız yaşama mücadelesinin önünde olacaktır. Batılı emperyalist güçlerle yeteri düzeyde mücadele için gerekirse Denktaş Türkiye'de de bir siyasal önderliği düşünebilmelidir. Kafadan teslim olmuş politikacılarla Türkiye'nin hiçbir yere gidemeyeceği artık belli olmuştur. Avrupa ve Amerika merkezli politikalar doğrultusunda uydulaşan politikacılar, Türkiye'yi yarı sömürge olmaya doğru sürüklerken, Denktaş

türü bir liderlik özlemi, Türk toplumu içinde giderek artmaktadır. Türkiye’de birçok kişi, keşke Denктаş gibi bir siyasal önder Türkiye’nin başına geçse diye düşünmektedir. Siyaset sahnesinde bu tür bir boşluk devam ettikçe, Denктаş türü öndere olan ihtiyaç her geçen gün daha da artacaktır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı bunan sonraki günlerde, bizim burada belirttiğimiz durumu bilerek hareket ederse, siyaset sahnesindeki boşluğun doldurulmasına da önemli ölçüde katkıda bulunmuş olacaktır. Yarımyüzyıllık Denктаş önderliğinden, Türkiye’nin genç kuşaklarının fazlasıyla öğreneceği bilgi birikimi ve deneyim olacaktır. Denктаş türü önderliğin önümüzdeki dönemde kişiselliğın ötesinde kurumlaştırılması, Türk ulusunu içinde sürüklendiğı çıkmazdan kurtulabilmesi için son derece önemlidir.

Kıbrıs’da Denктаş’ın olmadığı bir döneme girilirken, Denктаş türü bir liderin yokluğunun ne anlama geleceğı yakında ortaya çıkacaktır. Bu gün Denктаş’a kızanların ve karşı çıkanların yarın gene Denктаş’ı arayacakları şimdiden söylenebilir. Avrupa Birliğini kurtarıcı görenlerin, yarımy Avrupa’nın içinde eşit koşullarda bir üye olmanın ötesinde bir Avrupa sömürgesi düzeyine sürüklenecek Kuzey Kıbrıs bölgesi için yapacak hiçbir şeyleri kalmayacaktır. Böylesine bir durumda da, Kıbrıslı Türkler yeniden Denктаş’ın olduğu bir yönetim arayacaklardır ama o zamanda vakit çok geç olmaktadır.

Hiç yoktan bir devlet yaratan ve bu devlet çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir başarıyla yönetim Rauf Denктаş’ın Kıbrıs Türkleri ve Türk dünyası için yaptıkları unutulmayacak gerçeklerdir. Denктаş’ın güçlü mücadelesi sayesinde Kıbrıslı Türkler bugün Avrupa ülkelerinin standartlarında bir ülkeye ve yönetime kavuşmuşlardır. O yüzden Avrupa ülkeleri Kıbrıs adasını bir bütün olarak içlerine almak istemekte, adanın kuzeyde meydana gelen uygar yaşam alanını Türklerinden elinden koparmak istemektedirler. Denктаş yönetiminde kaldığı sürece bu gizli amaçlarını gerçekleştiremeyeceklerini çok iyi bilmektedirler. Denктаş’ın yönetimden çekileceğı ve kendi destekledikleri bir adayın Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin başında olacağı bir dönemde emperyalist isteklerini çok daha kolay yerine getirebileceklerini çok iyi bilmektedirler.

Önümüzdeki dönemde Denктаş adaylıktan çekildiğine göre, Kuzey Kıbrıs Türklerinin yönetimi sadece Kuzey Kıbrıs Cumhuriyetinin yönetimine bırakılamaz. Tıpkı devletin olmadığı günlerdeki gibi Kuzey Kıbrıs Türk toplumu, toplumsal bir örgütlenme içine girmelidir. Rumlara karşı başarı ile yürütölmüş olan özgürlük mücadelesinden benzeri, bu kez Avrupa emperyalizmine karşı sürdürölmelidir. Avrupa Birliğı, bir oldu bitti ile uluslararası hukuka göre hiç hak sahibi olmadığı bu Doğı Akdeniz adası üzerinde kendi mutlak hükömranlığıını kurmak istemektedir. Avrupalı emperyalistlerin böylesine saldırganlaşan tavrı karşısında Kıbrıs adasının kuzeyinde yaşayan Türklerin, adadaki tarihsel varlıklarını korumak üzere eskisi gibi yeniden bir milli mücadeleye kalkışmaları gerekmektedir. Kıbrıslı Türkeler bu yeni mücadele döneminde artık bir cumhurbaşkanı olarak değil ama bir milli toplum önderi olarak Rauf Denктаş gene liderlik yapacaktır. Kıbrıs'ta gerçek anlamda adaletli bir düzenin gerçekleşebilmesi için Türkler ve Rumlar arasında eşit koşullarda bir yaşam düzeni kurulmalıdır ve buna Avrupalı emperyalistler kesinlikle karışmamalıdır. Kıbrıs'taki Türk varlığı artık bütün Türk dünyasının ortak dayanışması ile savunulmalıdır.

Türk dünyasının kopmaz bir parçası olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gelecekte bütün Türk devletlerinin oluşturacağı bir büyük bölgesel birliktelik sağlanana kadar bağımsız bir yapıda kalabilmek için mücadele etmeli ve daha sonra da Türk Birliğı içindeki onurlu yerini alabilmelidir.

SONUÇ

Kıbrıs tarihinde hiçbir zaman Yunanistan devletine bağlı bir ada olmamıştır. Bu nedenle, adanın Yunanistan'a bağlanabilmesi gibi bir gelecek sözkonusu değildir. Rumlar bunu bildikleri için, üyesi oldukları Avrupa Birliğini kullanarak adayı Türkler'den ve müslümanlardan kurtarmak istemişler ve hıristiyan Avrupa'nın desteğinden yararlanarak ikinci bir Helen devletini Avrupa Birliği çatısı altına almak istemişler ve bu amaçlarını da gerçekleştirmişlerdir. Yunan devleti ikiyüz yıla yakın bir süredir devam etmesine rağmen, yeni oluşmakta olan Avrupa Birliğinin daha kesin olarak bir devlet yapısına dönüşüp dönüşmeyeceğinin belli olmadığı görülmektedir. Avrupa Birliğinin tıpkı Amerika Birleşik Devletleri gibi bir kıtasal devlete dönüşmesi uzun zaman alabilir ve böylesine bir süreçte bu birlik içinde yer alarak Avrupa Birleşik Devletlerinin bir eyaleti konumuna getirilmek istenen Kıbrıs'ın geleceği gene belirsiz kalabilir. İsviçre, Norveç gibi zengin ve gelişmiş Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliğinin dışında kalması da böylesine bir devletler birliğinin geleceği açısından haklı kuşkuyla beraberinde getirmektedir. Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Kıbrıs Devleti adı altında, el çabukluğu gösterilerek Avrupa Birliğine üye yapılması Kıbrıs sorununu çözümünü sağlamamış aksine sorunu daha da büyötmüştür. Kıbrıs sorunu önceden bir Türk-Yunan meselesi iken, şimdi Avrupa ve Türkiye arasındaki bir konu noktasına sürüklenmiştir. Artık Kıbrıs üzerinde, Amerika Birleşik Devletleri, İsrail ile beraber Avrupa ülkelerinin de söz söyleme hakkı ortaya çıkmaktadır. Kıbrıs yavaş yavaş bir Avrupa-Amerika, bir İsrail-Almanya, bir hıristiyan-müslüman, bir doğu-batı sorunu haline dönüşmektedir. Bu aşamada Türkiye ya da Yunanistan'ın tavırları adanın geleceğini eskisi gibi belirleyemez. Adadaki askeri üslerin eski sahibi olan İngiltere'nin yeniden ABD ile beraber Orta Doğu'ya emperyal amaçlı gelmesi de Kıbrıs'ı daha fazlasıyla bir Orta Doğu konusu haline getirmektedir.

Osmanlı yönetiminden İngiliz egemenliğine geçen adanın geleceği uluslararası hukuka göre bir ortaklık devleti olarak yirminci yüzyılın ortalarında üç devletin garantörlüğü altında belirlenmiştir. Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetini kuran Londra ve Zürich Antlaşmaları dışında adanın geleceğini belirleyecek bir hukuk metni bütün tarafların biraraya gelmesiyle ortaya çıkarılamamıştır. Türk tarafı uluslararası antlaşmalara uygun olarak adadaki Türk varlığının korunabilmesi için her türlü çabayı göstermiştir. Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devleti olarak hareket etmiş ve antlaşmalardan kaynaklanan garantörlük hakkını kullanarak, Kıbrıs sorununun bir barışçı çözüme kavuşabilmesi için mücadele etmiştir. Adaya yapılan Barış Harekatı böylesine özverili bir tutumun sonucu olarak görülmelidir. Türk çıkarması sonrasında meydana gelen iki devletli siyasal yapının korunması güvenlik açısından sorunlu görünmektedir.

Bugün Kıbrıs'ın kuzeyinde yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir siyasal zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Sürekli olarak Türkleri katleden Rum çetelerinin saldırılarına karşı Türkleri güvence altına alabilmek üzere böylesine bir Türk Cumhuriyeti kurulmuş ve daha sonra güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile bir federasyon oluşturulabilmesi için çeyrek yüzyıl beklenmiştir. Türklerle eşit haklara dayanan bir federasyon kurmaya yanaşmayan Rumlar, Avrupa Birliği sürecinden yararlanarak kendi yönetimlerini bütün Kıbrısı temsil eder biçimde Avrupa Birliğine Kıbrıs Devleti olarak kabul ettirmişlerdir. Bu duruma Türkiye'nin itirazı vardır. Ayrıca ada üzerinde söz sahibi olmak isteyen Amerika Birleşik Devletleri, İsrail ve Rusya Federasyonunda, Kıbrıs'ın el çabukluğu ile Avrupa Birliği içine alınmasına itiraz etmektedirler. Bu durumda, adanın geleceği belirsizdir. Avrupa Birliğine, Güney Kıbrıs Rum yönetiminin, Kıbrıs Devleti olarak alınması, Kıbrıs sorununu çözmemiş aksine daha da gerginleştirmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri, küreselleşme sürecinde Büyük Orta Doğu Projesi ile merkezi bölgeye gelmiştir. Bu yeni bir durumdur ve Kıbrıs'ın geleceği açısından önem taşımaktadır. Kıbrıs adasının geleceği böylesine bir aşamada sadece Avrupa Birliği çatısı altında değerlendirilemez. Batıdan gelen Avrupa Birliği süreci ile beraber, ABD'nin bölgeye gelmesiyle ortaya çıkan, Büyük Orta Doğu Proje-

si de hem bölgenin hem de Kıbrıs adasının geleceği açısından etkili olacaktır. Böylesine bir süreçte Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Birliğine girip girmemesi de adanın geleceğini belirleyecek önemli bir gelişme olacaktır. Türkiye’de Kıbrıs gibi Avrupa Birliğine girerse o zaman adanın geleceği Avrupa Birliği çatısı altında belirlenebilir. Ne var ki, Türkiye’nin dışında kalacağı bir Avrupa Birliği sürecinde Kıbrıs adasının geleceği sadece Avrupa içinde belirlenemez. Aynı zamanda hem Büyük Orta Doğu hem de Büyük İsrail Projelerinin geleceğine bakmak gerekir. Ayrıca Türkiye’nin içinde yer alacağı başka tür bir bölgesel oluşum da, garantör devlet olarak Kıbrıs adasının geleceğini belirleyeceği için, Kıbrıs böylesine farklı bir bölgesel oluşum içinde de yer alarak yeni bir yapılanmaya yönelebilir. Böylesine bir gelişme de, dünya konjonktürünün ortaya çıkaracağı bir sonuç olacaktır. Dünyanın merkezinde bir uçak gemisi olarak yer alan Kıbrıs adasının geleceği tek bir çözüme bağlanamayacak kadar çok yönlüdür. Dünya konjonktürü içinde meydana gelebilecek yeni yapılanmalar bütün dünyayı olduğu gibi Kıbrıs adasının da geleceğini belirleyecektir. O zaman da Kıbrıs için yeni çözümler gündeme gelebilecektir. Tarihin ortaya koyduğu gibi Kıbrıs adası her zaman dünya konjonktüründe öne geçen gücün eğilimleri doğrultusunda yeni bir yapılanmaya yönelmiştir. Bu aşamada Kıbrıs sorununun çözmeye hiçbir siyasal gücün otoritesi yeterli olamayacak görünmektedir.

Londra ve Zürich Antlaşmaları ile kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti kendine özgü bir devlet yapısına sahiptir. Üç garantör devletin imzaları ile böylesine bir yeni devlet ortaya çıkmıştır. Ne var ki, devletin kurulması ve garantör ülkelerin bu devlete güvence vermesi de yeterli olamamış ve dünyadaki gelişmeler doğrudan doğruya merkezi alana yansıyınca, Kıbrıs adası üzerinde yeni oyunlar gündeme gelmiş ve bunu izleyen biçimde olaylar gelişmiştir. Kıbrıs tarihine bakıldığı zaman da, adanın daha çok yeryüzünü etkileyen güçlerin baskısı ile yeni yapılanmalara doğru yöneldiği görülmektedir. Ya dünya gücü olmak üzere yola çıkanlar bölgeye gelerek dünyanın merkezi ile beraber Kıbrıs’ı da ele geçirmek istemekteler ya da bölgede ortaya çıkan yeni siyasal gelişmeler doğrudan doğruya bu büyük adayı etkilemektedir. Böylesine bir stratejik konum

içinde bulunduğundan Kıbrıs adasında yaşayan halklar ya da uluslar hiçbir zaman kendi kaderlerine sahip çıkamamışlardır. Bölgeye giren bütün siyasal güçler, tam bir egemenlik kurabilmek için bu uçak gemisi konumundaki adayı ele geçirebilmenin arayışı içinde olmuşlardır.

Üç devletin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyetinin ilanı ile sorun çözülememiş ve bölgeye yansıyan gelişmeler Kıbrıs'ta yeni olayların patlak vermesine neden olmuştur. Türklerin ve Rumların birbirlerine karşı kışkırtılmaları ile devlet düzeni yıkılmış ve bugünkü parçalı yapı ortaya çıkmıştır. Şimdi hem Avrupa Birliği sürecinde hem de küreselleşmenin ortaya çıkardığı Annan Planı çerçevesinde ada yeniden birleştirilmek istenmektedir ama bu girişimler gerçekçi değildir. Adanın kuzeyinde çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir devlet olma şansını elde etmiş olan Türklerden kazanılmış olan haklar geri alınmak istenmektedir. Böylesine bir geri adım atılmasını ne Kıbrıs'lı Türkler, ne de Türkiye Cumhuriyeti kabul edemez. Avrupalı ve Amerikalı diplomatların görmek istemediği ve anlamadıkları gerçek bu noktada düğümlenmektedir. Türkler savaşarak elde ettikleri haklarından barış masasında vazgeçemezler. Eğer Kıbrıs'taki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devleti ortadan kaldırılsa, Anadolu yarımadası üzerinde bir Türkiye Cumhuriyeti ayakta kalamaz. Benzeri bir gerileme süreci tıpkı Osmanlı İmparatorluğunu ortadan kaldırdığı gibi Türkiye Cumhuriyetini de tarih sahnesinden siler. Ön Asya'da Türk varlığını koruyabilmenin ve atalarımızdan miras kalan Türk egemenliğini koruyabilmenin yolu kazanılmış haklara sahip çıkılmasıdır. Nereye gideceği belli olmayan Büyük Orta Doğu Projesi uğruna, Türkler adanın kuzeyinde savaşarak kurdukları kendi devletlerinden vazgeçemezler. Kıbrıs'ta atılacak bir geri adım, Türklerin Ön Asyadan geri dönerek yeniden Orta Asya yollarına sürülmesi anlamına gelecektir. Kıbrıs sorunu üzerinde çalışmalar yapan Türk yetkililerin bu gerçeği bilerek hareket etmelerinde büyük ulusal yararlar bulunmaktadır.

Türkiye Avrupa'nın dışında bırakılırsa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti birleşebilirler. Kuzey Kıbrıs, Türkiye Cumhuriyetine yeni bir vilâyet olarak bağlanabilir. Onlarca vilâyeti kendi içinde barındıran büyük bir siyasal yapıya sahip olan

Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs'ın kuzeyindeki Türk varlığına da sahip çıkabilecek güce sahip bulunmaktadır. Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetlerine sürekli olarak yardım yapabilen Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs adasını sürüklendiği çıkmazdan kurtarmak üzere adanın kuzey kısmına sahiplenebilir ve böylece Kıbrıs'taki ikiye bölünmüşlük statüsü kesinleştirilerek, Kıbrıs çıkmazının sona ermesi sağlanabilir. Kıbrıs'taki kördüğümü Kuzey Kıbrıs'ın Türkiye ile birleşmesi sayesinde çözmek mümkündür. Kıbrıs çıkmazı böylece aşılarak, geride bırakılabilecektir. Türk ulusunun ve Türk dünyasının ana sorunlarından birisi, böylece bütünleşme yolu ile aşılabilecektir. Dünyanın merkez coğrafyasında yaşayan Türklerin, böylesine bir alanda varlıklarını koruyabilmeleri bütünleşmekten geçmektedir. Kuzey Kıbrıs'ın Türkiye Cumhuriyeti ile birleşmesi sonucunda başlayacak yeni dönemde, bütün Türk dünyasının bir araya geleceği bir yeni bölgesel yapılanma Türk egemenliğine dayanan yeni Avrasya sürecinde hedeflenmelidir.

EKLER

4 HAZİRAN 1878 OSMANLI-İNGİLİZ SAVUNMA ANTLAŞMASI

Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve İrlanda Majeste Kraliçesi ve Hindistan İmparatoriçesi ile Şahane Majeste Sultan, karşılıklı olarak, iki imparatorluk arasındaki mevcut dostluk münasebetlerini geliştirmek ve genişletmek samimi arzusuyla Majeste Sultanın Asya'daki topraklarının geleceğini emniyet altına almak maksadıyla bu savunma antlaşmasını imzalamaya karar verdiler (Antlaşma iki maddeliktir'.

Madde: 1 — Rusya Devleti, Batum, Ardahan, Kars ve zikredilen yerlerden birini elinde tutup da ileride her ne vakit olursa olsun, kat'i bir sulh muahedesi ile tayin olunan Asya memalik-i şahane-sinden bir kısmını daha zapt ve istilaya girişecek olursa, o halde İngiltere Devleti zikredilen memleketleri silah ile muhafaza ve müdafaa etmek üzere Yüce Saltanat ile birleşmeyi taahhüd eder.

Ve buna mukabil Zat-i Padişahi dahi Anadolu kıtasında bulunan Hristiyan ve sair tebanın iyi idare ve korunmaları hakkında ileride devletler arasında sonradan kararlaştırılacak olan lüzumlu ıslahatı yapacağını İngiltere Devletine vaad eder ve adı geçen Devleti kendi taahhütlerini yerine getirmesinde lüzumlu vasıtaları temin edebilecek bir hale koymak için KIBRIS ADASI'nı tahsis ve asker ikamesiyle İADE ETMESİNE MUVAFAKAT eder.

Madde: 2 — İşbu mukavelename tasdik olunacak ve tasdiknameleri dahi bir ay zarfında, mümkün olduğu takdirde daha önce teati edilecektir. Tasdikan taraflar işbu mukaveleyi imza ve temhir etmişlerdir."

(*) Mecmua-i Muahedat, cilt 5, sf. 165; Nihat ERİM, Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri, cilt I (Osmanlı İmparatorluğu Antlaşmaları, Ankara 1953, sf. 401-402.

1.7.1878 OSMANLI-İNGİLİZ EK PROTOKOLU

Madde: 1— Ada'da bir şer'îye Mahkemesi bulunacak ve bu mahkeme Ada müslüman halkının şer'îata müteallik işlerine bakacaktır.

Madde: 2— Ada'daki camilere, okullara, mezarlıklara ve diğer dini müesseselere ait mal, arazi ve bağışları idare etmek üzere, İngiltere tarafından tayin olunan bir İngilizle birlikte çalışmak maksadıyla Osmanlı Evkaf İdaresi Ada müslüman ahalisinden bir müessil tayin edecek.

Madde: 3— İngiltere, masraflar çıktıktan sonra kalan gelir fazlasını her sene Bab-ı Aliye ödeyecek ve bu fazla miktar son beş yılın ortalaması üzerinden hesaplanacaktır ki, bu da 22.986 kese etmektedir.

Madde: 4— Bab-Ali, Kıbrıs'ta bulunan Osmanlı tahtına ve devletine ait arazi ve sair mallarını (Araz-i Miri ve Emlak-i Hümayun) serbestçe satacak veya uzun müddetle kiralayabilecektir.

Madde: 5— İngiltere Hükümeti, yetkili memurları vasıtasıyla, umumi gelişme veya sair inkişaf maksadıyla gerekli arazi ve ekilmeyen toprakları mecburi satışla ve münasip bir fiyatla zaptedebilir.

Madde: 6— Eğer RUSYA, Kars ve son muharebede Ermenistan'da zaptetmiş olduğu diğer yerleri TÜRKİYE'YE İADE EDECEK OLURSA, KIBRIS ADASI İNGİLTERE TARAFINDAN BOŞALTILACAK ve 4 Haziran 1878 TARİHLİ ANDLAŞMA DA HÜKÜMSÜZ HALE GELECEKTİR.

İNGİLTERE HÜKÜMETİNİN KIBRISI İNGİLTERE ÜLKESİNE KATMAK KONUSUNDA ALDIĞI KARAR

"4 Haziran 1878 de haşmetli İngiliz Kraliçesi Victoria ile Osmanlı Hükümdarı arasında imzalanan Savunma Andlaşması 1 Temmuz 1878 de imzalanan ek Andlaşma ve Majeste Sultan adına imzalanan diğer andlaşmalar gereğince Osmanlı Sultanı, adı geçen Andlaşma ve anlaşmalardaki şartlara uygun olarak Ada'nın İngiltere tarafından idare edilmesine izin vermişti. Majeste Kral ile Haşmetli Sultan arasında harp ilanından sonra adı geçen Andlaşma ve anlaşmalar tesir ve kudretlerini kaybettiğinden feshedilmektedir. Yine bu sebeplere dayanarak Majeste Kral, bahis konusu Ada'nın ilhakını ve İngiliz toprakları arasına katılmasını uygun görmüştür. Kabinenin tasvibi ile İngiliz Kralı aşağıdaki hususları emir buyurdu:

1 – Yukarıda belirtilen tarihten itibaren Kıbrıs Adası ilhak edilecek ve Majestelerinin mülkünün bir parçası haline gelecektir.

2 – Bu kararname, Kralın imzası ile Kıbrıs Kumandanının ve Yüksek Komiserinin mühürünü taşıyan talimatların ve Ada'da yayınlanan veya ilan edilen bütün kanunların meriyette kalmalarına mani olmayacaktır. Bu bahsedilen talimatname ve kanunlar, ilhak sebebi ile Kıbrıs'ta takip edilecek Parlamento kararlarına yahut bu kararların tatbiki için çıkarılan kaide ve emirlere aykırı bulunmamalıdır.

3 – Majeste Kral bu kararnameyi gelecekte feshetmek, değiştirmek ve ona ilaveler yapmak hakkını haizdir.

4 – BU KARARNAME, 1914 KABİNESİNİN KIBRIS'I İLHAK KARARI adını taşıyacaktır."

(*) London Gazette, 5 Kasım 1914; Bkz. Ahmet GAZİOĞLU, sf. 27.

AKRİTAS ÖRGÜTÜ VE PLANLARI

11 Şubat 1959'da, Atina'da Karamanlis ve diğer Yunan hükümet yetkilileriyle yapılan toplantıda Makarios, Türkiye, İngiltere ve Yunan hükümetleri arasında Kıbrıs konusunda varılan anlaşma ile ilgili olarak aydınlatıldı ve anlaşmanın tam metni kendisine verildi. Makarios, 4 saat süren bu görüşmeden sonra verdiği demeçte, Kıbrıs sorununa kesin bir çözüm getiren bir anlaşmaya varıldığını ve hem Kıbrıslı Rumlar ve hem de Kıbrıslı Türkler için yeni bir özgürlük ve refah devrinin başlamakta olduğunu açıkladı. Ancak birkaç gün sonra, anlaşmaları imzalamak için gittiği Londra'da, bu anlaşmaları imzalamayı reddederek bir kriz yarattı. Makarios, daha anlaşmaları imzalamadan, bu anlaşmaları kendi emellerine uygun olarak nasıl değiştirebileceğini planlamıştı. Londra'da yarattığı bu kriz planın görülen ilk parçasıydı. Makarios, anlaşmanın imzalama safhasında, birkaç gün önce kabul etmiş olduklarını yeniden tartışma konusu yapmak teşebbüsünde bulunmuştu. Bu da ölümüne kadar sürdüreceği politik tutumunun ilk göstergesiydi.

Makarios, Londra ve Zürih Antlaşmalarını 19 Şubat'ta imzaladıktan sonra Ada'ya döndü. Seçtiği bakanlardan dördü EOKA'nın silahlı gruplarının ileri gelenleriydi. EOKA'nın Lefkoşa bölgesi sorumlusu Yorgacis'e İç İşleri Bakanlığını verirken aynı zamanda onu, EOKA'nın kendisine sadık mensuplarından oluşacak gizli bir örgüt kurmakla da görevlendirdi. Yorgacis, AKRİTAS kod adını alarak bu örgütün başına geçti ve planlar yapmaya başladı. Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides ve Çalışma Bakanı Tasos Papadopoulos bu örgütte beyin vazifesini göreceklerdi. Kısa sürede bu örgüt Ada sathına yayıldı; 6 ilde görevlendirilenler yeni kurulmakta olan hükümet mekanizmasında kilit mevkilere getirildiler. Klerides'e göre önceleri 500 olan üye sayısı 1963 sonlarında, 1,800'e yükseldi. EOKA'nın silahları bu yeni örgüte geçti. Ayrıca Yunanistan, Mısır ve diğer komşu ülkelerden bu örgüt için yeni silah ve cephane temin edildi.

Makarios, aynı zamanda, kendi özel doktoru Vasos Lissandris'i ve EOKA'nın suikast ekibinden Nikos Sampson'u ayrı ayrı gizli ve lahlı örgütler kurmakla görevlendirdi.

AKRİTAS örgütü mensuplarının eğitimini Kıbrıs'taki Yunan Alayının subayları üstlenmişti. Kıbrıs'ın Rum köylerinde ve dağ bölgelerinde sürekli eğitim ve tatbikatlar yapılmaktaydı. Ayrıca özel askeri eğitim için Rum gençleri Yunanistan'a gönderilmekteydi. Örgütün en büyük tatbikatı 3 gün sürmüş ve Trodos dağlarında yapılmıştı. Bu tatbikatın karargahı, Makarios tarafından kullanılmakta olan Kıbrıs Cumhurbaşkanlığının yazlık ikametgahı idi.

AKRİTAS örgütü, Makarios'un direktifince ve onun tutumuna uyacak şekilde geniş kapsamlı bir plan hazırladı. İki kısımdan oluşan bu planın birincisi, ilk kez 21 Nisan 1967'de Patris gazetesinde, bazı maddeleri gizli tutularak, yayınlanan ve AKRİTAS diye bilinen genel prensipler planıydı. Bu planda, gerek içte gerekse uluslararası alanda uygulanacak taktik; dünyanın nasıl kandırılacağı; Kıbrıs Türklerinin tüm haklarını ellerinden almak için izlenecek yol ve Kıbrıs Türklerine genel saldırı yapılırken öne sürülecek iddialar açıkça belirtilmektedir. Bu planın tam metni Glafkos Klerides'in ANILAR isimli kitabının 1. cildinde de yayımlanmıştır.

İkinci plan ise, yine ilk kez Patris gazetesinde kısmen yayınlanan askeri "Genel Harekat Planı" idi. Bu planda AKRİTAS örgütüne bağlı birliklerin personeli, görev yerleri, görevleri, silah ve cephanesi belirtilmektedir. Kısmen çevirisi şöyledir.

– Çok Gizli, Karargah –

Başpiskopos Makarios'un verdiği son demeçler ile Milli davanın yakın bir gelecekte alacağı yön belirlenmiş oldu. Geçmişte de vurduğumuz gibi milli mücadeleler ne bir günde çözümlenebilir ne de değerlendirilebilir. Milli davaların çeşitli aşamalarının geçilmesi için süre belirlemek de mümkün değildir. Ulusal davamız, ancak şimdiye kadar yer almış gelişmelerin, belirmiş koşulların ve alınmış önlemlerin ışığında incelenebilir. Her önlemin uygulanacağı taktiği ve zamanı, içte ve dışta o gün hakim olan koşullar tayin eder.

Bütün bu çaba gerçekten güçtür ve birçok safhadan geçilmesi şarttır; çünkü sonucu etkileyen faktörler çok ve eşitlidir. Herkesin, alınan önlemlerin daha önce yapılmış ve yapılmakta olan incelemeler sonucu alındığını ve gelecekte alınacak önlemlerin temelini oluşturduğunu bilmesi yeterlidir. Ayrıca, şimdi düşünülen bu önlemlerin, self determinasyon hakkımızın kayıtsız şartsız ve tam olarak uygulanması olan nihai ve değiştirilemez milli amacımızın sadece ilk adımını ve basit bir aşamasını teşkil ettiğinin de bilinmesi yeterlidir.

Amaç değiştirilemez olduğuna göre, incelenmesi gereken konu taktiktir. Bu da, zorunlu olarak, iç ve dış (uluslararası) taktik diye ikiye ayrılmalıdır, çünkü, her iki halde de davamızın sunulması ve yönetilmesi farklıdır.

A. Dışta (Uluslararası Alanda) Kullanılacak Metod

Mücadelemizin son safhasında Kıbrıs sorunu, dünya kamuoyuna ve diplomatik çevrelere, Kıbrıs halkının self determinasyon hakkını kullanması istemi olarak sunulmuştu. Bu hakkın kullanılmasında Türk azınlığı sorunu, bilinen şartlar altında ortaya atılmış ve toplumlararası çarpışmalar bahane edilerek iki toplumun birleşik bir idare altında birlikte yaşayamayacağı görüşü kanıtlanmaya çalışılmıştı. Son olarak da sorun, uluslararası varılan bir anlaşma yolu ile çözüm olarak gösterilen Londra ve Zürih anlaşmaları ile halledilmiş oluyordu.

a) Bu nedenle ilk hedef, Kıbrıs sorununun tam olarak çözülmediği ve yeniden gözden geçirilmesi gerektiği izlenimini uluslararası alanda yaratmak olmuştur.

b) İlk gaye, Rum çoğunluk olarak haklı çıkmak ve

(i) Bulunmuş olan çözüm tatminkar ve adil değildir,

(ii) Varılan anlaşma, çatışan tarafların gönüllü ve baskısız rızaları sonucu elde edilmemiştir,

(iii) Anlaşmaların gözden geçirilmesi, Rumların imzalarını inkar etme çabası değildir zorunlu bir varoluş koşuludur,

(iv) İki toplumun bir arada yaşaması mümkündür,

(v) Yabancıların güvenmemesi ve dayanması gereken güçlü unsur Türkler değil Rum çoğunluğudur izlenimini yaratmak olmuştur.

c) Yukarıdaki hedefi gerçekleştirmek çok güç çaba gerektirmişse de tatminkar sonuçlar alınmıştır. Birçok diplomatik temsilcilikler, anlaşmaların tatminkar ve adil olmadığına, baskılarla ve gerçek görüşmeler yapılmadan imzalandığına, çeşitli tehditler sonunda empoze edildiğine inanmış bulunuyorlar. Liderliğimizin, aklıselimle hareket ederek, anlaşmalar sonucu varılan hal çaresini, bir referandumla veya başka bir şekilde, halka resmen onaylatmaması, elimizde önemli bir kozdur; aksi halde, 1959'daki atmosfer içinde halk anlaşmaları mutlaka onaylardı. Genel olarak, şimdiye kadar Kıbrıs'ın yönetiminin Rumlar tarafından yürütüldüğü, Türklerin ise sadece olumsuz ve köstekleyici bir rol oynadığı kanıtlandı.

d) İkinci hedef. Birinci aşamayı böylece tamamladıktan sonra ikinci aşama eylemlerimizi ve amacımızı uluslararası alanda gerçekleştiremmiz gerekiyor. Bunlar genel hatlarıyla şöyledir:

(i) Rumların niyeti, Türkleri baskı altında tutmak değil, hükümet etmenin makul ve adil olmayan kurallarını ortadan kaldırmaktır.

(ii) Hemen harekete geçmek gerekir, çünkü yarın geç olacaktır.

(iii) Bunların ortadan kaldırılması, uygun ve kaçınılmaz olmasına rağmen, Türklerin mantıksız tutumları yüzünden mümkün olmamaktadır ve o nedenle de Türklerle ortaklaşa ve anlaşarak hareket etmek gerçekten imkansız olduğundan tek yanlı hareket haklı olur.

(iv) Bu gözden geçirme konusunu Kıbrıslıların bir iç sorunudur ve bunun için kimseye, güç kullanarak veya başka şekilde, dıştan herhangi bir müdahale hakkını vermez.

(v) Önerilen değişiklikler makuldür, adildir ve azınlığın makul haklarını garanti eder.

e) Bugün uluslararası havanın, her türlü baskının ve özellikle azınlıklara yapılan baskının karşısında olduğu genellikle kanıtlanmıştır. Şimdiye kadar Türkler Ada'nın Yunanistan'a ilhak edilmesi-nin kendilerini köle durumuna sokacağına dünya kamuoyunu inandırmakta başarılı oldular. Bu şartlar altında talebimizi, mücadele süresince olduğu gibi, Enosis değil de self determinasyon için hür irademizi uygulama hakkımız temeline dayayarak dünya kamuoyunu kendi yönümüzde etkileyebilmek çabamızda ciddi başa-

rı olanağımız bulunduğu değerlendirilmektedir. Self determinasyon hakkımızı tamamen ve engellenmeden kullanabilmemiz için de anayasının ve anlaşmaların (Garanti ve İttifak anlaşması vs. gibi) halk iradesinin kayıtsız bir şekilde ifade ve uygulanmasını engelleyen ve dış müdahale tehlikesine gebe tüm hükümlerinden kurtulmamız gerekiyor. Bu nedenlerle ilk saldırı hedefimiz, bundan böyle Kıbrıslı Rumlarca kabul edilmediğini ilk olarak belirttiğimiz Garanti Anlaşması olmuştur.

Bu sağlandıktan sonra, hukuki ve manevi hiçbir güç, kendi başımıza ve hür olarak kendi geleceğimize karar vermemizi ve bir plebisit ile self determinasyon hakkımızı kullanmamızı engelleyemeyecektir.

Yukarıdakilerden anlaşılacağı üzere, planımızın başarısı için bir girişim ve gelişmeler zinciri gereklidir. Bunların her biri karşısında hareketlerimiz yasal olarak haksız ve politik yönden başarılması imkansız olur; ayrıca halkımızı ve ülkemizi ciddi tehlikelerle karşı karşıya bırakmış oluruz. Hareket hattımız başlıklar halinde şöyledir:

(a) Anlaşmaların olumsuz maddelerini değiştirmek ve buna paralel olarak Garanti ve İttifak anlaşmalarını fiilen zayıflatmak. Bu adım kaçınılmazdır çünkü olumsuz yönleri tadil etmek ihtiyacı genellikle bütün dünyaca kabul edilmiştir ve makul addedilmektedir (tek yanlı hareketimizi bile haklı gösterebiliriz), buna karşılık böyle bir tadil çabamızı engellemeye yönelik bir dış müdahale haklı gösterilemez ve uygulanamaz.

(b) Yukarıdaki işlemten sonra Garanti Anlaşması (müdahale hakkı) hukuken ve esas olarak uygulanamaz.

(c) Kıbrıs, self-determinasyon hakkının kullanılmasındaki kısıtlamalardan (Garanti ve İttifak anlaşmalarındaki) kurtulduğunda, halk kendi arzusunu ifade edip uygulamakta serbest olacaktır.

(d) O zaman tamamen bağımsız olacağımızdan devlet kuvvetlerinin (polis gücü ve hatta dost askeri güçler) herhangi bir iç veya dış müdahaleye yasal olarak karşı koyması;

Görülüyor ki (a) maddesinden (d) maddesine kadar olan hareket şarttır ve yukarıdaki sıraya göre ve birbirlerini izleyerek yapılmalıdır.

Bunun sonucu olarak da beliren gerçek şudur: Eğer yukarıdaki

eylemlerden herhangi bir uluslararası başarı olanağımız olmasını umuyorsak mücadelemizin herhangi bir aşamasını bir önceki aşama tamamlanmadan açıklamamak zorundayız. Örneğin, yukarıda belirttiğimiz dört aşamanın gerekli yol olduğu kabul ediliyorsa (d) maddesi açıklanmışsa değişiklikten (a maddesi) söz etmek anlamsız olur. Çünkü, anayasanın olumsuz hükümlerini değiştirme yollarını ararken böyle bir revizyonun devletin ve anlaşmaların işlerliği için gerekli olduğu bahanesini nasıl öne sürebiliriz.

Yukarıda belirtilenler, uluslararası alandaki amaç, hedef ve taktik ile ilgili noktalaradır.

Şimdi iç cephe.

B. İç Cephe

İçteki hareketlerimiz, bunların uluslararası alandaki yorumlanmasına ve yapacağımız eylemlerin milli davamız üzerindeki etkisine göre değerlendirilir.

1. Aşılmaz olarak tanımlayabileceğimiz tek tehlike dış müdahale olasılığıdır. Bu, ne maddi zarar ne de kendimiz için tehlikesinden değil, (son değerlendirmede bunlar, kısmen veya tüm olarak kendi gücümüzle karşılanabilecektir) muhtemel politik etkileri için doğrudur. Eğer müdahale tehdidi veya müdahale, planımızın "c" aşaması uygulanmadan önce yapılırsa böyle bir müdahale tamamen haklı görülme bile hukuki yönden tartışılabilir olacaktır. Bu da hem uluslararası alanda hem de Birleşmiş Milletlerde büyük ağırlık taşır. Son zamanlarda yer almış olan benzer olayların tarihinden öğreniyoruz ki hiçbir müdahale olayında, müdahale hukuk dayanağından yoksun olsa bile, ne Birleşmiş Milletler ne de başka güçler, saldırıya uğrayandan önemli tavizler koparmadan, saldırıyı söküp atamamıştır. İsrail'in Süveyş saldırısında, hareketin tüm Birleşmiş Milletler tarafından kınanmasına ve Sovyetler Birliğinin duruma müdahale tehdidine rağmen, İsrail Kızım Denizdeki Eilat Limanını tutması karşılığında geri çekilmiştir. Tabii Kıbrıs için çok daha büyük tehlikeler vardır.

Eğer iyi çalışır ve yukarıda (a) safhasında belirtilen girişimlerimizi haklı gösterebilirsek hem herhangi bir müdahale haklı görülme-yecek hem de başlangıçta her türlü desteği kazanmış olacağız,

çünkü Garanti Anlaşmasına göre, garantör devletler olan İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında anlaşma olmadan müdahale yapılamaz. Uluslararası desteğe işte bu temaslar devresinde (müdahale öncesi) ihtiyacımız olacaktır. Anayasada yapılmasını önerdiğimiz değişiklikler makul ve haklı görüldüğü zaman bu desteği alabiliriz.

Bu durumda, ilk hedef, ilk aşamada önereceğimiz değişikliklerle in seçimi ile müdahaleden kaçınmaktır.

Taktik: Türklerle birlikte anlaşma çabaları tükendikten sonra makul Anayasal değişiklikler. Birlikte anlaşma imkansız olduğuna göre tek yanlı girişimi haklı göstermeye çalışacağız. Buna paralel olarak 21 sayfadaki (ii) ve (iii) aşamaları da uygulanır.

2. Açıktır ki, müdahalenin haklı gösterilebilmesi için, anayasada basit bir revizyon teklifinden daha ciddi bir nedenin, daha yakın bir tehlikenin var olması gerekir.

Bu nedenler şunlar olabilir:

(a) "a" ve "c" safhaları tamamlanmadan ENOSIS'in ilanı.

(b) Türklerin katliamı olarak gösterilebilecek ciddi toplumlara-rası çarpışmalar.

İlk neden, birinci kısımda incelenmiştir, böylece, geriye toplum-lararası çatışma tehlikesi kalmış oluyor. Tahrik edilmeksizin Türk-le karşı bir katliama girişmek veya hücum etmek niyetimiz olma-dığına göre geriye, Anayasa'nın herhangi bir maddesini tek yanlı olarak değiştirmeye kalkışmamız halinde, Türklerin şiddetli tepki göstererek olaylar ve çatışmalar yaratmaları veya katliamlar, gös-teriler ve bomba olayları sahneleyerek Rumların gerçekten kendi-lerine hücum ettiği ve bu yüzden can ve mal emniyetleri için mü-dahalenin şart olduğu izlenimini yaratmaya çalışmaları olasılığı kalır.

Taktik: Anayasa değişikliği çabalarımız açık olacak, daima barış-çı görüşmelere hazır görüneceğiz ve eylemlerimiz hiçbir zaman tahrik edici veya şiddet hareketi şeklinde olmayacak. Muhtemel olaylar, başlangıçta kartun çerçevesinde ve yasal güvenlik kuvvet-leri tarafından plan uyarınca karşılanacaktır. Hareketlerimiz yasal görünümlü olacaktır.

3. Anayasayı tek yanlı değiştirme hakkımız ihdas ve kabul edil-

meden önce, tarafımızdan şiddet kullanılmasını gerektiren, Belediyelerin birleştirilmesi gibi, girişim ve kararlardan kaçınılmalıdır. Bu karar, zor kullanarak birleşmeyi ve belediye mallarının müsadresini sağlamak için hükümetin dinamik olarak müdahalesini zorunlu kılacaktır ki, bu da Türkleri muhtemelen sert tepki göstermeye zorlayacaktır. Buna karşılık, örneğin 70:30 kuralını yasal girişimlerle değiştirmemiz daha kolaydır çünkü bu durumda aktif girişimlere ve eylemlere girişi gereken Türkler olacaktır, bizim çabalarımız ise eylem değil reddetme olacaktır. Vergilendirmedeki ayrı çoğunluk da aynıdır. Bu önlemler halen etüd edilmiş bulunmaktadır ve uygulanmaları için bir dizî önlemler kararlaştırılmıştır. Bu çabalardan bazıları ile Anayasayı tek yanlı olarak değiştirme hakkımız de facto kabul edildikten sonra artık takdirimizi ve gücümüzü kullanarak daha dinamik olarak ilerleyebileceğiz.

4. Yukarıda anlatılan genel planımızın ilk adımı olarak Anayasa değişikliği için girişeceğimiz önemli eylemler karşısında Türklerin çatışmalar yaratmak veya sahnelemek istemeyeceklerine inanmak safdillik olur. İşte bu nedenle Teşkilatımızın varlığı ve güçlenmesi zorunludur, çünkü:

(a) Türklerin ani tepkilerine karşı bizim karşı saldırımız derhal yapılmazsa Rumlar arasında panik yaratılması tehlikesi vardır ve özellikle şehirlerde, hayati bölgelerin önemli kısmının geri alınamayacak şekilde kaptırılması tehlikesi doğacaktır. Oysa gücümüzün derhal ve öldürücü olarak gösterilmesi, muhtemelen Türkleri kendilerine getirecek ve eylemlerini, önemsiz ve münferit olaylarla sınırlayacaktır.

(b) Türklerin planlı veya ani bir saldırısı halinde, bu saldırı sahnelenmiş olsun veya olmasın, bu saldırıyı mümkün olan en kısa sürede şiddet kullanarak bastırmamız şarttır, çünkü 1-2 gün içinde duruma hakim olabilmemiz halinde herhangi bir dış müdahale mümkün, muhtemel veya haklı olamayacaktır.

(c) Yukarıdakilerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde, kuvvet kullanılarak ve kesin olarak bastırılması, bizim sonradan girişeceğimiz ve Anayasada yeni değişikliklere yönelik hareketlerimizi büyük çapta kolaylaştıracak ve bunlar herhangi bir tepki olmadan uygulanabilecektir. Çünkü Türkler, tepkilerinin zayıf kala-

çağını ve toplumları için ciddi zararlar doğurabileceğini kavramış olacaktıdır.

(d) Çatışmaların yayılıp büyümesi halinde, ENOSİS'in derhal ilan edilmesi dahil, planın (a)'dan (d)'ye kadar aşamalarını uygulamaya hazır olmalıyız, çünkü o zaman diplomatik faaliyetleri beklemek için hiçbir neden kalmamış olacaktır.

5. Bütün bu aşamalarda aydınlatma planlarımızı bilmeyenler ve bilmesine imkan olmayanlarla tutucu çevrelerin propagandalarına karşı koyma faktörlerini de unutmamak gerekir. Belirttiğimiz gibi mücadelemizin en az dört aşamadan geçmesi şart olup planlarımızı ve niyetlerimizi zamansız olarak açıklamak zorunluluğundayız.

Tüm bir gizlilik her türlü millî görevin de üstündedir. KALICILIK VE BAŞARI İÇİN YAŞAMSAL BİR GEREKLİLİKTİR.

Bunun böyle olması tutucuları ve sorumsuz demagogları sözde milliyetçilik ve tahrik edici yayınlar yapmaktan alıkoymayacaktır. Plan onlara liderlerimizin esas amacının "millî hedef" olmadığını ve sadece anayasa değişikliği olduğunu iddia edebilme olanağını vermektedir. Anayasal değişikliklerin aşama aşama ve hüküm süren şartlar altında yapılması gerekliliği işimizi daha da güçleştiriyor ancak bütün bunlar bizi, ne sorumsuz sokak demagojisine ne de milliyetçilik sömürüsüne itmelidir. Yaptıklarımız bizim en doğru savunucularımız olacaktır. Her durumda yukarıdaki girişimler, bilinen nedenlerle gelecek seçimlerden çok önce önemli ilerleme kaydedeceği ve meyvelerini vereceği için önümüzde kalan kısa dönem içinde olabildiğince itidal göstermeli ve soğukkanlı davranmalıyız. Buna paralel olarak, sadece yurtsever güçlerin birliği ve disiplinini korumakla kalmayıp bunları daha da güçlendirmek zorundayız. Bu konuda ancak, üyelerimizi ve onlar aracılığı ile halkı iyice aydınlatarak başarılı olabiliriz.

Her şeyden önce gericilerin gerçek kimliklerini açıklamalıyız. Bunlar, yakın geçmişin ortaya koyduğu gibi, küçük sorumsuz demagoglar ve fırsatçılardır. Bunlar, liderliğimize kuduz köpekler gibi saldıran, fakat geçerli ve pratik herhangi bir çözüm yolu önermekten aciz, retçiler ve gericilerdir. Tüm girişimlerimizde başarı sağlayabilmemiz için, son dakikaya kadar güçlü ve istikrarlı bir hükümete ihtiyacımız vardır. Bunlar güzel sözler söyleyen ve slogan-

lar atan yaygaracılar ve lafazanlar olarak ünlüdürler. Bunlar somut eylemlere ve fedakarlık yapmaya isteksiz ve iktidarsızdırlar. Bunun bir örneği, bugünkü durumda dahi Birleşmiş Milletlere başvurunun ötesinde daha somut bir şey önerememeleridir. Bu yüzden daha uzakta tutulmaları ve soyutlanmaları gerekir.

Bunun için yukarıdaki plan ve niyetlerimiz konusunda üyelerimizi SADECE SÖZLÜ olarak aydınlatmalıyız. Bölge Karargahlarında karargah ileri gelenleri ve üyelerle yapılan toplantılarda, her üye her şeyi tamamen anlayıncaya ve başkalarına da anlatabilecek duruma gelinceye kadar, yukarıdakiler sürekli olarak incelenmeli ve izah edilmelidir. HİÇBİR YAZILI AÇIKLAMAYA İZİN YOKTUR. YUKARIDAKİLERLE İLGİLİ HERHANGİ BİR BELGENİN KAYBI VEYA SIZDIRILMASI VATANA İHANET SUÇU SAYILIR. Hiçbir şey mücadelemize, bu belgenin açıklanmasından veya rakiplerimiz tarafından yayınlanmasından daha ölümcül ve kesin zarar veremez.

Üyelerimize sözlü bilgi verilmesi ve üyelerimizin aydınlatılması dışındaki bütün çalışmalarımız ve özellikle basındaki yayınlarımız, karar örnekleri vs. çok ılımlı olmalı ve yukarıdakilere hiçbir atıfta bulunulmamalıdır. Söylevlerde ve mitinglerde, sadece sorumlu kişiler, bölge karargah başkanlarının sorumluluğu altında, başkanın yapılacak konuşmayı kontrol etmesinden ve kesin onayını vermesinden sonra, yukarıdaki plandan genel hatlarıyla söz edebilirler. Bu halde dahi bir konuşma HİÇBİR ŞEKİLDE BASINDA VEYA BAŞKA YAYINLARDA YER ALMAYACAKTIR.

Taktik: Üyelerimiz ve halk SÖZLÜ OLARAK tamamen aydınlatılmalıdır. Kendimizi ılımlı gösterebilmek için her çaba harcanmalıdır. Planımızın yazılı olarak açıklanması veya basında veya herhangi bir belgede bundan sözedilmesi kesinlikle yasaktır. Resmi kişiler ve diğer sorumlular halkı aydınlatmaya, morallerini ve mücadeleciliklerini yükseltmeye, planlarımızı açıklamak, basın veya başka bir yolla ifşa etmemek koşuluyla, devam edeceklerdir.

NOT:

Bu belge, alındığı günden itibaren 10 gün içinde, bölge karargah başkanının sorumluluğu altında ve bütün karargah mensuplarının huzurunda yakılıp imha edilecektir. Bu belgeyi kısmen veya

tüm olarak kopya etmek şiddetle yasaktır. Bölge karargahı mensupları, başkanlarının sorumluluğu altında planı alıp inceleyebilirler, ancak bu belgeyi, bölge karargahı binasından çıkarma hakları yoktur.

Başkan
AKRİTAS

* * *

Rumlar Akritas Planı'nda öngörülen hedeften zerre kadar ayrılmış değildirler. Bu planın esprisi, uluslararası saldırıda güdücü güç olarak kullanılmaktadır. Kıbrıs'ta yeni bir terör hareketi Türk askerinin Ada'dan ayrılmasına endekslenmiştir. Bu doğrultuda yeni bir terör dönemi Kıbrıs'ta gündeme gelebilir.

GENEL HAREKAT PLANI

Lefkoşa ve Varoşlar Karargâhının Harekat Planı

Lefkoşa ve civarı "Karargâh" adı altındaki bölgeyi teşkil etmektedir. Bölge beş kesime ayrılmıştır:

Birinci Kesim: Şehrin Batı kısmı (Ay Pavlo – Ay Demet) (Hava alanı yolu)

İkinci Kesim: Eski Şehir (Dereden Magosa kapısına kadar)

Üçüncü Kesim: Doğu bölgesi (Palluryodissa-Kaymaklı-Küçük Kaymaklı)

Dördüncü Kesim: Kuzey kısım (Yenişehir-Kızılbaş)

Beşinci Kesim: İç kısım (Şehir ve civarlarının diğer kısımları)

Bu bölgeye yedek kuvvetler de dahildir.

Her "kesim", komutanı tarafından idare edilecektir. Bu komutan "Karargâh"a bağlıdır. "Karargâh" aynı zamanda Lefkoşa kazasındaki grupları da idare eder.

Karargâhın görevi

Türklerin planlı veya plansız her hücumuna karşı, Kıbrıs Rum halkının can ve malını, okulları vs. korumak ve Türklere karşı büyük çapta misillemeye girişmektir.

Her kesimin komutanı da aynı görevi paylaşır ve bu hedef için kuvvetleri bulunmaktadır:

Savunma grupları: Türlerin hareketini püskürtmek için.

Yedek gruplar. Savunma grupları takviye için.

Sabotaj grupları: Bu gruplar, Türklerin herhangi bir hareketine karşı, misillemeye girişeceklerdir.

Emniyet grupları: Bu gruplar, binalar çerçevesinde devriye geçeceklerdir.

Yukarıdakilere ek olarak karargâhın emrinde yedek ve sabotaj grupları bulunmaktadır. Bu gruplar herhangi bir kesimin yardımına koşabilecektir.

Bu planlar, genel planın bir parçasıdır.

“Karargâh” durumu takip edip, yedek kuvvetleri ihtiyaç duyulan yerlere gönderir.

“Karargâh” planların engelsiz yürümesi için gerekli personeli kararlaştırıp herkesi yerine sevk edecektir.

Yukarıdakilere ek olarak şehir ve civarı karargâhı aşağıdaki işleri yapmalıdır:

..... (Bu kısım rum yayın organlarınca sakıncalı bulunarak yayınlanmamıştır).

Türk semtlerinde girişilecek sabotaj hareketleri için genel bir plan hazırlanmalıdır ve plana göre her kesimin sabotaj grupları faaliyete geçirilmelidir.

Daha büyük bir plan hazırlamak ve “karargâh”a bağlı olan grupların bunu tahakkuk ettirmeleri gerekmektedir.

Örnek: Patlayıcı madde taşıyan arabaları havaya uçurmak! Benzin tankerleriyle yangın çıkarmak vs.

Silahsız halkı teşkilatlandırmak ve kendilerine av tüfekleri vermek. Böylelikle her evde bir av tüfeği bulundurmak ve ailenin emniyetini sağlamak mümkün olacaktır. Bu takdirde yoldan her geçen Türk’e ateş edebilecektir.

Şimdi elde bulundurulmakta olan zırhlıların varlığını tamamıyla gizli tutmak ve sırası geldiğinde bunları kullanmak önemlidir. Bu zırhlıları kullanacak kişiler eğitim göreceklerdir.

Lefkoşa İkinci Bölgesi Harekat Planı

1. Kıbrıs Türklerinin nümayiş yapmaları ve daha sonra Rum semtlerine girip sabotaj hareketlerinde bulunmaları muhtemeldir. Ayrıca ani ve gizli olarak özellikle geceleyin Rum semtlerine, Rumların canına ve malına tecavüz etmeleri mümkündür. Ayrıca daha büyük harekatlara girişmeleri muhtemeldir. Aynı zamanda açık veya kapalı yerlerde toplu halde bulunan Rumlara saldırmaları ve hükümete veya yöneticilere ait binaları bombalarla havaya uçurmaları mümkündür.

Türk nümayişlerine karşı koymak gücünde olmalıdır.

Baf Sokağı ve Ermu Sokağı güneyinde Aylûka ve Aykasiyanos’taki Rum evlerini Türk hücumlarına karşı korumak ve Türkle-

rin rum semtlerine akmalara engel olmak.

Türklerin hareketleri püskürtüldükten sonra Türk semtlerine sızmak ve şekil 2’de gösterilen hedeflere sabotaj yapmak.

(Şekil 2 rum yayın organları tarafından yayınlanmamıştır.)

Ermu Sokağı’na yakın Türk evlerini yok edecek durumda olmalıdır. türk semtlerine yakın olan önemli binaları, kilise, okul vs.’yi korumak.

3. Eski şehirdeki bütün Rum semti bu kesim komutanlığına bağlıdır. Ortak kesimdeki sokaklar şunlardır.

Baf, Ermu, Karababa, Ayyakovos, Büyük Konstantin, Yuannu Çi-mişku, Kraliçe Elizabeth, Ay Spridanos, Fratro, Su Deposu.

4. Bu kesime şu gruplar bağlıdır: Dokuz Savunma grubu: 109 kişi, iki Emniyet grubu: 24 kişi, dört Yedek grup: Normal kadro, dört Sabotaj grubu: 20 kişi.

Mevcut silahlar:

25 otomatik (sten tipi), 2 bren, 19 piyade, 91 av tüfeği, 4 tabanca. Ayrıca bazuka, hava ve el bombası. (Yedek grupların silahları dahil değildir.)

Lefkoşa Şehri 4. Kesim Harekat Planı

1. Kıbrıs Türklerinin özellikle Ortaköy, Gönyeli ve Halitköy’den, Yenişehir ve Kızılbaş bölgelerine büyük ve küçük gruplar halinde sızıp Rum emlakine karşı hareketlere girişmeleri mümkündür. Bu iki Rum semtinin, diğer bölgelere mevcut irtibatını kesmeleri, sonuçta açık veya kapalı yerdeki Rum topluluklarına hücum etmeleri mümkündür.

Görevler

Bu iki bölgedeki Ruları Türk bölgelerinden gelecek hücumlara karşı korumak.

Yenişehir’in savunması, normal savunma ile yapılacaktır. Kızılbaş’ın ise Gönyeli ve Ortaköy’den gelen yolların üzerine mevziler yerleştirilerek yapılacaktır.

Görevlerden biri de iki kesim arasındaki irtibatı temin etmektir. Türk semtlerinde şekil 4’te görüldüğü gibi, “karargâh”tan alına-

cak emirler üzerine sabotaj hareketlerinde bulunulacaktır.

(Şekil 4 rum yayın organlarınca açıklanmamıştır)

Üçüncü kesimdeki grupların Türklere karşı girişecekleri saldırı-
da kendilerine yardım edecektir. Bu kesim "doğudadır". Bu bölge-
lerdeki Türk aileleri bertaraf edilecektir.

3. Bu bölgenin sorumluluğu, Yenişehir ve Kızılbaş'taki Rum
semtleridir.

4. Kesimdeki gruplar: Dört Savunma grubu: 44 kişi, iki Emniyet
grubu: 8 kişi, üç Yedek grup: (Rakam gizlenmiştir), iki Sabotaj
grubu: 10 kişi,

Silahlar:

3 tabanca, 11 otomatik (sten tipi), 1 ağır makineli, 1 bren, 32 av
tüfeği, bazuka ve el bombaları.

(Yedek grupların silahları dahil değildir).

5.

(Bu kısım Rum yayın organlarınca sakıncalı bulunarak yayınlan-
mamıştır).

6. Birinci savunma grubu: Bu grup 16 kişiden kuruludur.

(Grup komutanının adı verilmiyor)

Silahlar:

2 otomatik (sten tipi), 1 bren, 11 av tüfeği ve el bombaları

Hilarion Sokağı'ndan, benzin istasyonuna ve oradan trafik po-
lisine kadar görev yapacaktır. Daha sonra Cavella Sokağı'ndan Ki-
lisenin üstüne kadar mevzilenip Türklerin sızmasına engel olacak-
tır. Trafik polisinin işgalinin planlayacak ve "karargâh"ın emrinden
sonra harekete geçecektir. Kızılbaş ve un fabrikasındaki bir grup
Girne yolunu kapatacaktır.

Toplanma yeri Stradi Mirivilli yoludur.

7. İkinci Savunma Grubu: Bu gurbun gücü 12 kişidir.

(Grup komutanının adı verilmedi.)

Silahlar. 1 Bren, 1 Otomatik, 1 tabanca, 2 piyade, 7 av tüfeği.

(El bombası sayısı verilmedi).

Görevi:

Truman Sokağı'ndan, Dangli Sokağı'na kadar mevzilenip, Türk-
lerin sızmalarına engel olmak. Devamlı olarak buzhanenin önün-

den Türk okulları ile civardaki Türk evlerine ateş açılacaktır. Birinci ve üçüncü gruplarla iplik fabrikası ve buzhane grupları ile irtibat halinde bulunacaklardır. Toplanma yeri iplik fabrikasıdır.

8. Üçüncü Savunma Grubu: Bu grubun gücü 18 kişidir.
(Grub Komutanının adı verilmedi)

Silahlar:

3 otomatik (sten tipi), 2 piyade tüfeği, 13 av tüfeği.
(El bombası sayısı verilmedi).

İşgal edeceği mevkiller:

Dangli Sokağı ile Truman Sokağı'ndan, Yenişehir'deki okullar arasındaki bölgeden sorumlu olacaktır. Türkler'in sızmasına engel olacak. Yenişehir'deki okulda, güçlü bir direniş kurulacaktır. Devamlı atışla, Tepedelen Sokağı kontrol edilecektir. Kaymaklı'nın batısında olan gruplara yardım edecek durumu yaratacaktır. Ateş saha ile Kızılbaş grubuyla irtibat etmin edecektir. Toplanma yeri İsidoru Sokağı'dır.

9.

(Bu kısım Rum yayın organlarınca sakıncalı bulunarak yayınlanmamıştır.

10.

(Bu kısım Rum yayın organlarınca sakıncalı bulunarak yayınlanmamıştır.

11. Birinci yedek grubu:

Bu grup tam kadrolu ve silahlı olup, ismi verilmeyen bir komutanın emrindedir. Komutan haber alır almaz derhal sabotaj hareketlerine girişecektir. Sıra ile bölgedeki Türk ailelerini bertaraf edecektir. Üçüncü grubu takviye edecektir. Dangli Sokağı'nın doğusundaki Türk semtine sızma yapacak ve şekil 4'deki gibi, (şekil 4 Rum yayın organlarınca yayınlanmadı) sabotaj hareketleri yapacaktır. Toplanma yeri Saray Sokağı'dır.

12. İkinci yedek grubu: Yenişehir.

Tam kadrolu ve silahlıdır. Emir verilince şu görevleri yapacaktır: İkinci grupla beraber Yenişehir'de kalan Türk ailelerini bertaraf edecektir. Bir ve ikinci savunma gruplarını takviye edecektir. "Karragh"tan emir çıktıktan sonra trafik polisini işgal için birinci gruba yardımcı olacaktır. Güney ve batıdaki Türk semtlerine sızacak,

şekil 4'teki gibi sabotaj hareketleri yapacaktır. Toplanma yeri Bidinu Sokağı'dır.

(Şekil 4 Rum yayın organlarınca sakıncalı bulunarak yayınlanmamıştır).

Aşağıdaki savunma gruplarını teşkilatlandırmak ve silahlamak bu kesimin sorumluluğundadır:

Un fabrikası, iplik fabrikası, buz fabrikası, Dianellos tütün fabrikası.

RUM YERALTI TEŞKİLATI'NIN SORUMLULARI

Başkan (Görünen): İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis

Başkan Vekili: Çalışma Bakanı Tasos Papadopoulos (Şimdiki Rum Yönetimi Başkanı)

Kurmay Başkanı: Meb'us Nikos Koşşis

Harekat Şube Müdürü: Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides
(Sonradan iki dönem Rum Yönetimi Başkanı)

Başkan: Nikos Yuannu

Yardımcı: Petros Kondopirgu.

Yedek Kuvvetler Komutanı: Kıbrıs Ordusu Yüzbaşı Tasos Marku

Lefkoşa Şehir Komutanı: Spiros Nikolau

Lefkoşa Kazası Komutanı: A. Angelidis

ZÜRİCH – LONDRA –LEFKOŞE ANDLAŞMALARI

I

KIBRIS MESELESİNİN NİHAİ HAL TARZI HAKKINDA ÜZERİNDE MUTABİK KALINAN TEMELİ İZAH EDEN MUHTIRA

Büyük Britanya ve Şimali İrlanda Birleşik Krallığının Başvekili, Yunanistan Krallığının Başvekili ve Türkiye Cumhuriyetinin Başvekili,

Kıbrıs'taki Rum Cemaati Temsilcisi ile Kıbrıs'taki Türk Cemaati Temsilcisinin, işbu muhtıraya eski vesikaları, Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzı hakkında üzerine mutabık kalınan temel olarak kabul ettiklerine mütedair beyanatlarını kaydederek,

Kendi hükümetleri namına işbu muhtıraya ekli ve aşağıda listesi bulunan vesikaları, Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzı hakkında üzerinde mutabık kalınan temel olarak kabul ederler.

Londra 19 Şubat 1959

Büyük Britanya ve
Şimali İrlanda Birleşik
Krallığı Hükümeti namına
Harold MacMillan

Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti namına
A. Menderes

Yunanistan Krallığı
Hükümeti namına
K. Karamanlis

EKLİ VESİKALARIN LİSTESİ

- A. Kıbrıs Cumhuriyetinin Esas Teşkilatı.
- B. Kıbrıs Cumhuriyetiyle Yunanistan, Birleşik Krallık ve Türkiye arasında Teminat Andlaşması.
- C. Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye arasındaki Ittifak Andlaşması.
- D. Birleşik Krallık Hükümetinin 17 Şubat 1959 tarihinde yaptığı Ittifak Andlaşması.
- E. Teminat Andlaşmasına dercedilecek munzam madde.
- F. Yunan ve Türk Hariciye Vekilleri tarafından 17 Şubat 1959 tarihinde yapılan beyanat.
- G. Kıbrıs'taki Rum Cemaati Temsilcisi tarafından 19 Şubat 1959 tarihinde yapılan beyanat.
- H. Kıbrıs'taki Türk Cemaati Temsilcisi tarafında 19 Şubat 1959 tarihinde yapılan beyanat.
- I. Kıbrıs'ta yeni anlaşmalar için hazırlanması hususunda üzerinde mutabık kalınan tedbirler.

II

(a)

KIBRIS CUMHURİYETİ ESAS TEŞKİLATI

1. Kıbrıs devleti Başkanlık rejimine müstenit bir Cumhuriyettir. Cumhurreisi Rum ve Reis Muavini Türk olup, Ada Rum ve Türk cemaatleri tarafından ayrı ayrı umumi rey ile seçilirler.

2. Kıbrıs Cumhuriyetinin resmi dilleri Rumca ve Türkçedir. Teşrii ve idari muamele ve vesikalar iki resmi dilde yazılır ve neşredilirler.

3. Kıbrıs Cumhuriyetinin, Cumhurreisi ve Muavini tarafından müştereken seçilecek tarafsız renk ve şekilde bayrağı olacaktır.

Resmi makamlar ve cemaatler tatil günlerinde Kıbrıs bayrağı ile birlikte Türk ve Yunan bayraklarını çekmek salahiyetini haiz olacaklardır.

Türk ve Rum cemaatleri Türk ve Yunan milli bayramlarını tes'it etme hakkına malik olacaklardır.

4. Cumhurreisi ve Muavini beş senelik bir müddet için seçileceklerdir.

Cumhurreisi ve Muavini vazifeleri başında olmadıkları, vazifelerinin ifasına mani zuhur ettiğinde veya inhilal vukuunda kendilerine Temsilciler Meclisinin aynı cemaate mensup Reis ve Reis Muavini vekalet edecektir.

Cumhurreisliği ve Muavinliği inhilal edince yeni Cumhurreisi ve Muavininin seçimi azami 45 gün zarfında yapılacaktır.

Cumhurrieisi ve Muavini Teşkilatı Esasiye Kanununa sadık kalacaklarına ve riayet edeceklerine yemin etmeleri üzerine Temsilciler Meclisi tarafından vazifeye başlattırılacaklardır. Temsilciler Meclisi bu maksatla teşkilinden 24 saat içinde içtima edecektir.

5. İcra salahiyeti Cumhurreisi ve Muavini tarafından istimal edilecektir. Bu maksatla yedi Rum ve üç Türk Vekilden müteşekkil bir Vekiller Heyeti olacaktır. Cumhurreisi ve Muavini kendi cemaatlerine mensup Vekilleri inha ve müştereken imza edecekleri bir ka-

rarname ile tayin edeceklerdir.

Vekiller, Temsilciler Meclisi dışından tayin olunabilirler.

Vekiller Heyeti kararları mutlak ekseriyetle alınacaktır.

Bu şekilde alınan kararlar Cumhurreisi ve Muavini tarafından Resmi Gazetede neşredilmek suretiyle derhal ilan edilecektir.

Bununla beraber, Cumhurreisi ve Muavini Temsilciler Meclisinin kabul ettiği kanun ve kararlara karşı malik oldukları kati veto ve iade haklarına aynı şartlar ile Vekiller Heyeti kararlarına karşı da malik olacaklardır.

6. Teşrii salahiyet, Rum cemaati için % 70, Türk cemaati için % 30 olmak üzere, istatistik malumatından müstakil olarak tespit edilmiş bir nisbette her cemaat tarafından ayrı olarak umumi rey-le beş senelik bir müddet için seçilmiş bir Temsilciler Meclisi tarafından istimal edilecektir. (Temsilciler Meclisinin âza sayısı cemaat-ler tarafından müştereken tesbit olunacaktır.).

Temsilciler Melcisi, Cëmaa tMeclislerinin salahiyetlerine saraha-ten mahfuz tutulmuşların dışında kalan diğer bütün işler hakkında salahiyetli olacaktır. Salahiyet ihtilafı çıktığında, bu ihtilafı Cumhur-reisi ve Muavini tarafından müştereken tayin edilecek bir Rum, bir Türk ve bir tarafsız Hakimden müteşekkil Yüksek Anayasa Mahke-mesi hal edecektir. Mahkemeye tarafsız Hakim riyaset edecektir.

7. Temsilciler Meclisinin kanun ve kararları içtimada hazır bulu-nan azaların basit ekseriyeti ile kabul edilecektir. Kanun ve karar-lar, aşağıda 9 uncu noktada derpiş olunduğu gibi yeniden tetkik için Cumhurreisi veya Muavini tarafından iade olunmadıkları tak-dirde 15 gün içinde neşredileceklerdir.

Teşkilatı Esasiye Kanunu, esas maddeleri müstesna, Temsilciler Meclisinin Rum ve Türk âzalarının ayrı ayrı üçte iki ekseriyeti ile ta-dil olunabilecektir.

Seçim Kanununun tadilatı ve Belediyeler Kanununun ve vergi veya resim ihdas eden her kanunun kabulü Temsilciler Meclisinin reye iştirak eden Rum ve Türk âzalarının ayrı ayrı hesap edilecek basit bir ekseriyeti ile olabilecektir.

Cumhurreisi ve Muavini Bütçe Kanunu hakkında, bunu tefrik edici telakki ettikleri takdirde Temsilciler Meclisine iade etmek haklarını kullanabilirler. Temsilciler Meclisi kararında ısrar ederse

Cumhurreisi ve Muavini Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkını haiz olacaklardır.

9. Cumnhurreisi ve Muavini bütün kanun ve kararlar hakkında yeniden tetkik için azami 15 gün içinde Temsilciler Meclisine göndermek üzere münferiden ve müştereken iade hakkına malik olacaklardır.

Temsilciler Meclisi bu suretle iade edilen mevzu hakkında 15 günlük bir müddet zarfında karar verecektir. Temsilciler Meclisi kararında ısrar derse, Cumhurreisi ve Muavini bahis mevzuu kanun veya kararı, kanun ve kararların ilan edilmesi için tayin edilmiş müddetler içinde ilan edeceklerdir.

Cumhurrieisi veya Muavinin cemaatlerden birisi hakkında tefrik' edici mahiyette gördüğü kanun ve kararlar Yüksek Anayasa Mahkemesine verilecektir. Mahkeme bu kanun veya kararları nakz, tasdik veya tamamen veya kısmen yeniden tetkikleri için Temsilciler Meclisine iade edebilir. Bu kanun ve kararlar, Yüksek Anayasa Mahkemesi veya iade halinde Temsilciler Meclisi tarafından bir karar verilinceye kadar tatbik kabiliyetini haiz olmayacaklardır.

10. Her cemaatin kendisi tarafından tespit edilecek sayıda temsilciden mürekkep cemaat meclisi olacaktır. Cemaat Meclisleri bütün dini, eğitim, kültürel ve öğretim ile ahvali şahsiyeye müteallik olan bütün hususlarda salahiyyetli olacaklardır. Cemaat Meclisleri cemaatlerden birinin refahını arttırmak gayesiyle kurulan tesis, hayır ve spor işleri ve cemiyetleri, istihsal ve istihlak kooperatifleri veya kredi müesseseleri gibi münhasıran cemaate ait mahiyette menfaat ve müesseselere mütedair işler hakkında da salahiyyetli olacaklardır. (Tabii ki, işbu fıkranın ihtiva ettiği hükümler halk arzu ettiği takdirde muhtelik ve müşterek müesseselerin kurulmasına mani olacak şekilde tefsir edilemeyeceklerdir.)

Cumhuriyet Kanunları ile idare olunacak bu istihsal ve istihlak kooperatifleri veya kredi müesseseleri murakabeleri bakımından Cemaat Meclislerinin salahiyyetlerine tabi olacaklardır. Cemaat Meclisleri, sadece bir cemaat tarafından teşkil olunan belediyelerin takip edilen gayelerin tahakkukunu temine de salahiyyetle olacaklardır. Cumhuriyet kanunlarına tabi olacak bu belediyeler faali-

yetleri bakımından Cemaat Meclisleri tarafından murakabe edileceklerdir.

Merkezi Idare mer'i mevzuat mucibince yukarıda iki fıkrada zikredilen müessese, tesis veya belediyeleri murakabe etmek istediği takdirde bu murakabe bahis konusu müessese, tesis veya belediyenin cemaatine mensup memurlar tarafından yapılacaktır.

11. Idare % 70 Rum ve % 30 Türk nisbetinde müteşekkil olacaktır.

Tabii ki, bu adedi tevzi idarenin bütün kademelerinin derecelerinde mümkün olduğu nisbette tatbik edilecektir.

İki cemaatten birinin yüzde yüz nisbetine yaklaşan bir ekseriyetin bulunduğu bölge veya mahallerde merkezi idareye tabi mahalli idarelerin organları münhasıran bu cemaate mensup memurlardan müteşekkil olacaktır.

12. Cumhuriyet Müddeiumumiyesinin, Umumi Müfettişin, Baş Muhasibin ve Emisyon Bankası Umum Müdürünün Muavinleri Şeflerinin mensup olduğu cemaatten olmayacaklardır. Bu memuriyetlere tayinler Cumhurreisi ve Muavini tarafından müştereken yapılacaktır.

13. Silahlı kuvvetlerin, jandarma ve polis kuvvetlerinin kumandan ve muavinleri Cumhurreisi ve Muavini tarafından müştereken tayin olunacaklardır. Kumandanlardan birisi Türk olacaktır ve kumandan muavinleri aynı cemaate mensup olmayacaklardır.

14. Mecburi askerlik hizmeti ancak Cumhurreisi ve Muavininin mutabakatı ile ihdas edilebilir.

Kıbrıs'ın % 60'ı Rum, % 40'ı Türk'ten müteşekkil ikibin kişilik bir ordusu olacaktır.

Emniyet (jandarma ve polis) kuvvetlerinin, Cumhurreisi ve Muavininin müşterek mutabakatı ile eksiltip arttırılabilecek ikibin kişilik bir birliği olacaktır. Emniyet kuvvetleri % 70 Rum ve % 30 Türk'ten müteşekkil olacaktır. Bununla beraber, yardımcı polis müstesna, halen polis kuvvetlerinde müstahdem Türkleri işlerinden çıkarmamak maksadıyla bu nisbet Türkler için ilk devrede azami % 40'a yükseltilebilecektir (Ve netice itibariyle Rumlar için % 60'a inecektir.

15. Cumhuriyet ülkesinin yalnız bir cemaat fertlerinin yüzde yü-

züne yaklaşan bir nisbetinin oturduğu bölgelerde bulunan kuvvetler bu cemaate mensup olacaklardır.

16. Cumhurresi ve Muavini tarafından müştereken tayin edilerek iki Rum, bir Türk ve bir tarafsızdan müteşekkil bir Yüksek Mahkeme kurulacaktır.

Tarafsız Hâkim mahkemeye riyaset edecek ve iki reye malik olacaktır.

Bu mahkeme, Hâkimler Yüksek Şûrası (hâkimlerin tayini, terfileri v.s) vazifesini de görecektir.

17. Davalı ve davacısı aynı cemaate mensup hukuk davaları, bu cemaatê mensup hâkimlerden müteşekkil bir mahkeme tarafından rüyet edilecektir. Davalı ve davacı aynı cemaatlere mensup işler mahkeme muhtelit olacak ve terekübü Yüksek Mahkeme tarafından tesbit edilecektir.

Onuncu nokta mucibince Cemaat Meclisi salahiyetlerine tabi tutulmuş ahvali şahsiye ve dini işlere ait hukuk davalarını rüyet eden mahkemeler münhasıran ilgili cemaate mensup hâkimlerden müteşekkil olacaktır. Bu mahkemelerin tereküp ve salahiyetleri Cemaat Meclisi tarafından kabul edilmiş kanuna göre tayin edilecek ve bunlar Cemaat Meclisinin kabul ettiği mevzuatı tatbik edeceklerdir.

Ceza davalarında mahkeme suçlunun cemaatine mensup hâkimlerden müteşekkil olacaktır. Mağdur başka bir cemaate mensup ise mahkeme muhtelit olacak ve terekübü Yüksek Mahkeme tarafından tesbit edilecektir.

18. Cumhurresi ve Muavini ayrı ayrı kendi cemaatlerine mensup ölüm cezası mahkûmlarına hususi af bahşetmek salahiyetini haizdirler. Suçlu ve mağdurun ayrı ayrı cemaatlere mensup olduğu hallerde hususi af hakkı Cumhurresi ve Muavini tarafından müştereken istimal edilecektir. Anlaşmazlık halinde af lehindeki reye itibar olunacaktır. Af halinde ölüm cezası müebbet hapis cezasına tahvil olunacaktır.

19. Zirai reformlarda, topraklar ancak arazisi istimlak edilmiş malikin ait olduğu cemaate mensup şahıslara tevzi edilebilecektir.

Devlet ve belediyeler tarafından yapılacak istimlakler ancak tam ve adil bir tazminat mukabilinde yapılabilir. ihtilaf halinde,

tazminat mahkemeler tarafından tesbit edilecektir. Mahkemeye müracaat icrayı durduracaktır. İstimlak edilmiş gayrimenkul ancak istimlak gayesine uygun bir şekilde kullanılabilir. Aksi halde bu gayrimenkul sahiplerine iade edilecektir.

20. Kıbrıs'ın en büyük beş şehrinde bu şehirlerde oturan Türkler tarafından belediyeler kurulacaktır.

Bununla beraber:

a) Bu şehirlerin her birinde müştereken yapılacak işlerin icrası temin edecek bir koordinasyon komisyonu kurulacak ve bu komisyon işbirliğini icap ettiren mevzular ile meşgul olacaktır. Bu komisyonlar Rum belediyeleri tarafından seçilen iki, Türk belediyeleri tarafından seçilen iki âza ve iki belediye tarafından müştereken seçilecek bir reisten müteşekkil olacaktır.

b) Cumhurreisi ve Muavini dört sene hitamında en büyük beş şehirde ayrılmış bulunan belediyelerin bu suretle devam edip etmeyeceği hususunu tetkik edeceklerdir.

Diğer mahallelere gelince, buralar belediyelerin mümkün olduğu kadar iki cemaatin nisbi temsilleri esasına göre teşkili için hususi hükümler ısdar edilecektir.

21. Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan, İngiltere ve Türkiye arasında yeni Kıbrıs Devletinin istiklalini, ülke bütünlüğünü ve Teşkilatı Esasiyesini garanti edecek bir andlaşma akdedilecektir. Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye arasında bir askeri ittifak andlaşması da aktedilecektir. Bu iki andlaşma Teşkilatı Esasiye hükmünde olacaktır (Bu sonuncu fıkra Teşkilatı Esasiye'ye esas madde olarak derc edilecektir).

22. Kıbrıs'ın herhangi bir devlet ile tamamen veya kısmen birleşmesinin veya taksime müncer olacak istiklalinin men'i kabul edilecektir.

23. Kıbrıs Cumhuriyeti, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'ye mahiyeti ne olursa olsun her türlü anlaşmalar için en ziyade mazharı müsaade millet şartını tanıyacaktır.

Bu hüküm, Kıbrıs Cumhuriyeti ile İngiltere arasında İngiltere'ye tanınacak askeri üs ve kolaylıklar hakkındaki andlaşmalara şamil değildir.

24. Yunan ve Türk Hükümetleri kendi cemaatlerine ait eğitim,

kültür ve spor müesseselerine ve hayır işlerine mali yardımda bulunma hakkını haiz olacaklardır.

Cemaatlerden birisinin bu müesseselerin faaliyeti için lüzumlu sayıda öğretmen, profesör veya din adamına malik olmadığı kanatında olduğu hallerde de Yunan ve Türk Hükümetleri kendi cemaatlerinin bu ihtiyaçlarını tam lüzumu kadar temin edebileceklerdir.

25. Müteakip Vekaletlerden biri, yani Hariciye, Milli Müdafaa, Maliye Vekaletlerinden birisi bir Türk'e tevdi edilecektir. Cumhuriyeti ve Muavini mutabık kalırlarsa bu sistemin yerine bir münavebe sistemi ikame edebileceklerdir.

26. Andlaşmaların imzası ile vücud bulacak olan yeni devlet mümkün olan sür'atle ve bu andlaşmaların imzasından sonra, üç ayı aşmayan bir müddet zarfında kurulacaktır.

27. Yukarıda zikredilen bütün noktalar Kıbrıs Teşkilâtı Esasiyesinin esas maddelerini telakki olunacaktır.

Esas Teşkilatın dokuzuncu noktası gereğince vetoya tabi Müdafaa meseleleri şunlardır:

- a) Silahlı kuvvetlerin tertip ve sayısı ve bunlara ait tahsisat.
- b) Kadro tayinleri ve terfiler.
- c) Harp malzemesi ve her türlü patlayıcı maddelerin ithali.
- d) Mütetfik memleketlere üs ve diğer kolaylıklar terki.

Vetoya tabi emniyet meseleleri şunlardır:

- a) Kadro tayin ve terfileri.
- b) Kuvvetlerin tevzii ve bulunacakları mahaller,
- c) İstisnai tedbirler ve örfi idare.
- d) Polis kanunları.

GARANTİ ANDLAŞMASI

Bir taraftan

Kıbrıs Cumhuriyeti,

Diğer taraftan

Yunanistan, İngiltere ve Türkiye,

1 – Teşkilatı Esasiyenin esas maddeleri ile kurulan ve idare edilen Kıbrıs Cumhuriyetinin istiklalinin, ülke bütünlüğünün ve güvenliğinin tanınması ve idamesinin müşterek menfaatleri iktizasından olduğu mülahaza ederek;

2 – Mezkûr Teşkilatı Esasiye ile ihdas edilmiş duruma riayeti temin etmek hususunda işbirliği yapmak arzusu ile aşağıdaki hükümler hakkında mutabık kalmışlardır:

Madde I

Kıbrıs Cumhuriyeti istiklalini, ülke bütünlüğünü ve güvenliğini idame ve Teşkilatı Esasiyesine riayeti temin etmeği taahhüt eder.

Kıbrıs Cumhuriyeti, herhangi bir devlet ile hiçbir siyasi veya ekonomik birleşmeğe tamamen veya kısmen iştirak etmeme vecibesini deruhte eder. Kıbrıs Cumhuriyeti, bu bakımdan gerek birleşme gerekse taksimi doğrudan doğruya veya dolayısıyla teşvik edecek bütün faaliyetlerin memnu olduğunu beyan eder.

Madde II

Yunanistan, İngiltere ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyetinin 1 inci maddede tespit edilen taahhütlerini kaydederek Kıbrıs Cumhuriyetinin istiklalini ülke bütünlüğünü ve güvenliğini ve Teşkilatı Esasiyenin esas maddeleri ile tesis edilmiş durumu tanırlar ve garanti ederler.

Yunanistan, İngiltere ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyetinin diğer herhangi bir devlet ile gerek birleşmesini gerekse Ada'nın taksimi-

ni doğrudan doğruya veya dolayisile teşvik etmek gayesi güden bütün faaliyetleri kendilerine taalluk ettiği nispette men etme ve cibesini de deruhte ederler.

Madde III

İşbu Andlaşma hükümlerinin ihlali halinde Yunanistan, İngiltere ve Türkiye bu hükümlere riyeti temin için lüzumlu teşebbüslerin yapılması ve tedbirlerin alınması maksadile aralarında istişarede bulunmağı vaad ederler.

Garanti veren üç devletten her biri, müstereke nveya istişare ederek hareket etmek mümkün olmadığı takdirde işbu andlaşmanın tesis ettiği durumu münhasıran yeniden tesis etmek gayesi ile hareket etmek hakkını mahfuz tutar.

Madde IV

İşbu Andlaşma imza edildiği gün meriyete girecektir.

Yüksek Âkit Taraflar Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 102 nici maddesinin hükümlerine uygun olan işbu Andlaşmayı Birleşmiş Milletler Sekreterliğine mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda tescil ettirmeğı deruhte ederler.

KIBRIS CUMHURİYETİ, YUNANİSTAN VE TÜRKİYE ARASINDA İTTİFAK ANDLAŞMASI

1 – Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye müşterek müdafaları için işbirliği yapacaklar ve bu Andlaşma ile bu müdafanın ortaya çıkardığı meseleler hakkında birbirleri ile istişare etmeği taahhüt ederler.

2 – Yüksek Âkit Taraflar Kıbrıs Cumhuriyetinin istiklâl ve ülkede bütünlüğüne karşı doğrudan doğruya veya dolayısıyla tevcih edilen herhangi taarruz veya tecavüzlere karşı koymayı taahhüt ederler.

3 – Bu ittifakın ruhuna uygun olarak ve yukarıda zikredilen gayenin tahakkuku maksadı ile Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinde bir Üçlü Genel Karargâh tesis edilecektir.

4 – Yukarıdaki maddede zikredilen Genel Karargâha Yunanistan 950 kişilik bir subay, astsubay ve er birliği ile, Türkiye 650 kişilik bir subay, astsubay ve er birliği ile, iştirak edeceklerdir. Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurreisi ve Muavini Yunan ve Türk birliklerinin artırılma veya azaltılmasını Yunan ve Türk Hükümetlerinden müştereken talep edebileceklerdir.

5 – Yukarıda zikri geçen Yunan ve Türk subayları Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun talim ve terbiyesini temin edeceklerdir.

6 – Üçlü Genel Karargâhın kumandanlığı, Yunanistan ve Türkiye Hükümetlerinin ve Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurreisi ve Muavininin tayin edeceği Kıbrıslı, Yunan ve Türk bir General tarafından bir sene müddetle sıra ile deruhte edilecektir.

BİRLEŞİK KRALLIK HÜKÜMETİNİN BEYANI

Büyük Britanya, Şimali İrlanda Birleşik Krallığı Hükümeti, Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulması hakkında Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri Reislerinin 11 Şubat 1959 da Zürih'te tanzim ve tasvip ettikleri Kıbrıs Cumhuriyetinin Esas Teşkilatını, Garanti Andlaşmasını ve İttifak Andlaşmasını ihtiva eden vesikaları tetkik ederek ve Londra'da 11 ila 16 Şubat 1959 tarihlerined Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık Hariciye Vekilleri arasında yapılan istişareleri nazara alarak beyan ederler:

A – Aşağıda B kısmında yazıl italeplerin kabulü şartı ile Yunanistan ve Türkiye Hükümet Reisleri tarafından tasvip edilen vesikaları Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzı hakkında mutabık kalınmış temel olarak kabul eder.

B – İngiltere'nin tam hakimiyeti altında kalacak,

(a) Akrotiri – Episkopi – Paramali ve;

(b) Dhikelia – Pergamos – Ayios – Nikolaos – Ksilofagu iki bölge müstesna, Kıbrıs Adası üstündeki hakimiyetini Kıbrıs Cumhuriyetine aşağıdaki şartlar ile devre amadedir:

(1) Yukarıda zikredilen iki bölgenin askeri üs olarak fiilen kullanılmasını mümkün kılmak için lüzumlu olan ezcümle ilişik ekte yazılı haklar dahil bütün hakların Birleşik Krallık Hükümetine sağlanması ve İngiliz hakimiyeti altında kalan bölgelerin bütünlüğü ve Birleşik Krallığın yukarıda atıfta bulunulan hakları istimali ve bunlardan istifadesi hakkında Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından yeter teminat verilmesi,

(2) Aşağıdaki hususlar hakkında anlaşma ile tedbir alınması:

(I) Kıbrıs'taki muhtelif cemaatlerin esas insan haklarının himayesi;

(II) Kıbrıs'taki âmme idaresi mensuplarının menfaatlerinin himayesi;

(III) Hal suretinin tesir ettiği şahısların tâbiyetlerinin tayini;

(IV) Kıbrıs Cumhuriyetinin, şimdiki Kıbrıs Hükümetinin taleplerinin tesviyesi dahil, ilgili vecibelerini deruhte etmesi,

C – Birleşik Krallık Hükümeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında yapılacak İttifak Andlaşması tasarısını memnuniyetle karşılar ve Kıbrıs'ın müşterek savunmasında buna taraf Devletler ile işbirliği yapacaktır.

D – Kıbrıs Cumhuriyetinin Teşkilatı Esasiyesinin meriyete konması ve ilgili tarafların lüzumlu vesikaları resmen imzalamaları mümkün olduğu kadar erken bir tarihte vuku bulacak ve bu tarihte hakimiyet Kıbrıs Cumhuriyetine devir edilecektir.

Selwyn Llyod

Allan Lennox Boyd

İngiliz hâkimiyeti altında kalacak bölgeler dolayısıyla aşağıdaki hakların tanınması gerekecektir:

(a) Askeri ve diğer tesisleri muhtevi mevcut küçük mevkileri tahditsiz ve müdahale olmaksızın kullanmaya ve bu mevkiler içinde, muhafaza ve müdafaa ve Birleşik Krallık Hükümeti tarafından müsaade edilmeyen herkesi tard hakkı dahil olmak üzere tam kontrol istimaline devam etmek;

(b) Yukarıda zikredilen bölge ve mevkiler arasında personelin ve her türlü levazımın buralara ve buralardan nakil için yol, liman ve diğer kolaylıkları serbestçe kullanmak;

(c) Magusa'daki muayyen liman kolaylıklarını kullanmaya devam etmek;

(d) (Su, telefon, telgraf, elektrik kuvveti vesaire gibi) âmme hizmetlerinden istifade etmek;

(e) Askerlerin talimi için tespit edilecek bazı yerleri kullanmak;

(f) Lefkoşe Hava Meydanını, meydana veya meydana bağlı lüzumlu bütün bina ve kolaylıkları, İngiliz Askeri uçaklarının sulh ve harp hareketi için hava trafiği üzerinde lüzumlu hareket kontrolünün icrası dahil olmak üzere, İngiliz makamlarının lüzumlu gördüğü herhangi bir nispette kullanmak;

(g) Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi üzerinde tahditsiz uçmak;

(h) Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ika edilmiş bazı suçlar bakımından İngiliz Kuvvetleri hakkında Kuzey Atlantik Andlaşmasında taraf devletlerin kuvvetleri statüsüne ait Andlaşmanın VII nci maddesinde derpiş edilen ile mukayese edilebilir nisbette kaza hakkı istimal etmek,

(i) (Bölge ve mevkilerde Kıbrıs'ın diğer kısımlarından gelen işçileri serbestçe istihdam etmek;

(j) Birleşik Krallığın Kıbrıs'taki üs bölgelerini ve tesislerini müessir bir şekilde kullanmak için teknik bakımdan zaman zaman lüzumlu telakki edebileceği bütün ilave küçük mevkileri ve ilave hakları kullanmağı Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile istişareden sonra elde etmek.

GARANTİ ANDLAŞMASINA DERC EDİLECEK EK MADDE

Yunanistan Krallığı, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyetinin ihdasını müteakip Birleşik Krallığın hâkimiyeti altında kalacak olan bölgelerin bütünlüğüne riayet etmeği deruhte ederler ve Birleşik Krallık tarafından yapılan beyanata tevfikân Kıbrıs Cumhuriyetinde Birleşik Krallığa sağlanacak hakların Birleşik Krallık tarafından istimal ve istifadesini garanti altına alırlar.

YUNAN VE TÜRK HARİCİYE VEKİLLERİ TARAFINDAN YAPILAN BEYANAT

Birleşik Krallık Hükümeti tarafından 17 Şubat 1959 tarihinde yapılan beyanatı mütalaa etmiş bulunan Yunanistan ve Türkiye Hariciye Vekilleri, bu beyanatı, 11 Şubat 1959 tarihinde Zürih'te Yunan ve Türk Hükümet Reisleri tarafından tasvip edilen vesikalarla birlikte, Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzı hakkında üzerinde mutabık kalınan temel olarak kabul ederler.

E. Everof Tossizza
Fatin R. Zorlu

BAŞPİSKOPOS MAKARİOS TARAFINDAN YAPILAN BEYANAT

Kıbrıs'taki Rum Cemaatini temsil eden Başpiskopos Makarios, Yunanistan ve Türkiye Hükümet Reisleri tarafından 11 Şubat 1959 tarihinde Zürih'te tanzim edilip tasvip edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına müteallik vesikaları ve Birleşik Krallığı Hükümeti ile Yunanistan ve Türkiye Hariciye Vekilleri tarafından 17 Şubat 1959 tarihinde yapılan beyanları tetkik ederek bu vesikaları ve beyanları Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzı hakkında üzerinde mutabık kalınan temel olarak kabul ettiğini beyan eder.

Başpiskopos MAKARİOS

Dr. KÜÇÜK TARAFINDAN YAPILAN BEYANAT

Kıbrıs'taki Türk Cemaatini temsil eden Dr. Küçük, Yunanistan ve Türkiye Hükümeti Reisleri tarafından Zürih'te 11 Şubat 1959 tarihinde tanzim edilip tasvip edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına müteallik vesikaları ve Birleşik Krallığı Hükümeti ile Yunanistan ve Türkiye Hariciye Vekilleri tarafından 17 Şubat 1959 tarihinde yapılan beyanları tetkik ederek bu vesikaları ve beyanları Kıbrıs meselesinin nihai hal tarzı hakkında üzerinde mutabık kalınan temel olarak kabul ettiğini beyan eder.

F. KÜÇÜK

KIBRIS'TA YENİ ANLAŞMALAR HAZIRLANMASI HUSUSUNDA ÜZERİNDE MUTABIK KALINAN TEDBİRLER

1 – Konferansa iştirak eden bütün taraflar mümkün olduğu kadar yakın bir tarihte ve her halükârda bugünkü (19 Şubat 1959) tarihten itibaren oniki ayı tecavüz etmeyecek bir devre içinde (Reisicumhur, Reisicumhur Muavini ve üç Meclisin intihabı dahil) Teşkilatı Esasiyeyi ve andlaşmaları tamamen tatbik etmek hedefini kuvvetle desteklemektedirler. Kıbrıs'ta hakimiyetin devrine matuf tedbirlerin ittihazına derhal başlanılacaktır.

2 – Bu tedbirlerden ilki olarak derhal aşağıdaki organların ihdasına tevessül edilecektir:

(a) Kıbrıs'ta Müstakil Kıbrıs Cumhuriyeti için Zürih Konferansında kabul edilen esas teşkilatı ihtiva edecek bir Teşkilatı Esasiye tasarısını hazırlamak vazifesi ile mükellef bir muhtelit komisyon, Zürih Konferansının vesikalarında münderiç noktaları nazara alacak, bunlara harfiyyen riayet ederek ve mezkur vesikalarda tespit edilen esaslara tevfikan vazifesini yerine getirecek olan bu komisyon, Yunan ve Türk Hariciye Vekillerinin tayin edecekleri hukuk müşaviri ile birlikte Kıbrıs Rum Cemaati ve Kıbrıs Türk Cemaatinin birer temsilcileri ve Yunanistan Hükümetinin tayin edeceği bir temsilci ile Türk Hükümetinin tayin edeceği bir temsilciden mürekkep olacaktır.

(b) Salahiyetlerin müstakil Kıbrıs Cumhuriyetine devrinin hazırlanması maksadile Kıbrıs'taki Hükümet mekanizmasının ayarlanması ve yeniden teşkilatlandırılması için planların tertibi vazifesi ile mükellef Kıbrıs'ta bir Geçici Komite. Bu Komite Kıbrıs Valisi, Rum Cemaatinin baş temsilcisi, Türk cemaatinin baş temsilcisi ile her iki baş temsilci ile istişareden sonra ve Esas Teşkilatın 5 nci noktasına mugayir olmayacak şekilde Vali tarafından tayin edilecek sair Rum ve Türk Kıbrıslılardan mürekkep olacaktır;

(c) Londra'da, Londra Konferansı mukarreratını tatbik koymaya matuf nihai andlaşmaları hazırlamak vazifesile mükellef Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallığının birer temsilcileriyle Kıbrıs'taki Rum ve Türk cemaatlerinin birer temsilcisinden mürekkep bir muhtelit komite. Bu komite, ezcümle, Kıbrıs'ta bazı bölgelerin in-

giliz hakimiyeti altında kalması, Müstakil Kıbrıs Cumhuriyetinde Birleşik Krallık Hükümetine bazı müteferrik haklar ve kolaylıklar tanınması, tabiiyet meseleleri, bugünkü Kıbrıs Hükümetinin veci-belerine tatbik edilecek usul ve müstakil bir Kıbrıs Cumhuriyetinin tesisinden mütevellit mali ve iktisadi meselelere müteallik mevzu-lar hakkında, Hükümetlere arzedilmek üzere tasarılar hazırlaya-caktır.

3 – Vali, iki baştemsilci ile istişareden sonra, Geçici Komitenin münferit âzalarını Hükümetin muayyen daireleri ve vazifeleri ile il-gili olarak bazı hususi mesuliyetler deruhte etmeğe davat edecek-tir. Mümkün olduğu kadar erken tevessül edilecek olan bu mu-amelenin şumulü genişletilecektir.

4 – Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuri-yeti arasındaki Ittifak Andlaşmasının 4 üncü maddesinde mezkur karargâh, Kıbrıs Cumhuriyetinin silahlı kuvvetlerinin talimini der-hal deruhte edecek olan mahdud sayıda subaylardan mürekkep ol-mak üzere, yukarıdaki 2 (a) sayılı paragrafta zikri geçen Komisyo-nun vazifesinin nihayete ermesinden 3 ay sonra kurtulacaktır. Yu-nan ve Türk Birlikleri, hâkimiyetin Cumhuriyete devri tarihinde Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesine gireceklerdir.

İTTİFAK ANDLAŞMASI

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye

I. Sulhu idame ettirmek ve birbirlerinin güvenliğini muhafaza etmek müşterek arzusu ile,

II. Sulhun ve güvenliğin mahfazası hususundaki gayretlerinin Birleşmiş Milletler Andlaşmasının prensiplerine uygun olduğunu nazara alarak, aşağıda gösterildiği üzere anlaşmaya varmışlardır:

Madde I

Yüksek Akit Taraflar, müşterek savunmaları için işbirliği yapmayı ve bu savunma dolayısıyla çıkan meseleler hakkında birbirleri ile istişare etmeği taahhüt ederler.

Madde II

Yüksek Akit Taraflar, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığına veya toprak bütünlüğüne karşı, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, yöneltilen herhangi bir hücum veya saldırganlığa mukavemet etmeği taahhüt ederler.

Madde III

Bu ittifakın maksatları bakımından ve yukarıda gösterilen amaca erişmek için, Kıbrıs Cumhuriyeti toprağında bir Üçlü Karargâh kurulur.

Madde IV

Yunanistan ve Türkiye, bu suretle kurulan Üçlü Karargâha, bu Andlaşmaya Ek I numaralı protokolda gösterilen askeri birliklerle katılacaklardır.

Bu Birlikler, Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun talim ve terbiyesini sağlayacaklardır.

Madde V

Üçlü Karargâhın Kumandanlığı, herbiri bir sene müddetle olmak üzere, münavebe ile, hale göre, Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri ve Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhur Başkanı ve Cumhur Baş-

kan Muavini tarafından tayin edilecek olan bir Yunan, bir Türk ve bir Kıbrıslı General Subayı tarafından deruhte edilir.

Madde VI

Bir andlaşma, imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yüksek Akit Taraflar, bu Andlaşmanın tatbikatı gerektirdiği takdirde, ek anlaşmalar akdedeceklerdir.

Yüksek Akit Taraflar, bu Andlaşmayı, en erken bir zamanda, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 102'nci maddesine uygun olarak Birleşmiş Milletler Sekreteryası nezdinde kaydettireceklerdir.

EK PROTOKOL

No. I

I. Üçlü Karargâha katılacak olan Yunan ve Türk birlikleri, sırayla, dokuz yüz elli Yunan subay, astsubay ve erden ve altı yüz elli Türk subay, astsubay ve erden tereküb edecekler.

II. Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhur Başkanı ve Cumhur Başkan Muavini, anlaşarak hareketle, Yunan ve Türk Hükümetlerinden Yunan ve Türk birliklerini arttırmayı veya azaltmayı talep edebilirler.

III. Üçlü Karargâha katılan Yunan ve Türk birliklerinin kamplarının yerleri, hukuki statüleri, gümrük resimleri ve vergilere dair mafiyetleri ve kolaylıkları, bunlardan başka muafiyet ve imtiyazları ve yukarıda mezkur Karargâhın teşkilatına ve çalışmasına müteallik herhangi diğer askeri ve teknik meselelerin, İttifak Andlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte veya evvel yürürlüğe girecek olan bir Hususi Sözleşme ile kararlaştıracakları hakkında mutabakata varılmıştır.

IV. Kezalik, Üçlü Karargâhın Kıbrıs Anayasası Karma Komisyonunun görevleri tamamlamasından sonra üç ay zarfında kurulacağı ve başlangıç devresinde Kıbrıs Cumhuriyetinin silahlı kuvvetlerinin talim ve terbiyesi ile görevli mahdud sayıda subaydan teşekkül

edeceği hakkında da mutabakata varılmıştır. Yukarıda mezkur Yunan ve Türk birlikleri, Kıbrıs'a İttifak Andlaşmasının imzalandığı gün geleceklerdir.

EK PROTOKOL

No. II

Madde I

Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye Dışışleri Bakanlarından müteşekkil bir Komite kurulacaktır. Bu Komite, Üçlü İttifakın en yüksek siyasi organı olacak ve üç Müttefik memleketin Hükümetlerinin kendisine sunmayı kararlaştıracakları İttifakı ilgilendiren herhangi bir meseleyi tetkik edebilecektir.

Madde II

Bakanlar Komitesi, yılda bir defa olağan oturum halinde toplanacaktır. İvedi bir mesele çıktığında Bakanlar Komitesi, İttifakın üyelerinden birinin talebi üzerine Başkan tarafından hususi oturum halinde toplantıya çağırılabilir.

Bakanlar Komitesinin kararları ittifakla alınacaktır.

Madde III

Üç Dışışleri Bakanından herbiri sıra ile ve bir yıl süre ile Bakanlar Komitesine Başkanlık edecektir. Başka türlü kararlaştırılmış olmadıkça, Komitenin olağan oturumları Başkanın memleketinin başşehrinde yapılacaktır. Başkan, görevini yaptığı yıl içinde, Bakanlar Komitesinin olağan ve hususi oturumlarına başkanlık edecektir.

Komite, görevinin ifadisi için lüzumlu gördüğü zaman tali teşekküller kurabilir.

Madde IV

İttifak Andlaşması ile kurulan Üçlü Karargâh, görevlerinin ifasında Bakanlar Komitesine karşı sorumlu olacaktır. Komitenin olağan oturumu esnasında, Karargâhın faaliyetlerinin teferruatlı dö-

kümünü muhtevi yıllık bir raporu Komiteye sunacaktır.

EK: 11 (*)

JOHNSON'UN MEKTUBU

"Sayın Bay Başbakan,

Türkiye Hükümetinin Kıbrıs'ın bir kısmını askeri kuvvetle işgal etmek üzere müdahalede bulunmağa karar vermiy tasarladığı hakkında, Büyükelçi Hare vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığından aldığım haber beri ciddi surette endişeye sevketmektedir.

En dostane ve açık şekilde belirtmek isterim ki, geniş çapta neticeler tevliid edecek böyle bir hareketin Türkiye tarafından takip edilmesinin Hükümetinizin bizimle evvelden tam bir istişarede bulunmak hususundaki taahhüdü ile kabili telif addetmiyorum.

Büyükelçi Hare görüşlerimi öğrenmek üzere kararınızı birkaç saat tehir etmiş olduğunuzu bana bildirdi. Yıllar boyunca Türkiye'yi en sağlam şekilde desteklediğini ispat etmiş olan Amerika gibi bir müttefikin bu şekilde neticeleri olan tek taraflı bir kararla karşı karşıya bırakılmasının, hükümetiniz bakımından doğru olduğuna hakikaten inanıp inanmadığınızı sizden sormak isterim.

Binaenaleyh, böyle bir harekete tevessül etmeden önce Birleşik Amerika Devletleri ile istişarede bulunmak mesuliyetini tam kabul etmenizi hassaten rica etmek mecburiyetindeyim. 1960 Garanti Andlaşması ahlaki gereğince böyle bir müdahalenin caiz olduğu kanaatinde bulunduğumuz intibaindayım. Ayrıca, andlaşma teminatçı devletler arasında istişareyi gerektirmektedir. Birleşik Amerika, bu durumda bilcümle istişare imkânlarının hiçbir şekilde tüke-tilmediği ve dolayısıyla tek taraflı harekete geçmek hakkının kabil-i istimal olmadığı kanaatindedir.

Diğer taraftan Bay Başbakan, NATO vecibelerine de dikkat nazarınızı celbetmek mecburiyetindeyim. Kıbrıs'a vâki olan Türk müdahalesinin Türk Yunan kuvvetleri arasında askeri bir çatışmaya

(*) Hürriyet Gazetesi, 13 Ocak 1966.

müncer olacağı hususunda zihninizde en ufak bir tereddüt olmamalıdır. Dışişleri Bakanı, Rusk, La Haye'de yapılan son NATO Bakanlar Konseyi Toplantısında Türkiye ile Yunanistan arasında bir harbin, kelimenin tam manasıyla düşünülmez telakki edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

NATO'ya iltihak, esas itibariyle NATO memleketlerinin birbirleriyle harb etmeyeceklerini kabul etmek demektir. Almanya, Fransa NATO'da müttefik olmakla yüz yıllık husumet ve düşmanlıklarını gömmüşlerdir. Aynı şeyi Yunanistan ve Türkiye'den de beklemek lazımdır. Ayrıca, Türkiye tarafından Kıbrıs'a yapılacak askeri bir müdahale Sovyetler Birliğinin aynı şekilde bir müdahalesine yol açabilir. NATO müttefiklerimizden tam rıza ve muvafakatları olmadan Türkiye'nin girişeceği bir hareket neticesinde ortaya çıkacak Sovyet müdahalesine karşı Türkiye'yi müdafaa etmek mükellefiyetleri olup olmadığını müzakere etmek fırsatını bulmamış olduklarını takdir buyuracağınız kanaatindeyim.

Diğer taraftan Bay Başbakan, bir Birleşmiş Milletler üyesi olarak Türkiye'nin vecibeleri dolayısıyla endişe duymaktayım. Birleşmiş Milletler, Ada'da sulhu korumak için kuvvet göndermiştir. Bu kuvvetlerin vazifesi zor olmuştur. Fakat geçen son bir hafta zarfında Ada'da şiddet hareketlerinin azaltılmasında yavaş yavaş muvaffak olmuşlardır. Birleşmiş Milletler mediyatörü ancak vazifesini ikmal edememiştir. Hiç şüphem yok ki, Birleşmiş Milletler üyelerinin çoğunluğu Birleşmiş Milletler gayretlerini baltalayacak olan ve bu zor meseleye Birleşmiş Milletler tarafından makul ve barışçı bir hal tarzı bulunmasına yardım edebilecek herhangi bir ümidi yıkacak olan Türkiye'nin tek taraflı hareketine en sert şekilde tepki gösterecektir.

Aynı zamanda Bay Başbakan, askeri yardım sahasında Türkiye ve Birleşik Devletler arasında mevcut iki taraflı anlaşmaya dikkatini çekmek isterim. Türkiye ile aramızda mevcut bulunan askeri yardımın verilmiş maksatlarından gayri gayelerde kullanılması için hükümetinizin Birleşik Devletlerinin muvafakatini alması icap etmektedir. Hükümetiniz bu şartı tamamen anlamış bulunduğunu muhtelif vesilelerle Birleşik Devletlere bildirmiştir. Mevcut şartlar altında Türkiye'nin Kıbrıs'a yapacağı bir müdahalede Amerika tarafın-

dan temin edilmiş olan askeri malzemenin kullanılmasına Birleşik Amerika Devletlerinin muvafakat edemeyeceğini size bütün samimiyetimle ifade etmek isterim.

Mutasavver Türk hareketinin fiili neticelerine gelince: Böyle bir hareketin Kıbrıs Adası üzerinde on binlerce Kıbrıslı Türk'ün katledilmesine yol açabileceği keyfiyetine en dostane bir şekilde dikkatinizi çekmek mecburiyetini hissediyorum. Tarafınızdan böyle bir harekete tevessül edilmesi infiali mucip olacak ve girişeceğiniz askeri hareketin himaye etmeye çalıştığınız kimselerden hiçbirinin toptan imhasını önlemeğe yeter derecede müessir olması imkânsız olacaktır. Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin mevcudiyeti böyle bir faciayı önleyemez.

Sözlerimi pek fazla sert bulabilir ve bizim Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin gidişine karşı yabancı olduğumuzu düşünebilirsiniz. Durumun böyle olmadığını size temin etmek istiyorum. Gerek açıkça, gerek özel olarak Kıbrıslı Türklerin emniyetini sağlamakta ve Kıbrıs meselesinin son hal tarzının konu ile doğrudan doğruya ilgili tarafların rızasına dayanması hususu üzerinde ısrar etmekte gayret gösterdik. Amerika Birleşik Devletlerinin sizin lehinize yeter derecede faaliyet sarfetmediği hissini taşımanız mümkündür. Fakat herhalde bilirsiniz, politikamız Atina'nın en sert bir şekilde infiale yol açmış, bizim aleyhimizde orada nümayişler yapılmış, Amerika Birleşik Devletleriyle Makarios arasında fikir münakaşası meydana çıkmıştır. Daha birkaç hafta önce yaptığımız görüşme sırasında Dışişleri Bakanınıza da söylediğim gibi, Türkiye ile olan ilişkilerimize büyük değer veriyoruz. Sizi kendisiyle temel olarak menfaatlerimiz olan büyük bir müttefik telakki ediyoruz. Sizin güvenlik ve refahınız Amerika alkı için ciddi bir alaka mevzuu olagelmıştır ve bu alakanın sembolik şekilleri gösterilmiştir.

Siz ve biz, komünist dünyasının ihtiraslarına karşı koymak üzere birlikte döğüştük. Bu tenasüt, bizim için büyük bir mana taşımaktadır ve bunun hükümetiniz ile halkınız için de aynı derecede bir mana taşıdığını ümit ederim.

Kıbrıs ile ilgili olarak Türk cemaatini tehlikeye maruz bırakacak herhangi bir hal tarzını desteklemeyi düşünmeyiz. Son bir çözüm yolu bulmağa muvaffak olamadık. Çünkü, bunun dünyadaki en gi-

rift meselelerden biri olduğu âşikârdır. Fakat, Türkiye ve Kıbrıs'lı Türklerin menfaatleri konusunda ciddi şekilde alakadar olduğumuz ve daima alakadar olacağımız hususunda sizi temin etmek isterim.

Nihayet Bay Başbakan, en ciddi meseleyi, harb mi, sulhu mu meselesini vaz'etmiş bulunuyoruz. Bu meseleler Türkiye ile Birleşik Amerika arasındaki iki taraflı münasebetlerin çok ötesinde giden meselelerdir. Bunlar sadece Türkiye ile Yunanistan arasında bir harbi muhakkak olarak tevliid etmekle kalmayacak, fakat Kıbrıs'a tek taraflı bir müdahalenin doğuracağı önceden kestirilemeyen neticeler sebebiyle daha geniş çapta muhasamata yol açacaktır.

Sizin, Türkiye Hükümetinin Başbakanı olarak mesuliyetleriniz var. Benim de Birleşik Amerika Başkanı olarak mesuliyetlerim var. Bu sebepten, en dostane şekilde size şunu bildirmek isterim ki, bizimle gereken ve yeniş ölçüde istişare etmeksizin yapacağınız tek taraflı böyle bir harekete tevessül etmeyeceğinize dair bana teminat vermediğiniz takdirde, meselenin gizli tutulması hususunda Büyük Elçi Hare'e vâki talebinizi kabul etmeyecek, NATO Konseyi ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin acilen toplantıya çağırılması mecburiyetinde kalacağım.

Bu mesele hakkında sizinle şahsen görüşebilmemizin mümkün olmasını isterdim. Maateessüf, mevcut anayasa hükümlerinin icabı dolayısıyla Birleşik Amerika'dan ayrılamamaktayım. Teferruatlı müzakereler için siz buraya gelebilerseniz, bunu memnuniyetle karşılarım. Genel barış ve Kıbrıs meselesini aklı selim ve sulh yolu ile halli hususlarında sizin ve benim çok ağır mesuliyet taşımakta olduğumuzu hissediyorum. Bu itibarla aramızda en geniş, en samimi istişarelerde bulununcaya kadar sizin, meslekdaşlarımızın tasarladığınız her türlü kararı geri bırakmanızı bilhassa rica ediyorum."

İNÖNÜ'NÜN JOHNSON'A MEKTUBU

"Sayın Bay Başkan,

Büyükelçi Hare vasıtasıyla 3 Haziren 1964 tarihli mesajınızı aldım. Talebiniz üzerine Garanti Anlaşması'na bize verilen, Kıbrıs'a tek taraflı harekete girişme hakkımızı kullanmak kararımızı geri bıraktık. Mesajınızdaki dostluk ve samimiyet havasını dikkate alarak ben de cevabımda durum hakkındaki görüşlerimi aynı açıklıkla size izah etmeye çalışacağım.

Mesajınız, gerek kelimeler, gerekse muhteva bakımından Birleşik Devletlerle ittifak ilişkilerine çok ciddi dikkat sarfeden Türkiye gibi bir müttefik için hayalkırıklığı uyandırmıştır. Ve bu ilişkilere ait olan çeşitli temel konularda temel görüş ayrılıkları getirmiştir.

Benim samimi ümidim odur ki, gerek bu ayrılıklar ve gerekse mesajınızın genel üslubu, zaman baskısı altında aceleyle toplanmış belgelere dayanan iyi niyetle hazırlanmış bir lâyiha'nın acil oluşuna bağlıdır.

Öncelikle, mesajınızda Garanti Anlaşması gereğince Kıbrıs'a bir askeri müdahale kaçınılmaz olarak düşünüldüğü zaman Birleşik Devletlerle istişare yapmadığımız belirtilmektedir. Kıbrıs'a askeri müdahale zorunluluğu 1963 yılının bittiği günlerden bu yana dört defa hissedilmiştir. Bu konuda başlangıçtan beri Birleşik Devletlerle istişareye özel bir dikkat gösterdik. 25 Aralık 1963 te buhran patlak verdikten hemen sonra, diğer garantör devletlerle yaptığımız teması ve onların Birleşik Devletleri bu konuda bir taraf tanımadıkları cevabını verdiğini Birleşik devletlere derhal bildirmiştik. Bundan sonra Birleşik Krallık ve Yunanistan'la müdahale için görüştük ve bildiğiniz gibi, İngiliz kumandasında bir üçlü askeri yönetim 26 Aralık 1963 te kurulmuştur. Londra Konferansının ve İn-

giliz-Amerikan ortak tekliflerinin Makarios'un tutumu ve Ada'da Kıbrıslı Türklere karşı devamlı saldırılar karşısında başarısızlığı üzerine, şubat ayında çok kritik günler yaşadık ve George Ball'ın Ankara'yı ziyareti fırsatından faydalanarak durumun vahameti hakkında Birleşik devletlere yeniden bilgi verdik. İngiliz-Amerikan tekliflerinin reddedilmesinden doğan boşluk sebebiyle Ada'da düzeni sağlamak için müdahale zorunluluğunu size izaha çalıştık ve herhangi bir anda müdahale edebileceğimizi bildirdik. Özel konularda garantiler bile talep ettik; cevaplarımız müspet idi. Bununla beraber, müdahale etmemizi istediniz ve Makarios'un Birleşmiş Milletlerde sert bir ders alacağını ve bütün Türk haklarının ve menfaatlerinin muhafaza edileceğini bize temin ettiniz.

Birleşmiş Milletlerde, herhangi bir tatmin edici netice alınmazsınız sizin talebinize rıza gösterdik, bundan başka Güvenlik Konseyi tarafından karar verilen Birleşmiş Milletler Gücünün yaratılması; bir mesele oldu. 4 Mart 1964 Güvenlik Konseyi kararının kabulünden sonra, Birleşmiş Milletler Gücünün kurulup kurulamayacağı şüphelerinden cesaret alan Kıbrıs tedhişçilerinin saldırıları karşısında Türk cemaatini korumak için müdahale zorunluluğu üçüncü defa hissedildi. Fakat çok kısa zamanda bu Gücün kurulacağı hakkında teminat vererek, müdahale etmekten kaçınmamızda ısrar ettiniz. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Gücünün görevini deruh-te etmesini bekleyerek bir defa daha müdahalemizi geri bıraktık.

Sayın Bay Başkan,

Kıbrıs'taki tedhiş döneminin şimdiye kadar alınan bütün tedbirleri tesirsiz kılan bir özel karakteri vardır. En başlangıçtan beri, güvenliği yoluna koymak ve geçici tedbirleri almak için yapılan görüşmeler sadece Makarios yönetiminin saldırganlığını ve yıkıcılığını artırmaya yardım etmiştir. Kıbrıs Rumları son zamanlarda kendilerini açıkça silahlandırmaya başlamışlar ve Birleşmiş Milletlere kendi Anayasa dışı ve merhametsiz yönetimlerini destekleyecek bir ilave vasıta olarak bakmaya başlamışlardır. Birleşmiş Milletlerin Anayasa düzenini geri getirmek için ve baskılara bir son vermek için müdahale hususunda ne niyetleri, ne de otoriteleri olmadığı belirgin hale gelmiştir. Yunan Hükümetinin Kıbrıs Rumları için kış-

kırtıcı tavrından haberdarsınız. Birleşik devletlerde makamınızda yapılan görüşmeler sırasında, şartlar altında Kıbrıs'taki mezalime bir son vermek için nihayetle müdahaleye zorlanabileceğimizi bildirdik. Ayrıca, Hague'de Dışişleri Bakanınıza böyle bir hadisede Birleşik Devletlerin bizi destekleyip desteklemeyeceğini sorduk ve cevap alamadık. Sanıyorum ki, size kaç defa ve hangi şartlar altında Kıbrıs'a müdahale zorunluluğunu bildirdiğimizi böylece hatırlatmış oluyorum. Sizin yüksek yetkilerinize, ittifak içinde Amerika'nın yüklendiği özel sorumluluklar ve ittifak içinde tesanüdü muhafazayı temin için ona yardımcı ve özellikle hassas olmak gereği hususunda takdirlerimizi belirttiğimi hatırlıyorum.

Gördüğünüz gibi, bizim tarafımızdan bir tek taraflı karar alarak size karşı çıkmak niyetimiz olmamıştır. Bizim şikâyetimiz, bize aylarca sıkıntı doğuran bir problemi size izah etmek kabiliyetsizliğimizden ve Yunanistan ve Türkiye gibi iki müttefik arasındaki bir meselede hangi tarafın haklı olduğu yolunda sağlam ve açık bir kanaat söylemekten kaçınmanızdan doğmaktadır.

Bay Başkan;

Bundan başka mesajınızda, anlaşmanın hükümleri altında tek taraflı bir harekete girişmeden önce, Türkiye'nin diğer iki garantör devletle istişare mecburiyetini belirtiyorsunuz. Türkiye, bu mecburiyetten tamamen haberdardır. Geçmiş altı ay zarfında, gerçekten bu mecburiyetin gereklerine uyduk. Ama Yunanistan, Kıbrıs'lı Rumların Milletlerarası anlaşmaları bozmalarını durduracak yolları ve tedbirleri aramak için Türkiye tarafından yapılmış bütün teşebbüsleri bozmakla kalmamış, üstelik Kıbrıs'lı Rumların kanunsuz ve insanlık dışı hareketlerini desteklemiş ve hatta onlara cesaret vermiştir.

Yunan hükümeti kendisinin imzaladığı Milletlerarası anlaşmaların artık yürürlükte olmadığını açıkça ilan etmekte tereddüt göstermemiştir. Bu konudaki çeşitli örnekler, zaman zaman teferruatlı olarak yazılı ya da sözlü şekilde Dışişleri Bakanlığınıza bildirildi.

Birçok defa Birleşik Krallık hükümetiyle ortak olarak Anayasa düzenini korumak için Kıbrıs'lı Rumlara lâyiha'lar verdik, ama maalesef Kıbrıs'lı Rum yetkililerinin olumsuz tutumları sebebiyle fay-

dalı olamadı.

Gördüğünüz gibi Türkiye samimiyetle diğer iki garantör devletle ortak hareket etmiş ve devamlı istişare yolunu her yönden araştırmıştır.

Size şunu anlatmak isterim ki, Bay Başkan, samimiyetle ve sadıkane şekilde yerine getirdiği halde, istişare mecburiyeti konusunda Türkiye'nin dikkatini çekmek lüzumunu hisseden Birleşik Devletler Hükümeti, kendisi tarafından imzalanmış anlaşmaları, tanımayan Yunanistan'a Milletlerarası hukukun temel kuralı olan "Pacta sunt servanda" kaidesinin gözetilmesi lüzumunu hatırlatamaz mıydı? Daha birkaç gece önce "Amerikan Hukuk Enstitüsünde" yaptığı konuşmada sizin Dışişleri Bakanınız tarafından "Hayatta kalmanın temeli" olarak gayet yerinde olarak vasıflandırılan bu kaide şimdi tamamen ve hakir görülerek bizim NATO müttefikimiz Yunanistan ve Kıbrıs Rumları tarafından tanınmamaktadır.

Aziz Bay Başkan,

Mesajınızda ifade edildiği gibi, garanti anlaşmasının 4. maddesi hükümleri gereğince üç garantör devletin, bu anlaşmanın hükümlerinin bozulduğu anda harekete geçmek hakları vardır. Bunun mümkün olmadığı görülürse, bu anlaşma gereğince yaratılmış olan devletin yeniden düzenlenmesi amacıyla tek taraflı harekete geçebilir. Garanti anlaşması bu anlayışla bütün taraflar tarafından imzalanmıştır.

19 Şubat 1959 da Türkiye ve Yunanistan'ın Dışişleri Bakanları tarafından imzalanan "Gentlemen's Agreement" bu ortak anlayışın bir belirtisidir.

Öte yandan, Kıbrıs Cumhuriyetinin Birleşmiş Milletlere kabulü sırasında organizasyon üyeleri, adı geçen Cumhuriyetin bütün Milletlerarası mecburiyetlerini ve anlaşmalarını tamamen kabul etmişlerdi ve bu konuda hiçbir muhalefet olmamıştı. Bundan ötede, Güvenlik Konseyini, 4 Mart 1964 de alınan karara götüren görüşmeler sırasında, başkaları arasında Birleşik Devletler delegesi de, Uluslararası anlaşmaları Birleşmiş Milletlerin yürürlükten kaldırmaya ya da değiştirmeye hiçbir hakkı olmadığını belirtmişti.

Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinin taksimi gerçekleştirmek

amacıyla yapılacağı şeklinde mesajınızda ifade edilmiş olan anlayış, bende büyük bir sürpriz ve derin bir üzüntü yaratmıştır. Bende ki sürpriz Türkiye'nin niyetleri hakkında size temin edilen belgelerin, bizim tarafımızdan tekrar tekrar beyan edilmiş gerçeklerden çok uzak olmasından doğmaktadır. Üzüntümün sebebi ise, müttefikimiz, Birleşik Devletler hükümetinin, Türkiye'nin kendi dış politikasının temellerini teşkil eden prensiplerden, mesela Amerika'nın da birçok şartlarda tanıklık ettiği gibi uluslararası, hukuka, anlaşmalara ve taahhütlere tam bir sadakat prensibini bir yana bırakabileceğini düşünmesidir.

Sizi en samimi ve kat'i suretle temin edebilirim ki, eğer Türkiye kendisini Kıbrıs'a askeri bakımdan müdahaleye zorlanırsa, bu, milletlerarası anlaşmaların amaçlarına ve hükümlerine tam bir uygunluk içinde yapılacaktır.

Bununla ilgili olarak Bay Başkan size şunu belirtmek isterim ki, kararımızın geri bırakılması pek tabii olara kgaranti anlaşmasının, dördüncü maddesinin Türkiye'ye tanıdığı haklara tesir etmemektedir.

Bay Başkan,

NATO taahhütlerine değinerek mesajınızda NATO'nun özünde müttefiklerin birbirleriyle savaşmamasını talep ettiğini, Kıbrıs'ta bir Türk müdahalesinin Türkiye ile Yunanistan arasında bir savaşa yol açabileceğini bildiriyorsunuz.

Bu sözlerinizin birinci kısmını kabul ediyorum. Ama NATO müttefiklerinin kendileri arasındaki uluslararası anlaşmalara kendi ortak anlaşma ve taahhütlerine eşit şekilde riayet etmesi ortaklığın hayati bir lazimesidir. Mukavele kabilinden taahhütlere riayet etmeyen bir devletlerarası ortaklık düşünülemez.

Türkiye'nin uluslararası anlaşmalardan çıkan taahhütleri ve haklarına uygun olarak Kıbrıs'a müdahalesi halinde bir Türk-Yunan savaşı çıkabileceği hakkında endişeniz üzerine, Türkiye'nin özellikle anlaşmalardaki amaca ve şartlara uygun olarak Kıbrıs'ta bir "askeri harekâta" girebileceğini belirtmek isterim. Öyle ise, muhterem Dean Rusk tarafından "harfi harfine düşünülemez" şeklinde tarif edilen bir Türk-Yunan harbi ancak Yunanistan'ın

Türkiye'ye saldırmasıyla başlayabilir. Bizim görüşümüz, böyle bir müdahale halinde Kıbrıs'ta Anayasa düzenini yerleştirmek amacıyla garantör devletler olarak Birleşik Krallık ve Yunanistan'ı tesirli bir işbirliğine çağırmaktır. Bu çağrıya ve anlaşmalardan doğan taahhütlere rağmen Yunanistan, Türkiye'ye hücum ederse, biz hiçbir şekilde bu çeşit bir hareketin sonuçlarından sorumlu olamayız. Bu konulara Yunan Hükümetinin dikkatini ciddi şekilde çektiğinizi ummak isterim.

Kıbrıs'taki bir hareket sonucu, SSCB'nin direkt olarak işe karışması halinde NATO müttefiklerinin Türkiye'yi koruması hakkında, mesajınızın şüpheler serdeden kısmı bana, Kuzey Atlantik Anlaşmasının temel prensipleri ve tabiatı hakkında aramızda geniş görüş ayrılıkları olduğu intibainı vermektedir. İtiraf etmeliyim ki bu bizim için büyük bir üzüntü ve ağır bir endişe kaynağı olmuştur. Bir NATO üyesine karşı bir saldırı, tabiatıyla saldırgan tarafından, kendisini mazur gösterme bakımından bir güç sarfedilmesini gerekli kılacaktır. Eğer NATO'nun kuruluşu, saldırganın bahanelerine kredi verecek şekilde bu kadar zayıfsa, NATO'nun bu zayıflığının tedavi edilmesi gerekli olduğu manasına gelir.

Bizim anlayışımıza göre, Kuzey Atlantik Anlaşması bütün üye devletlere, bir saldırganlığın kurbanı olan üyenin yardımına gelme taahhüdünü yüklemektedir. Üye devletlerin ihtiyarına bırakılan, sadece bu yardımın tabiatı ve ölçüsüdür. Eğer NATO üyeleri bir Sovyet saldırısının kurbanı olan üyenin durumunun doğru mu, yanlış mı olduğunu, bu saldırının kışkırtılıp kışkırtılmadığını ve bu üyeye yardıma mecbur olup olmadıklarını görüşmeye başarlarsa ve üyeye yardım bu görüşmenin sonucu bağlanırsa, ittifakın gerçek temeli sarsılmış ve anlamını kaybetmiş olur. Bir yardım taahhüdü, eğer bir ağırlık taşıyacaksa, saldırının vukuundan hemen sonra yerine getirilmelidir. Bu sebepten, Kuzey Atlantik Anlaşmasının 4 inci maddesi herhangi bir üye devlete yapılan saldırıyı hepsine yapılmış saymakta ve onlar için bu şekilde saldırıya uğramış tarafa yardım etmeyi emretmektedir.

Bununla ilgili olarak, şunu ayrıca belirtmek isterim ki, mesele hakkında Birleşmiş Milletlerdeki görüşmeler kadar erken bir zamanda, hatta Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasından önce, dolay-

siyle aralık 1963 olaylarının vukuundan çok evvel Kuzey Atlantik Konseyi Kıbrıs anlaşmalarını kabul etmiştir.

Hatırlayacağınız gibi üç hafta önce Hague'de yapılmış olan NA-TO Bakanlar Konseyi toplantısında anlaşmaların, Ada'daki durum karşısında meşruluk temeli olarak devam etmekte olduğu tanınmıştır. Bu anlaşmaların Ada'daki taraflardan birinin açıkça kanunsuz hareketleriyle tecavüze uğramış olması gerçekte hiçbir zaman bu anlaşmaların yürürlükte olmadığı ve bu anlaşmalar gereğince Türkiye'nin taahhüt ve haklarının kaybolduğu anlamına gelmez. Bu çeşit bir anlayış, anlaşmaların herhangi bir güçlük doğmadığı sürece yürürlükte olduğu ve güçlükler çıkınca yürürlükten kalktığı manasına gelir. Eminim ki, böyle bir hukuk anlayışının kabul edilemeyeceğini siz de takdir edersiniz. Hiçbir şekilde Türkiye'nin keyfi hareketine bağlanamayacak böyle bir durumda, NATO ittifakı içinde Türkiye'nin korunma taahhüdü hakkında herhangi bir şüphe gölgesi bulunamayacağı inancındayım. Herhangi bir karşıt düşünce hukuk anlayışının ve Birleşmiş Milletler yasasının 51 inci maddesinin tanınmaması ve inkârı demek olur.

Mesajınızda Birleşmiş Milletlerin bir üyesi olara kTürkiye'nin taahhütleri hakkında endişeler ifade ediyorsunuz. Bay Başkan, paylaşmadığım böyle bir endişenin şu sebeplerden temelsiz olduğunu söylersem eminim ki, siz de kabul edeceksiniz: Türkiye, kuruluşundan bu yana Birleşmiş Milletlerin en sadık üyelerinden birisi olmakla tanınmıştır. Türk halkı Birleşmiş Milletler Anayasası kurallarını korumak için çaba göstermiş, hatta bu amaç için kendi çocuklarını feda etmiştir. Türkiye hiçbir zaman Birleşmiş Milletleri desteklemekten geri kalmamış, onun iyi çalışmasını teminat altına almak için kendisi en güç mali baskılar altında bulunurken bile maddi ve manevi fedakârlıkta bulunmuştur. Garanti anlaşmasının Türkiye'ye verdiği açık haklara rağmen, 4 Mart 1964 Güvenlik Konseyi kararının ve bu karara verilen önceliğin tanınması ile hükümetim bir kere daha Birleşmiş Milletlere bağlılığını ve saygısını göstermiştir.

Birleşmiş Milletler mütehâkim olarak, kendilerine verilin görevi mesajınızda belirtildiği şekilde yerine getirmiş olsa idi, benim ve sizin için ağır bir endişe olan durum, hiçbir zaman ortaya çıkmaya-

bilirdi. Ada'daki Birleşmiş Milletler hareketinin baskıya bir son ve remediği bir gerçektir. Son haftalarda Ada'da görülen zahiri sükûnet Kıbrıslı rumların daha ötede bir tiranlık için hazırlıklara başladığına işarettir. Köyle hâlâ muhasara altındadır. Birleşmiş Milletler Kuvvetleri, Kıbrıslı Türkleri teskin ederek, Rumların mahsulünü toplamasına imkân vermekte, ama Türklere ait mahsuller tehlike altına girince Rumları durdurmağa çalışmamakta ve Rum saldırılarına seyirci kalmaktadırlar. Bu çok önemli teferruat size ulaşmaya-bilir, oysa biz bu çeşit trajik olayların günlük raporlarının yarattığı atmosfer içinde yaşıyoruz.

15 Haziran 1964 te Genel Sekretin raporu Birleşmiş Milletlere verilecektir. 4 Mart 1964 te ıstırabını çektiğimize benzer bir başka mağlubiyetle karşı karşıya gelebileceğimiz endişesi içindeyiz, 4 Mart'taki toplantı Makarios'u Garanti Anlaşmasını artık mevcut olmadığına ikna etti ve bunun üzerine Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini kendi kontrolü ve yönetimi altına almak serbestisini buldu. Bunun ardından rehinelere katli ve köylerin muhasara altına alınması dikkate değer bir şekilde artmıştır.

Aziz Bay Başkan,

Kıbrıs konusunda hakemlik yapabilecek durumda olan ve bu konuyu doğru yöne götürebilecek olan müttefiklerimiz şimdiye kadar bu meseleyi temel bir yanlışlıktan kurtaramamıştır. Kıbrıs trajedisi Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasayı değiştirmek ve anlaşmaları iptal etmek amacıyla güttüğü belirli politika sebebiyle ortaya çıkmıştır. Ada'da güvenlik ancak Kıbrıs Hükümetinin üzerinde bir otoritenin uygun işleyişiyle tesis edilebilir. Bununla beraber, Kıbrıs'ta güvenliği sağlamak için sadece Kıbrıs Hükümetinin kabul edebileceği tedbirler aranmıştır. Aralık olaylarından sonraki İngiliz yönetimi, İngiliz-Amerikan teklifleri ve nihayet Birleşmiş Milletler Komutanlığı bu sağlam olmayan temel üzerine kurulmuştur ve dolayısıyla Makarios'ca kabul edilebilecek her tedbirin boş olduğu ve genellikle baskıyı ve saldırıları cesaretlendirdiği isbat edilmiştir.

Aziz Bay Başkan,

Mesajınızla Hükümetiniz tarafından güdülen politikanın Yuna-

nistan'da hoşnutsuzluklara yol açtığını bildiniyorsunuz. Kıbrıs konusu hakkında Yunan politikasının tabiatı ve Yunanistan tarafından güdülen hareket onun her anlamda mevcut anlayışların tamamen iptalini istediğini göstermektedir. Bizim haklı davamızda çektiğimiz ıstırapları ve Kıbrıs Türklerinin telafisi imkansız halde yaşadığını müttefiklerimize anlatmak için çırpınıyoruz. Öbür yandan hoşnutsuzluk gösterilerini ıstısmar etmek bizim milletimizin karakteri değildir. Emin olmanızı isterim ki, size haklı durumumuzu anlatamadıkça ve sizi her çabayı sarfetme ve layık olduğu önemi Kıbrıs problemine vererek bu problemde yatan tehlikeleri ortadan kaldırmak için otoritenizi kullanma lüzumuna ikna edemedikçe, bizim ıstırabımız derin şekilde köklenmiştir.

Fransa ve Almanya'nın düşmanlıklarını gömmüş olması gerçekten güzel bir örnektir. Bununla beraber, milletimiz, bu memleketin orduları tarafından bütün Anadolu'nun insafsız şekilde tahrip edilmesinden sonra Yunanistan'la kırk yıl önce dostane ilişkiler kurarak buna benzer bir örnek vermiştir.

Aziz Bay Başkan,

İttifakın bir üyesi olarak milletimiz kendi görevleri ve haklarına suurlu olarak vakıftır. Kıbrıs meselesinin, mevcut anlaşmalar hükümlerinin kabulüyle hal yoluna ulaşması amacından başka bir amaç gütmüyoruz. Eğer size Amerikan milletin karakterindeki adalet duygusuyla yüksek otoritenizi kullanır ve desteklerseniz böyle bir çözüm yoluna erişilebilecektir.

Bay Başkan,

Birleşik Amerika tarafından Türkiye ile ittifak ilişkilerine verilen önemi belirten sözlerinize ve Türk milleti hakkındaki nazik cümlelerinize teşekkür ederim. Birleşik Devletlere gelerek Kıbrıs meselesini sizinle konuşmaktan memnuniyet duyacağım. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 17 Haziran'da toplanacaktır. Bu arada NATO Genel Sekreteri Bay Dirk Stikker, Türkiye'yi ziyaret edecektir. Ayrıca Birleşmiş Milletler arabulucusunu Bay Tuomioja, Genel Sekretere raporunu takdim edecektir. Bu gelişmeler yeni bir acil durum yaratabilir. 20 Haziran'tan sonra size uygun gelen herhangi bir ta-

rihte yurt dışına çıkıp sizinle buluşabilirim. Washington'a hareketimden önce Kıbrıs konusunda herhangi bir belirli görüşünüz ve çözüm yolunuz olursa bunları inceleyecek şekilde önceden bilirsem benim için çok faydalı olacaktır.

Nihayet bu mesajı size göndermeden hemen önce Gay G. Ball ile Ankara'da yaptığımız açık, semereli ve umut verici görüşmeler hakkında tatmin olduğumu belirtmek isterim."

İsmet İNÖNÜ

**KIBRIS'TAKİ GEÇİCİ TÜRK YÖNETİMİ İLE İLGİLİ
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞININ AÇIKLAMASI
(29 Aralık 1967)**

Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün açıkladığına göre, Kıbrıs türklerinin yönetiminin tabi olacağı prensipler şunlardır:

"Madde 1. Kıbrıs Cumhuriyetinin 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasasının bütün kuralları uygulanıncaya kadar Türk bölgelerinde yaşayan Türkler Geçici Türk Yönetimine bağlanmışlardır.

Yasama İşleri

Madde 2. Türk bölgelerinde uyulması zorunlu kurallar Temsilciler Meclisi Türk üyelerinden ve Türk Cemaat Meclisi üyelerinden kurulu Geçici Türk Yönetimi Meclisi tarafından kararlaştırılır.

Meclis Başkanı Temsilciler Meclisi Başkan Vekilidir.

Madde 3. Meclis üyeleri 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasada yazılı haklara sahip olmaya devam ederler.

Madde 4. Meclis, Temsilciler Meclisi ve Türk Cemaat Meclisi iç tüzüklerinin uygulanması mümkün hükümlerine göre çalışır.

Madde 5. 21 Aralık 1963 tarihine kadar 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasaya uygun olarak kabul edilmiş bulunan kanunlar geçerli ve yürürlüktedir.

Madde 6. Meclis, Yürütme Kuruluna Türk bölgelerinde uygulayacak her türlü kurallar koyma yetkisi verebilir.

Yürütme İşleri

Madde 7. Türk bölgelerinde yürütme görevi Geçici Türk Yöne-

(*) Dışişleri Bakanlığı Belleteni, Aralık 1967, Sayı 39, sf. 78-79.

timi Yürütme Kurulu tarafından yerine getirilir.

Madde 8. Yürütme Kurulu 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasının 46. maddesinde öngörülen üç Bakan ve diğer altı üyeden meydana gelir.

Yürütme Kurulunun Başkanı Cumhurbaşkanı Muavini, Başkan Yardımcısı Türk Cemaat Meclisi Başkanıdır.

Madde 9. Yürütme Kurulu Savunma İşleri (İçişleri ve Dış Münasebetler dahil), Ziraat ve Tabii Kaynaklar, Sağlık Hizmetleri, Eğitim (Kültür ve Öğrenim İşleri, Sosyal İşleri, Belediye, Vakıflar ve Kooperatifler, Adalet İşleri, Maliye ve Bütçe İşleri, Bayındırlık ve Ulaştırma İşleri ve İktisadi İşler üyelerinden kuruludur.

Madde 10. Yürütme Kurulunda istifa ve diğer sebeplerle açılacak üyelikler Başkan Yardımcısının teklifi üzerine Başkan tarafından yapılacak tayinlerle doldurulur.

Madde 11. Yürütme Kurulu Başkanı, Başkan Yardımcısı ve üyeleri resmi görevleri ile bağbaşımayacak özel işler göremezler.

Madde 12. İdari Teşkilatı değiştirmeye ve bu Teşkilata verilecek görevleri tesbite Yürütme Kurulu yetkilidir.

Madde 13. Geçici Türk Yönetiminin güvenlik ve savunma hizmetleri Yürütme Kurulunun tayin edeceği Teşkilat tarafından sağlanır.

Madde 14. Türkiye'den sağlanan her türlü yardımlar, bu yardımların verilme şartlarına uygun olarak kullanılır.

Madde 15. 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasada öngörülen Amme Hizmeti Komisyonunun görevleri Geçici Türk Yönetiminin bütün memurları hakkında üç üyeden kurulu bir Komisyon tarafından yapılır.

Türk Amme Hizmeti Komisyonu üyeleri Yürütme Kurulunun Başkan Yardımcısının teklifi üzerine Başkanı tarafından tayin edilirler.

Yargı İşleri

Madde 16. Geçici Türk Yönetiminin Yargı İşleri Bağımsız Türk Mahkemeleri tarafından görülür.

Madde 17. Türk Hakimler Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kuru-

lunun Başkan Yardımcısının teklifi üzerine Başkanı tarafından tayin edilirler.

Madde 18. Türk Mahkemelerinin teşkili, yetki ve görevleri ve Hakimlerin statüsü ile ilgili konular geçici kurallarla düzenlenir.

Geçici Madde 1.

Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kurulu:

Başkanı: Dr. Fazıl Küçük

Başkan Yardımcısı: Rauf Denktaş

Savunma İşleri Üyesi (İçişleri ve Dış Münasebetler dahil): Osman Örek

Ziraat ve Tabii Kaynaklar Üyesi: Fazıl Plümer

Sağlık Hizmetleri Üyesi: Dr. Niyazi Manyera

Eğitim, Kültür ve Öğrenim İşleri Üyesi: Dr. Şemsi Kâzım

Sosyal İşler, Belediye, Vakıflar ve Kooperatifler Üyesi: Hakkı Süleyman

Adalet İşleri Üyesi: Ümit Süleyman

Maliye ve Bütçe İşleri Üyesi: Rüstem Tatar

Bayındırlık ve Ulaştırma İşleri Üyesi: Erol Kâzım

İktisadi İşler Üyesi: Oğuz Ramadan

Madde 19. Türk bölgelerinde uygulanmak üzere kabul edilen bu temel kurallar 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasanın bütün kuralları uygulanıncaya kadar yürürlükte kalır.”

CENEVRE ANDLAŞMASI (30 Temmuz 1974)

"1 – Türkiye, Yunanistan ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Dışişleri Bakanlığı 25-30 Temmuz 1974 tarihleri arasında Cenevre'de müzakerelerde bulunmuşlardır. Bakanlar, 16 Ağustos 1960'da Lefkoşa'da imzalanan milletlerarası andlaşmaları ve BM Güvenlik Konseyinin 353 sayılı kararını dikkate alarak Kıbrıs'taki durumu makul bir süre zarfında yeniden tanzim edecek ve ayarlayacak tedbirlerin acil olarak devamlı olacak şekilde harekete getirilmesinin önemini kabul etmişlerdir. Bununla beraber Bakanlar, ilk önce bazı acil tedbirlere ihtiyaç olduğunda mutabık kalmışlardır.

2 – Üç Bakan durumu istikrara kavuşturmak için karşı karşıya bulunan Silahlı Kuvvetlerin, Kıbrıs Cumhuriyetinde 30 Temmuz 1974 günü 22 Cenevre saatinde (Türkiye saatiyle 24'de) kontrolleri altında bulundurdıkları bölgeleri genişletmemeleri gerektiğini beyan etmişlerdir. Bakanlar, gayrinizami olanlar da dahil bütün kuvvetleri tüm saldırıdan ve hasmane faaliyetlerden kaçınmaya davet etmişlerdir.

3 – Üç Dışişleri Bakanı, aşağıdaki tedbirlerin derhal yürürlüğe konulması sonucuna varmışlardır:

a) Yukarıdaki ikinci maddede belirtilen gün ve saatte Türk Silahlı Kuvvetlerince işgal edilen bölgenin bittiği yerden itibaren genişliği Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık temsilcileri tarafından Birleşmiş Milletler Barış Gücü ile bilistişare kararlaştırılacak bir güvenlik bölgesi kurulacaktır. Bu bölgeye, giriş yasağına nezaret edecek olan BM Barış Gücü hariç hiçbir kuvvet girmeyecektir. Güvenlik bölgesi büyüklüğü vemaliyeti tespit olunana değin iki kuvvet

arasındaki mevcut bölgeye hiçbir kuvvet girmemelidir.

b) Yunan ve Rum Kuvvetlerince işgal edilen bütün Kıbrıs Türk bölgeleri derhal tahliye edilecektir. Bu bölgeler, BM Barış Gücü tarafından korunmaya devam edilecek ve derhal önceki güvenlik tertiplerine sahip olacaklardır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kontrolü dışında kalan diğer Türk bölgeleri bir Birleşmiş Milletler Barış Gücü güvenlik birliği tarafından korunmaya devam olunacak ve evvelce olduğu gibi kendi polis ve güvenlik kuvvetlerini idame ettireceklerdir.

c) Karma köylerdeki güvenlik ve polis görevleri BM Barış Gücü tarafından yürütülecektir.

d) Son muhasemat sonucunda tutuklanan askeri personel ve siviller mümkün olan en kısa zamanda ya mübadele edilecekler, ya da Milletlerarası Kızılhaç Komitesinin nezareti altında serbest bırakılacaklardır.

4 – Üç Dışişleri Bakanı, Güvenlik Konseyinin 353 sayılı kararının mümkün olan kısa sürede uygulanması hususunu yeniden teyit ederek ilgili bütün tarafların kabul edebileceği adil ve sürekli bir çözüm çerçevesinde ve Kıbrıs Cumhuriyetinde barış, güvenlik ve karşılıklı itimat tesis edildiği ölçüde Kıbrıs Cumhuriyetindeki Silahlı Kuvvetler sayısı ile silah mühimmat ve diğer harp malzemesinin uygun zamanlarda ve kademeli şekilde azaltılmasına müncer olacak tedbirlerin geliştirilmesinde mutabık kalmışlardır (Ecevit tarafından düzenlenen metin).

5 – Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve güvenliğinin idame ettirilmesiyle ilgili sorumluluklarını derin şekilde müdrük olarak üç Dışişleri Bakanı, Güvenlik Konseyinin 353 sayılı kararında öngörüldüğü gibi müzakerelin aşağıdaki hususları gerçekleştirmek amacıyla mümkün olan en az gecikme ile devamını kararlaştırmışlardır.

a) Bölgedeki barışın iadesi,

b) Kıbrıs'ta anayasal hükümetin yeniden tesisi.

Bu amaçla müzakerelerin 8 Ağustos 1974'de Cenevre'de devamı üzerinde anlaşmışlardır. Bakanlar, aynı zamanda, Anayasaya ilişkin görüşmelere Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları temsilcilerinin de erken bir safhada katılmaları üzerinde mutabık kalmışlar-

dır. Görüşülecek anayasal sorunlar arasında 1960 Anayasasının Cumhurbaşkanı Yardımcısına tanıdığı görevleri deruhte etmesi suretiyle anayasal meşruiyete derhal dönülmesi yer alacaktır. Bakanlar, Kıbrıs Cumhuriyetinde fiiliyatta Türk ve Rum olmak üzere iki muhtar idarenin mevcut bulunduğunu not etmişlerdir. Bu durumdan çıkarılabilecek sonuçlara hael gelmemek üzere, Bakanlar, adı geçen idarelerin mevcut bulunması sonucu doğan sonuçları gelecek toplantılarda gözden geçirmeye mutabık kalmışlardır.

6 – Üç Dışışleri Bakanı, bu bildirinin muhtevasının Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine gönderilmesi ve kendisini bildiri ışığında gereken tedbirleri almaya davet hususunda mutabık kalmışlardır. Bakanlar aynı zamanda bu bildirinin hükümleri yerine getirilirken, Kıbrıs Cumhuriyetindeki bütün ilgililer tarafından tam işbirliği gösterilmesi zarureti üzerindeki kanaatlerinde ısrar etmişlerdir.

1975 NÜFUS MÜBADELESİ ANLAŞMASI

2 Ağustos 1975, Viyana

1. Halen Ada'nın güneyinde bulunan Kıbrıslı Türkler, istedikleri takdirde, mallarıyla birlikte, BM Barış Gücü yardımıyla ve düzenli program dahilinde kuzeye geçebileceklerdir.

2. Bay Denктаş teyit etmiş ve üzerinde mutabakata varılmış ki, halen Ada'nın kuzeyindeki Kıbrıs Rumlar orada kalmakta serbest olacaklar ve kendilerine, normal bir hayat sürdürmeleri amacıyla, kendi doktorlarıyla tıbbi bakım ve kuzeyde dolaşım serbestliği olduğu kadar, eğitim kolaylıklarıyla kendi dillerinin icrası için her türlü yardım yapılacaktır.

3. Halen kuzeyde bulunan Kıbrıslı Rumlardan kendi istemleriyle ve hiçbir baskı altında bırakılmaksızın güneye geçmek isteyenlere bu hususta gerekli izin verilecektir.

4. BM Barış Gücü, kuzeydeki Rum köyleri ile yerleşim merkezlerine serbestçe ve düzenli olarak girebilecektir.

5. İşbu anlaşmanın uygulanmasıyla bağlantılı olarak, ailelerin birleştirilemsine öncelik tanınacaktır ki bu husus, halen güneyde olan bazı Kıbrıslı Rumların kuzeye naklini de ilgilendirebilecektir.

CLERİDİS – DENKTAŞ

12 ŞUBAT 1977 DENKTAŞ-MAKARİOS DORUK ANLAŞMASI

1. Bağımsız, bağlantısız, iki toplumlu bir Federal Cumhureytin kurulması esastır.
2. Her iki toplumun yönetiminde olacak topraklar, ekonomik yeterlilik veya verimlilik ve toprak mülkiyeti ışığında müzakere edilmelidir.
3. Dolaşım özgürlüğü, yerleşim özgürlüğü, mülkiyet hakkı gibi ilke sorunları ve öbür özellikli konular görüşülmeye açık olacaktır ancak iki toplumlu bir federal sistem esası ve Kıbrıs Türk toplumu için çıkabilecek belli uygulama güçlükleri göz önünde tutulacaktır.
4. Merkezi Federal Hükümetin yetkileri ve işlevleri, ülkenin birliğini, Devletin iki toplumlu özelliğini dikkate alarak, koruyacak biçimde düzenlenecektir.

MAKARİOS – RAUF DENKTAŞ

19 MAYIS 1979 DENKTAŞ-KİPRİANU DORUK ANLAŞMASI

1. Toplumlararası görüşmelerin 15 Haziran 1979'dayeniden başlatılması kabul edilmiştir.
2. Görüşmelerin temeli, 12 Şubat 1977 tarihli Denktaş-Makarios ilkeleri ve Kıbrıs'la ilgili BM kararları olacaktır.
3. İnsan haklarına ve Cumhuriyetin bütün yurttaşlarının temel özgürlüklerine saygı gösterilecektir.
4. Görüşmelerde bütün toprak ve anayasa sorunları ele alınacaktır.
5. Maraş'ın BM gözetimi altında tekrar iskanı üzerinde anlaşmaya varılmasına, aynı anda görüşmecilerin kapsamlı bir çözümün anayasal ve toprak konularını ele almaya başlamalarıyla birlikte öncelik sorununun öbür yönleri üstündeki müzakerelerin sonucu beklenmeksizin bunun uygulanmasına geçilecektir.
6. Görüşmelerin sonucunu tehlikeye sokabilecek herhangi bir davranıştan kaçınılması kararlaştırılmış olup, iki taraf da iyi niyet, karşılıklı güven ve normal koşullara dönüşü sağlayacak ilk adımları atmaya özen gösterecektir.
7. Kıbrıs Cumhuriyetinin askerden arındırılması öngörülmekte olup, buna ilişkin sorunlar müzakere edilecektir.
8. Cumhuriyetin bağımsızlığı, egemenliği toprak bütünlüğü ve bağlantısızlığı, başka herhangi bir devlete tamamen veya kısmen birleşmeye karşı ve herhangi bir biçimde taksime ya da ilhaka karşı yeterli güvenceye kavuşturulmalıdır.
9. Toplumlararası görüşmeler, gecikmelerden kaçınılarak, sürekli ve güçlü biçimde yürütülecektir.
10. Toplumlararası görüşmeler Lefkoşe'de yapılacaktır.

KIBRIS – TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ BASIN AÇIKLAMASI

EK PROTOKOLÜ İMZALAMAK DEMEK, TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ELİYLE KUZHEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNİ TASFİYE ETMEK
DEMEKTİR.

Avrupa Birliği kendi içinde şiddetli deprem geçirmiştir. Fransa ve Hollanda halklarının yarattığı depremlerden sonra, AB içinde artçı depremler de devam etmektedir. Türkiye'nin hâlâ hareket halindeki bu fay hattı üzerinde durmaya çalışması, AB fay hattının yarattığı çatlakları, sarsıntıları görmezlikten gelerek AB'nin yönü-geşi üzerinde ısrarla dönmek istemesi akıl işi değildir. Bu nedenle ANKARA PROTOKOLÜ tehlikeli duruma düşmüştür.

Eski Başbakanımız Sn. Bülent Ecevit, dönemindeki Ulusal Uzmanlar Grubu'nun çalışmaları AB içindeki doğacak tehlikelerden dolayı Ek Protokolün imzalanması gerektiğini ortaya koymuştur. Uluslar sürdürülebilir siyasi politikalar ile dünya siyasetinde söz sahibi olabilirler.

Ana muhalefet partisi mevcut koşullar altında ek protokolün kesinlikle imzalanmaması gerektiği konusunda hükümeti uyarıyor. Ulusalçı düşünen ve yazan kalemler, beyinler protokolün imzalanmaması yönünde açıklamalar yapıyorlar. Sayın Başbakan ve Dışişleri Bakanımız da "imzalanmaması gibi bir durum söz konusu değildir" diyorlar. Hiçbir dönemde Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgili politikası bu şekilde ucuza harcanır hale gelmemiştir. Hiçbir zaman Türk Dış Politikası bu denli çıkmaza sürüklenmemiştir.

Ek Protokol imzalanırsa, Rum gemilerine ve uçaklarına, liman ve hava alanlarımızın açılması kaçınılmaz olacaktır. Çünkü protokolü imzalamakla Rum tarafını Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanıma noktasının en yakınına gelmiş oluyoruz. Protokol imzalanırsa Rumlar "Biz AB üyesiyiz, protokol da imzalanmıştır. Ankara'da büyükelçilik açacağız." diyerek

Sayın Başbakan..! yoluyla ziyaret etmesini, sanki ABD'nin

KKTC'ni tanıdığı anlamında yorumlamadı mı? Peki, Türk Hükümeti "Kıbrıs Rumlarıyla, üstelik Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla Ankara ek protokolünü imzalayacağız ve Rum tarafını tanımadığımızı iddia edeceğiz" diyor. Buna kargalar da güler...

Protokol bu şekliyle imzalanmamalıdır!

Çünkü çok ağır yükümlülükler getirmektedir. Kıbrıs'ın yapılacak tüm dış ticaret belgelerinin Rumlardan yani, Kıbrıs Cumhuriyetinden alınması ve onlara verilmesi mecburiyeti vardır. Kaldı ki, Rumlar bu belgelerle "Yunanca" vuracakları mührü bile şimdiden belirlemişlerdir. Protokol ile ada üzerindeki ticaretin tamamının Rumların tekeline verileceğinden böyle bir protokolü imzalayıp uygulamaya koymak; Rumları Ankara Antlaşmasına taraf yapmaktır.

Ankara Antlaşmasında taraf ülkelere uygulanan hükümler Rumlar için de geçerli olacaktır. Ankara Antlaşmasına göre, üye ülkeler arasında ayrımcılık yapılamaz. Yani, üye bir ülkenin vatandaşları ve şirketleri için uyguladığınız bir durumu, başka bir üye ülke vatandaşları ve şirketleri için kısıtlayamazsınız. Herhangi bir üye ülkenin gemileri ve uçakları Türkiye'nin liman ve hava alanlarını kullanıyorsa, Rumların da Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla da olsa kullanma hakkı doğar. Aksi durumda gerginlik çıkar ve mahkemelik olunur.

Ankara Antlaşmasına göre, antlaşmanın uygulanması ve yorumlanmasıyla ilgili uyuşmazlıklarda yetkili olan merciler AB kurumlarıdır. Rumlar bu kurumları (AB Ortaklık Konseyi, AB Komisyonu, AB Adalet Divanı)nı Türkiye aleyhinde kullanacaklardır. O yüzden ek protokol bu şekliyle imzalanmamalıdır. İmzalanırsa, bir uluslararası anlaşma değerinde olacağından AB içinde en önemli hukuk metni olarak yer alacaktır. Protokol devreye girerse, AB'den KKTC'ne uygulanan ambargoyu kaldırmasını talep edemeyiz. KKTC ile doğrudan ticaretten bahsettiğimizde bize "tamam tüm belgelerin Rum tarafının düzenlemesini kabul ederseniz yapalım" diyeceklerdir.

Bunun için ek protokol bu şekliyle imzalanmamalıdır.

Çünkü bu imza, KKTC'ni tasfiye edecektir. KKTC'nin sonunu hızlandıracaktır. Eğer imzalanırsa, imza sahibi hükümet tarih

önünde sorumlu olacaktır. Rumların, "Kıbrıs Cumhuriyeti" adıyla tüm adanın tek meşru hükümeti olarak tanınması yönünde anlaşılmasını sağlayacaktır. Rum gemi ve uçakları deniz ve hava limanlarımıza kısıtlamasız girip çıkacaklardır. AB'ne Türkiye'nin üye olması hayal iken, böyle teslimiyetçi bir imzayı hangi babayiğit atacaktır? Adada Türk askerinin gitmesi için şiddetli propagandalar başlayacaktır. KKTC'ne yerleşmiş Türkiyeli vatandaşların geri gönderilmesi yaygarası koparılacaktır.

Ek Protokol bu şekliyle imzalanmamalıdır.

Kırk yıldır Kıbrıs Türk'ü, Türklük davası için mücadele verdi, dimdik ayakta durdu. Onbir yıl acılara, yokluklara, gözyaşlarına katlandı. KKTC, Kuzey'de 72 milyonun namus ve şerefini temsil etmektedir. Bu kaleyi yıkıp Türkiye'nin Akdenizde boğazını sıkıkmak istiyorlar. Ankara Antlaşması'nın Ek Protokolüne imza atılmamalıdır!

Sevr'in Ada'da hortlatılmasına izin verilmemelidir. Lozan'la ve daha sonra Londra-Zürih Antlaşmalarıyla Doğu Akdeniz'de kurulan Türk-Yunan dengesi ortadan kalkmış olacaktır. Ek Protokolün imzalanması, onu imzalayanların eliyle KKTC'nin boynuna idam ipinin takılması, Beşparmak Dağları'na Türk-KKTC bayrakları yerine idam fermanının serilmesidir. Cumhurbaşkanına, Hükümete, Parlamente'ye, MGK ve yetkili-etkili tüm kurum ve kuruluşlara sesleniyoruz: Ek Protokol bu şekliyle imzalanmamalıdır, aslanlar kedilere boğdurulmamalıdır!

Kamuoyuna saygılarımızla duyuruyoruz.

kıbrıs çıkmazı

Dünyanın Jeopolitik merkezinde bir uçak gemisi konumunda bulunan Kıbrıs adası, geleceğe dönük yeniden yapılanma sürecinde çok farklı bir konuma sürüklenmiştir. Artık, Türk-Yunan sorunu olmaktan çıkan Kıbrıs aynı zamanda Avrupa-Amerika, Hristiyan-Müslüman, Doğu-batı, Yahudi-hristiyan, Rusya-İsrail çekişmesine konu olmaktadır. Bu nedenle artık bu adanın geleceğinde etkin olmak isteyen bir çok güç merkezi devreye girmiş bulunmaktadır. Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyesi olması nedeniyle, ada üzerinde etkili olmak isteyen Amerika, İsrail gibi diğer güçler Kıbrıs politikalarını Türkiye üzerinden yürütmeye çalışmaktadırlar. Yeni dönemde Türkiye'nin Kıbrıs politikası ciddi baskı ve tehdit altına girmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile beraber, bir araya gelerek ortak bir politika oluşturmak durumundadır. Aksi takdirde, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu bölgelerinde etkinlik sağlamak isteyen bütün emperyalist güçler, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs üzerine baskı kurmak istemektedirler.

Son yıllarda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin toprakları haraç mezat yabancılar satılmaktadır. Doğu Akdeniz'de egemenlik kurmak isteyen Amerikalılar, İngilizler ve Yahudiler Türklerin ellerindeki toprakları hızla satın alarak adanın Türk nüfusunun Kıbrıs'tan uzaklaşmasına giden yolu açmaktadırlar. Kıbrıs Barış Harekatı ile elde edilen kazanılmış haklar elden çıkmaktadır. Kan dökülerek alınan topraklar döviz karşılığında yabancılar terk edilmektedir. Böylesine büyük bir sorumluluğu Türk ulusuna ve Türk dünyasına karşı harcamakta olan siyasi kadroların şaşkınlığı ve teslimiyetçiliği giderek umutlarımızı söndürmektedir.

Artık bir küresel sorun olarak çıkmaza saplanmış olan Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili olarak yeni bir ulusal politikanın oluşturulmasının zamanı gelmiştir. Her ülke ve emperyal güç, kendi çıkarları doğrultusunda bir Kıbrıs politikası geliştirirken, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs politikası geliştirirken, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini yönetenlere de benzeri bir ulusal görev düşmektedir. Avrupa Birliği, Büyük Orta Doğu ve Büyük İsrail Projelerine karşı, Türk merkezli bir Ön Asya'da geliştirilecek yeni bir Türk egemenliği politikası çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti beraberce yer alacaklardır. Türkler kazanılmış haklarını sonuna kadar koruyarak, kendi projelerini yaşama geçirmek zorundadırlar.

Prof. Dr. Anıl Çeçen

ISBN 975-6448-76-8

9 789756 448762

